

Ekonomikas ministrija

**“Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas novērtēšana,
pašreizējā stāvokļa identificēšana un uz tās balstītu
priekšlikumu izstrāde”**

Id.nr. EM 2018/58

2019.gada 8. februāris

SATURS

SAISTĪBU ATRUNA	4
KOPSAVILKUMS	5
IEPIRKUMA MĒRKIS	8
1. METODOLOĢIJA UN STARPTAUTISKIE PĒTĪJUMI JAUNUZŅĒMUMU ATTĪSTĪBĀ	8
2. JAUNUZŅĒMUMU SITUĀCIJA LATVIJĀ	13
2.1 JAUNUZŅĒMUMU ANALĪZE	13
2.1.1 Jaunuzņēmumu definīcija	13
2.1.2 Jaunuzņēmumu domāšanas veids un dzīves cikls	16
2.1.3 Jaunuzņēmumu datubāze	18
2.2 JAUNUZŅĒMUMU DARBĪBAS ANALĪZE	23
2.3 JAUNUZŅĒMUMU FINANSĒJUMS	32
2.4 JAUNUZŅĒMUMU ANKETĒŠANAS REZULTĀTU ANALĪZE	45
2.4.1 Anektēšanas metodoloģija un izlases kopas raksturojums	45
2.4.2 Anketēšanas atbilžu kopsavilkums	47
2.4.3 Fakti par jaunuzņēmumiem	50
2.4.4 Dibinātāji, to iepriekšējā pieredze	51
2.4.5 Darbinieki	53
2.4.6 Vietējā un globālā iesaiste	55
2.4.7 Finansējums	56
2.4.8 Administratīvo procedūru ietekme uz jaunuzņēmumiem	59
2.4.9 Ekosistēmas piedāvājuma novērtējums un tā izmantošana	59
2.5. KOPSAVILKUMS	60
3. JAUNUZŅĒMUMU EKOSISTĒMA	62
3.1 EKOSISTĒMAS ORGANIZĀCIJA UN VIETĒJĀ SASAISTE	62
3.1.1 Komūnas	63
3.1.2 Jaunuzņēmumu asociācija un citas asociācijas	68
3.1.4 Koprades telpas	70
3.1.5 Biznesa inkubatori	73
3.1.6 Pasākumi	83
3.1.7 Jaunuzņēmumu perspektīva un iesaiste vietējā ekosistēmā	91
3.2 LIELIE VALSTS UN PRIVĀTIE UZŅĒMUMI UN TO SADARBĪBAS MODEĻI AR JAUNUZŅĒMUMIEM	93
3.4. AUGSTĀKO IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU UN PĒTNIECĪBAS INSTITŪTU SADARBĪBAS MODEĻI AR JAUNUZŅĒMUMIEM	101
3.3 TALANTU PIEEJAMĪBA UN IETEKME UZ JAUNUZŅĒMUMU EKOSISTĒMU	115
3.4 FINANSĒJUMA PIEEJAMĪBA	122
3.5. VALSTS SEKTORA ATBALSTS	131
3.5.1 Valsts institūcijas jaunuzņēmumu atbalstam	132
3.5.2 Administratīvo procedūru ietekme	136
3.5.3 Valsts atbalsta programmas	137
3.5.4 Jaunuzņēmumu skatījums uz valsts sektora atbalstu	142
3.5.5 Sadarbības novērtējums	147
3.6. VIETĒJĀ SASAISTE UN ZINĀŠANU PĀRNESE	147
3.7 GLOBĀLĀ SASAISTE	149
3.7. KOPSAVILKUMS	151
4. JAUNUZŅĒMUMU SALĪDZINĀJUMS BALTIJAS VALSTĪS	153
4.1 BALTIJAS VALSTU SALĪDZINĀJUMS	153
4.1.1 Ģeogrāfiskā pieejamība un sabiedriskā transporta pieejamība un pakalpojumu izvērtējums	153
4.1.2 Uzņēmējdarbības vides izvērtējums Baltijas valstīs	154
4.1.4 Uzņēmējdarbības infrastruktūra un izmaksas	156

4.1.5 Tiesiskā regulējuma ietekme uz attiecīgās valsts jaunuzņēmumiem	159
4.1.6 Baltijas valstu algas līmeņu izvērtējums	161
4.1.7 Jaunuzņēmumu darbības salīdzinājums	162
4.1.8 Valstu atbalsts jaunuzņēmumiem	165
4.1.9 Jaunuzņēmumu vadošās nozares	172
4.1.10 IT nozare un darbinieku pieejamība	178
4.2 KOPSAVILKUMS.....	182
5. EKOSISTĒMAS NOVĒRTĒJUMS UN PRIEKŠLIKUMI TĀS UZLABOŠANAI	184
5.1 EKOSISTĒMAS NOVĒRTĒJUMS.....	184
5.1.1 Fakti par jaunuzņēmumiem	184
5.1.2 Valsts atbalsta novērtējums	185
5.1.3 Jaunuzņēmumu sākotnējās attīstības stadijas	186
5.1.4 Zināšanu pārnese	187
5.1.5 Jaunuzņēmumu finansējums.....	188
5.1.6 Sadarbība ar korporācijām un akadēmisko sektoru.....	189
5.1.7 Jaunuzņēmumu specializācija	190
5.1.8 Kopsavilkums	192
5.2 PRIEKŠLIKUMI	196

Saistību atruna

Pētījums "Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas novērtēšana, pašreizējā stāvokļa identificēšana un uz tās balstītu priekšlikumu izstrāde" ir sagatavots saskaņā ar iepirkuma „Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas novērtēšana, pašreizējā stāvokļa identificēšana un uz tās balstītu priekšlikumu izstrāde” (id. nr. EM 2018/58) rezultātā 2018. gada 9. oktobrī februārī noslēgto pakalpojuma līgumu Nr. EM 2018/58.

Pētījumu laika posmā no 2018. gada 9. oktobra līdz 2019. gada 9. februārim ir izstrādājusi SIA „GatewayBaltic”.

Informācijas apkopojums, situācijas izvērtējums, kā arī no tā izrietošie secinājumi un priekšlikumi, kas ietverti ziņojumā, ir balstīti uz dokumentāciju un sekundāro datu izpēti, kā arī anketēšanā, fokusgrupās un padziļinātās intervijās iegūto informāciju. Detalizētāka informācija par nodevumā izmantoto metodoloģiju un datu avotiem apkopota sadaļā "Metodoloģija un starptautiskie pētījumi jaunuzņēmumu attīstībā”.

Par minēto dokumentu, datu, informācijas un paziņojumu precizitāti, pilnību un atbilstību dokumentu oriģināliem, ir atbildīgi attiecīgās informācijas sniedzēji, skatīt atsauces uz informācijas avotiem, un SIA „GatewayBaltic” nesniedz garantijas vai saistības šajā sakarā. SIA „GatewayBaltic” neatbild par sekām, kas izriet no šī dokumenta vai kādas tā daļas izmantošanas.

Pasūtītājs: Ekonomikas ministrija

Izpildītājs: GatewayBaltic, SIA

Līgumsaistības: 2018. gada 9. oktobrī noslēgtais pakalpojuma līgums Nr. EM 2018/58.

Izstrādes periods: 2018. gada oktobris – 2019. gada februāris

Kopsavilkums

Pētījuma "Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas novērtēšana, pašreizējā stāvokļa identificēšana un uz tās balstītu priekšlikumu izstrāde" mērķis bija apzināt esošo Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmu, kā arī veikt priekšlikumus tās tālākā attīstībā. Pētījums tika veikts no 2018. gada līdz 2019. gada februārim, un pētījuma laikā tika izveidota jaunuzņēmumu datubāze, to apgrozījuma un darbinieku apkopojums, kā arī publiski pieejamā finansējuma apkopojums vienkopus, izmantojot visus iespējamus publiski pieejamos datu avotus un industrijā publiski pieejamo informāciju, kā arī veikts ekosistēmas novērtējums

Pētījumā tika apkopota sekojoša informācija:

- 100+ padziļinātas intervijas ar jaunuzņēmumiem (20 – 60 min intervija/anketa)
- 80+ intervijas ar industrijas pārstāvjiem
- 4 fokusgrupas ar vairāk nekā 80 dalībniekiem
- 8 jaunuzņēmumu pasākumu apmeklēšana un vides iepazīšana - Digital Freedom Festival, TechHub, Bob Dorf vieslekcija, Bob Dorf divu dienu seminārs, Startin rīkotais informatīvais pasākums, Latvijas ekosistēmas ikmēneša brokastis novembrī, Swedbank Seedtalks, TechChill
- 50+ starptautisko pētījumu apkopošana
- 100+ sekundāro informācijas avotu analīze, apkopošana

Tehnoloģiju laikmetā, kurā inovācijas nomaina vienu lietu kārtību pēc otras, jaunuzņēmumi ir daļa no atvērtās inovāciju pārneses modeļa, kuri meklē, virza, pozicionē un pieprasa radikālas pārmaiņas visās iespējamās lietās un vietās, neļaujot balstīties uz vispārpieņemtajām normām, un vēlas parādīt tehnoloģiju iespējas. Starptautiski jaunuzņēmumiem pievērš aizvien lielāku uzmanību, nozīmi un atbalstu, jo tiek meklēti jaunākie un perspektīvākie risinājumi un piedāvājumi ar lielu pievienoto un ekonomisko vērtību.

2019.gada sākumā Latvijā ir reģistrēti 418 jaunuzņēmumi, no kuriem 83% ir jaunuzņēmumi vecumā līdz pieciem gadiem, taču 17% ir vecāki par pieciem gadiem. Tāpat vēl aptuveni 100-150 jaunuzņēmumu idejas ir attīstības stadijās. Jaunuzņēmumi lielākoties tiek dibināti kā SIA, un 2018. gadā vien 8% no jaunuzņēmumiem ir mikrouzņēmuma nodokļa maksātāji. Jaunuzņēmumi nodokļos vidēji gadā samaksā ap 6-8 miljoni EUR un veido 0,17% no kopējā nodokļu budžeta. Tieši jaunuzņēmumi virs pieciem gadiem strauji palielina kopējos nodokļu maksājumus.

Jaunuzņēmumi nodarbināja vairāk kā 1600 darbiniekus 2017. gadā. Vairums jeb 58% jaunuzņēmumos nodarbināto strādā uzņēmumos ar darbinieku skaitu līdz 10, kamēr 42% - vidēja lieluma jaunuzņēmumos. 2017.gadā jaunuzņēmumi apgrozīja gandrīz 120 miljonus EUR, kur apgrozījums uz vienu darbinieku bija ap 75-80 tūkstošiem EUR. Jaunuzņēmumu darbinieku bruto alga ir 3368 EUR mēnesī jeb vairāk nekā trīs reizes augstāka nekā Latvijas vidējā darba alga. Kopumā lielāks piensums ekonomikā jaunuzņēmumiem ir tieši pēc pieciem gadiem, kad divkārtšojas darbinieku skaits, kā arī apgrozījums. Lielākā daļa jaunuzņēmumu cieš zaudējumus pirmajos 5 darbības gados, gūstot peļņu tikai vēlākā periodā.

Jaunuzņēmumu vadītājs ir vidēji 35 gadus vecs vīrietis, kurš lielākoties darbojas informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē un kopā ar diviem trīs citiem līdzīpašniekiem ir izveidojis uzņēmumu, vidēji nodarbinot 4-6 darbiniekus. Jaunuzņēmumu vadītājam ir maģistra grāds, vairāk nekā desmit gadu profesionālā darba pieredze, un realizē vidēji 3-4 savu biznesa ideju.

No jaunuzņēmumu skaita perspektīvas, visvairāk ir pārstāvētas digitālās tehnoloģijas, tāpat mākslīgais intelekts un lielo datu analīze, viedās tehnoloģijas un robotu attīstība, ilgtspējīgi risinājumi ražošanas nozarē un finanšu tehnoloģijas. Līdzīgi arī no uzņēmumu apgrozījuma perspektīvas jaunuzņēmumu nozīmīgākais piensums ir no IT, finansēm un apdrošināšanas, kā arī no apstrādes rūpniecības.

Latvija ir viena no retajām valstīm pasaulē, kas ir izveidojusi atsevišķu likumu, atbalstot jaunuzņēmumus, tajā pašā laikā valsts jaunuzņēmumu atbalsta mērķis ir novecojis un neatbilstošs industrijai. Tāpat arī jaunuzņēmumu definīcija ir arī viena no neskaidrākajiem elementiem sistēmā, par kuru katram iesaistītajam ir viedoklis, tomēr ekosistēmas pārstāvjiem nav vienprātības šajā jautājumā. Jaunuzņēmumu statuss tiek noteikts pēc uzņēmuma jomas un biznesa attīstības būtības, taču Jaunuzņēmumu darbības valsts atbalsta likumā ir noteikti ārkārtīgi ierobežojoši kritēriji, ka tikai 14% no jaunuzņēmumiem teorētiski ir iespēja izpildīt

norādītos kritērijus. Tajā pašā laikā Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums ir bijis kā labs strūrakmens visā tālākajā ekosistēmas attīstībā.

Pēdējo divu gadu laikā ir ievērojami pieaudzis gan jaunuzņēmumu pasākumu, gan hakatonu skaits, kuru laikā ir dibinātas jaunuzņēmumu komandas, kas meklē veidus un iespējas ieviest savas idejas praksē, un ir aktualizēta starpdisciplināru ideju radīšanas iespēja. Tajā pašā laikā lielākoties jaunuzņēmumi biznesa attīstībai izmanto savas personīgās telpas. Alternatīvas kā LIAA inkubatori specializējas dzīvesstila uzņēmumu attīstībā, un arī koprades telpās lielākoties jaunuzņēmumi netiek atdalīti no citiem vietas izmantotājiem, tādejādi minimāli ir pieejama zināšanu pārnese un sadarbība ar citiem jaunuzņēmumiem. Tikai 14% no visiem jaunuzņēmumiem atrodas kopā – TechHub Riga telpās. Vienotas telpas trūkums, kur attīstīt jaunuzņēmumu ideju īstenošanu un atbalstīt ideju virzībā tālāk jeb zināšanu pārnesi, ir viens no lielākajiem Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas mīnusiem, kas ierobežo visu tālāko ekosistēmas attīstību.

Līdz ar jaunuzņēmumu sadrumstalotību, arī atbalstošā ekosistēma ir sadrumstalota, līdz ar to vēl ir daudz iespēju tās tālākai attīstībai. Lai gan šo plaisu cenšas mazināt jaunuzņēmumu asociācija, vēl aizvien katru no institūcijām ir nepieciešams uzrunāt individuāli, un ir nepieciešams attīstīt ilgtermiņa sadarbību un diskusiju platformu starp dažādām iesaistītajām pusēm.

Finansētāji norāda, ka ir gatavi finansēt tikai tās idejas, kas jau ir tālākā attīstības stadijā un kurās ir redzams potenciāls, taču sākotnējā stadijā sagaida dibinātāju pašu vai grantu finansējumu. Tai pašā laikā Latvijā ir limitētas iespējas saņemt atbalstu ideju attīstības fāzē. Biznesa ideju konkursos vien atbalstu var gūt 14 idejas gadā, kurās tiek novirzīti 100 000 EUR, kā arī lielākoties uzvarētāji ir dzīvesstila uzņēmumi, ne jaunuzņēmumi. Tāpat ir limitēti pieejams gan sākotnējais praktiskais atbalsts uzsākšanai, gan arī virzības uz priekšu jeb mentoru atbalsts. Sākotnējās idejas fāzēs jaunuzņēmumu atbalsts ir fragmentārs, kas nenodrošina efektīvu jaunuzņēmumu attīstību un augšanu.

Akadēmiskais sektors lielākoties neredz jaunuzņēmumus kā reālus sadarbības partnerus. Akadēmiskajam sektoram lielākoties nav atvērto inovāciju modeļa skatījuma, kā arī nav izveidotas sadarbības platformas, kurā abas puses būtu ieinteresētas sadarbībai. 2019. gada janvārī pastāv inovāciju vaučeri, atbalsts jaunu produktu izstrādei kompetences centru ietvaros, taču dažādu administratīvu ierobežojumu dēļ tie netiek efektīvi izmantoti. Līdzīgi arī korporatīvais sektors vēl aizvien ir novērotāju pozīcijā, palēnām kļūstot atvērtāki sadarbībai ar jaunuzņēmumiem, tomēr lielākoties meklējot savu iekšējo uzņēmumu inovācijas kultūras uzlabojumus.

Jaunuzņēmumi norāda, ka valsts atbalsta iegūšana nav uzņēmumu pašmērķis, un ka tam ir vairākas problēmm zonas: augsts administratīvais slogs, neliela atbalsta intensitāte, neliels atbalsta finansējuma apjoms, nepieciešamība veikt priekšapmaksu, kā arī gari pieteikumu izskatīšanas termiņi. Uzņēmēji aicina gan optimizēt pieteikšanās procedūras, gan norādīt sagaidāmo administratīvā sloga stundu skaitu, tādejādi precizējot atbalsta intensitāti, gan arī neprasīt priekšapmaksas, gan arī saīsināt pieteikumu izskatīšanas termiņus, lai optimizētu gan pieteikumu, gan atskaišu procesu. Lai gan pēdējā laikā ir vērojami uzlabojumi, tomēr tie vēl aizvien neatbilst jaunuzņēmumu sagaidāmajam līmenim.

Visas Baltijas valstis ir līdzīgas savā vispārējā novērtējumā, tomēr kopš 2012.gada Igaunija jaunuzņēmumu finansējumam ik gadu piesaista 132 EUR miljonus, Lietuva - 46 miljonus EUR, bet Latvija – 38 miljonus EUR. Ja līdz 2017. gadam Latvijai bija labāki rezultāti finanšu piesaistē, tad 2018. gadā Lietuva apsteidza Latvijas finansējuma atbalstā. Liela daļa no Lietuvas izrāviena ir skaidrā un atvērtā pieeja finanšu tehnoloģiju sektoram, kā arī ICO investīcijas un arī vietējo investoru aktivizācija. Kamēr Igaunija savu pozīciju nodrošina ar fokusu uz digitālo stratēģiju un digitālu sabiedrību, labāko nodokļu sistēmu Eiropā, e-rezidentūru, meklējot iespējas visas darbības veikt attālināti. Tajā pašā laikā Latvijā tiek uzsvērtā priekšrocība zinātnes komercializācijā jeb starpdisciplinārajās disciplīnās, kurām gan ir garāks ceļš līdz veiksmes stāstiem. Kā arī Latvijā ir viens no viszīmīgākajiem rādītājiem digitālo prasmju novērtējumā starp Eiropas Savienības valstīm.

Kopumā Latvijā ir jaunuzņēmumi un ir arī ekosistēma, taču gan jaunuzņēmumi, gan ekosistēma lielākoties balstās uz personīgo iniciatīvu un darbojas ar ierobežotiem finansiālajiem resursiem. Ekonomikas ministrija ir izveidojusi unikālu un inovatīvu ilgtermiņa sadarbības līgumu ar jaunuzņēmumu asociāciju, lai nodrošinātu mārketinga un publicitātes atbalstu jaunuzņēmumu tematam, kas veicina ekosistēmas pārskatāmību. Tajā pašā laikā ir vajadzīgi vēl sadarbības formas, lai veicinātu aktīvu atbalstu jaunuzņēmumiem un tiem

samazinātu tiešo administratīvo slogu. Tāpat vitāli nepieciešams jaunuzņēmumu darbības uzsākšanas atbalsts gan finansiālais, gan mentoringa, gan zināšanu pārneses nodrošināšana starp jaunuzņēmumiem un starp atbalstošo ekosistēmu.

IEPIRKUMA MĒRĶIS

Iepirkuma "Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas novērtēšana, pašreizējā stāvokļa identificēšana un uz tās balstītu priekšlikumu izstrāde" Id.nr. EM 2018/58 mērķis:

- 1) nodrošināt jaunuzņēmumu ekosistēmas esošā stāvokļa kvantitatīvu un kvalitatīvu novērtēšanu, tai skaitā vērtējot iesaistīto pušu (*stakeholders*) lomu ekosistēmas veidošanā un uz tās balstītu priekšlikumu izstrādi turpmākai nozares attīstības plānošanai, ņemot vērā, ka jaunuzņēmumu nozares attīstība ir būtisks inovāciju sistēmas elements, kas vienlaikus sekmē Latvijas Viedās specializācijas stratēģijas (RIS3) mērķu sasniegšanu.
- 2) izstrādāt metodoloģiju un apkopot jaunuzņēmumu nozari raksturojošos ekonomiskos rādītājus, vērtējot nozares ietekmi uz tautsaimniecību, tās attīstības tendences vietējā un starptautiskā mērogā, veicot nozares konkurētspējas priekšrocību analīzi un nozares sadarbības tīkla potenciāla izvērtēšanu.

1. METODOLOĢIJA UN STARPTAUTISKIE PĒTĪJUMI JAUNUZŅĒMUMU ATTĪSTĪBĀ

Nodaļā ir aprakstīts pētījuma veikšanā izmantotais teorētiskais ekosistēmas analīzes modelis, kā arī pētījumā izmantotās metodes, tā ietvaros apskatītais laika periods, kā arī pētījuma norise un pētījuma veikšanā iesaistītās puses.

Metodoloģija

Pētījuma "Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas novērtēšana, pašreizējā stāvokļa identificēšana un uz tās balstītu priekšlikumu izstrāde" mērķis bija apzināt esošo Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmu, kā arī veikt priekšlikumus tās tālākai attīstībai. Pētījums tika veikts no 2018. gada novembra līdz 2019. gada februārim, un pētījuma laikā tika apkopota šāda informācija:

- 100+ padziļinātas intervijas ar jaunuzņēmumiem (20 – 60 min intervija/anketa)
- 80+ intervijas ar industrijas pārstāvjiem
- 4 fokusgrupas ar vairāk nekā 80 dalībniekiem
- 8 jaunuzņēmumu pasākumu apmeklēšana un vides iepazīšana - Digital Freedom Festival, TechHub, Bob Dorf vieslekcija, Bob Dorf divu dienu seminārs, Startin rīkotais informatīvais pasākums, Latvijas ekosistēmas ikmēneša brokastis novembrī, Swedbank Seedtalks, TechChill
- 50+ starptautisko pētījumu apkopošana
- 100+ sekundāro informācijas avotu analīze, apkopošana

Pētījuma uzdevums bija veikt apkopojumu par jaunuzņēmumiem, kuri pēc pētījuma tehniskās specifikācijas tiek definēti šādi: "par jaunuzņēmumiem (starptautiski lietotais apzīmējums angļu valodā startup) šī iepirkuma kontekstā tiek uzskatīti uzņēmumi ar augstas izaugsmes potenciālu, kuru pamatdarbība ir saistīta ar inovatīvu, mērogojamu (scalable) biznesa modeļu, produktu ar augstu pievienoto vērtību izstrādi, ražošanu un attīstību un tiek īstenota kādā no viedās specializācijas jomām, un kas ne vairāk kā piecus gadus pirms pētījuma veikšanas atbilduši šim pazīmēm". Tā kā pētījumā tika norādīta prasība apkopot informāciju tikai par uzņēmumiem, kas jaunāki par pieciem gadiem, tad lielākā uzmanība pētījumā tika veltīta attiecīgajai jaunuzņēmumu grupai, taču tai pašā laikā pētījuma gaitā gan jaunuzņēmumi, gan ekosistēmas, gan publiskā sektora pārstāvji norādīja, ka jaunuzņēmumiem nav svarīgs vecums, bet gan problēmas risinājums. Tādējādi pētījuma gaitā maksimāli tika paplašināts jaunuzņēmumu skaits, iespēju robežās pievienojot informāciju arī par jaunuzņēmumiem, kas vecāki par pieciem gadiem. Tāpat arī tika skatīti visi jaunuzņēmumi bez fokusa uz viedajām specializācijām.

Finansējuma datubāze ir veidota pēc Startin.lv publiski pieejamās datubāzes un paplašināta, izmantojot publiski pieejamos informācijas avotus. Tā kā finansējums ir viens no svarīgākajiem jaunuzņēmumu aspektiem, kas tiek rūpīgi skatīts un pētīts, un uz tā pamata var tikt gūti lieli finansiālie labumi, tad ekosistēmas pārstāvji nav atvērti šīs informācijas pilnīgai publicēšanai, tādējādi informācija var tikt uzskatīta par nepilnīgu. Arī veicot aptaujas ar jaunuzņēmumiem, daudzi no tiem norādīja, ka informācija par apjomiem un par finansētāju nav pilnīga. Pēc 100 aptaujāto uzņēmumu anketēšanas rezultātu apkopošanas tika noskaidrots, ka vēl vismaz 40% finansējuma ir papildus, un tas netiek norādīts publiskajā telpā.

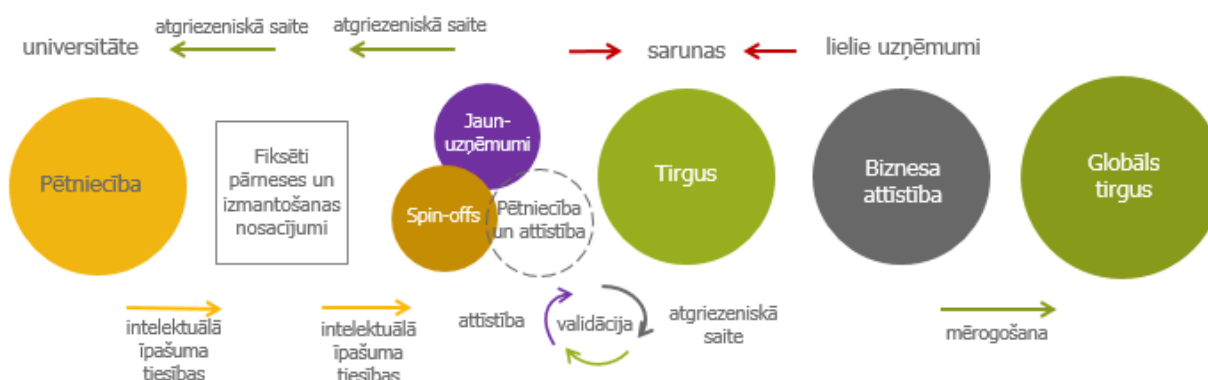
Jaunuzņēmumu darbības analīze ir veikta, izmantojot nedaudz mazāku jaunuzņēmumu kopu, jo pētījuma noslēguma posmā - 2019. gada februāra sākumā - tika iegūta papildus informācija par jaunuzņēmumiem no Altum finansētajiem fondiem, kā arī tika apstiprināts, ka ir nepieciešama informācija par jaunuzņēmumiem, kas vecāki par 5 gadiem. Tādējādi jaunuzņēmumu novērtējumā, kas ir balstīts uz VID sniegtās informācijas bāzes, netika iekļauti 22 jaunuzņēmumi, kas jaunāki par 5 gadiem un kas pieteicās ALTUM administrētajiem akcelerācijas fondiem, tātad to pienesums kopējā apjomā ir vērtējams kā neliels (+/- 5%), kā arī 34 jaunuzņēmumi, kas vecāki par 6 gadiem, taču, tā kā pētījuma fokuss ir uz jaunuzņēmumiem līdz pieciem gadiem, šie dati ir indikatīvi.

Jaunuzņēmumu anketēšana tika veikta no 2018. gada novembra līdz 2019. gada janvārim, personīgi uzrunājot lielāko daļu jaunuzņēmumu, lai iegūtu atbildes uz ekosistēmu interesējošajiem elementiem. Jaunuzņēmumu anketēšana telefoniski vidēji aizņēma 40 minūtes, savukārt divas garākās intervijas bija stundu garas.

Starptautiskie pētījumi jaunuzņēmumu attīstībā

Līdz ar tehnoloģiju laikmetu un ātrāku dažādu uzlabojumu veikšanu, mainās arī inovācijas un to ieviešanas iespējas. Iepriekšējais tradicionālais slēgtais inovāciju pārneses modelis mainās, un kļūst par atvērto inovāciju modeli, kur jaunuzņēmumi ir viens no veidojumiem, kas ātri un efektīvi var veikt inovatīvu ideju un procesu tirgus piemērojamību. Jaunuzņēmumi ir nozīmīga daļa no jaunā inovāciju modeļa, kas ar entuziasmu un izaugsmes ātrumu var mainīt tirgus un to dalībniekus (Ilustrācija 1).

Ilustrācija 1. Atvērtais inovāciju pārneses modelis¹

Jaunuzņēmumu ekosistēma šobrīd ir viens no nozīmīgākajiem tematiem gan starptautiskajā, gan vietējā mērogā, salīdzinot dažādus jaunuzņēmumu ekosistēmas aspektus gan reģionālā – Baltijas, Eiropas -, gan globālā mērogā, lai izvērtētu jaunuzņēmumu izaugsmes līmeni, aktivitāti un to pienesumu ekonomikā.^{2 3 4} Esošo pētījumu uzmanība galvenokārt tiek veltīta kādam no būtiskākajiem ekosistēmas aspektiem, kā, piemēram, finansējumam, tādēļ ir būtiski izvēlēties pilnvērtīgu skatījumu par visiem ekosistēmas darbību veidojošajiem elementiem. Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas analīze un attīstības līmeņa novērtēšana tika veikta pēc "Globālā jaunuzņēmumu ekosistēmas ziņojuma" autoru izstrādātā jaunuzņēmumu ekosistēmas

¹ Startup Commons, konsultatīvais materiāls "No tehnoloģiju pārneses uz atvērtajiem intelektuālā īpašuma tiesībām", pieejams <https://www.startupcommons.org/from-technology-transfer-to-open-ipr.html>

² Techeu, 2017. An exploration of the Baltic startup ecosystems.

³ Magentic Latvia, 2018. Baltic Startup Mag.

⁴ Invest Europe 2017. Central and Eastern Europe Private Equity Statistics 2017.

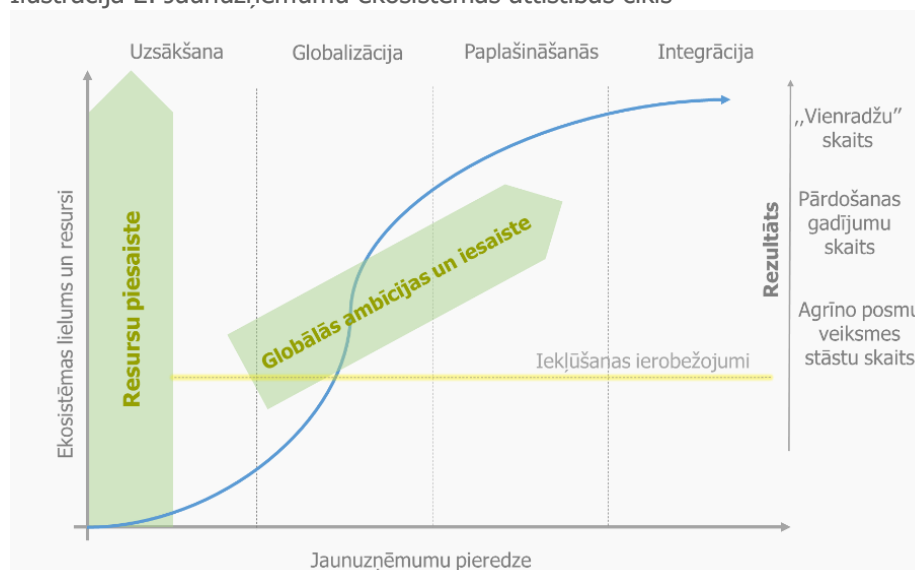
dzīves cikla modeļa, kas apskata jaunuzņēmumu ekosistēmu ietekmējošos faktorus dažādās attīstības stadijās un nosaka nepieciešamos raksturlielumus globāli konkurētspējīgai ekosistēmas attīstībai.⁵ Modelis ir veidots, izvērtējot vairāk nekā 100 ekosistēmas un pamatojoties uz dažādu valstu un pilsētu jaunuzņēmumu ekosistēmas novērtējumu.

Šajā modelī ar ekosistēmu tiek saprasta nepieciešamo resursu koncentrācija reģionā, kura rādiuss vairākumā gadījumu nepārsniedz 100 km rādiusu. Modelis parāda, ka katra ekosistēma iziet cauri 4 attīstības stadijām: uzsākšanas, globalizācijas, paplašināšanās un integrācijas stadijai. Lai maksimizētu resursu atdevi, jaunuzņēmumu ekosistēmas politikas veidotājiem un ekosistēmas dalībniekiem ir jāapzinās, kurā no attīstības stadijām vietējā ekosistēma atrodas, un ir nepieciešams koncentrēt resursus uz attiecīgajai stadijai atbilstošajiem mērķiem (Ilustrācija 2).

Uzsākšanas stadiju galvenkārt raksturo zems jaunuzņēmumu skaits, kur galvenais mērķis ir stiprināt sadarbību starp ekosistēmas dalībniekiem, piesaistot arvien vairāk resursu jaunuzņēmumu nozarei, tai skaitā uzņēmējus, talantus un investorus.

Globalizācijas stadijai raksturīgs tas, ka konkrētajā ekosistēmā pārdoto jaunuzņēmumu vērtība pārsniedz 100 miljonus dolāru. Tas liecina par labvēlīgu vidi jaunuzņēmumu attīstībai un iezīmē konkrēto vietējo ekosistēmu globālajā kartē, kā arī piesaista vietējai ekosistēmai jaunus resursus no tuvākajiem reģioniem, un konkrētā ekosistēma kļūst par prioritāro izvēli jaunuzņēmuma dibināšanai arī ārvalstniekiem. Globalizācijas fāzē galvenais mērķis ir veidot un stiprināt saikni starp vietējo un globālo ekosistēmu, lai veicinātu veiksmīgo jaunuzņēmumu mērogu palielināšanos.

Ilustrācija 2. Jaunuzņēmumu ekosistēmas attīstības cikls⁶

Paplašināšanās stadijā vairāki veiksmīgi jaunuzņēmumu pārdošanas gadījumi ir veicinājuši šīs ekosistēmas izaugsmi no vietējas nozīmes uz globālas nozīmes ekosistēmu. Jaunuzņēmumu ekosistēma ir palielinājusies, taču joprojām ir iztrūkumi resursu piesaistē un iesaistīšanā globālajā sistēmā, kas nodrošinātu miljardu dolāru vērtu jaunuzņēmumu attīstību. Galvenais mērķis šajā stadijā ir likvidēt atlikušo plaisu starp vietējo un globālo resursu sasaisti.

Ekosistēmā, kura sasniegusi **integrācijas stadiju**, pieejamie resursi ir vienlīdzīgā līmenī ar pārējām pasaules līmeņa vadošajām jaunuzņēmumu ekosistēmām. Jaunuzņēmumu skaits ievērojami pārsniedz 2000

⁵ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.1.pdf>

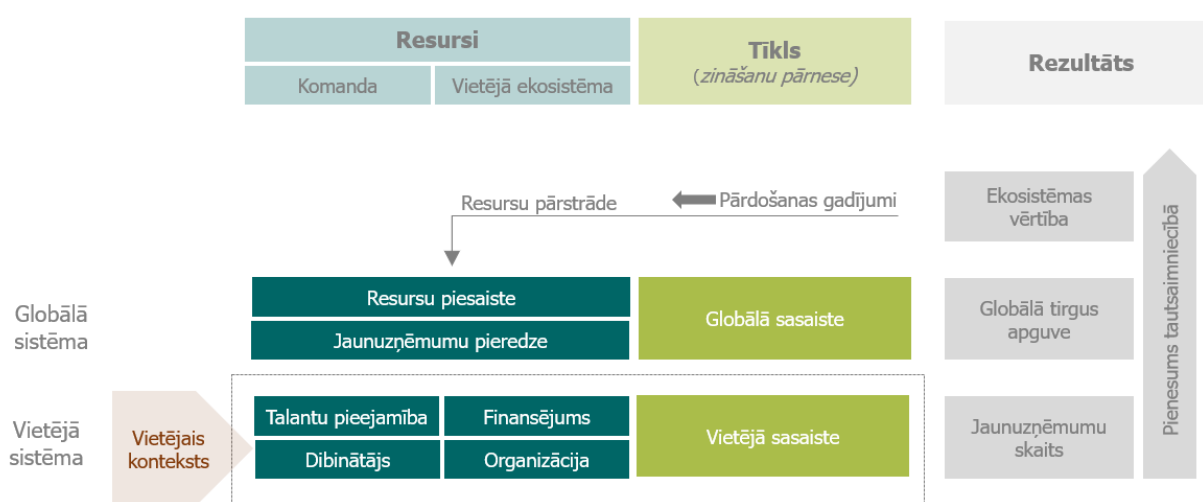
⁶ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.1.pdf>

jaunuzņēmumus. Šajā stadijā galvenais mērķis ir uzturēt ekosistēmas konkurētspēju, kā arī veicināt jaunuzņēmumu nozares pienesumu citos tautsaimniecības sektoros.

Pētījuma ietvaros attiecībā uz Latvijas ekosistēmas integrācijas stadiju reģionā ir veikts salīdzinājums gan ar Baltijas valstīm, gan arī ar atsevišķiem Eiropas valstu un starptautiskajiem rādītājiem. Modelī arī redzams, ka ekosistēmas lielums, pieejamie resursi un kopējā konkurētspēja (vertikālā ass modelī) ir galvenokārt atkarīga no jaunuzņēmumu individuālās pieredzes (horizontālā ass modelī), kas pētījuma ietvaros ir apzināta, gan veicot jaunuzņēmumu anketēšanu, gan uzņēmumu ekonomiskās darbības analīzi.

Lai padziļināti izvērtētu vietējās ekosistēmas darbību, ir izmantots detalizēts jaunuzņēmumu ekosistēmu veidojošo faktoru modelis (Ilustrācija 3).

Ilustrācija 3. Jaunuzņēmumu ekosistēmu veidojošie faktori⁷

Vietējā sistēma sadarbības tīklā un zināšanu pārnese tā ietvaros ir analizēta, raksturojot sadarbības modeļus starp Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas dalībniekiem, kā arī anketēšanas jautājumos noskaidrojot jaunuzņēmumu viedokli par vietējās ekosistēmas piedāvājumu, tā izmantošanu un sadarbības efektivitāti starp ekosistēmas dalībniekiem.

Vietējās ekosistēmas un konteksta analīze ietver katra ekosistēmas veidojošā faktora padziļinātu analīzi. Tiek apskatīts gan vietējais ekonomiskais, sociālais un tiesiskās vides raksturojums, gan uzņēmumiem pieejamie resursi (talantu pieejamība, finansējums, dibinātāji, organizācija). Īpaša uzmanība tiek pievērsta sadarbības tīklam un zināšanu pārnesei tā ietvaros. Tiek analizēti sadarbības modeļi starp Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas dalībniekiem, anketēšanas jautājumos un fokusa grupās noskaidrojot jaunuzņēmumu viedokli par sadarbības efektivitāti starp visiem ekosistēmas dalībniekiem gan vietējā, gan globālā līmenī.

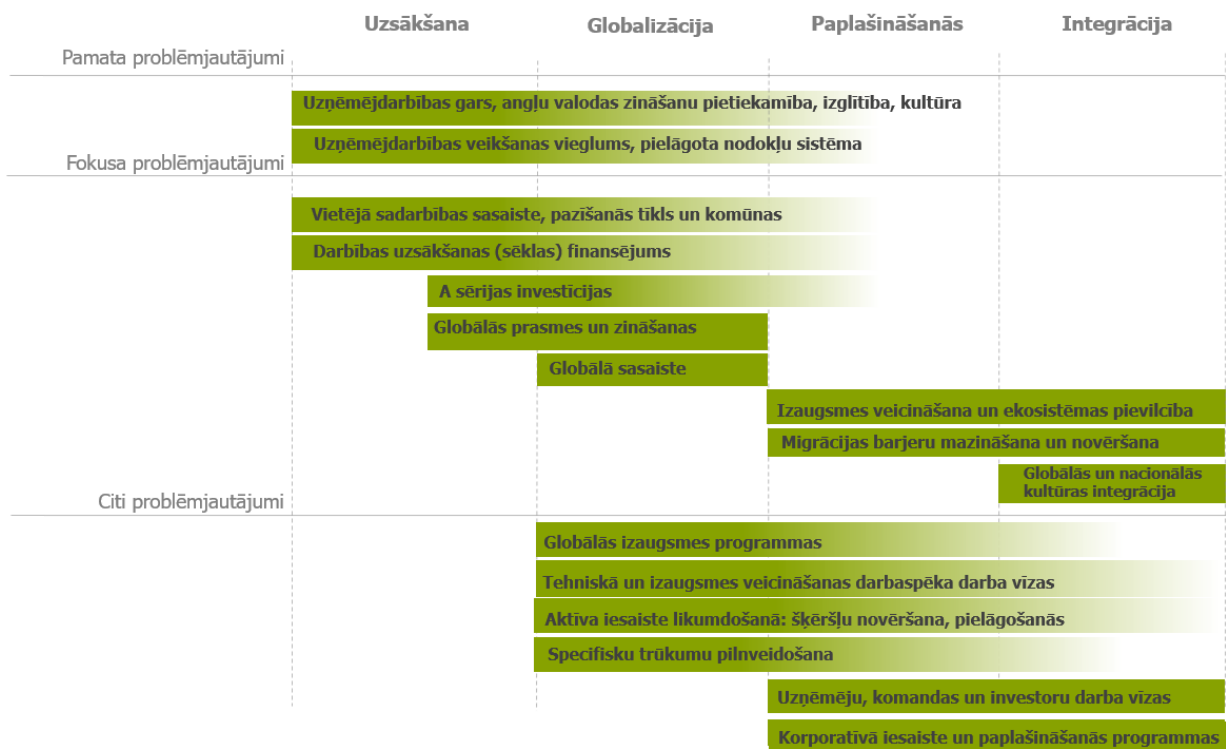
Atkarībā no vietējās ekosistēmas attīstības stadijas priekšlikumu izstrādē vērā ir ņemti katrai attīstības stadijai raksturīgie problēmjautājumi, jo tieši apzināta resursu atdeve konkrētās attīstības stadijas problēmjautājumiem var sniegt nepieciešamo efektu, lai ekosistēma attīstītos un tiku pilnveidota atbilstoši nākamās attīstības stadijas prasībām (Ilustrācija 4).⁸

Ilustrācija 4. Ekosistēmas attīstības problēmjautājumi dažādās attīstības stadijās⁹

⁷ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.1.pdf>

⁸ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.1.pdf>

⁹ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.1.pdf>

2. JAUNUZŅĒMUMU SITUĀCIJA LATVIJĀ

Nodaļā veikta jaunuzņēmumu situācijas analīze Latvijā, apskatot jaunuzņēmumu definīciju, jaunuzņēmumu domāšanas veidu un dzīves ciklu, sniedzot ieskatu pētījuma ietvaros izveidotās Latvijas jaunuzņēmumu datubāzes veidošanā un tās raksturlielumos, kā arī analizējot Latvijas jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātus. Situācijas analīze ietver arī jaunuzņēmumu nozares ekonomiskās darbības raksturojumu un ietekmes uz tautsaimniecību novērtējumu, kā arī līdzšinējo Latvijas jaunuzņēmumu piesaistīto investīciju pārskatu.

2.1 Jaunuzņēmumu analīze

2.1.1 Jaunuzņēmumu definīcija

Jaunuzņēmums – tā forma un definīcija ir viens no visnozīmīgākajiem tematiem arī visā jaunuzņēmumu un to ekosistēmas kontekstā. Akadēmiskajā vidē tiek izdalīti un uzsvērti strauji augoši uzņēmumi jeb uzņēmumi ar straujas izaugsmes potenciālu, kas sevī ietver uzņēmumus, kam ir mērogojams biznesa modelis, taču netiek uzsvērta nepieciešamība būt inovatīviem¹⁰. Tāpat jaunuzņēmumu kontekstā tiek apskatīti arī tie uzņēmumi, kas ir tehnoloģijās bāzēti jauni uzņēmumi¹¹, taču kopumā arī akadēmiskajā vidē nav vienotas definīcijas jaunuzņēmuma formātam.

Tāpat Eiropas Savienībā joprojām nav pieņemti vienoti kritēriji jaunuzņēmuma definēšanai, un tā izpratne dažādās Eiropas valstīs var būtiski atšķirties. Ne visās valstīs jaunuzņēmuma koncepts ir oficiāli noteikts valsts likumdošanā. Šis solis lielākoties ir sperts tajās valstīs, kur jaunuzņēmumiem ir pieejamas valsts atbalsta programmas un/vai mehānismi vai pat veidoti īpaši jaunuzņēmumiem paredzēti normatīvie akti. Tajā pašā laikā joprojām dažādām jaunuzņēmumu atbalsta programmām un mehānismiem vienā valstī nereti tiek noteikti atšķirīgi atbilstības kritēriji, ko ietekmē gan izvirzītie mērķi (piemēram, atbalstīt tikai sēklas stadijā esošos jaunuzņēmumus), gan iesaistīto institūciju veids (piemēram, valsts inovāciju atbalsta iestādes vai privātās kapitāla piesaistes organizācijas). Tāpat arī ievērojami atšķiras jaunuzņēmumu definīcija vairumā jaunuzņēmumu sektora monitoringa ziņojumu, kur jaunuzņēmumi tiek skatīti krietni plašākā mērogā nekā tradicionālajā izpratnē, kas ir likumdošanā (piemēram, jaunuzņēmuma maksimālais vecums tiek noteikts kā 10 gadi standarta 5 gadu vietā).

Salīdzinot jaunuzņēmuma definīcijas dažādās valstīs, Latvijas izstrādātā definīcija var tikt vērtēta kā salīdzinoši plaša. Latvijā jaunuzņēmums tiek definēts kā "kapitālsabiedrība ar augstas izaugsmes potenciālu, kuras pamatdarbība ir saistīta ar mērogojamu biznesa modeļu un inovatīvu produktu izstrādi, ražošanu vai attīstību". Minētā definīcija nenosaka ierobežojumus uzņēmuma vecumam, darbinieku skaitam vai kapitāla apjomam, kas sarežģī jaunuzņēmumu nošķiršanu no vēlākajām uzņēmumu attīstības stadijām.

Tajā pašā laikā jaunuzņēmuma definīciju nosacīti paplašina konkrēti noteiktie atbalsta piešķiršanas kritēriji, kas noteikti saistītajā Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumā. Likumā noteikts, ka jaunuzņēmumiem paredzētajās atbalsta programmās atbalstu var piešķirt uzņēmumiem, kas ir ne vecāki par 5 gadiem, turklāt pirmajos 2 darbības gados to ieņēmumi nav pārsnieguši 200 000 EUR gadā, kā arī tiem jāatbilst vienai no noteiktajām inovācijas pazīmēm – tiem pieder intelektuālā īpašuma tiesības uz izstrādājamo inovatīvo produktu vai pakalpojumu, vismaz 70% darbinieku jābūt maģistra vai doktora grādam, kā arī vismaz 50% no jaunuzņēmuma izdevumiem tiek novirzīti pētniecībai un attīstībai.

No apskatītajām Eiropas valstīm (Ilustrācija 5) Latvijas jaunuzņēmuma definīciju tiešā veidā iespējams salīdzināt tikai ar Igauniju un Itāliju, kur, līdzīgi kā Latvijā, jaunuzņēmumu sektora veicināšanas nolūkos ir izdoti speciāli normatīvie akti ar konkrētiem jaunuzņēmuma atbilstības kritērijiem.

¹⁰ Colombo, M. G., & Grilli, L. (2005). Founders' human capital and the growth of new technology-based firms: A competence-based view. *Research policy*, 34(6), 795- 816.

¹¹ Da Rin, M., Nicodano, G., & Sembenelli, A. (2006). Public policy and the creation of active venture capital markets. *Journal of Public Economics*, 90(8), 1699-1723.

Tāpat Igaunijā jaunuzņēmuma definīcija normatīvajos aktos noteikta saistībā ar Igaunijā ieviesto jaunuzņēmumu vīzu, kuras mērķis ir piesaistīt inovatīvas uzņēmējdarbības uzsācējus no ārvalstīm. Atšķirīgu definīcijas mērķu dēļ Igaunijas jaunuzņēmuma definīcija nedaudz atšķiras no Latvijas normatīvajos aktos noteiktās. Igaunijas jaunuzņēmuma definīcijā noteikts, ka jaunuzņēmumam jābūt valstī reģistrētam kā ekonomiskai vienībai un tā mērķim jābūt inovatīva un reproducējama uzņēmējdarbības modeļa attīstībai un ieviešanai, kura globālais izaugsmes potenciāls spēs būtiski veicināt Igaunijas uzņēmējdarbības vides attīstību. Galvenās novērojamas atšķirības ar Latvijas definīciju ir tās, ka Igaunijā jaunuzņēmumam jābūt valstī reģistrētam kā ekonomiskai vienībai un tā globālās izaugsmes potenciālam jāspēj veicināt Igaunijas uzņēmējdarbības vides attīstību. Citi Igaunijas jaunuzņēmumiem noteiktie kritēriji ir konkrēti saistīti ar jaunuzņēmuma vīzas piešķiršanu.

Ilustrācija 5. Jaunuzņēmumu definīcija Latvijā, citās Eiropas valstīs un dažādās jaunuzņēmumu organizācijās

Valsts	Pielietotā definīcija
Latvija ¹²	Jaunuzņēmums - kapitālsabiedrība ar augstas izaugsmes potenciālu, kuras pamatdarbība ir saistīta ar mērogojamu biznesa modeļu un inovatīvu produktu izstrādi, ražošanu vai attīstību.
Igaunija ¹³	Jaunuzņēmums (<i>iduettevõtte</i>) - Igaunijā reģistrēta uzņēmuma ekonomiska vienība, kuras mērķis ir attīstīt un ieviest inovatīvu un reproducējamu uzņēmējdarbības modeli ar tādu globālās izaugsmes potenciālu, kas būtiski veicinās Igaunijas uzņēmējdarbības vides attīstību.
Lietuva ^{14 15}	Jaunuzņēmuma (<i>startuolis</i>) normatīvo definīciju tika plānots sagatavot līdz 2018. gada decembrim. Startup Lithuania platforma definē jaunuzņēmumu kā uzņēmumu, kas izstrādā inovatīvu ideju nozarē ar augstu pievienoto vērtību, piemēram, augsto tehnoloģiju, biotehnoloģiju, finanšu tehnoloģiju vai IT nozarē. Šādam uzņēmumam ir liels straujas izaugsmes potenciāls, tas ir, uzņēmuma uzņēmējdarbības modelis un tam nepieciešamie darba rīki ļauj uzņēmumam strauji attīstīties starptautiskā mērogā.
Itālija ¹⁶	Jaunuzņēmums (<i>start-up</i>) – uzņēmums, kas nav iekļauts biržas sarakstā, bet pieder fiziskai personai ar kontroli vismaz 51% apmērā, kas darbojas ne ilgāk kā 48 mēnešus, un tā apgrozījums nepārsniedz 5 miljonus EUR. Turklāt jaunuzņēmums neveic peļņas sadali, un tā sociālais mērķis ir attīstīt inovatīvus produktus un pakalpojumus ar augstu tehnoloģisko vērtību (ko nosaka, ņemot vērā P&A izdevumus, darbinieku kvalifikācijas, iespējamo sasaisti ar universitāti).
Vācija ¹⁷	Jaunuzņēmums (<i>start-up</i>) tiek definēts kā uzņēmums, kas atbilst šādiem kritērijiem: 1. Tas ir jaunāks par 10 gadiem; 2. Tas izstrādā (loti) inovatīvu produktu vai pakalpojumu, vai tam ir inovatīvs uzņēmējdarbības modelis; 3. Tam ir, vai tas cenšas sasniegt ievērojamu darbinieku skaita un/vai pārdošanas apjomu izaugsmi.
Apvienotā Karaliste ¹⁸	Nav izdalīta jaunuzņēmuma normatīvā definīcija. Tā vietā Apvienotās Karalistes normatīvie akti nosaka jaunuzņēmuma periodu (<i>start-up period</i>) katram uzņēmumam. Jaunuzņēmuma periods ir piecu gadu periods, kas sākas ar dienu, kurā uzņēmums uzsāk veikt regulētas aktivitātes, ko sauc par darbības uzsākšanas dienu.

¹² Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums. Latvijas Vēstnesis, 241 (5813), 10.12.2016. <https://likumi.lv/ta/id/287272-jaunuznemumu-darbibas-atbalsta-likums>

¹³ Riigiteataja. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117052018002>

¹⁴ Delfi. Pieejams: <https://www.delfi.lt/verslas/verslas/siekia-kad-startuoliai-atsirastu-istatymuose-atsirastu-ir-lengvatos.d?id=78468265>

¹⁵ Kasiadorieciams. Pieejams: <https://www.kasiadorieciams.lt/startuolis-kas-tai/>

¹⁶ Ministero dello Sviluppo Economico. Pieejams:

http://www.sviluppoeconomico.gov.it/images/stories/documenti/layout_startup_summary-versione-inglese.pdf

¹⁷ Deutscher Startup Monitor. Pieejams: https://deutscherstartupmonitor.de/fileadmin/dsm/dsm-17/daten/dsm_2017.pdf

¹⁸ Legislation UK. Pieejams: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/11/schedule/2?view=plain>

Crunchbase ¹⁹	Uzņēmums kvalificējas kā jaunuzņēmums Crunchbase datubāzē līdz brīdim, kad tas pārsniedz minētos 3 rādītājus: 1. Tā ikgadējie periodiskie ieņēmumi pārsniedz USD 100 miljonus; 2. Tam ir vairāk nekā 500 darbinieku; 3. Tā vērtība ir vienāda ar vai lielāka par USD 2,5 miljardiem.
Funderbeam ²⁰	Uzņēmums tiek uzskatīts par jaunuzņēmumu Funderbeam datubāzē, ja tas atbilst šādiem kritērijiem: 1. Tas ir privāts uzņēmums; 2. Tas ir izveidots pēdējos 10 gados; 3. Tam ir aktīva darbība.
European Startup Monitor ²¹	Jaunuzņēmums tiek definēts pēc tā atbilstības šādiem 3 kritērijiem: 1. Tas ir jaunāks par 10 gadiem; 2. Tam ir raksturīgas (loti) inovatīvas tehnoloģijas un/vai uzņēmējdarbības modelis; 3. Tam ir, vai tas cenšas sasniegt būtisku darbinieku skaita un/vai pārdošanas apjomu pieaugumu.
European Startup Initiative ²²	Jaunuzņēmums ir neatkarīga organizācija, ko izveidojuši un vienā laikā vadījuši uzņēmuma dibinātāji. Jaunuzņēmums ir jaunāks par 5 gadiem, un tā mērķis ir radīt, uzlabot un paplašināt mērogojamu, inovatīvu, tehnoloģiski iespējotu produktu ar augstu un strauju izaugsmi.

Latvijas sabiedrība ar jaunuzņēmuma definīciju iepazīnās reizē ar Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumu²³, un, lai gan šobrīd ir pieejami vairāki atbalsta instrumenti jaunuzņēmumu attīstībā, tomēr tajā tika norādīti septiņi kritēriji, kas papildināja jaunuzņēmumu definīcijas praktisko skatījumu sabiedrības acīs. Kopš likuma stāšanās spēkā 2017. gada 1. janvārī tikai viens uzņēmums saņēma valsts atbalstu²⁴, taču pēc izmaiņu veikšanas vēl trīs uzņēmumi ir izpildījuši norādītos kritērijus, lai saņemtu piedāvāto atbalstu²⁵. Tādējādi, lai nodrošinātu objektīvu skatījumu uz esošo jaunuzņēmumu situāciju, jaunuzņēmumu analīze tika veikta, izmantojot jau esošo jaunuzņēmumu definīciju, bet ne atbalsta programmas kritērijus, jo tos arī ir iespējams mainīt. Tajā pašā laikā uzmanība tiks fokusēta uz piecu gadu laikā izveidotajiem uzņēmumiem, saskaņā ar iepirkumā norādītajiem pētījuma izpildes kritērijiem.

Arī ekosistēmas dalībnieki saskaras ar jaunuzņēmumu definīciju un tās pielietojumu ikdienā, vērtējot, kā atdalīt jaunuzņēmumu no citiem jaunajiem uzņēmumiem, kas uzsāk savu darbību. Jaunuzņēmumu asociācija Startin.lv norādīja, ka, lai noskaidrotu, vai uzņēmums ir jaunuzņēmums, visa organizācijas valde ir izvērtējusi uzņēmumus pēc to mājas lapas un redzamā biznesa modeļa, nosakot, vai uzņēmums ir jaunuzņēmums vai ne²⁶.

No Latvijā pieņemtās definīcijas izriet, ka jaunuzņēmums ir reģistrēts uzņēmums, kuram ir 1) augsts izaugsmes potenciāls, 2) mērogojams (scalable) biznesa modelis un 3) kurš nodarbojas ar inovatīvu produktu/pakalpojumu izstrādi, ražošanu vai attīstību. Kā norāda Latvijas Biznesa Eņģeļu Tīkla (turpmāk tekstā – LatBAN) pārstāvis, tad vissvarīgākais no visas definīcijas ir mērogojamība, nevis inovatīvs produkts, jo jaunākajiem pasaules veiksmes stāstiem (piemēram, Taxify un airBnB) piedāvātie produkti nav inovatīvi²⁷.

¹⁹ Crunchbase. Pieejams: <https://news.crunchbase.com/news/the-definition-of-a-startup/>

²⁰ Funderbeam. Pieejams: https://blog.funderbeam.com/faq_item/what-do-you-consider-to-be-a-startup/

²¹ European Startup Monitor. Pieejams: <https://europeanstartupmonitor.com/research/methodology/>

²² European Startup Network. Pieejams: <https://europeanstartupnetwork.eu/vision/>

²³ Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums. Latvijas Vēstnesis, 241 (5813), 10.12.2016. <https://likumi.lv/ta/id/287272-jaunuznemumu-darbibas-atbalsta-likums>

²⁴ Pusotrs gads ar "start-up" likumu: LIAA atbalstīts 1 jaunuzņēmums, bet start-up vīzas – 6, (26.08.2018.), <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/pusotrs-gads-ar-start-up-likumu-liaa-atbalstits-1-jaunuznemums-bet-strat-up-vizas--6.a289995/>

²⁵ LIAA atbalstīto jaunuzņēmumu saraksts (skatīts 18.02.2018), pieejams - <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/jaunuznemumu-atbalsta-programmas/atbalstito-jaunuznemumu-rejistrs>

²⁶ Intervija ar StartIn.lv pārstāvjiem, 16.11.2018.

²⁷ Intervija ar LatBan pārstāvi, 21.11.2018

Arī starptautiskie veiksme stāsti norāda, ka šobrīd esošajā trešajā jaunuzņēmumu vilnī notiek uzņēmumu vertikālā integrācija, jeb ikdienas lietas tiek pārnestas uz tehnoloģijām²⁸.

Tāpat ir jāņem vērā, ka īpaši pašā sākuma attīstības stadijā uzņēmums ir augošs organisms, tāpēc ir grūti nodalīt fāzi, kad tas ir vienkārši uzņēmums, no tās, kad tas jaunuzņēmums. Tomēr vislabākais salīdzinājums konceptam ir, ka jaunuzņēmumi ir kā profesionālie atlēti, kas gatavojas un trenējas sacensībām globālajā mērogā²⁹.

Latvijā ik gadu tiek reģistrēti vairāk nekā desmit tūkstoši uzņēmumu³⁰, tādējādi kopumā pēdējos piecos gados ir izveidoti jau 50 000 juridisku vienību, kas potenciāli varētu būt kā jaunuzņēmumu bāze. Tai pašā laikā SEB bankas veiktajā jauno uzņēmumu aptaujāšanā norādīts, ka 70% no jaundibinātajiem uzņēmumiem fokusējas uz iekšējo tirgu³¹, tādējādi tikai neliela daļa uzņēmumu vispār domā par starptautisko tirgu un iespējamo biznesa modeļa mērogojamību.

Vēl lielāka neskaidrība par definīciju ir potenciālajiem uzņēmējiem, kuri uzskata, ka visa uzņēmējdarbība, ko veic jaunieši un kas ir saistīta ar internetu, ir jau klasificējama kā jaunuzņēmumu darbība. Sabiedrībā ir sastopama viedokļu dažādība, un pētījumā veiktās anketēšanas laikā viens no potenciālajiem jaunuzņēmumiem norādīja: "Es taisos reģistrēt uzņēmumu, tad jau es vairs nebūšu startups."³² Arī jautājumā, kad dibināt jaunuzņēmumu, nav vienas īstās un pareizās atbildes, un pieredzējušākie jaunuzņēmumu dibinātāji to veic pēc iespējas vēlāk idejas dzīves ciklā, lai samazinātu administratīvās izmaksas. Tādējādi ekosistēmā kopumā vēl nav vienotas izpratnes par jaunuzņēmumiem, to nozīmību un statusu.

Kopumā lai gan ir neskaidrības gan valstu starpā, gan arī pašu uzņēmēju starpā, jaunuzņēmums ir uzņēmums ar augstu izaugsmes ambīciju un arī mērogojamu biznesa modeli. Neiedziļinoties uzņēmuma struktūrā, risinājumā un piedāvājumā, bieži nevar noteikt vai uzņēmums ir mērogojams biznesa modelis vai nē, tādejādi lai validētu konceptus, citās valstīs tiek piesaistīti ekosistēmas darbinieki, kas palīdz atdalīt vietējos uzņēmumus no jaunuzņēmumiem.

2.1.2 Jaunuzņēmumu domāšanas veids un dzīves cikls

Ar jaunuzņēmumiem saistās vārdi "progresīvi un modē", "inovatīvs", "nodevušies" savām idejām, risināmajai problēmai un vēlmei atrast īsto risinājumu un to piedāvāt pasaulei³³. Jaunuzņēmums ir īpaša vienība, kurai nav ilgas priekšvēstures, nav nekādu ierasto rutīnu, taču nav arī pieejami lieli finansiālie līdzekļi. Tādējādi katra diena jaunuzņēmumam ir izaicinājumiem pilna, veidojot uzņēmuma piedāvājumu, tāpat arī nodrošinot nepieciešamos resursus, lai uzņēmums varētu izdzīvot, tos kompensējot ar entuziasmu un lielu sadarbību, saliedētību³⁴. Jaunuzņēmumi nepieņem konceptus kā vispārpieņemtus un meklē tiem dažādus, lielākoties tehniskus, risinājumus³⁵.

Tiek secināts, ka praktiski visus jaunuzņēmumus raksturo šādas pazīmes³⁶:

- Augsts risks (kas var vainagoties ar augstu atdevi)
- Vairāk nekā darba apziņa;

²⁸ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.pdf>

²⁹ Intervija ar LatBanpārstāvi, 21.11.2018

³⁰ Lursoft, 2017.gads nav nesis būtiskas izmaiņas uzņēmumu reģistrēšanas un likvidēšanas tendencēs,

<http://blog.lursoft.lv/2018/01/02/2017-gads-nav-nesis-butiskas-izmaiņas-uznemumu-registresanas-un-likvidesanas-tendences/>

³¹ Aptauja: Latvijas jaunie uzņēmumi pārāk koncentrējas uz iekšējo tirgu (07.05.2018)

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/aptauja-latvijas-jaunie-uznemumi-parak-koncentrejas-uz-ieksejo-tirgu.a277380/>

³² Jaunuzņēmumu anketēšanā norādītā informācija

³³ Business, Startup mindset enterprise scalling business growth, (11.04.2018), <https://www.business.com/articles/startup-mindset-enterprise-scaling-business-growth/>

³⁴ Abdullin blogs, Domāšanas veids attīstītos uzņēmumos un jaunuzņēmumos, (30.04.2011), <https://abdullin.com/post/mindsets-in-development-enterprise-vs-startup/>

³⁵ Abdullin blogs, Domāšanas veids attīstītos uzņēmumos un jaunuzņēmumos, (30.04.2011), <https://abdullin.com/post/mindsets-in-development-enterprise-vs-startup/>

³⁶ Hackernoon, Atšķirības starp jaunuzņēmumiem un korporācijām, un kāpēc ir vajadzīgas abas (6.06.2017),

<https://hackernoon.com/differences-between-a-startup-and-a-big-corporation-and-why-we-need-both-a25d0e9c837e>

- Maza komanda;
- Pastāvīga gatavība mainīties;
- Inovāciju piedāvājums;
- Neliela naudas plūsma.

Lai gan jaunuzņēmumi ir inovatīvi, gatavi mainīties un tiek pētīti un aprīnāti pasaulē lielākie un veiksmīgākie jaunuzņēmumi, izstrādes un piedāvājuma sagatavošanas sākumposms ir izaicinājumiem pilns, kurā regulāri ir nepieciešams piesaistīt finanses, lai pēc iespējas ilgāk varētu izdzīvot un nodrošināt idejas attīstību un realizāciju³⁷. Tai pašā laikā vairāku kārtu finansēšanas sistēma darbojas kā filtrs, kas palīdz atsijāt mazāk perspektīvos jaunuzņēmumus³⁸, un, lai gan jaunuzņēmumi tiek finansēti, izvērtējot nākotnes iespējas un to iespējamo mērogojamību, tomēr var paiet gadi, līdz uzņēmums sāk pelnīt naudu³⁹.

Kopumā jaunuzņēmumu dzīves cikls tiek iedalīts trīs lielās fāzēs: veidošanās, pārbaude, kurai seko izaugsme. Veidošanās fāzē tiek testēta problēmas/risinājuma piemērotība, iekļaujot idejas fāzi un konceptu veidošanu, un tās beigās jau tiek testēta vīzijas/dibinātāju piemērotība idejas attīstībai, izvērtējot pilnīgu nodošanos idejas realizācijai. Nodrošanās fāze ir starp idejas veidošanos un tās pārbaudi, kurā ir nepieciešams izveidot nepieciešamo produktu, kuru pēc tam testē, mēģinot pārdot tirgū dažādos veidos, tai skaitā mainot konceptus. Kad ir veiksmīgi pārbaudīts produkts, tam seko izaugsmes fāze ar izplešanos dažādos tirgos un vēlāk arī reāla uzņēmuma izveidošanās (Ilustrācija 6).

Jaunuzņēmumu lielākais izaicinājums ir laiks un nauda, kas ir (dažkārt pat ļoti) ierobežoti⁴⁰. Nav noteiktu ietvaru, kas tiek sākotnēji sagaidīti no jaunuzņēmumiem, un uzņēmējdarbību nosaka vienmēr mainīgā biznesa vide⁴¹. Jaunuzņēmuma biznesa plāns tiek regulāri mainīts, slīpēts, un ar to tiek eksperimentēts – sākot ar produktu, biznesa modeli, ienākumu veidu, kā arī ar klientu grupām, tādējādi uzņēmums neraksta garu biznesa plānu, bet lielākoties strādā ar biznesa modeļa kanvām, jo realitāte mainās strauji un uzņēmums attiecīgi pielāgojas⁴².

Lai gan uzņēmēji sāk ar lielu entuziasmu, tomēr lielāka ir varbūtība, ka būs jārēķinās ar neveiksmi, jo ir paredzams, ka 90% no jaunuzņēmumiem neizdzīvos⁴³. Iemesli var būt visdažādākie – trūkstoši finansiālie līdzekļi, konkurenti ir soli priekšā, neveiksmīga vadība, nespēja pielāgoties lietotāju prasībām laikus un attīstīt nākamās iespējas⁴⁴. Taču tajā pašā laikā līdz ar augsto risku veiksmīgiem jaunuzņēmumiem ir arī augsta atdeve.

Statistiski no 2000 biznesa idejām tikai nedaudz zem 10% tiks izveidoti produkti jeb tiks izzieta nodošanās fāze, un tikai 2,7% ideju nonāk tirgū, izejot testēšanas fāzi, no kurām mazāk kā 1% ideju tiek sekmīgi ieviestas kā biznesa inovācijas, un tikai 1% no idejām segs ieguldītās izmaksas⁴⁵. Biznesā izaugsme un pārdošana nav garantēta, tāpēc cauri visam izaugsmes procesam ir dažādi attīstības posmi, kuros daudzas idejas un to īpašnieki neiztur dažādos ikdienas izaicinājumus. Kā norāda jaunuzņēmumu ekosistēmas

³⁷ Hackernoon, Atšķirības starp jaunuzņēmumiem un korporācijām, un kāpēc ir vajadzīgas abas (6.06.2017), <https://hackernoon.com/differences-between-a-startup-and-a-big-corporation-and-why-we-need-both-a25d0e9c837e>

³⁸ Nanda, R. and Rhodes-Kropf, M. 2015. Financing Entrepreneurial Experimentation. NBER Working Paper Series. No. 21278.

³⁹ Māstrihtas universitāte, "5 atšķirības starp jaunuzņēmumiem un biznesa uzsākšanu", (22.06.2017), <https://www.maastrichtuniversity.nl/blog/2017/06/5-differences-between-startups-starting-businesses>

⁴⁰ Abdullin blogs, Domāšanas veids attīstītos uzņēmumos un jaunuzņēmumos, (30.04.2011), <https://abdullin.com/post/mindsets-in-development-enterprise-vs-startup/>

⁴¹ Abdullin blogs, Domāšanas veids attīstītos uzņēmumos un jaunuzņēmumos, (30.04.2011), <https://abdullin.com/post/mindsets-in-development-enterprise-vs-startup/>

⁴² Māstrihtas universitāte, "5 atšķirības starp jaunuzņēmumiem un biznesa uzsākšanu", (22.06.2017), <https://www.maastrichtuniversity.nl/blog/2017/06/5-differences-between-startups-starting-businesses>

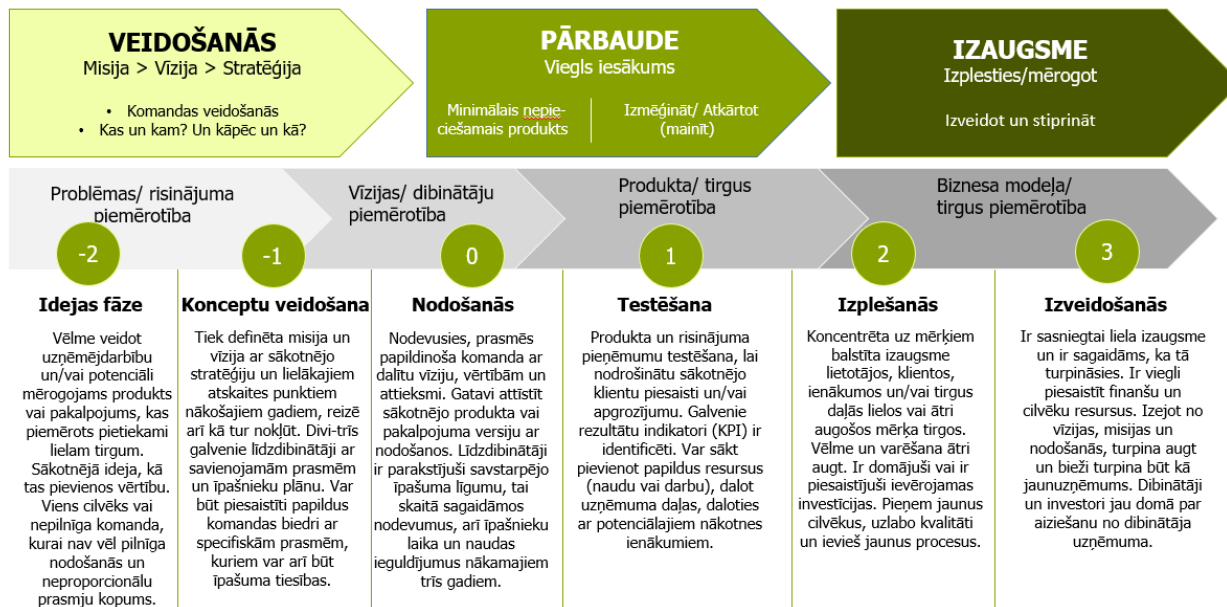
⁴³ Forbes, 90% no jaunuzņēmumiem neizdzīvos, lietas, kas jāzina par pārējiem 10%, (16.01.2015), <https://www.forbes.com/sites/neilpatel/2015/01/16/90-of-startups-will-fail-heres-what-you-need-to-know-about-the-10/#60ab183e6679>

⁴⁴ Hackernoon, Atšķirības starp jaunuzņēmumiem un korporācijām, un kāpēc ir vajadzīgas abas (6.06.2017), <https://hackernoon.com/differences-between-a-startup-and-a-big-corporation-and-why-we-need-both-a25d0e9c837e>

⁴⁵ Edmunds Sulzanoks, atsaucoties uz prof. O.Gassmann no St. Gallenas universitātes Šveicē pētījumu, 19.slaidi, skatīts (13.10.2018). Pieejams - <https://www.slideshare.net/EdmundsSulzanoks/jaunu-produktu-izstrde-16543468>

pārstāvis, tad veiksmīga uzņēmuma, īpaši jaunuzņēmuma, izveidošana ir augstākais profesionālais sasniegums uzņēmējam⁴⁶.

Ilustrācija 6. Jaunuzņēmumu attīstības cikls⁴⁷

Kā norādījis vairāku jaunuzņēmumu vadītājs Latvijā, tad "jaunuzņēmuma vadītājs ir ambiciozs ideālists, kurš vēlas strādāt vienu no daudzdisciplinārajiem darbiem pasaulē 24/7 režīmā, sākotnēji bez algas un piemaksājot no saviem līdzekļiem."⁴⁸

2.1.3 Jaunuzņēmumu datubāze

2019. gada janvārī Latvijā ir identificēti 346 jaunuzņēmumi, kas ir jaunāki par pieciem gadiem, un viens no pētījuma lielākajiem izaicinājumiem bija tieši datubāzes izveidošana, jo process ir manuāls, laikietilpīgs un salīdzinoši neefektīvs (Ilustrācija 7). Pēc Startin.lv, LIAA un citu avotu sniegtās informācijas par jaunuzņēmumiem tika identificēti arī uzņēmumi, kas reģistrēti pirms 2012. gada, daži pat 1994. un 1997. gadā, tādēļ ka to piedāvātais produkts vai pakalpojums ir inovatīvs, tāpēc, pamatojoties uz Startin.lv asociācijas sniegto informāciju, par jaunuzņēmumu var tikt uzskatīts arī uzņēmums, kas vecāks par 5 gadiem.

Tāpat arī ir jāņem vērā kopējie jaunuzņēmumu veidojošie elementi:

- jaunuzņēmumu skaits ir dzīvs organisms, kas ir mainīgs, kur viena ideja tiek realizēta un cita biznesa ideja tiek mainīta, savukārt vēl cita – likvidēta;
- liela daļa jaunuzņēmumu neiesaistās ekosistēmā, tādēļ tos ir grūti/neiespējami identificēt;
- par atrastajiem jaunuzņēmumiem ir jāveic detalizēts pārskats, vai tas atbilst jaunuzņēmumu konceptam, jo tos ietekmē dažādi ārējie faktori, kurus no malas nevar identificēt, neiedziļinoties katra uzņēmuma biznesa konceptā.

⁴⁶ Intervija ar TechHub iepriekšējo vadītāju D. Sunepu (14.01.2019)

⁴⁷ Jaunuzņēmumu attīstības fāzes, Startup Commons, pieejams - <https://www.startupcalgary.ca/startup-calgary-resources/startupcommons>

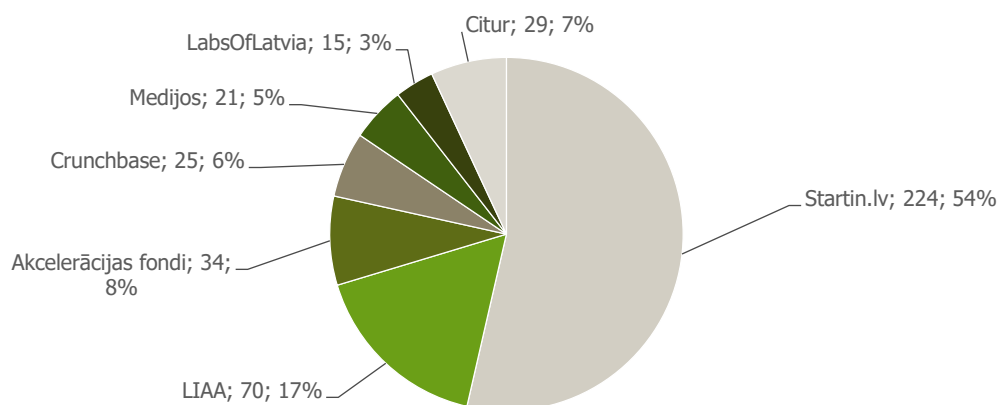
⁴⁸ D. Dejus prezentācija Jaunuzņēmumu kopienas forumā 2018.gadā (15.01.2018), skatīt - https://www.slideshare.net/ekonomikas_ministrija/d-dejus-12018

Ilustrācija 7. Latvijas jaunuzņēmumu datubāzes uzņēmumi

Kopumā 224 (56%) atrastie jaunuzņēmumi tika apstiprināti no Sartin.lv apkopotās datubāzes, 70 (17%) no LIAA sniegtās informācijas, 34 (8%) no akcelerācijas fondiem, 25 (6%) no starptautiskās inovatīvo jaunuzņēmumu datubāzes Crunchbase⁴⁹, 21 (5%) no publiski pieejamās informācijas medijos, 15 (3%) no informatīvās jaunuzņēmumu platformas LabsOfLatvia⁵⁰, savukārt 29 (7%) no Altum, kā arī no Funderbeam⁵¹ un AngelList⁵², kā arī citiem resursiem. Kopumā 5% jaunuzņēmumu tika identificēti visos trijos informācijas avotos, 25% - divos, bet 70% - vienā no iepriekš minētajiem informācijas avotiem (Ilustrācija 8).

Ilustrācija 8. Identificēto jaunuzņēmumu datubāzes sadalījums primārajos informācijas avotos

Kā primārais informācijas avots datubāzes izveidei tika ņemts Sartin.lv izveidotā jaunuzņēmumu datubāze, kurā bija apkopoti 325 jaunuzņēmumi, kuru identificēšanā sākotnēji 2016./2017.gadā tika iesaistīti visi valdes locekļi, skrupulozi izskatot jaunuzņēmumu darbības modeli. Taču no tiem tikai 185 (57%) tika identificēti kā aktīvi uzņēmumi, kas ir reģistrēti pēc 2012. gada, kamēr 19 (6%) ir reģistrēti ārpus Latvijas, 39 (12%) ir reģistrēti 2011. gadā vai agrāk, par 82 (25%) nav pieejama informācija par uzņēmumu, tādejādi pieņemot, ka šīs jaunuzņēmumu idejas ir likvidētas vai nav izveidots aktīvs uzņēmums. Tāpat jaunuzņēmumiem idejas fāzē nav nepieciešams veidot mājaslapas, sociālu tīklu kontus vai arī kā citādi publiski reklamēt sevi, tādēļ, apkopojot gan publiski pieejamo informāciju, gan asociāciju, gan LIAA, gan akceleratoru fondu pieejamos datus, nav iespējams precīzi noteikt reālo jaunuzņēmumu skaitu Latvijas ekosistēmā. Tāpat 2018. gadā līdz

⁴⁹ Crunchbase datubāze, pieejams <https://about.crunchbase.com/about-us/>

⁵⁰ Labs of Latvia informācijas portāls, pieejams <http://www.labsoflatvia.com/lv/par-mums>

⁵¹ Funderbeam, pieejams <https://www.funderbeam.com/>

⁵² AngelList, pieejams <https://angel.co/>

ar Altum akcelerācijas fondu pieejamo finansējumu pirms-sēklas stadijā inkubatori saņēma kopumā 671 pieteikumu, no kuriem pēc akcelerācijas fondu izvērtējuma lielākā daļa no pieteikumiem bija jaunuzņēmumi. Kopumā trīs akcelerācijas fondiem bija 239 pieteikumi no Latvijas, no kuriem jau 75 jaunuzņēmumi ir iekļauti datubāzē, taču par lielu daļu ideju tālāka informācija (reģistrācijas numurs, mājas lapa) nebija pieejama. Taču tas nozīmē, ka Latvijā 2018. gada beigās vēl ir vismaz 150 jaunuzņēmumu idejas, ar kurām tiek strādāts un domāts, ko apstiprināja arī komercializācijas reaktora pārstāvis, kurš norādīja, ka lielākā daļa pieteikumu ir idejas stadijā, un tiem vēl nav reģistrēta juridiskā vienība.

Apkopotajā jaunuzņēmumu datubāzē pēc NACE 2.red. nozaru klasifikācijas 190 (45%) no uzņēmumiem darbojas informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē, un šo uzņēmumu darbības joma galvenokārt ir datorprogrammēšana (94 jeb 49%), interneta portālu darbība (21 jeb 11%), datu apstrāde (23 jeb 12%) un citi. Šajā nozarē tiek reģistrēti uzņēmumi, kas izstrādā dažādus IT risinājumus, tajā skaitā blokkēdes, mobilās aplikācijas, mākslīgā intelekta programmatūras ierīcēm un citus pakalpojumus. 87 (21%) no uzņēmumiem darbojas apstrādes rūpniecības nozarē. Šīs nozares jaunuzņēmumi izstrādā un paši ražo inovatīvus produktus un patēriņa preces, kā arī augstās tehnoloģijas, kurās nepieciešams augsti kvalificēts darbspēks, un izpētes process lielākoties ir garš. Tāpat apstrādes rūpniecībā tiek iekļauti arī jaunuzņēmumi, kas izgatavo dažāda tipa lidaparātus jeb dronus, inovatīvus kosmētikas līdzekļus, elektriskus transportlīdzekļus, 3D printētus produktus, kā arī citas inovatīvas patēriņa preces. Apstrādes rūpniecības nozares jaunuzņēmumos darbojas augsti kvalificēti speciālisti IT jomā, kas izstrādā programmatūras ierīcēm, kā arī citu nozaru speciālisti.

59 (14%) uzņēmumi darbojas profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozarē. Šīs nozares uzņēmumi darbojas pētījumu un eksperimentālo izstrāžu veikšanas jomā, konsultāciju jomā, reklāmas jomā un citās jomās. Arī šajā nozarē apvienojas IT speciālisti, kas izstrādā reklāmas risinājumus, speciālisti biotehnoloģiju un enerģētikas jomā. 19 (5%) uzņēmumi darbojas finanšu un apdrošināšanas darbību nozarē, savukārt 63 (15%) uzņēmumi darbojas citās nozarēs, kuru skaitā ir vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība, māksla, izklaide un atpūta u.c. jomas, kā arī šo uzņēmumu vidū ir arī 12 uzņēmumi, kuri savu NACE darbības nozari nav norādījuši (Ilustrācija 9).

Ilustrācija 9. Jaunuzņēmumu sadalījums pēc NACE klasifikācijas

NACE Nozare	Visi jaun-uzņēmumi	Visu jaunuz-ņēmumu Īpatsvars	Pēc 2012.g. reģistrēto jaun-uzņēmumu īpatsvars	Līdz 2012.g. reģistrēto jaun-uzņēmumu īpatsvars
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	190	45%	44%	51%
Apstrādes rūpniecība	87	21%	20%	24%
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	59	14%	16%	6%
Finanšu un apdrošināšanas darbības	19	5%	4%	7%
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	19	5%	4%	6%
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	15	4%	4%	3%
Nav norādīta	12	3%	3%	0%
Māksla, izklaide un atpūta	4	1%	1%	1%
Operācijas ar nekustamo īpašumu	3	1%	1%	0%
Izglītība	3	1%	1%	0%
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	2	0%	1%	0%
Veselība un sociālā aprūpe	1	0%	0%	0%

Citi pakalpojumi	4	1%	1%	3%
Kopā	418	100%	100%(346)	100%(72)

Jaunuzņēmumi pārsvarā tiek klasificēti arī pēc industrijas, kurā tie darbojas, jo NACE 2. red klasifikācija ne vienmēr atspoguļo uzņēmuma patieso darbības jomu. Katrā valstī un globāli jaunuzņēmumu industriju sadalījums un skaits mēdz būt atšķirīgs, piemēram, Lietuvā tiek izdalītas 28 apakš kategorijas⁵³, Igaunijā – 35⁵⁴, Latvijā – 23⁵⁵, taču šī pētījuma ietvaros Latvijas jaunuzņēmumi tika klasificēti pēc Startup Genome⁵⁶ sadalījuma, kurā ir 14 industrijas - mākslīgais intelekts un BIG data & analīze, blokķēdes, ilgtspējīgi risinājumi enerģētikas, ūdens, transporta, lauksaimniecības un ražošanas nozarēs, medicīna, reklāmu tehnoloģijas, viedās tehnoloģijas un roboti, patēriņa elektropreces, kibernetikas tehnoloģijas, ķīmijas tehnoloģija, finanšu tehnoloģijas, videospēles, digitālo tehnoloģiju izmantošana veselības un zinātnes jomā, digitālā tehnoloģija un citas nozares. Startup Genome ir organizācija, kas veic dažādu valstu un pilsētu jaunuzņēmumu ekosistēmu analīzi un izstrādā priekšlikumus uzlabojumiem, tādēļ pētījuma ietvaros Latvijas jaunuzņēmumi tika sadalīti šādās industrijās, lai tos varētu salīdzināt globāli.

Pēc šī sadalījuma 264 (64%) Latvijas jaunuzņēmumi darbojas IT pakalpojumu jomā, kurā ietilpst digitālās tehnoloģijas industrija; IT platformu un aplikāciju izstrāde - 132, mākslīgais intelekts un BIG data & analīze - 36, blokķēdes - 8, digitālo tehnoloģiju izmantošana veselības un zinātnes jomā - 26, finanšu tehnoloģijas - 30, reklāmas tehnoloģijas - 22, videospēles - 8 un kibernetikas tehnoloģijas - 2. 98 (23%) jaunuzņēmumi pieder pie "Deep-tech" jeb augsto tehnoloģiju jomas, kurā ir nepieciešams augsti kvalificēts darbaspēks un produktu izstrāde prasa ilgāku laiku nekā citu industriju pārstāvjiem. Šī joma sastāv no tādām industrijām kā viedās tehnoloģijas un roboti - 38, ilgtspējīgi risinājumi enerģētikas, ūdens, transporta, lauksaimniecības un ražošanas nozarēs - 32, ķīmijas tehnoloģijas - 18 un medicīna - 10. Savukārt 56 (13%) jaunuzņēmumi pārstāv citas industrijas, tajā skaitā patēriņa elektropreces (Ilustrācija 10).

Ilustrācija 10. Jaunuzņēmumu sadalījums pēc starptautiskās jaunuzņēmumu klasifikācijas

Industrija	Visi jaunuzņēmumi	Visu jaunuzņēmumu īpatsvars	Pēc 2012.g. reģistrēto jaunuzņēmumu īpatsvars	Līdz 2012.g. reģistrēto jaunuzņēmumu īpatsvars
Digitālā tehnoloģija	132	32%	30.3%	38%
Cits	45	11%	10.7%	11%
Mākslīgais intelekts un BIG data & analīze	36	9%	9.0%	7%
Viedās tehnoloģijas un roboti	38	9%	9.2%	8%
Ilgspējīgi risinājumi enerģētikas, ūdens, transporta, lauksaimniecības un ražošanas nozarēs	32	8%	8.1%	6%
Digitālo tehnoloģiju izmantošana veselības un zinātnes jomā	26	6%	6.6%	4%
Finanšu tehnoloģijas	30	7%	6.9%	8%
Reklāmas tehnoloģijas	22	5%	5.2%	6%
Ķīmijas tehnoloģija	18	4%	4.6%	3%
Patēriņa elektropreces	11	3%	2.9%	1%
Medicīna	10	2%	2.3%	3%
Videospēles	8	2%	1.7%	3%

⁵³ Startup Lithuania, pieejams - <https://www.startuplithuania.com/>

⁵⁴ Startup Estonia, pieejams - <https://www.startupestonia.ee/>

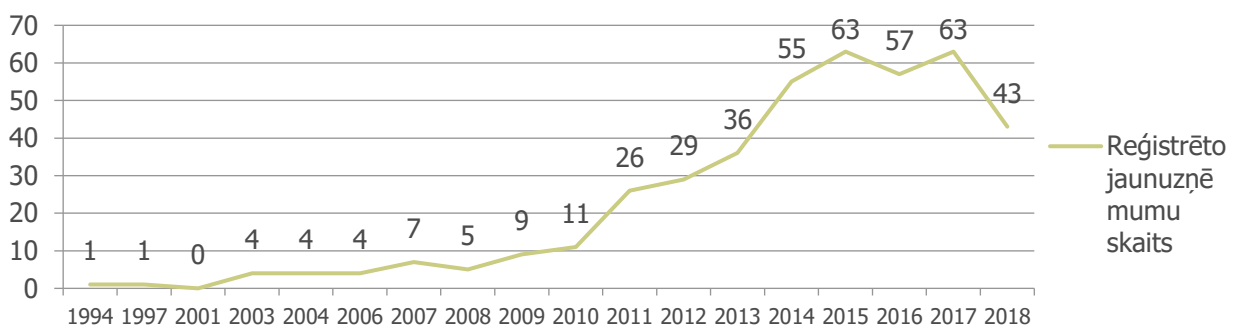
⁵⁵ Startup Latvia, pieejams - <https://startuplatvia.eu/database/latvia-based-startups>

⁵⁶ Startup Genome, pieejams - <https://startupgenome.com/all-reports/>

Blokķēde	8	2%	2.0%	1%
Kiberdrošības tehnoloģijas	2	0%	0.3%	1%
Kopā	418	100%	100%(346)	100%(72)

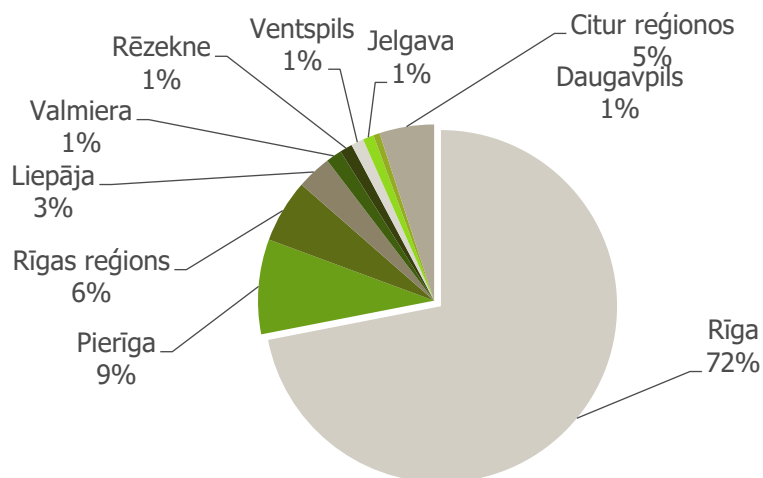
Aplūkojot jaunreģistrētos jaunuzņēmumus pa gadiem, var secināt, ka ik gadu pieaug reģistrēto startup skaits un pēdējo 5 gadu laikā tiek reģistrēti vidēji 56 jauni jaunuzņēmumi gadā. Neliels kritums novērojams vien 2018. gadā, kad reģistrēti 43 jaunuzņēmumi, kas ir par 20 jaunuzņēmumiem mazāk nekā iepriekšējā - 2017.gadā. Laika līnijā redzams, ka daži uzņēmumi datējami ar 1994. un 1997. gadu, tie ir uzņēmumi, kas šobrīd attīsta neatkarīgu startup produktu un kuri uzskata, ka dotajā brīdī viņiem ir izdevīgāk attīstīt šo produktu uzņēmuma iekšienē nevis dibināt atsevišķu spin-off.⁵⁷ Visvairāk jaunuzņēmumu tika reģistrēti 2015. un 2017. gadā – katrā pa 63. 2016. gadā tie bija 57 uzņēmumi, savukārt 2014. gadā – 55 uzņēmumi.

Ilustrācija 11. Attiecīgajā gadā reģistrēto jaunuzņēmumu un citu uzņēmumu, kas attīsta startup produktu vai pakalpojumu, uzņēmumu skaits laika periodā no 1994. līdz 2018. gadam

Izvērtējot jaunuzņēmumus pēc to faktiskās atrašanās vietas, kas uzrādīta uzņēmumu datubāzē Lursoft, 72% no uzņēmumiem darbojas Rīgā, 9% Pierīgā, 6% Rīgas reģionā. Kopumā Rīgā un tās apkārtnē darbojas 87% no jaunuzņēmumiem, kamēr pārējās Latvijas Republikas pilsētās un reģionos tie ir tikai 13% no visa jaunuzņēmumu skaita (Ilustrācija 12).

Ilustrācija 12. Jaunuzņēmumu sadalījums pēc to faktiskās atrašanās vietas⁵⁸

⁵⁷ Individuāla komunikācija ar uzņēmumu pārstāvjiem

⁵⁸ Pēc Lursoft datiem pēc uzņēmumu pasta adreses jeb faktiskās atrašanās vietas, (skatīts 15.02.2019)

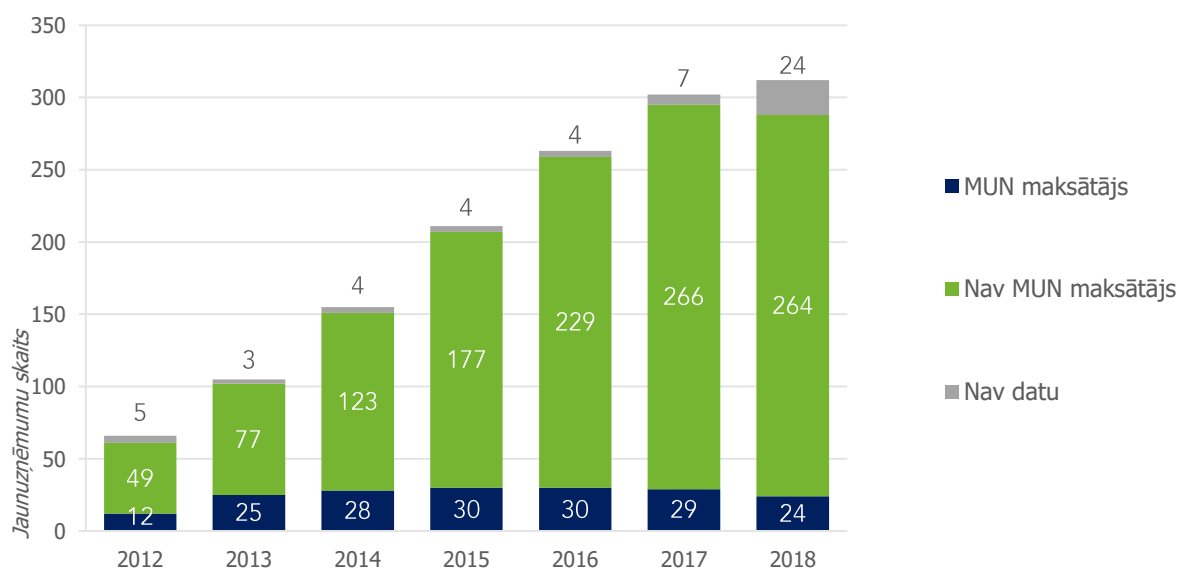
2.2 Jaunuzņēmumu darbības analīze

Sākotnēji jaunuzņēmumu analīze tika veikta, balstoties uz publiski pieejamo informāciju, to iegūstot no Lursoft un Valsts Ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) datubāzēm⁵⁹. Jaunuzņēmumu darbības analīze ir veikta, izmantojot nelielu mazāku jaunuzņēmumu kopu, jo pētījuma noslēguma posmā - 2019. gada februāra sākumā - tika iegūta papildus informācija par jaunuzņēmumiem no Altum finansētajiem fondiem. Tādējādi jaunuzņēmumu novērtējumā, kas ir balstīts uz VID sniegtās informācijas bāzes, netika iekļauti 22 jaunuzņēmumi, kas jaunāki par 5 gadiem un kas pieteicās ALTUM administrētajiem akcelerācijas fondiem, kuru piensums kopējā apjomā ir vērtējams kā neliels (+/- 5%). Tajā pašā laikā tā kā pētījuma sākotnējais fokuss ir uz jaunuzņēmumiem līdz pieciem gadiem, tad jaunuzņēmumu darbības analīzē netika iekļauta informācija arī 34 jaunuzņēmumi, kas vecāki par 6 gadiem. Tādējādi informācija par jaunuzņēmumiem vecākiem par pieciem gadiem var tikt uzskatīta kā informatīva.

Lai analīze būtu maksimāli atbilstoša šajā pētījumā pieņemtajam jaunuzņēmuma konceptam, tā tika veikta tikai par tām reģistrētajām vienībām, kurām konkrētajā taksācijas gadā no to reģistrācijas gada nebija apritējuši 6 vai vairāk gadi. Piemēram, uzņēmums, kurš reģistrēts 2010. gadā, tika iekļauts analīzē par laika posmu no 2012. līdz 2015. gadam, bet netika iekļauts analīzē par laika posmu no 2016. līdz 2018. gadam. Analīzē arī netika iekļauti tie uzņēmumi, kurus konkrētajā taksācijas gadā iegādājušies ārvalstu uzņēmumi, t.i., veicot "izejas" darījumu (taču šie uzņēmumi ir iekļauti analīzē līdz to pārpirkšanas gadam). Šie uzņēmumi ir 4Finance AS, 4Finance IT SIA, 4Finance Media SIA, Schaeffler Baltic SIA, Ask.fm SIA, Infogram SIA, CoBook SIA, Roamer SIA, Tapcore SIA.

Kopā jaunuzņēmumu sekundāro datu analīze no VID datubāzes balstīta uz 2012. gada datiem par 66 jaunuzņēmumiem (iesk. 12 mikrouzņēmuma nodokļa maksātājus (turpmāk – MUN)), 2013. gada datiem par 105 jaunuzņēmumiem (iesk. 35 MUN maksātājus), 2014. gada datiem par 155 jaunuzņēmumiem (iesk. 28 MUN maksātājus), 2015. gada datiem par 211 jaunuzņēmumiem (iesk. 30 MUN maksātājus), 2016. gada datiem par 263 jaunuzņēmumiem (iesk. 30 MUN maksātājus), 2017. gada datiem par 302 jaunuzņēmumiem (iesk. 29 MUN maksātājus) un 2018. gada datiem par 312 jaunuzņēmumiem (iesk. 24 MUN maksātājus) (Ilustrācija 13). Jāuzsver, ka MUN maksātāju īpatsvars starp analizētajiem jaunuzņēmumiem ievērojami samazinājies pēdējos gados. Ja 2012. gadā MUN maksātāju īpatsvars veidoja 18% un 2013. gadā – 24%, tad turpmāk tas ir pakāpeniski sarucis, 2014. gadā veidojot 18%, 2015. gadā – 14%, 2016. gadā – 11%, 2017. gadā – 10%, un 2018. gadā tas bija vien 8% (Ilustrācija 13).

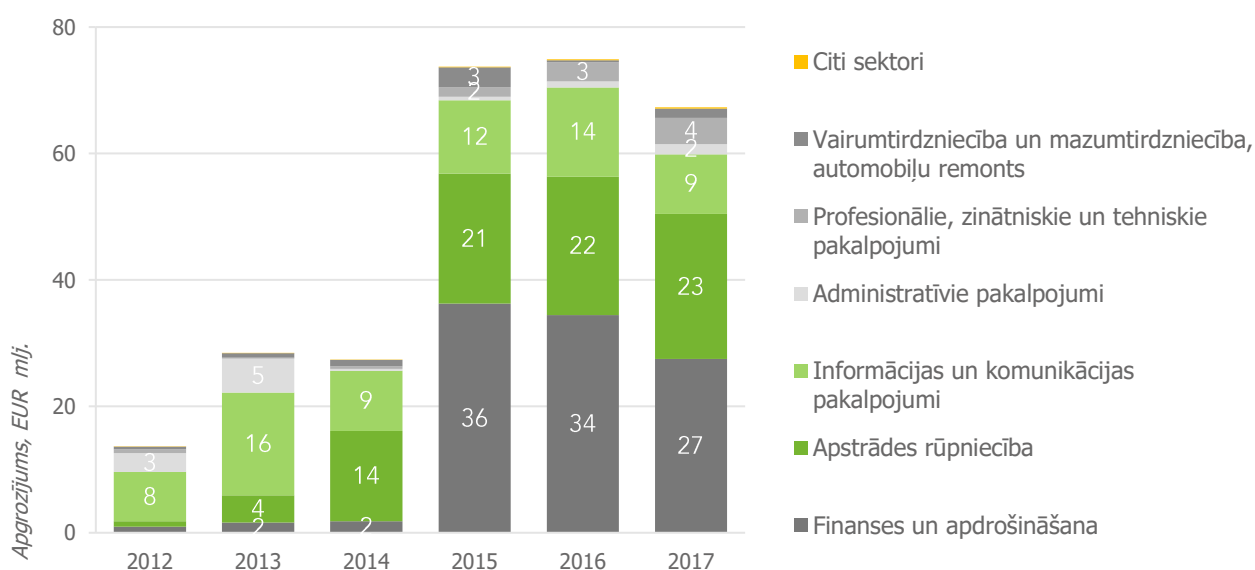
Ilustrācija 13. Jaunuzņēmumu skaits pēc nodokļu maksātāja režīma

⁵⁹ 4.pielikums

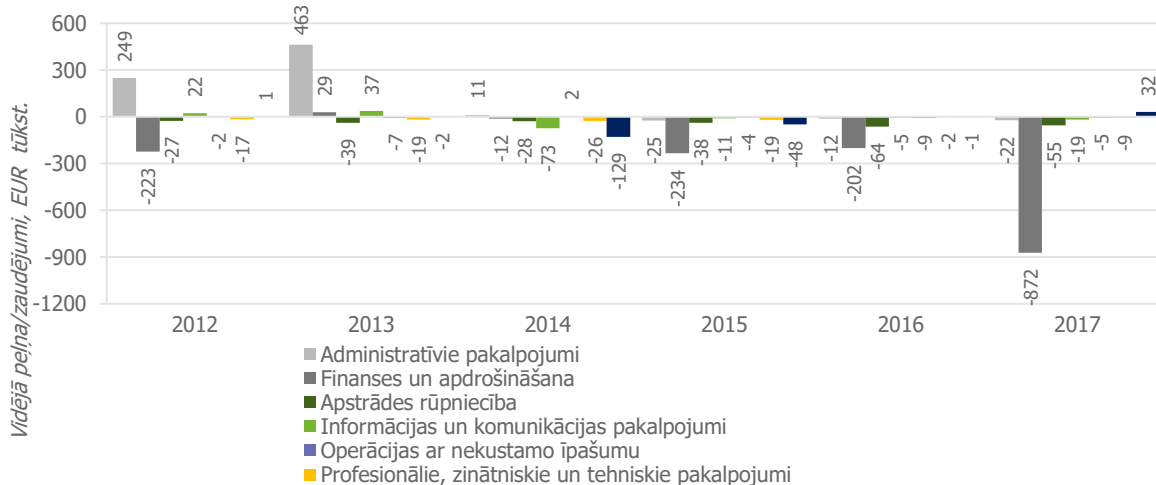
Atsevišķos analīzes šķērs griezumos iztrūka datu par 2018. gadu, lielākoties neiesniegtu gada pārskatu dēļ. Tā, piemēram, šī iemesla dēļ Latvijas jaunuzņēmumu apgrozījums var tikt analizēts tikai par laika posmu no 2012. līdz 2017. gadam. Latvijas jaunuzņēmumu apgrozījuma dati liecina, ka kopējā apgrozījuma summa šajā periodā ir pieaugusi teju četras reizes no 13,7 miljoniem EUR 2012. gadā līdz pat 67,3 miljoniem EUR 2017. gadā. Izvērtējot apgrozījuma izmaiņas pēc darbības sektoriem, strauji apgrozījuma pieaugumu, sākot ar 2015. gadu, galvenokārt nodrošināja atsevišķu spēlētāju ienākšana finanšu un apdrošināšanas sektorā, kā TWINO SIA. Finanšu un apdrošināšanas sektors arī kopumā bijis lielākais pēc jaunuzņēmumu apgrozījuma laika posmā no 2012. līdz 2017. gadam, veidojot apgrozījumu 102,6 miljonu EUR apmērā jeb 36% no kopējā apgrozījuma šajā periodā, tam sekojot apstrādes rūpniecības sektoram ar apgrozījumu 84,9 miljonu EUR apmērā jeb 30%, kā arī informācijas un komunikācijas pakalpojumiem ar apgrozījumu 68,8 miljonu EUR apmērā jeb 24% (Ilustrācija 14).

Ilustrācija 14. Jaunuzņēmumu apgrozījums pēc darbības sektora

Arī dati par jaunuzņēmumu peļņu pieejami tikai par laika posmu no 2012. līdz 2017. gadam. Kopumā dati par šo periodu liecina, ka lielākā daļa jaunuzņēmumu cieš zaudējumus pirmajos 5 darbības gados un gūst peļņu tikai vēlākajos gados. Izvērtējot jaunuzņēmumu darbības rezultātus pēc darbības sektora, īpaši spilgti šī tendence parādās finanšu un apdrošināšanas sektorā, kur sākotnējā jaunuzņēmumu darbības periodā zaudējumi ir visai lieli un lielākoties peļņa parādās pēc pirmajiem 5 darbības gadiem un turpina strauji augt. Kopumā pirmie 5 darbības gadi ir visrezultatīvākie tiem jaunuzņēmumiem, kas darbojas administratīvo pakalpojumu sektorā, kur vidējā viena jaunuzņēmuma peļņa laika posmā no 2012. līdz 2017. gadam sasniedza 110,7 tūkstošus EUR, kamēr citos darbības sektoros jaunuzņēmumi pirmajos 5 gados lielākoties cieš zaudējumus. Mazākie vidējie viena jaunuzņēmuma zaudējumi šajā laika posmā reģistrēti nekustamo īpašumu sektorā –4,2 tūkstoši EUR, informācijas un komunikācijas pakalpojumu sektorā –8,3 tūkstoši EUR, profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu sektorā –15,4 tūkstoši EUR, savukārt lielākie – finanšu un apdrošināšanas sektorā –252,4 tūkstoši EUR, apstrādes rūpniecības sektorā –41,9 tūkstoš EUR i, un vairumtirdzniecības, mazumtirdzniecības, automobiļu remonta sektorā tie veidoja 24,7 tūkstošus EUR (Ilustrācija 15).

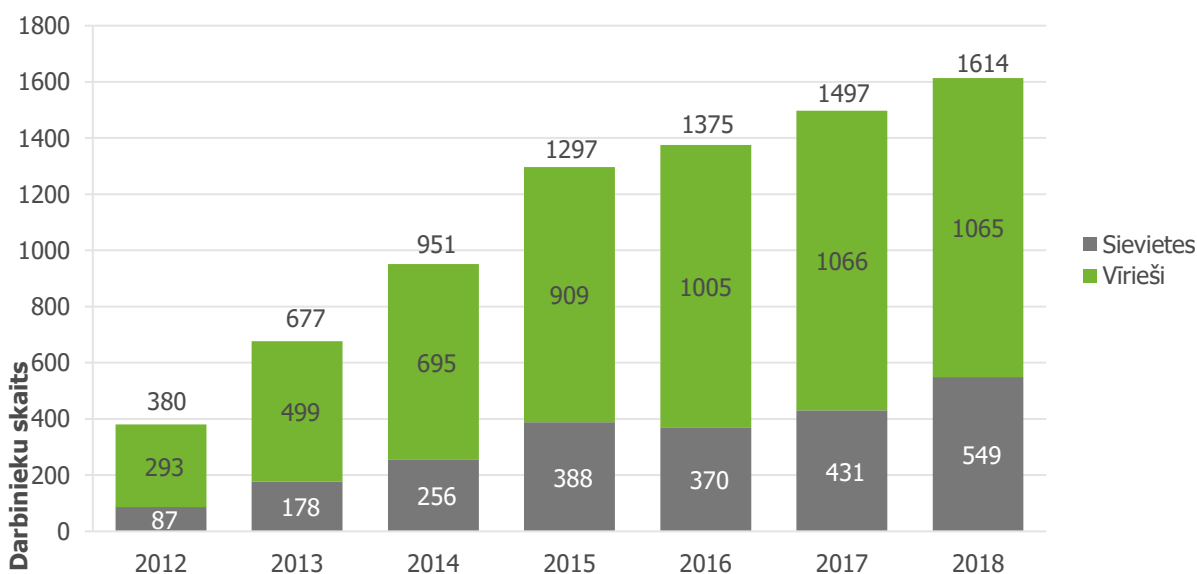
Ilustrācija 15. Vidējā jaunuzņēmumu peļņa/zaudējumi pēc darbības sektora

Kopumā Latvijas jaunuzņēmumos darbinieku skaits pieaug gadu no gada, kā par to liecina dati laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam. Ja 2012. gadā jaunuzņēmumos kopā bija nodarbināti 380 darbinieki, tad 2018. gadā šis skaits jau bija vairākkārtīgi palielinājies – līdz pat 1 614 darbiniekiem. Šajā periodā mainījusies arī nodarbinātības struktūra pēc dzimuma, proti, pieaudzis jaunuzņēmumos nodarbināto sieviešu īpatsvars.

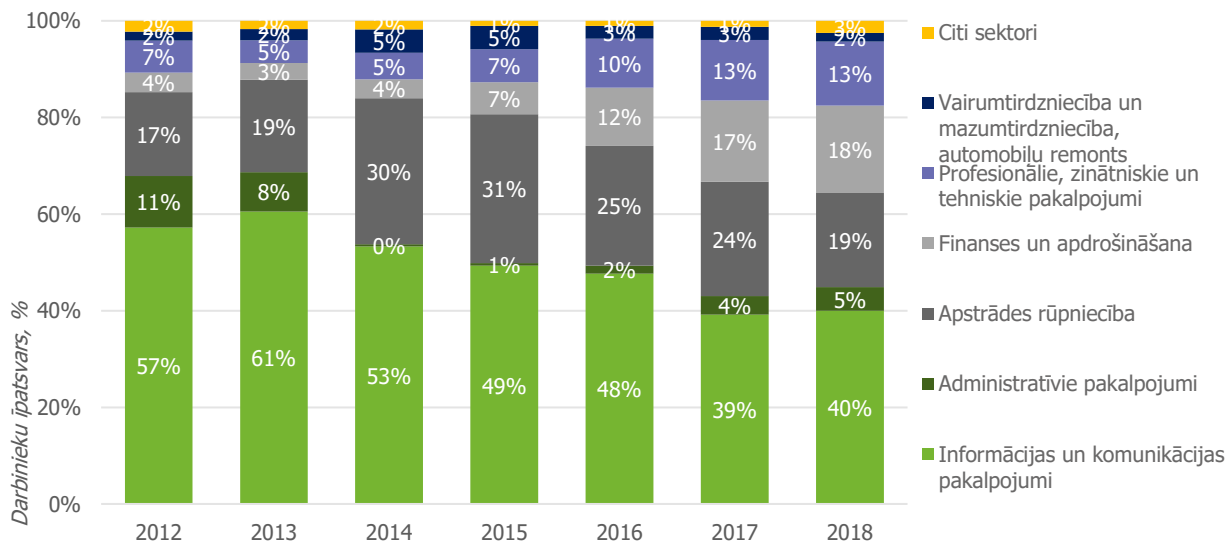
Ja 2012. gadā sieviešu īpatsvars jaunuzņēmumos veidoja 23% no visiem darbiniekiem, tad 2018. gadā tas jau bija pieaudzis līdz 34% (Ilustrācija 16).

Ilustrācija 16. Jaunuzņēmumu darbinieku skaits pēc dzimuma

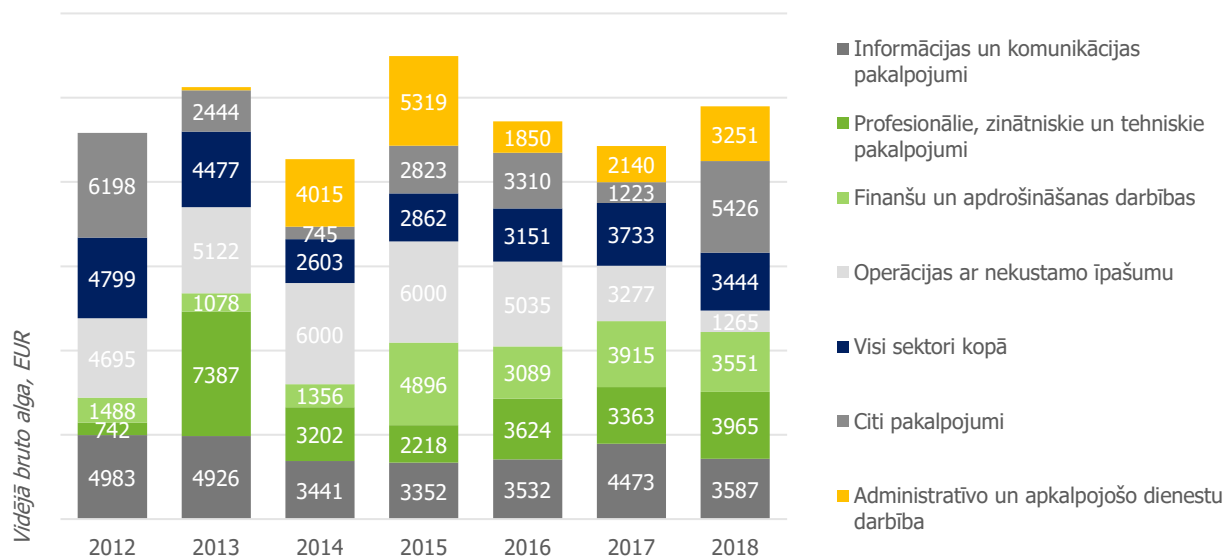
Analizējot darbinieku sadalījumu jaunuzņēmumos pēc to darbības sektora, ir secināms, ka vislielāko darbinieku īpatsvaru veido informācijas un komunikācijas sektors – pēc jaunākajiem datiem par 2018. gadu var secināt, ka tajā bija nodarbināti 820 darbinieki jeb 51% no visiem jaunuzņēmumos nodarbinātajiem. Otrs sektors ar lielāko darbinieku īpatsvaru ir finanses un apdrošināšana, kurā 2018. gadā bija nodarbināti 253 darbinieki jeb 16% no visiem nodarbinātajiem. Tam seko apstrādes rūpniecības sektors, kurā 2018. gadā bija nodarbināti 240 darbinieki jeb 15% no visiem nodarbinātajiem (Ilustrācija 17).

Ilustrācija 17. Jaunuzņēmumu darbinieku īpatsvars pēc darbības sektora

Jaunuzņēmumu vidējā atalgojuma šķērsgrīzumā pēc darbības sektora skaidras tendences neiezīmējas, un aina ir maldinoša atsevišķu uzņēmumu dēļ, kuriem VID datos uz 1 darbinieku vidējais mēneša bruto atalgojums reģistrēts vairākos desmitos tūkstošu EUR (galvenokārt tādās profesijās kā vadītājs, vadītāja vietnieks, valdes loceklis, finanšu direktors). Tā rezultātā nav manāmas izteiktas izaugsmes vai samazinājuma tendences gadu no gada, kā arī pēc darbības sektoriem. Attiecīgi 2012. gadā vidējā mēneša bruto alga darbiniekiem jaunuzņēmumos visos darbības sektoros kopā fiksēta 4 799 EUR apmērā, 2013. gadā - 4 477 EUR apmērā, 2014. gadā - 2 603 EUR, 2015. gadā - 2 862 EUR apmērā, 2016. gadā - 3 151 EUR, 2017. gadā - 3 733 EUR apmērā, un 2018. gadā tā bija 3 444 EUR apmērā (Ilustrācija 18).

Ilustrācija 18. Jaunuzņēmumu darbinieku vidējā bruto alga pēc darbības sektora

Pēc šādiem datiem būtu iespējams secināt, ka vidējais atalgojums jaunuzņēmumos ir vairākkārt augstāks nekā vidēji Latvijā kopā, ja apskata Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) datus. Tā, piemēram, pēc CSP datiem vidējais mēneša bruto atalgojums 2017. gadā Latvijā kopā bija 926 EUR, bet Rīgā –1 044 EUR⁶⁰, savukārt pēc pētījuma rezultātiem, kas balstīts uz VID datiem, vidējais bruto atalgojums jaunuzņēmumos 2017. gadā bija 3 733 EUR. Taču šeit jāņem vērā, ka CSP un pētījumā veiktās vidējās bruto

⁶⁰ Centrālā statistikas pārvalde. Datubāze. DSG050. Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa statistiskajos reģionos (EUR). Pieejams: <https://data.csb.gov.lv/>

algas aprēķini nav tieši salīdzināmi, jo atšķiras aprēķina metodes - CSP mēneša vidējo bruto darba samaksu aprēķina, ņemot kopējo bruto darba samaksas fondu ar vidējo darbinieku skaitu, kamēr pētījumā veiktais aprēķins balstīts uz VID datiem par katram darbiniekam norādīto vidējo bruto darba algu, izņemot darbiniekus, kuru algas apmērs ir vienāds ar 0 EUR. Tādējādi šos datus nav iespējams savstarpēji salīdzināt, un tie ir jāskata atsevišķi (Ilustrācija 19)

Ilustrācija 19. Jaunuzņēmumu darbinieku vidējā mēneša bruto alga pēc darbības sektora

Gads	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	Finanses un apdrošināšana	Operācijas ar nekustamo īpašumu	Izglītība	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	Vairumtirzniecība un mazumtirzniecība - automobīlu	Apstrādes rūpniecība	Citi pakalpojumi	Visi sektori kopā
2012	4 983	742	1 488	4,695	-	-	2,333	5 927	6 198	4 799
2013	4 926	7 387	1 078	5,122	-	195	1,086	3 881	2 444	4 477
2014	3 441	3 202	1 356	6,000	2,332	4,015	1,359	1 574	745	2 603
2015	3 352	2 218	4 896	6,000	6,600	5,319	1,646	1 792	2 823	2 862
2016	3 532	3 624	3 089	5,035	1,702	1,850	1,735	2 581	3 310	3 151
2017	4 473	3 363	3 915	3,277	235	2,140	4,267	2 906	1 223	3 733
2018	3 587	3 965	3 551	1,265	901	3,251	5,126	2 735	5 426	3 444
Vidēji sektorā	3 853	3 584	3 497	3,432	2,532	2,741	2,661	2 554	3 080	3 368

Laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam kopējā iekasēto nodokļu summa no jaunuzņēmumiem ir augusi, it īpaši caur Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) un Iedzīvotāju ienākumu nodokli (IIN). Ja 2012. gadā no Latvijas jaunuzņēmumiem iekasēti 1,2 miljoni EUR caur VSAOI, IIN, UIN un MUN, tad 2018. gadā šī summa vairākkārt pieaugusi – līdz pat 8,2 miljoniem EUR. Caur VSAOI iekasētā summa pieaugusi no 0,7 miljoniem EUR 2012. gadā līdz 5,1 miljoniem EUR 2018. gadā, caur IIN – no 0,4 miljoniem EUR līdz 2,7 miljoniem EUR, caur UIN – no 0,08 miljoniem EUR līdz 0,4 miljoniem EUR, bet caur MUN – no 0,006 miljoniem EUR līdz 0,03 miljoniem EUR (

Ilustrācija 21).

Apskatot no jaunuzņēmumiem iekasētos nodokļus, laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam kopējā iekasēto nodokļu summa ir augusi, it īpaši caur tādiem nodokļu veidiem kā Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likme un Iedzīvotāju ienākuma nodoklis (Ilustrācija 20,

Ilustrācija 21):

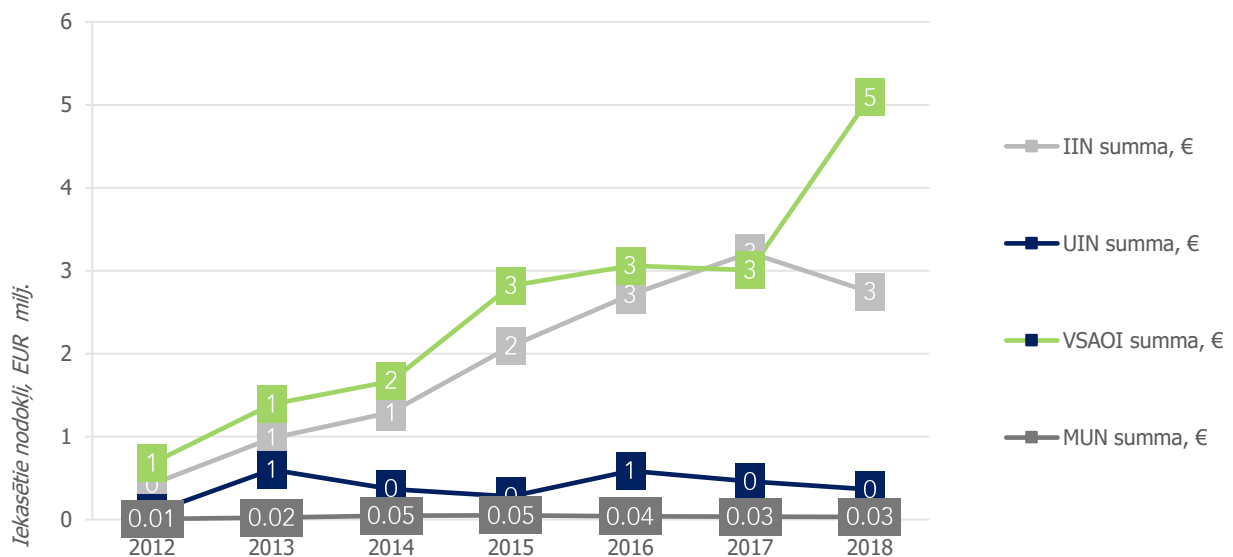
- Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (turpmāk - VSAOI): laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam kopējā iekasētā summa veidoja 17,7 miljonus EUR;
- Iedzīvotāju ienākuma nodoklis (turpmāk - IIN): no 2012. līdz 2018. gadam kopējā iekasētā summa veidoja 13,5 miljonus EUR.
- Uzņēmumu ienākuma nodoklis (turpmāk - UIN): no 2012. līdz 2018. gadam kopējā iekasētā summa veidoja 2,7 miljonus EUR.
- Mikrouzņēmumu nodoklis (turpmāk - MUN): no 2012. līdz 2018. gadam kopējā iekasētā summa veidoja 0,2 miljonus EUR.

Kopumā no 2012. līdz 2018. gadam caur VSAOI, IIN, UIN un MUN iekasētā summa no jaunuzņēmumiem veidoja 34,1 miljonu EUR. Taču, ja aprēķinā tiktu ietverti arī jaunuzņēmumi, kuri taksācijas gadā ir vecāki par 5 gadiem, tad kopējā VID iekasēto nodokļu summa šajā laika posmā būtu 49,4 miljoni EUR, tātad tā palielinātos par 45% (Ilustrācija 20).

Ilustrācija 20. Iekasēto nodokļu apmērs no jaunuzņēmumiem pēc nodokļu veida

Gads	VSAOI, EUR	IIN, EUR	UIN, EUR	MUN, EUR	Nodokļi kopā, EUR
2012	678,385	425,616	81,032	6,811	1,191,843
2013	1,389,947	981,836	601,236	23,391	2,996,410
2014	1,669,338	1,292,576	367,529	45,560	3,375,003
2015	2,818,480	2,089,063	277,996	50,445	5,235,983
2016	3,059,312	2,710,400	586,240	37,905	6,393,857
2017	3,005,929	3,216,150	457,586	33,603	6,713,267
2018	5,090,149	2,742,853	362,090	30,235	8,225,327
2012-2018	17,711,540	13,458,493	2,733,710	227,950	34,131,693

Ilustrācija 21. Iekasēto nodokļu dinamika no jaunuzņēmumiem pēc nodokļu veida

Analizējot šos rādītājus kontekstā ar VID iekasētajiem nodokļiem no visiem uzņēmumiem valstī kopā, secināms, ka jaunuzņēmumi vecumā līdz 5 gadiem kopumā sniedz salīdzinoši nelielu piesaistīto budžeta. Tā, piemēram, laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam VID no visiem Latvijas uzņēmumiem kopā iekasējuši 28,4 miljardus EUR jeb 28 368,2 miljonus EUR, kur caur VSAOI tika iekasēti 16 071,5 miljoni EUR, caur IIN –9 517,0 miljoni EUR, caur UIN –2 385,9 miljoni EUR, bet caur MUN –393,8 miljoni EUR. No VID iekasētā nodokļu apmēra kopā no 2012. līdz 2018. gadam jaunuzņēmumu piesaistītais ir 0,12%, taču tas ir audzis ik gadu – ja 2012. gadā tas bija vien 0,05%, tad 2018. gadā tas sasniedza jau 0,15%. Taču, ja šajā analizē tiktu ietverti arī jaunuzņēmumi, kuri taksācijas gadā ir vecāki par 5 gadiem, tad jaunuzņēmumu piesaistītais laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam būtu 0,17%, nevis 0,12%.

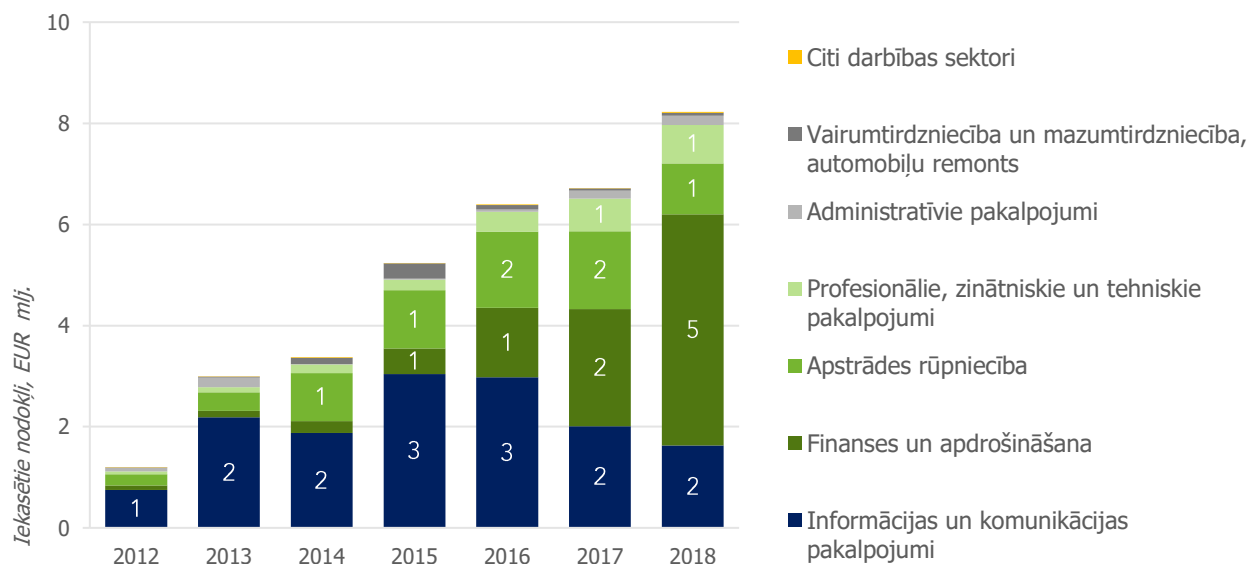
Ilustrācija 22. Iekasēto nodokļu apmērs no visiem uzņēmumiem valstī pēc nodokļu veida un no jaunuzņēmumiem iekasēto nodokļu īpatsvars

Gads	VSAOI		IIN		UIN		MUN		Kopā	
	Visi uzņ., EUR milj.	Jaunuzņ., %	Visi uzņ., EUR milj.	Jaunuzņ., %	Visi uzņ., EUR milj.	Jaunuzņ., %	Visi uzņ., EUR milj.	Jaunuzņ., %	Visi uzņ., EUR milj.	Jaunuzņ., %
2012	1 399,4	0.05%	871,4	0.05%	243,9	0.03%	19,8	0.03%	2 534,5	0.05%
2013	1 529,9	0.09%	934,8	0.11%	254,8	0.24%	28,5	0.08%	2 748,0	0.11%
2014	2 230,7	0.07%	1 388,6	0.09%	354,8	0.10%	51,1	0.09%	4 025,2	0.08%

2015	2 368,7	0.12%	1 438,2	0.15%	383,1	0.07%	58,8	0.09%	4 248,8	0.12%
2016	2 544,3	0.12%	1 520,2	0.18%	419,7	0.14%	63,5	0.06%	4 547,7	0.14%
2017	2 794,0	0.11%	1 640,2	0.20%	425,6	0.11%	82,1	0.04%	4 941,9	0.14%
2018	3 204,5	0.16%	1 723,6	0.16%	304,0	0.12%	90,0	0.03%	5 322,1	0.15%
2012-2018	16 071,5	0.11%	9 517,0	0.14%	2 385,9	0.11%	393,8	0.06%	28 368,2	0.12%

Nozares, kurās no 2012. līdz 2018. gadam no jaunuzņēmumiem kopējais iekasētais nodokļu apmērs ir vislielākais, ir informācijas un komunikācijas pakalpojumi –14,5 miljoni EUR jeb 42% no visiem iekasētajiem nodokļiem, finanses un apdrošināšana - 9,2 miljoni EUR jeb 27%, arī apstrādes rūpniecība –6,7 miljoni EUR jeb 20%, citiem darbības sektoriem ieņemot salīdzinoši nelielu lomu, no tiem iekasējot vien 3,7 miljonus EUR jeb 11% (Ilustrācija 23).

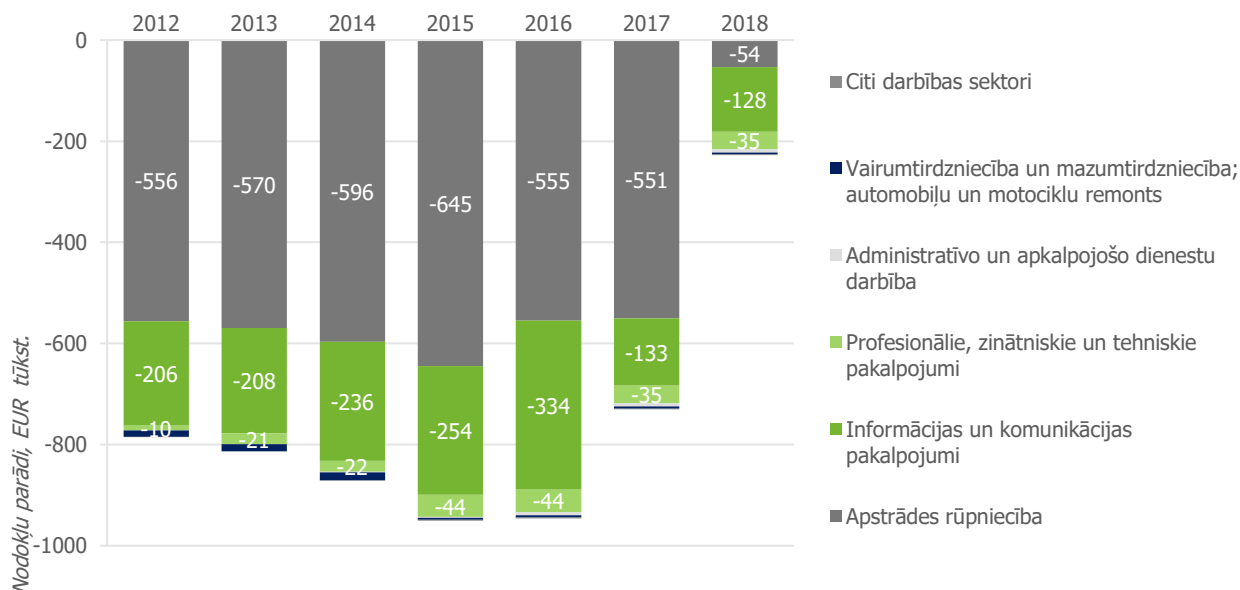
Ilustrācija 23. Kopējais iekasēto nodokļu apmērs (VSAOI+IIN+UIN+MUN) no jaunuzņēmumiem pēc darbības sektoriem

Laika posmā no 2012. līdz 2017. gadam ir strauji audzis to jaunuzņēmumu skaits, kuriem ir nodokļu parādi. 2012. gadā šādu uzņēmumu bija 15, 2013. gadā – 24, 2014. gadā – 44, 2015. gadā – 45, 2016. gadā – 58, 2017. gadā – 57, bet 2018. gadā – 53. Attiecīgi arī nodokļu parādu apmērs uzrādīja augošu tendenci no 2012. gada, kad tas veidoja 785 tūkstošus EUR, līdz pat 2015. gadam, kad tas sasniedza 950 tūkstošus EUR, taču pēc tam tas pakāpeniski saruka līdz pat 730 tūkstošiem EUR 2017. gadā. Vislielāko daļu no nodokļu parādiem laika posmā no 2012. līdz 2017. gadam veidoja jaunuzņēmumi no apstrādes rūpniecības sektora, sekojot informācijas un komunikācijas pakalpojumiem, bet citu sektoru nodokļu parādi veido pavisam nelielu daļu (Ilustrācija 24).

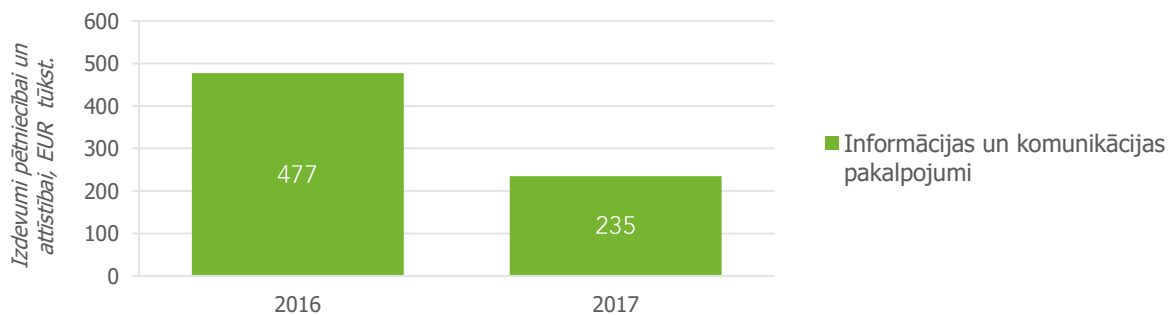
Šeit jāņem vērā, ka informācija par jaunuzņēmumu nodokļu parādiem no VID par 2018. gadu pieejama tikai daļēji - par zināmajiem aktuālajiem parādiem uz 2018. gada 1.decembri -, tādēļ dati par pēdējo gadu nav pilnīgi un, visticamāk, ir ievērojami lielāki.

Ilustrācija 24. Nodokļu parādi uz 2018. gada 1. decembri pēc darbības sektora

Dati par izdevumiem no saimnieciskās darbības, kas novirzīti pētniecībai un attīstībai, tika pieprasīti no VID, bet iegūtie dati ir nepilnīgi un analizē tādēļ nav izmantojami – pirmkārt, šie dati pieejami tikai no 2016. gada, un, otrkārt, datus par šādiem izdevumiem VID uzrādījuši tikai 2 jaunuzņēmumi. Šo informāciju uzņēmumi var brīvprātīgi norādīt UIN deklarācijās, ja ir ieinteresēti saņemt nodokļu atvieglojumus. Viens no uzņēmumiem 2017.gadā kļuva piecus gadus vecs, tādējādi zaudēja jaunuzņēmumu statusu (Ilustrācija 25).

Ilustrācija 25. Pētniecībai un attīstībai novirzītie jaunuzņēmumu izdevumi

Pamatojoties uz iepriekš apskatītajiem datiem, jaunuzņēmumiem iespējams veikt darbības sektoru salīdzinājumu. Taču, tā kā dati par apgrozījumu 2018. gadā vēl nebija pilnībā pieejami, atspoguļoti jaunākie dati par būtiskākajiem rādītājiem 2017. gadā. Attiecīgi jaunāko datu analīze liecina, ka izteikti lielāko lomu pēc neto apgrozījuma, darbinieku skaita un uzņēmumu skaita starp jaunuzņēmumiem ieņem finanšu un apdrošināšanas sektors (neto apgrozījums –27,5 miljoni EUR, 211 darbinieki, 15 uzņēmumi), apstrādes rūpniecības sektors (neto apgrozījums 22,9 miljoni EUR, 343 darbinieki, 63 uzņēmumi) un informācijas un komunikācijas pakalpojumu sektors (neto apgrozījums – 9,4 miljoni EUR, 632 darbinieki, 141 uzņēmums), pārējiem darbības sektoriem ieņemot salīdzinoši nelielu lomu.

Finanšu un apdrošināšanas sektors ir vadošais arī pēc vidējā apgrozījuma uz 1 darbinieku, veidojot 130,3 tūkstošus EUR, un pēc vidējā apgrozījuma uz 1 uzņēmumu, veidojot 1 832,9 tūkstošus EUR (Ilustrācija 26).

Ilustrācija 26. Jaunuzņēmumu (<=5gadi) darbības sektoru rādītāji 2017.gadā

Darbības sektors	Neto apgrozījums, EUR	Darbinieku skaits	Uzņēmumu skaits	Vidējais apgrozījums uz 1 darbinieku, EUR	Vidējais apgrozījums uz 1 uzņēmumu, EUR

<i>Finanses un apdrošināšana</i>	27 493 473	211	15	130 301	1 832 898
<i>Apstrādes rūpniecība</i>	22 943 781	343	63	66 891	364 187
<i>Informācijas un komunikācijas pakalpojumi</i>	9 427 923	632	141	14 918	66 865
<i>Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi</i>	4 175 790	170	48	24 563	86 996
<i>Administratīvie pakalpojumi</i>	1 616 778	88	6	18 372	269 463
<i>Vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība, automobiļu remonts</i>	1 447 018	27	16	53 593	90 439
<i>Citi darbības sektori</i>	208 738	26	13	8 028	16 057
Visi sektori kopā	67 313 501	1 497	302	44 966	222 892

Taču, ja apskata jaunuzņēmumus bez 5 gadu vecuma ierobežojuma, visi rādītāji kopumā ir daudz lielāki – neto apgrozījums visiem darbības sektoriem kopā pieaug no 67, 3 miljoniem EUR līdz 119,9 miljoniem EUR, darbinieku skaits – no 1 497 līdz 2 147, bet uzņēmumu skaits – no 302 līdz 339. Arī, piemēram, jaunāko datu analīze par 2017. gadu ļauj secināt, ka jaunuzņēmumiem bez vecuma ierobežojuma ir mazliet citāds darbības sektoru īpatsvara sadalījums. Salīdzinot darbības sektoru rādītājus visiem jaunuzņēmumiem kopā, proti, neto apgrozījumu, darbinieku un uzņēmumu skaitu, visbūtiskāko lomu ieņem finanšu un apdrošināšanas sektors (neto apgrozījums –31,2 miljoni EUR, 273 darbinieki, 17 uzņēmumi), kam seko administratīvo pakalpojumu sektors (neto apgrozījums –27,4 miljoni EUR, 163 darbinieki, 7 uzņēmumi), apstrādes rūpniecības sektors (neto apgrozījums –26,6 miljoni EUR, 479 darbinieki, 72 uzņēmumi) un informācijas un komunikācijas pakalpojumi (neto apgrozījums –25,4 miljoni EUR, 938 darbinieki, 157 uzņēmumi) (Ilustrācija 27).

Ilustrācija 27. Jaunuzņēmumu (<=5 gadi un >5 gadi) darbības sektoru rādītāji 2017. gadā

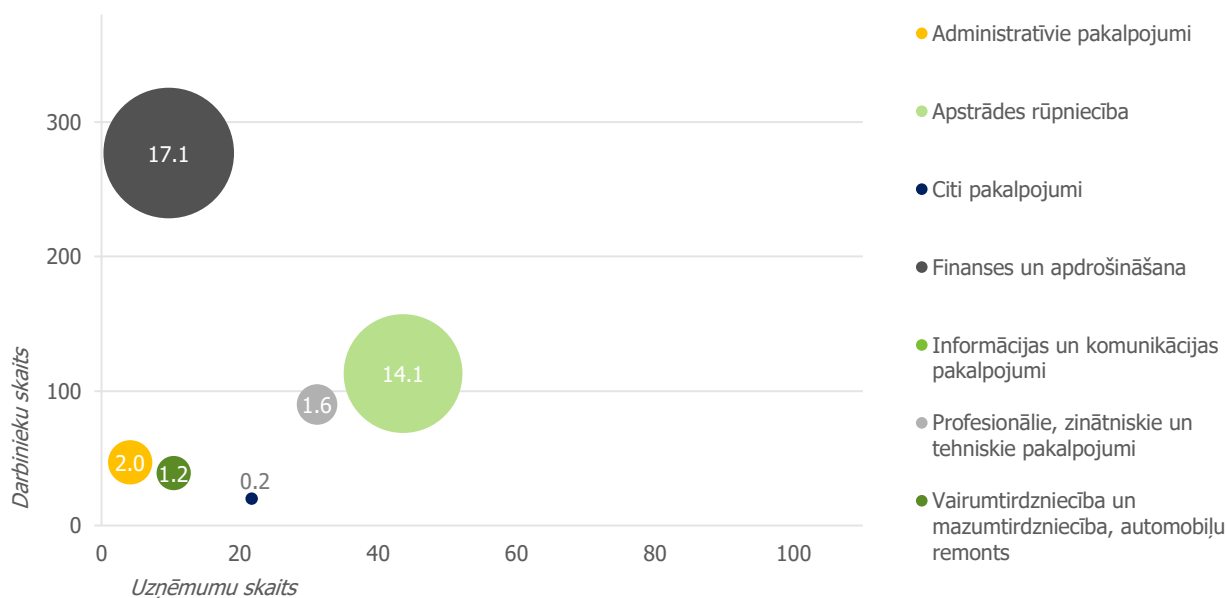
<i>Darbības sektors</i>	<i>Neto apgrozījums, EUR</i>	<i>Darbinieku skaits</i>	<i>Uzņēmumu skaits</i>	<i>Vidējais apgrozījums uz 1 darbinieku, EUR</i>	<i>Vidējais apgrozījums uz 1 uzņēmumu, EUR</i>
<i>Finanses un apdrošināšana</i>	31 196 328	273	17	114 272	1 835 078
<i>Administratīvie pakalpojumi</i>	27 353 148	163	7	167 811	3 907 593
<i>Apstrādes rūpniecība</i>	26 607 168	479	72	55 547	369 544
<i>Informācijas un komunikācijas pakalpojumi</i>	25 384 776	938	157	27 063	161 686
<i>Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi</i>	4 783 633	187	52	25 581	91 993
<i>Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, automobiļu remonts</i>	4 071 866	79	20	51 543	203 593
<i>Citi darbības sektori</i>	505 338	28	14	18 048	36 096
Visi sektori kopā	119 902 257	2 147	339	55 846	353 694

Tikmēr, salīdzinot situāciju par laika posmu no 2012. līdz 2018. gadam jaunuzņēmumiem vecumā līdz 5 gadiem pēc darbības sektoru gada vidējiem rādītājiem šajā laika periodā, vislielākais apgrozījums ir finanšu un apdrošināšanas sektoram –17,1 miljoni EUR, apstrādes rūpniecības sektoram –14,1 miljoni EUR, un informācijas un komunikācijas pakalpojumu sektoram –11,5 miljoni EUR, bet citu sektoru rādītāji ir ievērojami mazāki: administratīvo pakalpojumu sektoram –2,0 miljoni EUR, profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu sektoram –1,6 miljoni EUR, un vairumtirdzniecības, mazumtirdzniecības un automobiļu remonta sektoram –1,2 miljoni EUR (Ilustrācija 28).

Tikmēr izteikti vislielākais jaunuzņēmumu un darbinieku skaits vidēji gadā laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam ir bijis informācijas un komunikācijas pakalpojumu sektoram – attiecīgi 94 jaunuzņēmumi un 527 darbinieki, apstrādes rūpniecības sektoram – 44 jaunuzņēmumi un 113 darbinieki, citiem sektoriem uzrādot salīdzinoši zemākus rādītājus. Finanšu un apdrošināšanas sektorā vidējie gada rādītāji ir bijuši attiecīgi 10 jaunuzņēmumi un 73 darbinieki, profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu sektorā – 31

jaunuzņēmums un 277 darbinieki, vairumtirdzniecības, mazumtirdzniecības un automobiļu remonta sektorā – 10 jaunuzņēmumi un 90 darbinieki, un, visbeidzot, administratīvo pakalpojumu sektorā – 4 jaunuzņēmumi un 47 darbinieki.

Ilustrācija 28. Jaunuzņēmumu (<=5gadi) darbības sektoru gada vidējie rādītāji (2012. - 2018. g.)⁶¹

2.3 Jaunuzņēmumu finansējums

Lai izvērtētu Latvijas jaunuzņēmumiem pieejamā un piesaistītā finansējuma apjomu, sākotnēji tika veikta detalizēta datu apkopošana no publiski pieejamajiem informācijas avotiem, tostarp valsts attīstības finanšu institūcijas ALTUM (turpmāk – ALTUM) un publiski līdzfinansēto riska kapitāla fondu gada pārskatiem par situāciju laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam, datus konsolidējot vienotā datubāzē. Šī informācija vēlāk tika analizēta dažādos šķērsgriezumos, tostarp pa investīciju avotiem un avotu valstīm, investīciju veidiem un piesaistes stadijām, kā arī uzņēmumu darbības nozarēm. Veikto investīciju analizē dati netika izdalīti pēc jaunuzņēmumu vecuma kritērija – 5 gadi, jo, izmantojot šo kritēriju, analīzei atbilstošo datu apjoms samazinātos un tie nebūtu salīdzināmi ar pārējām Baltijas valstīm, kuru investīciju datubāzēs šāds kritērijs netiek izmantots.

Tā kā informācijas apkopošanas un analīzes gaitā tika secināts, ka publiski pieejamā informācija ir ierobežota, no vienas puses, par privātā kapitāla fondos pieejamo finansējumu un, no otras puses, par Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistīto finansējumu, šajā nodaļā esošā datu analīze nevar tikt uzskatīta par pilnīgu situācijas atspoguļojumu. Tā vietā šajā nodaļā sniegtā informācija ir jāskata kontekstā ar veikto jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem, kas liecina, ka no publiski pieejamajiem informācijas avotiem apkopotie dati sniedz ieskatu par aptuveni 60% no Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistītā finansējuma laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam.

Kopējais piesaistītais finansējums

Piesaistītā finansējuma analīze veikta vienīgi par uzņēmumiem, kuri tika novērtēti kā atbilstoši jaunuzņēmuma definīcijai, kas izmantota pētījumā, un, attiecīgi, tika ietverti arī pētījuma ietvaros izveidotajā jaunuzņēmumu datubāzē.

⁶¹ Apļa lielums grafikā attēlots atbilstoši kopējā uzņēmumu apgrozījuma apmēram (milj. EUR)

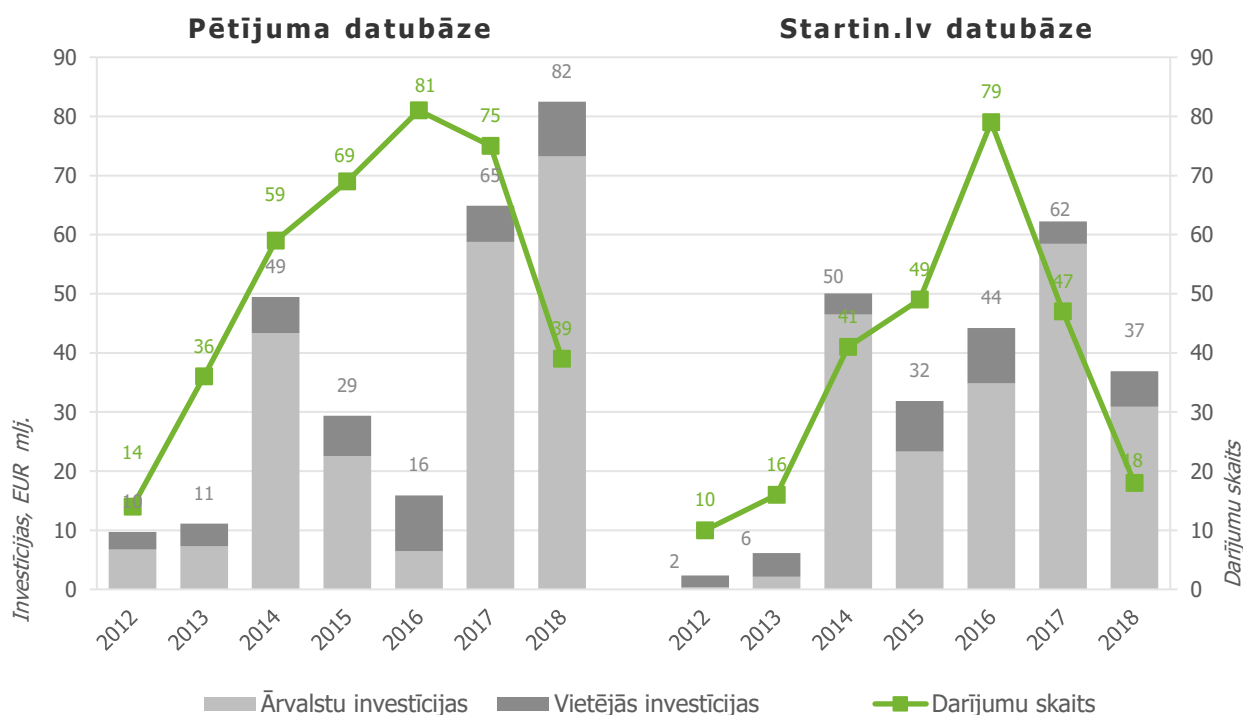
Publiski pieejamās informācijas apkopošana par Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistīto finansējuma apjomu sākotnēji tika balstīta uz Latvijas jaunuzņēmumu asociācijas Startin.lv datubāzi. Tā, līdzīgi kā Lietuvas un Igaunijas jaunuzņēmumu asociāciju datubāzes, ir brīvi pieejama tiešsaistē un tiek veidota ar sabiedrības iesaisti. Tomēr, pārbaudot visus Startin.lv datubāzē pieejamos datus, tika konstatēts, ka vairāki ieraksti ir lieki un/vai pētījumam neatbilstoši - piemēram, investīcijām pieskaitītas akcelerācijas fonda StartupWiseGuys veiktās investīcijas ārvalstu uzņēmumos, kā arī pieskaitītas sākotnējā monētu piedāvājuma (turpmāk – ICO) investīcijas, ko pārējās Baltijas valstis uzskaita atsevišķi, jo šis finansējuma veids uzņēmumiem nav uzreiz pieejams. Attiecīgi liekā un/vai pētījumam neatbilstošā informācija netika pieskaitīta jaunās datubāzes tapšanas gaitā, taču jaunā datubāze tika papildināta ar līdz šim iztrūkstošu informāciju. Rezultātā dati par Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistīto finansējumu pētījumam veidotajā datubāzē ievērojami atšķiras no Startin.lv datubāzes.

Piemēram, dati pētījumam veidotajā datubāzē liecina, ka kopējais Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistītais finansējums laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam ir 262,9 miljoniem EUR, kas iegūti 373 darījumu rezultātā⁶². Salīdzinājumam, tas ir par 13% vairāk nekā finansējuma apjoms, uz ko norāda dati Startin.lv datubāzē –233,6 miljoni EUR, kas iegūti 260 darījumos. Atšķirības novērojamas arī finansējuma dalījumā pa gadiem, kas radās, precizējot darījumu datumus un, it īpaši, papildinot informāciju par piesaistīto finansējumu 2018. gadā.

Taču kopumā pēc pētījumam veidotās datubāzes datiem ir secināms, ka Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistītā finansējuma apjoms un darījumu skaits laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam ir pieaudzis, taču ar vērā ņemamām svārstībām ik pēc pāris gadiem. Laika posmā no 2012. līdz 2013. gadam, kas iezīmēja 2. paaudzes publiskā finansējuma fondu noslēguma periodu, Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistītas investīcijas vien 9,7 miljonu EUR apjomā 14 darījumos 2012. gadā un 11,1 miljonu EUR apjomā 36 darījumos 2013. gadā. Taču līdz ar 3. paaudzes publiskā finansējuma fondu perioda sākumu piesaistītā finansējuma apjoms un darījumu skaits manāmi pieauga. Laika posmā no 2014. līdz 2017. gadam piesaistītās investīcijas palielinājās līdz 49,5 miljoniem EUR 76 darījumos 2014. gadā, 29,3 miljoniem EUR 69 darījumos 2015. gadā, 15,5 miljoniem EUR 81 darījumā 2016. gadā un, visbeidzot, 64,9 miljoniem EUR 75 darījumos 2017. gadā. Arī 4. paaudzes publiskā finansējuma fondu perioda sākums 2018. gadā atjaunoja finanšu piesaistes aktivitāti, šajā gadā piesaistot investīcijas 82,5 miljonu EUR apjomā 40 darījumos (Ilustrācija 29).

⁶² Publiskajā telpā iepriekš tika ziņots par 303 miljoniem EUR, kas gūti 444 darījumos, tomēr finansējuma pārskatīšanas rezultātā tika izslēgts 71 darījums ar 40 miljoniem EUR, kuri bija investoru veikti darījumi labi strādājošos uzņēmumos, ne jaunuzņēmumos

Ilustrācija 29. Kopējās piesaistītās investīcijas Latvijas jaunuzņēmumos un kopējais darījumu skaits, situācijas salīdzinājums ar Latvijas jaunuzņēmumu asociācijas Startin.lv datiem ^{63 64}

Arī pārējās Baltijas valstīs, Lietuvā un Igaunijā, datus par jaunuzņēmumiem piesaistīto finansējumu apkopo ar sabiedrības iesaisti tiešsaistē brīvi pieejamās datubāzēs, kuras pārvalda attiecīgās valsts jaunuzņēmumu asociācijas. Pieņemot, ka arī Lietuvas un Igaunijas datubāzēs sastopamas līdzvērtīgas neprecizitātes datos tāpat kā Latvijas Startin.lv datubāzē, tiek uzskatīts, ka pilnvērtīgs salīdzinājums uz esošo datu pamata nav iespējams. Tajā pašā laikā datu apkopošanas metodoloģijas visās Baltijas valstīs ir līdzīga, tādēļ salīdzinošā analīze starp valstīm tika veikta, lai atklātu izteiktākās tendences.

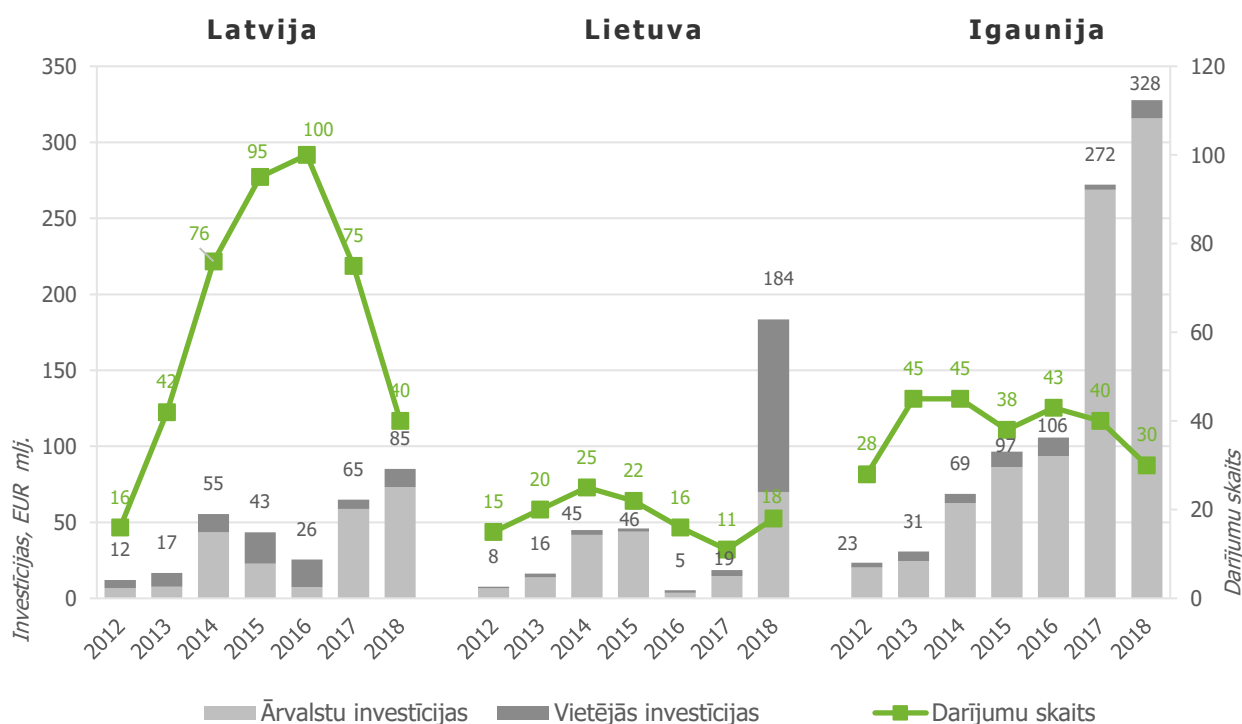
Kopumā laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam vislielākais piesaistīto investīciju apjoms bijis Igaunijā, kur piesaistīti 925,1 miljoni EUR 269 darījumos ar ārvalstu un vietējā finansējuma attiecību 94% pret 6%. Igaunijai seko Lietuva, kur piesaistīti 322,2 miljoni EUR 127 darījumos ar ārvalstu un vietējā finansējuma attiecību 60% pret 40%. Savukārt vismazākais piesaistīto investīciju apjoms bijis Latvijā, kur piesaistīti EUR 262,9 miljoni 373 darījumos ar ārvalstu un vietējā finansējuma attiecību 83% pret 17% (Ilustrācija 30).

Kā viens no situācijas salīdzinošajiem rādītājiem izvērtējama arī darījumu skaita proporcionalitāte pret piesaistīto finansējumu. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem datiem par laika posmu no 2012. līdz 2018. gadam, Igaunijā uz vienu darījumu šajā laika posmā piesaistīti vidēji EUR 3,4 miljoni, Lietuvā –2,5 miljoni EUR, bet Latvijā vismazāk –0,7 miljoni EUR. Tiesa, šeit jāatzīmē, ka Igaunijas un Lietuvas finansējuma piesaistes dati, visticamāk, nav tikuši tik detalizēti analizēti kā Latvijas dati šī pētījuma ietvaros, kā arī darījumu uzskaites metodika varētu mazliet atšķirties. Piemēram, Latvijas datu analīzē viena uzņēmuma finansējuma raunda ietvaros saņemtās investīcijas no dažādiem investoriem tika nodalītas kā atsevišķi darījumi, bet nav zināms, vai Igaunijas un Lietuvas datu uzskaitē šāda situācija nebūtu uzskaitīta kā viens darījums.

⁶³ Crowdsourced data, managed by Latvian Startup Association, Startin.lv. Funding raised by Latvian startups. Pieejams: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1xm-LKybToxtC1yZfFamfrqlcDTYbIKOnyBPmxlPqxOq/edit#gid=0>

⁶⁴ 3.pielikums "Latvijas jaunuzņēmumu finansējums 2012-2018"

Ilustrācija 30. Kopējās piesaistītās investīcijas Baltijas valstu jaunuzņēmumos un kopējais darījumu skaits⁶⁵
66 67

Uzticamāks situācijas salīdzinošais rādītājs varētu būt piesaistītā finansējuma apjoms uz vienu jaunuzņēmumu attiecībā pret kopējo jaunuzņēmumu skaitu valstī. Pēc 2018. gada datiem spriežot, visvairāk jaunuzņēmumu no Baltijas valstīm ir Igaunijā, kur to skaits sasniedz 550⁶⁸, kam seko Lietuva ar 400 jaunuzņēmumiem⁶⁹ un Latvija ar 350 jaunuzņēmumiem⁷⁰ (pēc vispārinātajiem jaunuzņēmumu asociācijas Startin.lv datiem). Izvērtējot šos datus attiecībā pret investīciju datiem par 2018. gadu, piesaistīto investīciju apjoms uz vienu jaunuzņēmumu ir visaugstākais Igaunijā –0,60 miljoni EUR, apsteidzot gan Lietuvu, kur tas ir 0,46 miljoni EUR, gan Latviju, kur tas ir viszemākais –0,24 miljoni EUR.

Taču arī šie cipari nav ideāls salīdzinošais rādītājs, jo ik gadu lielu investīciju daļu veido lielie privātā kapitāla darījumi virs 40 miljoniem EUR, turklāt 2018. gadā tie bija īpaši lieli gan Igaunijā, gan Lietuvā, bet mazliet zemāki Latvijā. Attiecīgi 2018. gadā Igaunijā lielāko investīciju daļu jeb 75% nodrošināja ieguldījumi 150 EUR miljonu apjomā - Taxify, EUR 52 miljonu apjomā – Monese un 43 miljonu EUR apjomā – PipeDrive. Lietuvā lielāko investīciju daļu jeb 87% nodrošināja ieguldījumi 110 miljonu EUR apjomā CityBee no vietējā riska kapitāla fonda Modus Group un ieguldījumi 50 miljonu EUR apjomā Vinted. Savukārt Latvijā tajā pašā gadā lielāko investīciju daļu jeb 82% nodrošināja ieguldījumi 68 miljonu EUR apjomā Bitfury.

Latvijas gadījumā Bitfury ir piesaistījis finansējumu teju ik gadu, kā rezultātā finansējuma piesaistes datu aina ir tikusi būtiski ietekmēta. Lai arī šī pētījuma ietvaros Bitfury ticis ietverts Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistītā finansējuma analizē, apskatot ainu bez Bitfury piesaistītā finansējuma, to var vērtēt kā tuvāku patiesajai situācijai. Piesaistītā finansējuma svārstības gadu no gada nav tik ievērojamas, kā arī redzams, ka

⁶⁵ Crowdsourced data, managed by Lithuanian Startup Association. Investments to Lithuanian Tech Startups. Pieejams: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1z2CvXR371TZ3EJFH54bnt7BfbBVRWF5Qootd0kMBJxU/edit#gid=4>

⁶⁶ Estonian Mafia. Funding, Failures & Exits of Estonian Tech Startups 2006-2018. Pieejams: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1csgtaNSI949AumfOBhwhD_S-o7wc1UIhKZdWU54Vy-O/edit#gid=5

⁶⁷ 3. pielikums

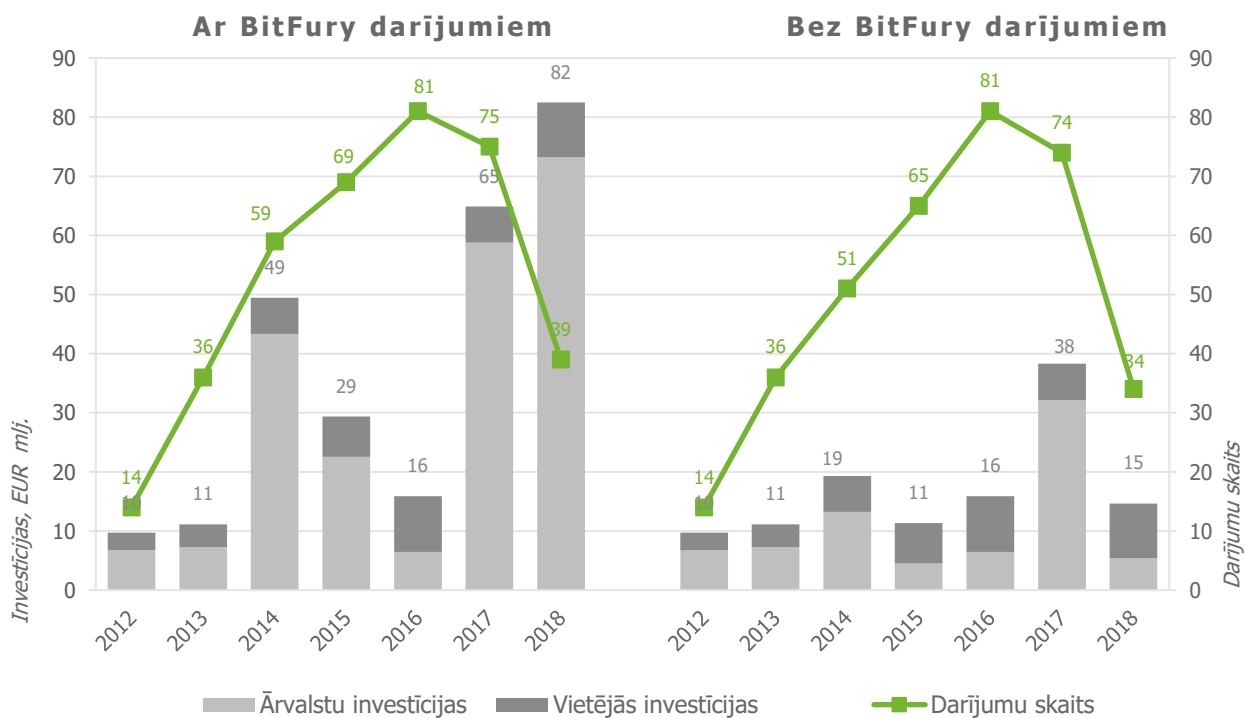
⁶⁸ Startup Estonia. 2018 has started with a bang for Estonian startup sector. Pieejams: <https://startupestonia.ee/blog/2018-has-started-with-a-bang-for-estonian-startup-sector>

⁶⁹ Startup Lithuania. Lithuanian Startup Ecosystem: overview. Pieejams: https://www5.jetro.go.jp/newsletter/pow/2018/lithuania_startup.pdf

⁷⁰ Dienas Bizness. Startup aktivitāte – ekonomikas vitalitātes indikators. Pieejams: <https://www.db.lv/zinas/startup-aktivitate-ekonomikas-vitalitates-indikators-478838>

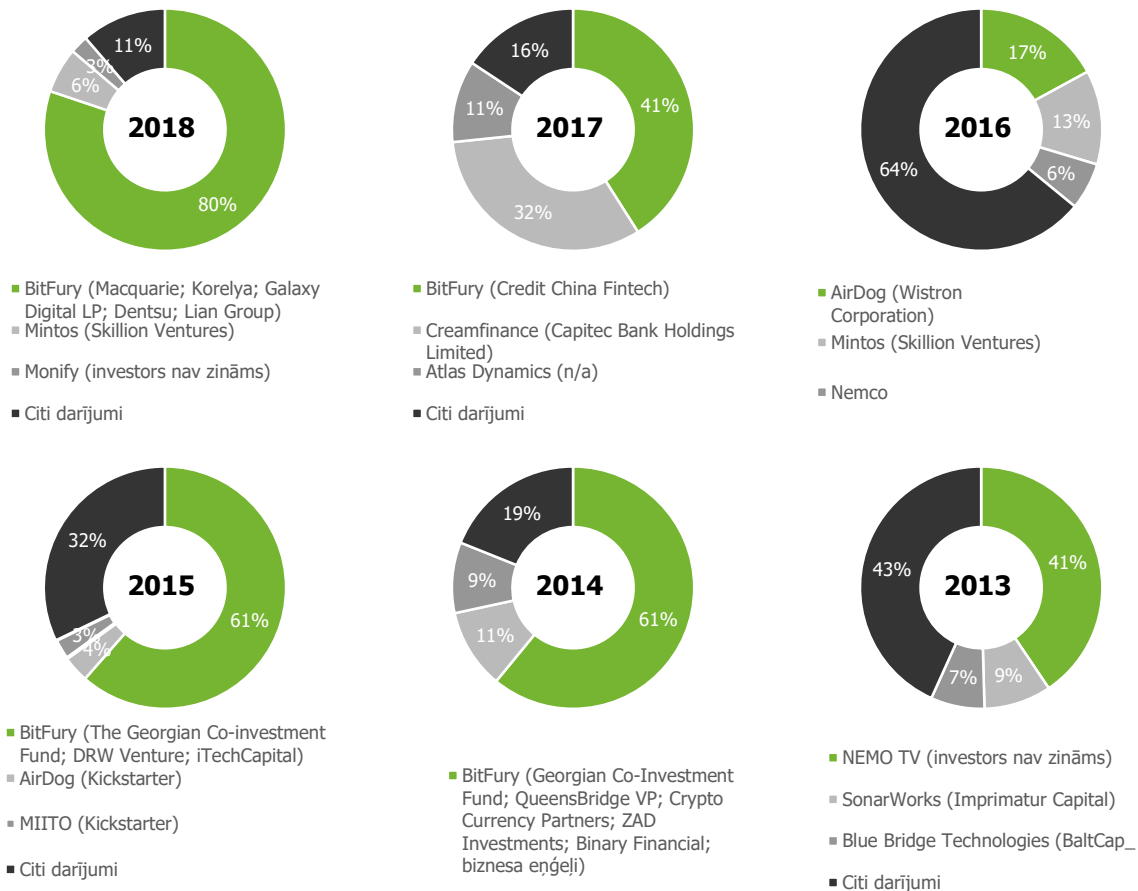
ārvalstu finansējuma īpatsvars tomēr nav tik liels kā ar Bitfury piesaistīto finansējumu. Bez Bitfury piesaistītā finansējuma ārvalstu finansējums ievērojami samazinās – ja ar Bitfury ārvalstu finansējums sastāda 83% no visa piesaistītā finansējuma, tad bez Bitfury – tikai 63% (Ilustrācija 31).

Ilustrācija 31. Kopējās piesaistītās investīcijas Latvijas jaunuzņēmumos un kopējais darījumu skaits, situācijas salīdzinājums ar Bitfury darījumiem un bez tiem

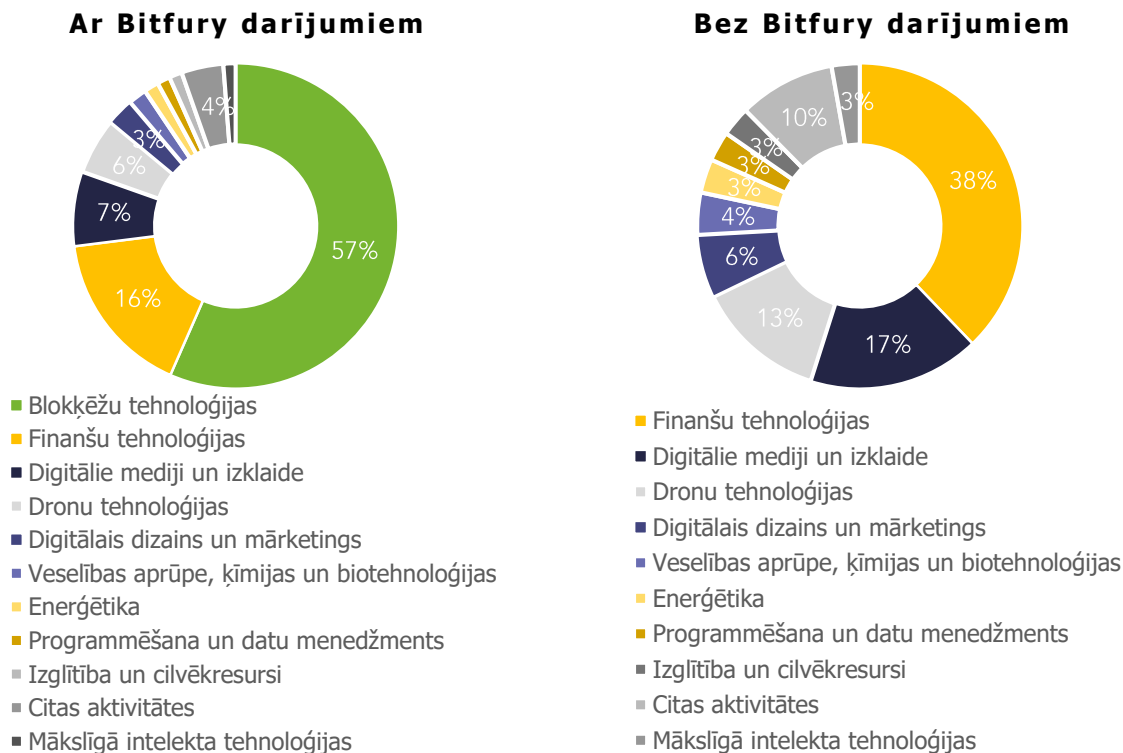
Taču būtiska ietekme uz kopējo jaunuzņēmumiem piesaistīto investīciju apjomu ir lielajiem darījumiem kopumā, ne tikai Bitfury. Tā, piemēram, no 2018. gadā jaunuzņēmumiem piesaistītā finansējuma 87% tika piesaistīti Top 3 uzņēmumiem, 2017.gadā šis rādītājs bija 84%, 2016. gadā – 36% (šajā gadā nebija lielu investīciju), 2015. gadā – 68%, 2014. gadā – 81%, bet 2013. gadā – 57% (Ilustrācija 32). Savukārt 2012. gada piesaistīto investīciju aktivitāte bija salīdzinoši neliela, un pilnīgu ainu par piesaistīto finansējumu šajā gadā nebija iespējams apkopot. Katra gada 3 lielāko investīciju apjoma saņēmēji attēloti zemāk esošajā attēlā, katram uzņēmumam iekavās norādot investorus (Ilustrācija 32).

Ilustrācija 32. Top 3 gada uzņēmumi pēc investīciju apjoma Latvijas jaunuzņēmumos

Lielo darījumu ietekme ir visspilgtāk manāma, analizējot Latvijas jaunuzņēmumos veiktās investīcijas pēc uzņēmuma darbības sektora. Šajā datu šķērsgrīzumā, ieskaitot Bitfury darījumus, laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam blokķēžu tehnoloģijas var viennozīmīgi izdalīt kā būtiskāko uzņēmumu darbības sektoru, kur kur piesaistīti 57% no visa Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistītā finansējuma, tam sekojot finanšu tehnoloģiju sektoram ar 16%, digitālo mediju un izklaides sektoram ar 7% un dronu tehnoloģiju sektoram ar 6%. Ja šajā datu šķērsgrīzumā Bitfury darījumi netiktu ieskaitīti, tad finansējuma piesaistes proporcijas būtiski mainītos, finanšu tehnoloģiju sektoram ieņemot galveno lomu ar 38% piesaistītā finansējuma, tam sekojot digitālo mediju un izklaides sektoram ar 17% un dronu tehnoloģiju sektoram ar 13% (Ilustrācija 33).

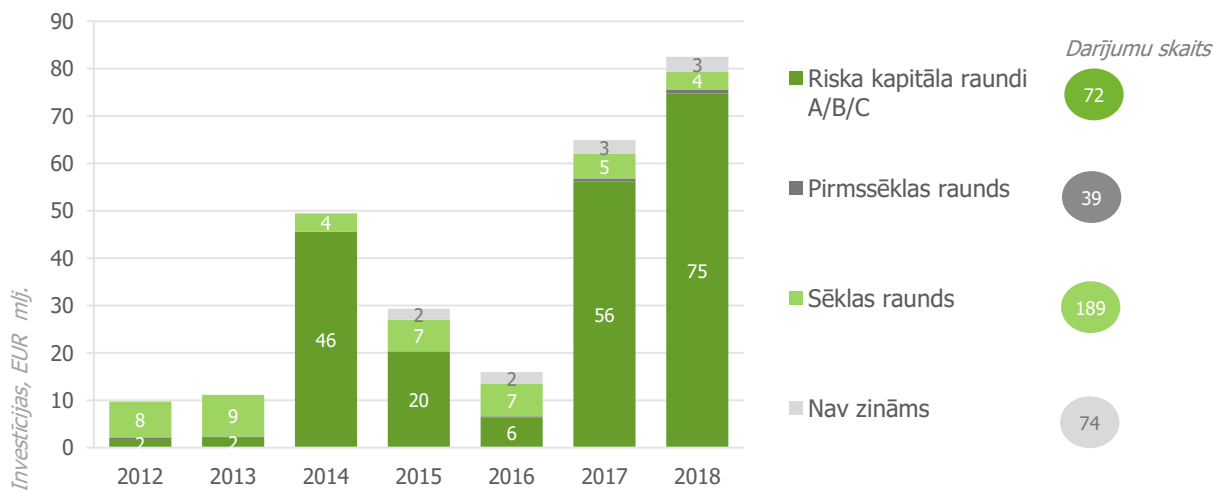
Ilustrācija 33. Latvijas jaunuzņēmumos veiktās investīcijas pēc uzņēmuma darbības sektora (2012. - 2018. g.)

Arī citos datu šķērs griezumos Bitfury darījumi būtiski maina finansējuma piesaistes ainu, taču, tā kā tiek pieņemts, ka šie darījumi ir daļa no Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas, tie turpmāk tiks ietverti kopējā analizē, tos atsevišķi neizdalot.

Izvērtējot Latvijas jaunuzņēmumos veiktās investīcijas pēc investīciju raunda, kad tās uzņēmumiem piesaistītas, kopumā secināms, ka laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam lielākā daļa investīciju – 207,1 miljoni EUR jeb 79% ieguldīti A, B vai C riska kapitāla raundos 72 darījumos, 42,7 miljoni EUR jeb 16% ieguldīti sēklas raundos caur 189 darījumiem, 22,3 miljoni EUR jeb 1% ieguldīti pirmssēklas raundos 39 darījumos, bet par 4% investīciju šādu informāciju nebija iespējams noteikt (Ilustrācija 34).

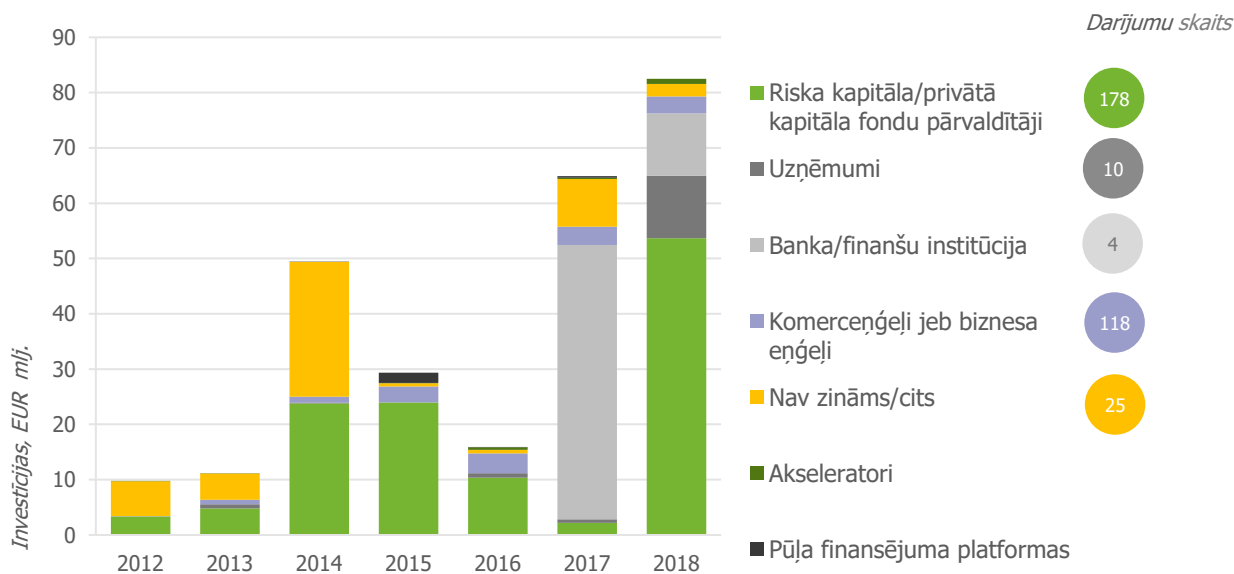
Ilustrācija 34. Latvijas jaunuzņēmumos veiktās investīcijas pēc investīciju raunda

Likumsakarīgi piesaistīto investīciju sadalījumam pēc investīciju raundiem, izteikti lielāko daļu no piesaistītā finansējuma Latvijas jaunuzņēmumiem laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam ir ieguldījuši riska kapitāla un/vai privātā kapitāla fondu pārvaldītāji, kopumā ieguldot 122,2 miljonus EUR jeb 46% no kopējā piesaistītā

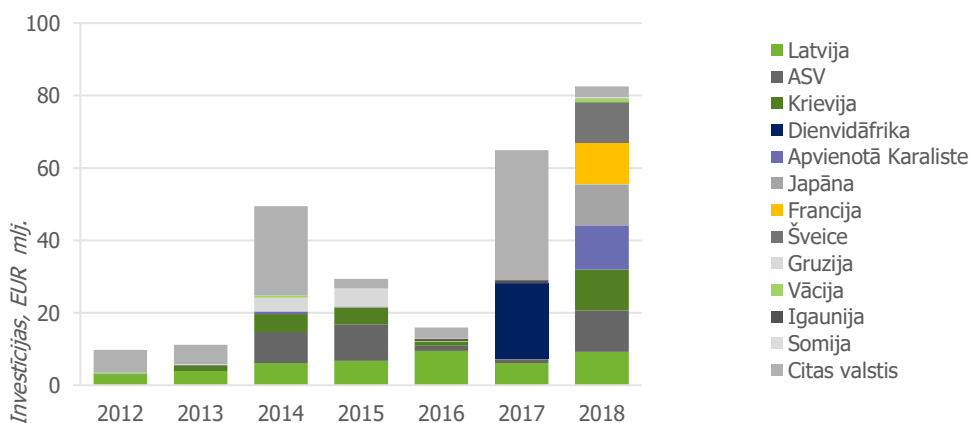
finansējuma 178 darījumos šajā periodā. Citu investoru veidu loma bijusi ievērojami mazāka – bankas/finanšu institūcijas ieguldījušas 60,9 miljonus EUR jeb 23% no kopējā piesaistītā finansējuma 4 darījumos, komercenģeļi jeb biznesa enģeļi ieguldījuši 14,8 miljonus EUR jeb 6% no kopējā piesaistītā finansējuma 118 darījumos, uzņēmumi (tostarp 1 korporatīvais fonds) –13,7 miljonus EUR jeb 5% 10 darījumos, pūļa finansējuma platformas –2,3 miljonus EUR jeb 1% no kopējā piesaistītā finansējuma 6 darījumos, akceleratori –1,6 miljonu EUR jeb 1% no kopējā piesaistītā finansējuma 33 darījumos, kamēr korporatīvo fondu piesensums bijis pavisam nenozīmīgs uz kopējā fona (Ilustrācija 35).

Ilustrācija 35. Latvijas jaunuzņēmumos veiktās investīcijas pēc investora veida

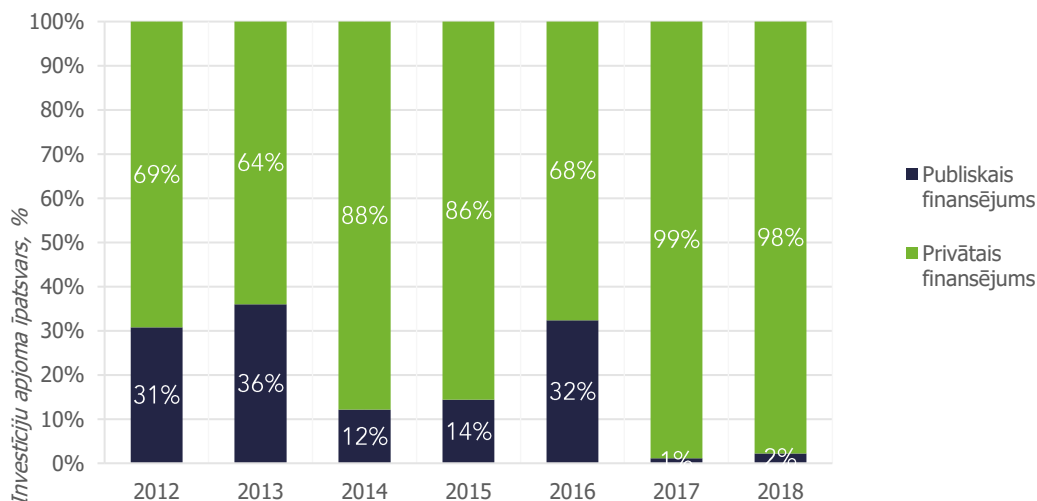
Laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam 44,5 miljoni EUR jeb 17% no investīciju apjoma Latvijas jaunuzņēmumiem piesaistīti no Latvijas, 32,6 miljoni EUR jeb 12% piesaistīti no ASV, 23,6 miljoni EUR jeb 9% piesaistīti no Krievijas, 21,0 miljons EUR jeb 8% piesaistīti no Dienvidāfrikas (Bitfury darījuma ietvaros), 13,2 miljoni EUR jeb 5% piesaistīti no Apvienotās Karalistes, 11,6 miljoni EUR jeb 5% - no Japānas. Tomēr būtiski, ka investīcijas vairāku darījumu ietvaros piesaistītas no ASV un Krievijas, arī no Igaunijas, Somijas, Apvienotās Karalistes un Vācijas, kamēr investori no pārējām valstīm veikuši vien 3 vai mazāk darījumus (Ilustrācija 36).

Ilustrācija 36. Latvijas jaunuzņēmumos veiktās investīcijas pēc investora valsts

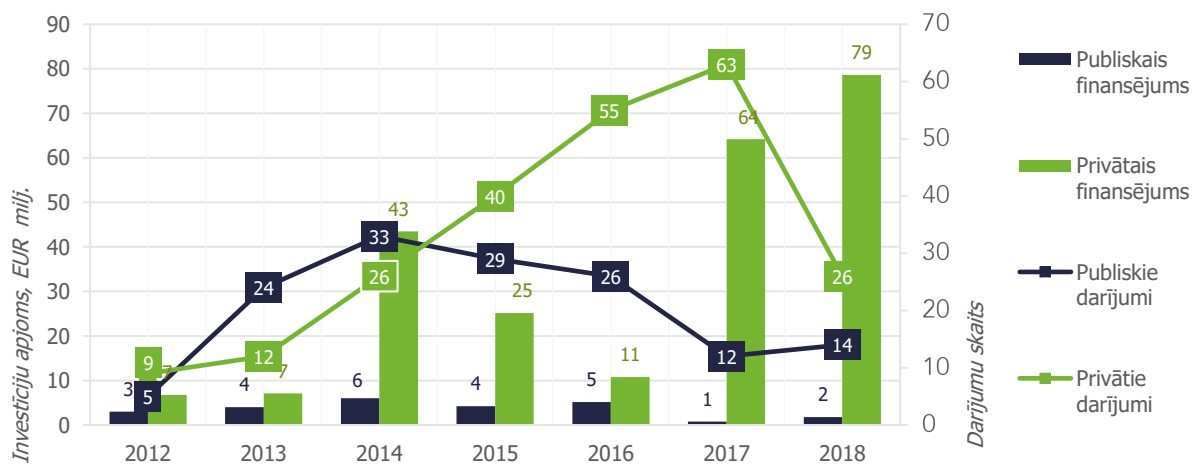
Izteikti lielākā daļa no jaunuzņēmumiem piesaistītā finansējuma no Latvijas ir no privātajiem finansējuma avotiem. Kopumā laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam privāto/publisko avotu īpatsvars ir bijis mainīgs atkarībā no privāto darījumu aktivitātes un publisko fondu pieejamības, kur lielākā daļa jeb 90% ir iegūti no privātajiem finansējuma avotiem, bet tikai 10% - no publiskajiem finansējuma avotiem (Ilustrācija 37).

Ilustrācija 37. Latvijas jaunuzņēmumos investētā finansējuma privāto/publisko finansējuma avotu īpatsvars

Kontekstā ar darījumu skaitu ir secināms, ka no publiskā finansējuma avotiem tikuši veikti mazāka apjoma ieguldījumi uz vienu uzņēmumu, un arī to skaits kopumā bijis mazāks, finansējumam no privātajiem avotiem nosedzot ievērojami plašāku uzņēmumu loku un veicot lielākus ieguldījumus. Laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam vidējais publiskā finansējuma apjoms uz vienu darījumu ir bijis 174 tūkstoši EUR, savukārt vidējais privātā finansējuma apjoms – 1,0 miljons EUR (Ilustrācija 38).

Ilustrācija 38. Latvijas jaunuzņēmumos investētais publiskā/privātā finansējuma apjoms un darījumu skaits dalījumā pa gadiem, 2012. – 2018.g.

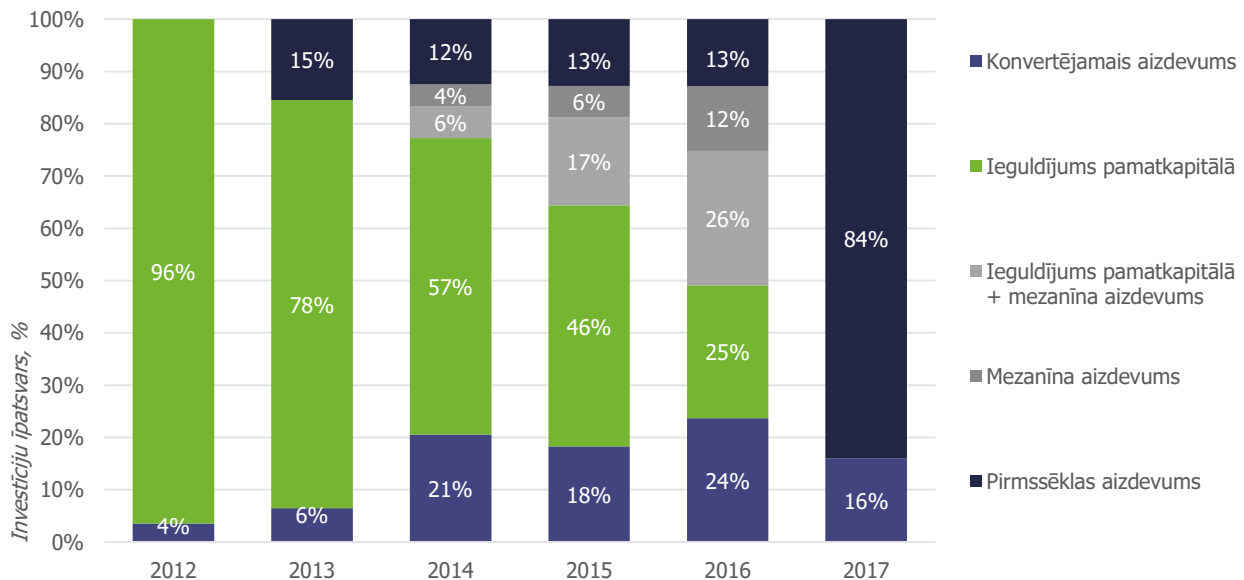

Dati par jaunuzņēmumiem piesaistīto finansējumu no publiskajiem finansējuma avotiem tika analizēti arī detalizētāk – pēc investīciju veida. Šajā šķērsgriezumā datus par finansējumu no privātajiem finansējuma avotiem nebija iespējams apkopot publiski pieejamas informācijas trūkuma dēļ. Kopumā laika posmā no 2012. līdz 2017. gadam (par 2018. gadu dati fondu gada pārskatos vēl nebija pieejami) publiskā finansējuma investīcijas Latvijas jaunuzņēmumos galvenokārt veiktas kā ieguldījums pamatkapitālā – 57% no publiskā finansējuma apjoma. Konvertējama aizdevuma veidā investēti 16% no publiskā finansējuma apjoma, pirmssēklas aizdevuma veidā ar fiksētu aizdevuma likmi 6% apmērā – 12%, kombinētā veidā, apvienojot mezanīna aizdevumu un ieguldījumu pamatkapitālā – 10%, un vēl 5% - mezanīna aizdevuma veidā (Ilustrācija 38).

Šeit jāpiebilst, ka investīciju veids katram darījumam analizēts pēc jaunākās informācijas fondu gada pārskatos un atspoguļo situāciju 2019. gada sākumā, bet ieguldījums fiksēts tajā gadā, kad noslēgts darījuma līgums. Piemēram, ja 2014. gadā kādā uzņēmumā tika veikts ieguldījums konvertējamā aizdevuma veidā, bet 2016. gadā tas konvertēts par ieguldījumu pamatkapitālā, tas šajā analizē ir pievienots pie 2014. gada, kad tika noslēgts darījuma līgums, bet ieguldījuma veids atspoguļots pēc jaunākās informācijas, t.i., šis

ieguldījums analizēts kā ieguldījums pamatkapitālā. Attiecīgi ir jāņem vērā, ka šīs analīzes metodes dēļ ainā uzrādās ievērojami mazāks konvertējamo aizdevumu īpatsvars nekā tad, ja būtu atspoguļots ieguldījuma veids līguma noslēgšanas brīdī – šādā gadījumā savukārt uzrādītos ievērojami mazāks pamatkapitāla ieguldījumu īpatsvars (Ilustrācija 39).

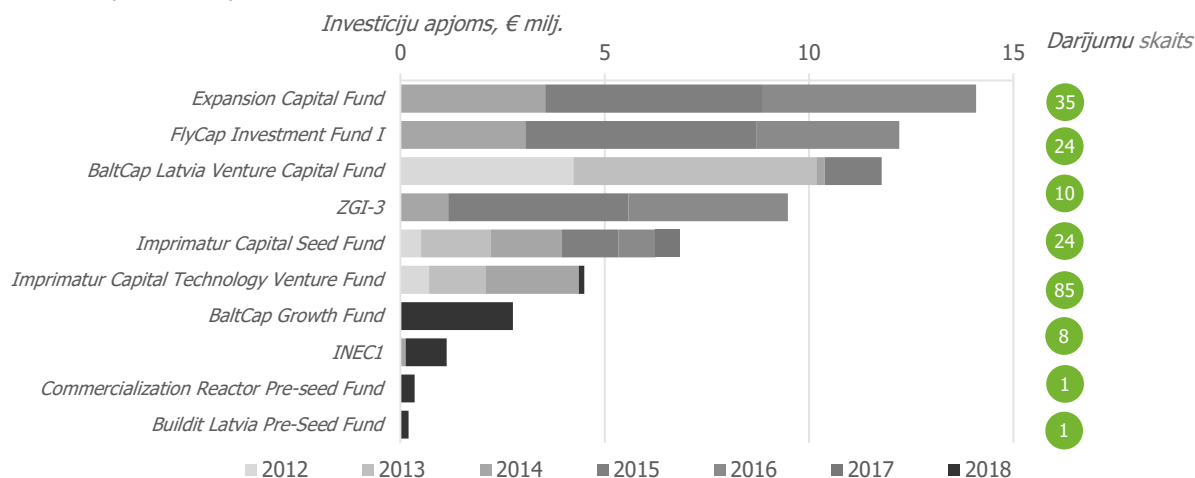
Ilustrācija 39. Latvijas jaunuzņēmumos veiktās publiskās investīcijas pēc investīciju veida

Pētījumā norādītās kopējās investīcijas un investīciju apjoms var atšķirties no kopējo fondu apjoma, jo fondi investē arī citos uzņēmumos, kas var neatbilst jaunuzņēmumu definīcijai pētījuma un Jaunuzņēmumu likuma izpratnē, un ierobežotas informācijas pieejamības dēļ nav iespējams pārlicināties par katra fonda veiktās investīcijas atbilstību jaunuzņēmuma definīcijai, tāpēc pētījumā norādītas tikai pēc publiski pieejamās informācijas investīcijas, kas apkopotas 3. pielikumā "Finansējuma datubāze", un bija pieejamas pētījuma veicējiem.

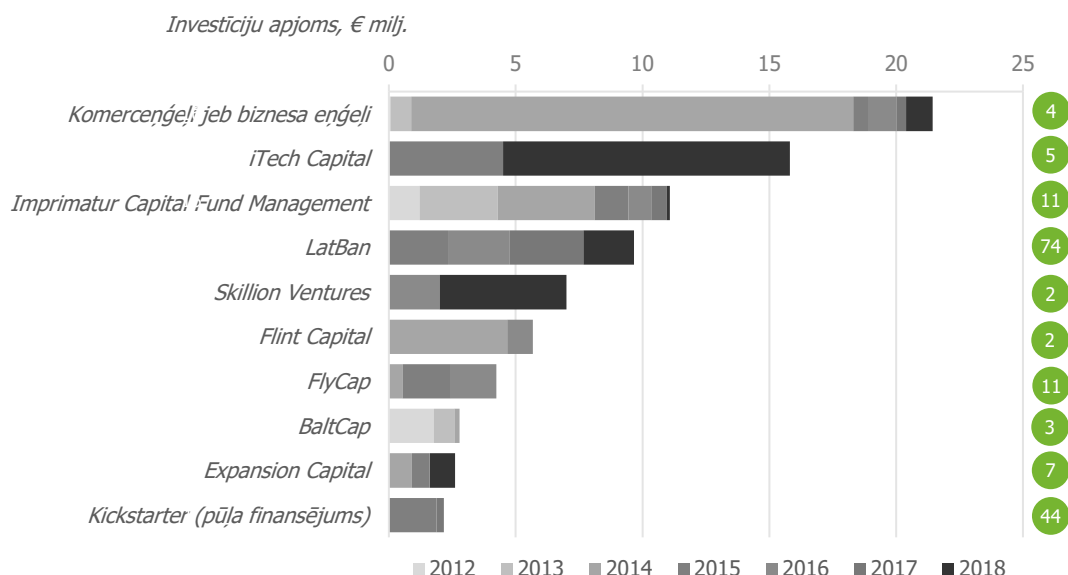
Publiski līdzfinansētie fondi, kuri laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam bijuši visaktīvākie investīciju veikšanā Latvijas jaunuzņēmumos, ir Imprimatur Capital Seed Fund ar investīcijām 6,6 miljonu EUR apmērā 83 darījumos, Imprimatur Capital Technology Venture Fund ar investīcijām 4,5 miljonu EUR apmērā 8 darījumos, FlyCap Investment Fund I ar investīcijām 4,2 miljonu EUR apmērā 11 darījumos, BaltCap Latvia Venture Fund ar investīcijām 2,8 miljonu EUR apmērā 3 darījumos, ZGI-3 ar investīcijām 2,0 miljonu EUR apmērā 7 darījumos, Expansion Capital Fund ar investīcijām 1,6 miljonu EUR apmērā 7 darījumos, Expansion Capital INEC1 ar investīcijām 1,0 miljonu EUR apmērā, Commercialization Reactor Pre-seed Fund ar investīcijām 0,4 miljonu EUR apmērā, Buildit Latvia Pre-seed Fund ar investīcijām 0,2 miljonu EUR apmērā, un Overkill Ventures Fund I ar investīcijām 0,2 miljonu EUR apmērā (Ilustrācija 40).

Ilustrācija 40. Publiskie līdzfinansētie fondi pēc veikto investīciju apjoma Latvijas jaunuzņēmumos, ieskaitot piesaistīto privāto kapitālu⁷¹

Savukārt gan publisko, gan privāto avotu finansējuma griezumā nozīmīgākie investori pēc veikto investīciju apjoma Latvijas jaunuzņēmumos laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam ir bijuši komercenģeļi jeb biznesa enģeļi ar kopējo investīciju apjomu 21,4 miljonu EUR apmērā 49 darījumos, iTech Capital ar kopējo investīciju apjomu 15,8 miljonu EUR apmērā 2 darījumos, Imprimatur Capital ar investīcijām 11,1 miljonu EUR apmērā 90 darījumos, LatBan ar investīcijām 9,7 miljonu EUR apmērā 74 darījumos, Skillion Ventures ar investīcijām 7,0 miljonu EUR apmērā 2 darījumos, Flint Capital ar investīcijām 5,7 miljonu EUR apmērā 2 darījumos, FlyCap ar investīcijām 4,2 miljonu EUR apmērā 11 darījumos, BaltCap ar investīcijām 2,8 miljonu EUR apmērā 3 darījumos, Expansion Capital ar investīcijām 2,6 miljonu EUR apmērā 7 darījumos, Kickstarter (pūļa finansējuma platforma) ar investīcijām 2,2 miljonu EUR apmērā 4 darījumos, un ZGI Capital ar investīcijām 2,0 miljonu EUR apmērā 7 darījumos (Ilustrācija 41).

Ilustrācija 41. Nozīmīgākie 10 investori pēc investīciju apjoma Latvijas jaunuzņēmumos (2012 - 2018. g.)

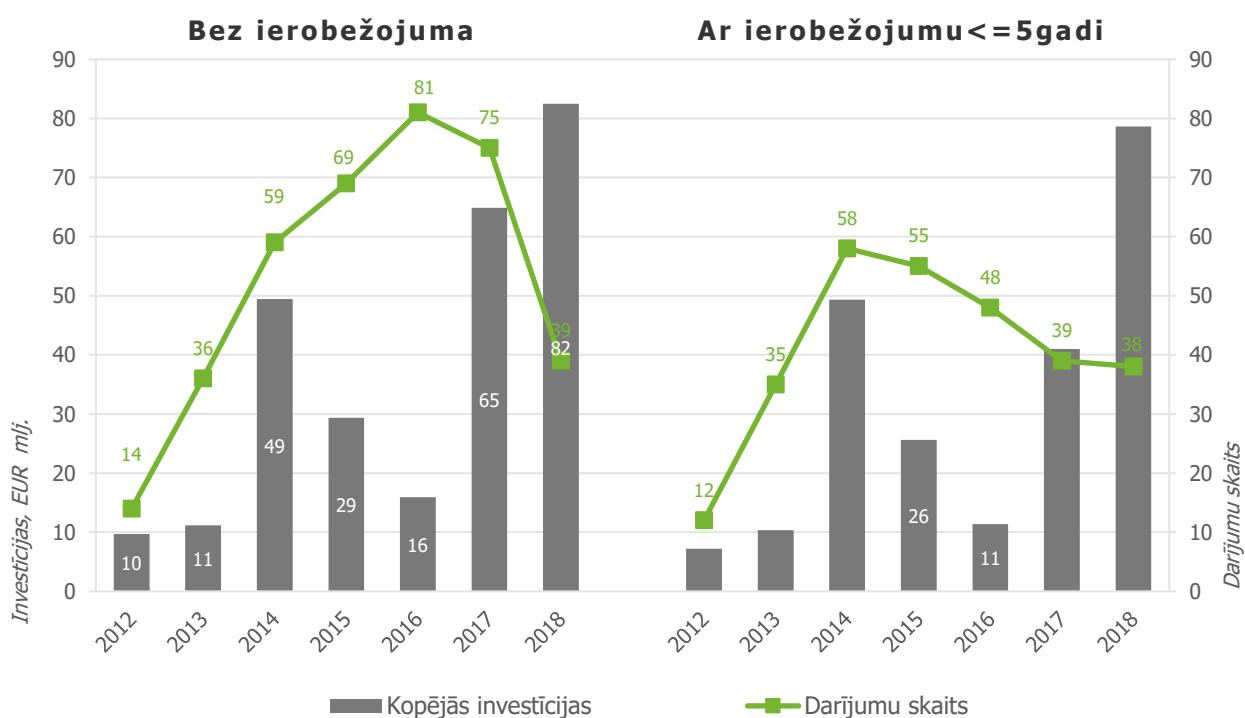

Tā kā visas augstākminētās datu analīzes ietvaros investīciju analīze netika veikta pēc jaunuzņēmumu vecuma kritērija – 5 gadi, ir vērtīgi salīdzināt kopējo ainu ar to, kāda tā izskatītos, ja šāds kritērijs tiktu ņemts vērā investīciju analīzē. Ja analīzē tiktu iekļautas tikai tās investīcijas, kas veiktas uzņēmumos, kuriem konkrētajā darījuma noslēgšanas gadā no uzņēmuma reģistrācijas gada nav apritējuši 6 vai vairāk gadi,

⁷¹ *Par fondiem, kuri savu darbību uzsāka 2018.gadā, darījumu skaits datu apkopošanas brīdī nebija zināms

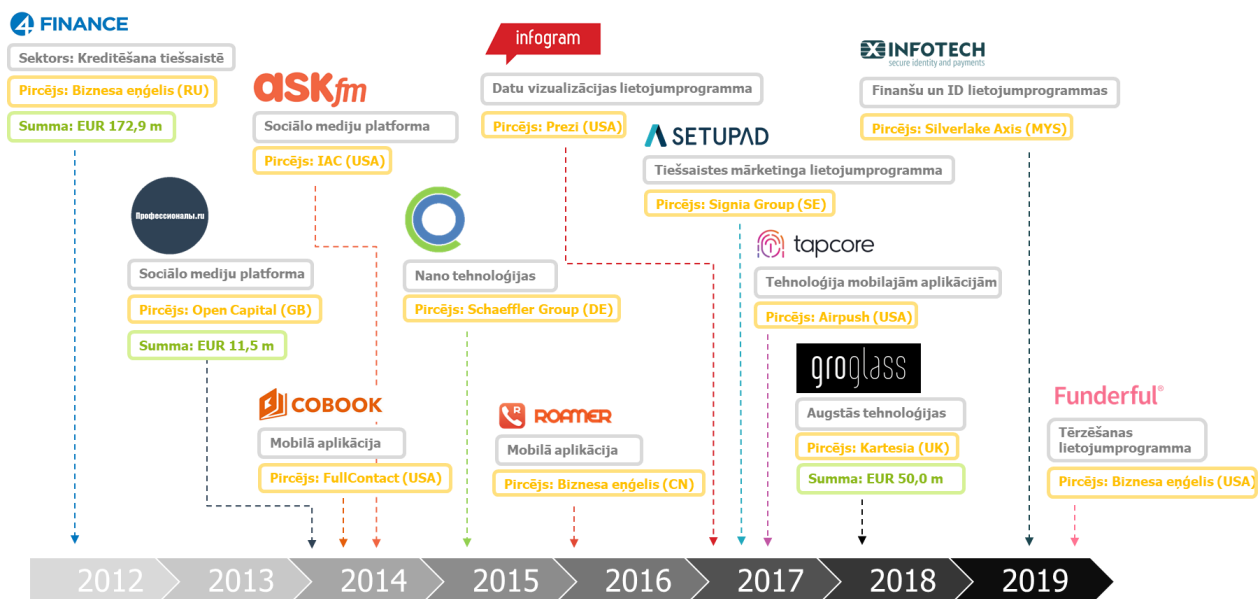
kopējais investīciju apjoma samazinājums būtu gana būtisks. Tā, piemēram, 2012. gadā Latvijas jaunuzņēmumos veikto investīciju apjoms samazinās par 26% - no 9,7 miljoniem EUR uz 7,2 miljoniem EUR, 2013. gadā tas samazinās par 7% - no 11,1 miljoniem EUR uz 10,3 miljoniem EUR, 2014. gadā tas samazinās par 0,2% - no 49,5 miljoniem EUR uz 49,4 miljoniem EUR, 2015. gadā tas samazinās par 13% - no 29,3 miljoniem EUR uz 25,6 miljoniem EUR, 2016. gadā tas samazinās par 29% - no 15,9 miljoniem EUR uz 11,4 miljoniem EUR, 2017. gadā tas samazinās par 37% - no 64,9 miljoniem EUR uz 41,0 miljoniem EUR, bet 2018. gadā tas samazinās par 5% - no 82,5 miljoniem EUR uz 78,6 miljoniem EUR (Ilustrācija 42). Apskatot tikai jaunuzņēmumus līdz pieciem gadiem, no 2012.-2018.gadam investīciju apjoms tika samazināts par 39,5 miljoniem EUR, kas nozīmē, ka ap 15% no finansējuma tika piešķirti jaunuzņēmumiem, kas vecāki par pieciem gadiem.

Ilustrācija 42. Kopējās piesaistītās investīcijas Latvijas jaunuzņēmumos un kopējais darījumu skaits, situācijas salīdzinājums pēc uzņēmumu vecuma ierobežojuma

Viens no populārākajiem rādītājiem, pēc kura nereti publiskajā vidē vērtē un salīdzina atsevišķu valstu jaunuzņēmumu ekosistēmas efektivitāti, ir jaunuzņēmumu pārpirkšanas jeb izejas darījumi. Te vislielākā uzmanība tiek pievērsta šo darījumu skaitam un apjomam, kā arī darījumu potenciālās atdeves novērtējumam, ņemot vērā jaunuzņēmumu darbības rezultātus, izaugsmi un starptautisko atpazīstamību. Tieši šī rādītāja dēļ Latvijas kaimiņvalsts Igaunija pēdējos gados tiek sevišķi izcelta Eiropas reģionā ziņojumos par jaunuzņēmumu sektora attīstību.

Ilustrācija 43. Latvijas pārdotie jaunuzņēmumi laika posmā no 2012. gada līdz 2019. gada janvārim

Latvijā šajā laika posmā jaunuzņēmumu izejas darījumu bijis mazāk skaita ziņā, salīdzinot ar Igauniju, taču krietni vairāk nekā Lietuvā. No 2012. līdz 2018. gadam starp Latvijas jaunuzņēmumiem apzināti 10 uzņēmumu izejas darījumi, taču, ja ieskaita arī 2019. gada janvārī veiktos darījumus, tad kopējais darījumu skaits sasniedz 12. 2012. gadā notika vislielākais izejas darījums, kad ātrās kreditēšanas uzņēmumu 4Finance iegādājās biznesa eņģelis Oļegs Boiko no Krievijas par summu 172,9 miljoni EUR. 2014. gadā fiksēti 3 izejas darījumi – sociālo platformu ASK.fm iegādājās digitālo mediju, tehnoloģiju un izklaides uzņēmumu pārvaldītājsabiedrība InterActiveCorp jeb IAC no ASV, sociālo platformu profesionāļiem Professional.ru iegādājās privātā kapitāla pārvaldītājs Open Capital no Lielbritānijas par 11,5 miljoniem EUR, bet kontaktu pārvaldes mobilo aplikāciju CoBook iegādājās kontaktu pārvaldes rīku izstrādātājs FullContact no ASV. 2015. gadā nano tehnoloģiju ražotāju Naco Technologies iegādājās industriālo tehnoloģiju ražotājs Schaeffler Group no Vācijas, bet 2016. gadā viesabonēšanas mobilo aplikāciju Roamer pārpirka biznesa eņģelis no Ķīnas. 2017. gadā veikti 3 izejas darījumi – datu vizualizācijas lietojumprogrammu Infogram iegādājās prezentāciju rīku izstrādātājs Prezi no ASV, reklāmas lietojumprogrammu Setupad iegādājās mediju tehnoloģiju pārvaldītājsabiedrība Signia Group no Zviedrijas, bet monetizēšanas tehnoloģiju mobilajām aplikācijām Tapcore iegādājās mobilā mārketinga tīkla izstrādātājs Airpush no ASV. Visbeidzot 2018. gadā augstas veiktspējas pārklājuma ražotāju Groglass iegādājās finanšu uzņēmums Kartesia Advisor no Apvienotās Karalistes par 50,0 miljoniem EUR, savukārt 2019. gada janvārī tika paziņots arī par mākslīgā intelekta/tērzēšanas lietojumprogrammas Funderful izejas darījumu ar biznesa eņģeli no ASV un digitālās identitātes/finanšu drošības tehnoloģiju izstrādātāja X Infotech darījumu ar digitālo maksājumu tehnoloģiju grupu Silverlake Axis no Malaizijas par 17,6 miljoniem EUR.

Lai arī no visiem 12 Latvijas jaunuzņēmumu veiktajiem izejas darījumiem to apmērs zināms tikai 4 uzņēmumiem, kopējā summa tiek lēsta gana iespaidīga –252,0 miljonu EUR vērtībā, ja ieskaita arī Groglass izejas darījumu (lai gan Groglass teorētiski netiek klasificēts kā jaunuzņēmums, jo tā darbības sākums reģistrēts 2004. gadā). Tomēr, ja Groglass izejas darījums 50,0 miljonu EUR apmērā netiktu skaitīts, kopējā izejas darījumu summa par zināmajiem 3 Latvijas jaunuzņēmumu izejas darījumiem veidotu 202,0 miljonus EUR, kas ir krietni vairāk nekā par zināmajiem summu apmēriem 8 Igaunijas izejas darījumos.

Līdz 2018. gadam veikto izejas darījumu skaits zināmā mērā varētu būt ierobežots iepriekšējos gados iztrūkstošo akcelerācijas programmu dēļ, kas, pateicoties vairāku jauno akceleratoru darbības sākumam no 2018. gada, varētu vairot strauju jaunuzņēmumu izaugsmi un palielināt interesi no pircēju puses. Tāpat arī kopš 2017. un 2018. gada ievērojami audzis to uzņēmumu skaits, kuri finansējumu iegūst alternatīvos veidos – caur pūlfinansējuma platformām, tādām kā Kickstarter un Indiegogo, kā arī caur ICO investīcijām, kur

finansējuma apmēri uz darījumu nereti ir ievērojami lielāki nekā akcelerācijas programmās, kā arī ir īsāks finansējuma piesaistes laiks, sekmējot straujas jaunuzņēmumu izaugsmes iespējas.

2.4 Jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātu analīze

2.4.1 Anektēšanas metodoloģija un izlases kopas raksturojums

Pētījuma laikā tika veikta 116 jaunuzņēmumu anketēšana ar strukturētiem jautājumiem, iekļaujot sadaļas par uzņēmuma reģistrāciju ārpus Latvijas, jaunuzņēmumu ekosistēmas kopējo novērtējumu, uzņēmuma vietējo un globālo iesaisti, uzņēmuma iekšējo skatījumu uz finansējuma pieejamību, mikroliemeņa darbību, administratīvo procedūru ietekmi uz jaunuzņēmumu, sadarbību ar akadēmisko sektoru, kā arī dibinātāja mērķi un uzņēmuma stratēģisko skatījumu. Anketas jautājumi ir apkopoti 1. pielikumā. Anketas aizpildīšana aizņēma vismaz 20 minūtes, un, lai gan tā bija pieejama elektroniski un par to tika izziņots Startin.lv, LabsofLatvia portālā, TechChill un Digital Freedom Festival jaunuzņēmumu dalībniekiem, tomēr tikai ap 20% anketu tika aizpildītas elektroniski. Lielākā daļa anketu atbilžu tika apkopotas telefoniski, uzrunājot jaunuzņēmumu dibinātājus un vadītājus, kas nodrošināja gan precīzu un pareizu informāciju, gan arī komentārus par dažādiem ekosistēmas aspektiem. Jaunuzņēmumu anketēšana telefoniski vidēji aizņēma ap 40 minūtēm, un divas garākās intervijas bija stundu garas. Anketēšana notika no 2018. gada novembra līdz 2019. gada janvārim.

Lai gan kopumā tika saņemtas 116 anketas, anketu apkopojums ir balstīts uz 100 anketu atbildēm, kur 3 jaunuzņēmumu pārstāvji, aizpildot tās elektroniski, nenorādīja savu uzņēmuma nosaukumu, tādējādi nebija iespējams apstiprināt jaunuzņēmuma statusu, tāpat viens no ideju autoriem vēl nebija dibinājis savu uzņēmumu. Tā kā pētījuma uzdevums bija saņemt anketas no jaunuzņēmumiem, kas ir jaunāki par pieciem gadiem, tad šī iemesla dēļ 5 anketu atbildes netika iekļautas apkopojumā.

Salīdzinot jaunuzņēmumu datubāzes un veiktās anketēšanas kopu, atbildējušo uzņēmumu datukopa ir ļoti tuva kopējo jaunuzņēmumu NACE sadalījumam, kur praktiski puse ir uzņēmumi, kas piedāvā informācijas un komunikācijas pakalpojumus, piektdaļa darbojas apstrādes rūpniecībā, vēl 15% sniedz profesionālos, zinātniskos un tehniskos pakalpojumus (Ilustrācija 44). 84% no anketām aizpildīja uzņēmuma līdzdibinātājs, (50% arī uzņēmuma vadītāji), 10% - uzņēmuma vadītājs, un tikai 6% anketu bija deleģētas aizpildīšanai jaunuzņēmuma darbiniekam.

Ilustrācija 44. Jaunuzņēmumu anketas atbildētāju salīdzinājums ar datubāzes uzņēmumiem pēc NACE klasifikācijas

Darbības nozare pēc NACE klasifikācijas	Datubāzē	Veiktā anketēšana
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	45%	48%
Apstrādes rūpniecība	21%	21%
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	14%	15%
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	5%	5%
Finanšu un apdrošināšanas darbības	5%	4%
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	3%	1%
Citi pakalpojumi	0%	1%
nav definēts	2%	6%

Savukārt vadoties pēc starptautiskajos pētījumos pieņemtās jaunuzņēmumu klasifikācijas detalizētākās jaunuzņēmumu nozarei raksturīgajās darbībās jomās, no 100 aptaujātajiem jaunuzņēmumiem 62% darbojas IT pakalpojumu jomā, kas pārstāv gan digitālo tehnoloģiju jeb IT platformu un aplikāciju izstrādi 27%, mākslīgo intelektu un lielo datu (BIG data) un analīzi 15%, blokkēdes 3%, digitālo tehnoloģiju izmantošanu

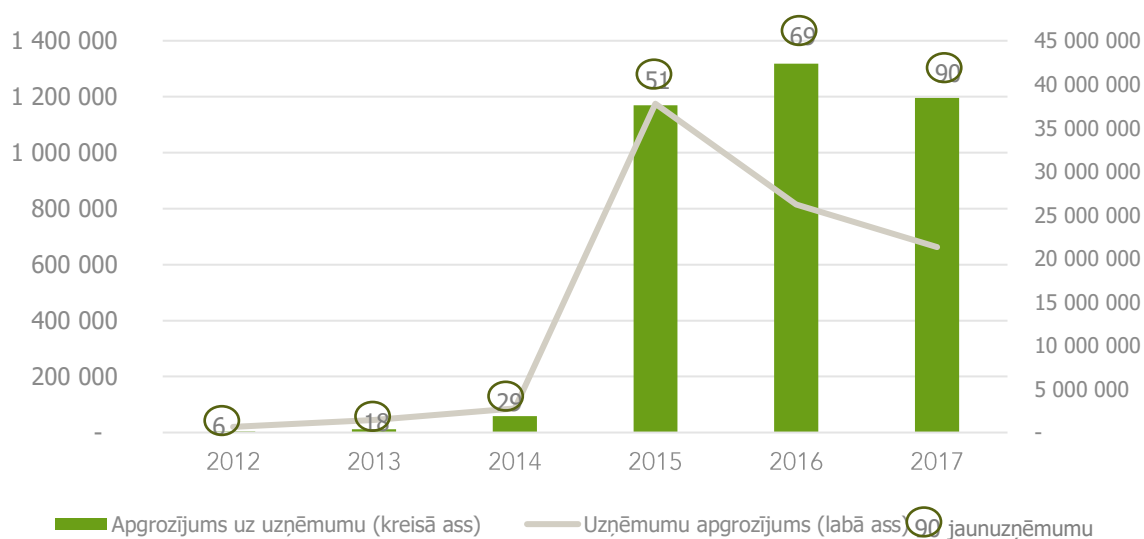
veselības un zinātnes jomā 3%, finanšu tehnoloģijas 6%, reklāmas tehnoloģijas 6%, un videospēles 2%. Savukārt 29% aptaujāto jaunuzņēmumu darbojas "Deep-tech" jeb augsto un zinātnē balstīto tehnoloģiju jomā, no kuriem viedās tehnoloģijas un roboti 10%, ilgtspējīgi risinājumi enerģētikas, ūdens, transporta, lauksaimniecības un ražošanas nozarēs 10%, ķīmijas tehnoloģijas 3% un medicīna 6%. Citas industrijas pārstāv 9% uzņēmumu, no kuriem 5% piedāvā patēriņa elektropreces (Ilustrācija 45).

Ilustrācija 45. 100 aptaujāto jaunuzņēmumu sadalījums pēc starptautiskās startup klasifikācijas.

Industrija	Skaits	Īpatsvars
Digitālā tehnoloģija	27	27%
Mākslīgais intelekts un BIG data & analīze	15	15%
Ilgspējīgi risinājumi enerģētikas, ūdens, transporta, lauksaimniecības un ražošanas nozarēs	10	10%
Viedās tehnoloģijas un roboti	10	10%
Finanšu tehnoloģijas	6	6%
Reklāmas tehnoloģijas	6	6%
Medicīna	6	6%
Patēriņa elektropreces	5	5%
Cits	4	4%
Blokķēde	3	3%
Ķīmijas tehnoloģija	3	3%
Digitālo tehnoloģiju izmantošana veselības un zinātnes jomā	3	3%
Videospēles	2	2%
Kopā	100	100%

No anketētajiem jaunuzņēmumiem 2012. gadā 6 jaunuzņēmumi katrs apgrozīja vien nedaudz virs 20 tūkstošiem EUR, taču jau 2015. gadā apgrozījums uz vienu jaunuzņēmumu bija 1,2 miljoni EUR, tomēr līdz ar jaunuzņēmumu skaita palielināšanos apgrozījums uz vienu jaunuzņēmumu saruka un 2017. gada beigās veidoja 663 tūkstoši EUR, kas dalīti uz 90 aktīviem jaunuzņēmumiem.

Ilustrācija 46. Anketēto jaunuzņēmumu skaita dinamika, to vidējais un kopējais apgrozījums no 2012. līdz 2018. gadam

2.4.2 Anketēšanas atbilžu kopsavilkums

Jaunuzņēmumu vidējais vadītājs ir 30-40 gadus vecs vīrietis, kurš lielākoties darbojas informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē un kopā ar diviem trīs citiem līdzīpašniekiem ir izveidojis uzņēmumu, kurā kopumā vidēji tiek nodarbināti 4-6 darbinieki. Līdzīpašnieki lielākoties tiek meklēti no savu tuvāko draugu loka, tai skaitā bijušo darba kolēģu vidū, taču piektā daļa jaunuzņēmumu īpašnieku savus sadarbības partnerus ir satikuši arī hakatonos vai komūnas pasākumos.

Lielākoties jaunuzņēmumu vadītājs norāda, ka tieši industrijas pieredze ir sagatavojusi jaunuzņēmumu veidošanas pieredzei. Gandrīz visi jaunuzņēmumu vadītāji ir ieguvuši bakalaura grādu, un puse - arī maģistra grādu, taču kopumā jaunuzņēmumos vidēji pusei no strādājošajiem ir maģistra grāds, un piektdaļā jaunuzņēmumu visiem darbiniekiem ir maģistra grāds. Jaunuzņēmumi norāda gan, ka maģistra grāds nav to attīstības veiksmes garants. Visos jaunuzņēmumos darbinieki pārzina angļu un krievu valodu, un pusei uzņēmumu to darbinieki ir arī ar ārvalstu pieredzi, tomēr piektdaļai jaunuzņēmumu darbinieku nav ārvalstu pieredzes, kas, iespējams, var ierobežot jaunuzņēmumu attīstību.

Kamēr 50% no jaunuzņēmumiem jau aktīvi pārdod un izplešas globālajos tirgos, otra puse vēl testē savus konceptus un piedāvājumus un nepārdod tālākajos tirgos, taču pēc trīs gadiem plāno tos fokusēt uz globālajiem tirgiem, Latvijas tirgum esot tikai kā mazai daļai no kopējā apgrozījuma.

Ceturtdaļa no jaunuzņēmumu īpašniekiem nav piesaistījuši ārējo finansējumu, un kopumā 10% no visiem jaunuzņēmumiem arī netaisās to darīt, cenšoties pilnībā iztikt ar saviem un tuvinieku resursiem. Tajā pašā laikā 75 jaunuzņēmumi publiskajā telpā ir norādījuši, ka ir piesaistījuši vien 11,4 milj. EUR investīcijas, taču anketās jaunuzņēmumi norādīja, ka ir saņēmuši, minimums, 18,8 miljonus EUR (varētu būt līdz pat 33 -50 milj. EUR) investīcijas, tādējādi informācija par vismaz 39% no jaunuzņēmumos ieguldītā investīciju apjoma nav pieejama publiskajā telpā, t.i., 40% no piesaistītajām finansēm netiek uzrādītas publiski. 60% no investīcijām ir nākušas no Latvijas, kamēr vēl 10% no ASV un 9% arī no Iguanijas.

25% no jaunuzņēmumiem nav piesaistījuši ārējo finansējumu, un 10% pat nezina savu attīstības stadiju finansējuma skatījumā, 42% no jaunuzņēmumiem atrodas sēklas fonda stadijā, 24% - pirms-sēklas, kamēr 15% ir Series A stadijā. 30% no jaunuzņēmumiem finanšu līdzekļus ir ieguvuši no biznesa enģeļiem, 19% no akcelerācijas fondiem, kamēr vēl 19% norāda, ka ir saņēmuši arī aizdevumus un grantus.

Jaunuzņēmumi visvairāk ir pārliecināti par savām uzņēmējdarbības spējām, kamēr vismazāk pārliecināti tie ir par finansējumu un par intelektuālā īpašuma tiesībām. Trešdaļa no jaunuzņēmumu pārstāvjiem pasākumus Latvijā apmeklē reizi mēnesī, otra daļa - tikai reizi ceturksnī, taču ārpus Latvijas vidēji 3-4 reizes gadā. Latvijā lielākoties tie ir tīklošanās pasākumi vai specifiskas, ar industriju saistītas konferences un semināri, tai skaitā prasmju uzlabošanā un finansējuma piesaistē (Ilustrācija 47).

Ilustrācija 47. 100 jaunuzņēmumu anketas aizpildītāju atbilžu kopsavilkums

Fakti	Aptaujātie jaunuzņēmumi
Anketas aizpildītājs	53% no anketas aizpildītājiem bija uzņēmuma līdzdibinātāji, dibinātāji, kas tajā pašā laikā ir arī vadītāji; uzņēmuma līdzdibinātāji – 31%; vadītāji – 10% un darbinieki 6%.
Pārstāvētās industrijas	47% - Informācijas un komunikācijas pakalpojumi 21% - Apstrādes rūpniecība jeb deep-tech 15% - Profesionālie, zinātniskie pakalpojumi 4% - finanšu un apdrošināšanas darbības 13% - citi
Uzņēmumu vecums	6% - 2012. gadā dibināti

	<p>12% - 2013. gadā dibināti 11% - 2014. gadā dibināti 22% - 2015. gadā dibināti 18% - 2016. gadā dibināti 21% - 2017. gadā dibināti 10% - 2018. gadā dibināti</p>
Jaunuzņēmumu apgrozījums	<p>Gads – uzņēmumu skaits – apgrozījums – vidējais apgrozījums uz uzņēmumu</p> <p>2012. gadā – 6 uzņēmumi – 100 670 EUR – 20 134 EUR 2013. gadā – 18 uzņēmumi – 361 655 EUR – 45 207 EUR 2014. gadā – 29 uzņēmumi – 1 889 839 EUR – 85 902 EUR 2015. gadā – 51 uzņēmumi – 37 600 930 EUR – 1 175 029 EUR 2016. gadā – 69 uzņēmumi – 42 364 995 EUR – 814 711 EUR 2017. gadā – 90 uzņēmumi – 38 446 260 EUR – 662 867 EUR</p>
Jaunuzņēmumu dibinātāji	<p>Vidējais vecums – 35,4 gadi, tikai 5% ir jaunieši vecumā līdz 25 gadiem. Vecuma grupā līdz 25 gadiem ir 5% vadītāju, no 26 līdz 30 gadiem 22%, vecumā no 31 līdz 40 gadiem ir 59%, savukārt vadītāji vecumā virs 41 gadam ir 14%.</p> <p>Vidēji 2 līdzdibinātāji uzņēmumā, kas īsteno vidēji jau trešo biznesa ideju pēc kārtas savā līdzšinējā uzņēmējdarbības praksē</p>
Līdzdibinātāju atrašanas vieta	<p>34% - komandas biedri ir draugi un paziņas, 19% - iepriekšējās darba vietas kolēģi, 19% jaunuzņēmumiem paredzētajos pasākumos iepazītie cilvēki, 10% studiju biedri, 5% komandas biedri tika atrasti ar sociālo tīklu palīdzību</p>
Iepriekšējā pieredzes nozīme veidošanā	<p>Mācību iestādes – praktiski nesagatavoja (46 – nesagatavoja, 9 – ļoti sagatavoja) Darba vieta – praktiski sagatavoja (10 – nesagatavoja, 47 – ļoti sagatavoja)</p>
Vadītāja dzimums	86% - vīrieši, 14% - sievietes
Vadītāja izglītība	<p>90% ir bakalaura grāds (26% no LU, 18% no RTU, 14% no REA) 54% ir maģistrs (33% - LU, 19% - RTU, 13% - cita valsts) 4% ir doktora grāds (50% no LU, 25% no RTU, 25% no citas valsts)</p>
Jaunuzņēmumapazīmes	<p>No jaunuzņēmumu definīcijas 3 pazīmēm - mērogojams biznesa modelis, inovatīvs produkts, augsts izaugsmes potenciāls - 40% uzņēmumu norādīja, ka tiem piemīt visas 3 pazīmes; 27% - 2 pazīmes, 33% - 1 pazīme</p>
Attīstības stadijas	<p>21% - koncepta validēšana, 21% - komercializācija – produktu palaišana tirgū 16% - izaugsme vietējā tirgū 32% - izaugsme globālajā tirgū</p>
Saņemtais finansējums	<p>25% nav piesaistījuši ārējo finansējumu. 75% piesaistījuši ārējo finansējumu, kur: 30% - privāto investoru finansējums, 18% - akcelerācijas fondu finansējums,</p>

	<p>18% - riska kapitāla fondu finansējums. Valstis, no kurām saņemts finansējums: 59% - Latvija, 10% - Igaunija, 10% - ASV</p>
Investīciju apjoms	<p>22% - 20 līdz 50 tūkst. EUR 13% - 50 līdz 100 tūkst. EUR 34% - 100 līdz 500 tūkst. EUR 10% - 1 līdz 10 milj. EUR</p>
Reģistrācija ārvalstīs	<p>27% no jaunuzņēmumiem ir arī uzņēmums, kas reģistrēts ārvalstīs, no tiem: 28% - ASV, 23% - Lielbritānijā, 16% - Igaunijā, 9% - Krievijā no tiem 39% gadījumu reģistrācija notika lielākas finanšu pieejamības dēļ</p>
Cilvēkresursi	<p>33% jaunuzņēmumu nodarbina vai ir nodarbinājuši ārvalstu pilsoņus. Iemesli – lētākas izmaksas, un Latvijā nav pieejamas šādas kompetences.</p>
Vidējais darbinieku skaits	<p>No 2013. līdz 2015. gadam jaunuzņēmumos vidēji strādāja 4 darbinieki, taču 2018. gadā – jau 6 darbinieki.</p>
Darbinieku pieredze ārvalstīs	<p>52% darbinieku ir bijusi ārzemju pieredze gan strādājot, gan mācoties. 20% nav ārzemju pieredzes.</p>
Administratīvās procedūru ietekme	<p>Novērtējums par administratīvo procedūru apjomu skalā no 1 (zemākais) līdz 5 (augstākais): 3,33 – Valsts atbalsta saņemšanas procedūras (visaugstākais) 3,09 - ārvalstu speciālistu nodarbināšana 2,88 – nodokļu nomaksas sistēmas 1,94 – uzņēmuma reģistrēšana (vizzemākais)</p>
Ekosistēmas novērtējums	<p>Novērtējums par ekosistēmas pieejamību skalā no 1 (zemākais) līdz 5 (augstākais): Pieejamība: 3,61 - asociāciju darbība (tiek vērtētas visaugstāk) 2,5 – sadarbība ar lielajiem un valsts uzņēmumiem Izmantošana: 3,17 - cilvēkresursu izmantošana, 1,82 – aizdevumu izmantošana</p>
Jaunuzņēmumu iesaiste pasākumos	<p>Latvijā pasākumi tiek apmeklēti: 10% vairāk nekā vienu reizi mēnesī 32% reizi mēnesī, 31% reizi ceturksnī. Ārpus Latvijas pasākumi tiek apmeklēti: 18% praktiski neapmeklē 39% 1-2 reizes gadā 28% reizi ceturksnī</p>
Uzņēmuma potenciāls	<p>Teorētiskās zināšanas: 4,1 - industrijas konkurences līmenis (tiek vērtētas visaugstāk) 3,12 – intelektuālā īpašuma tiesību pieteikšanā (vizzemāk novērtēts) Praktiskās iemaņas:</p>

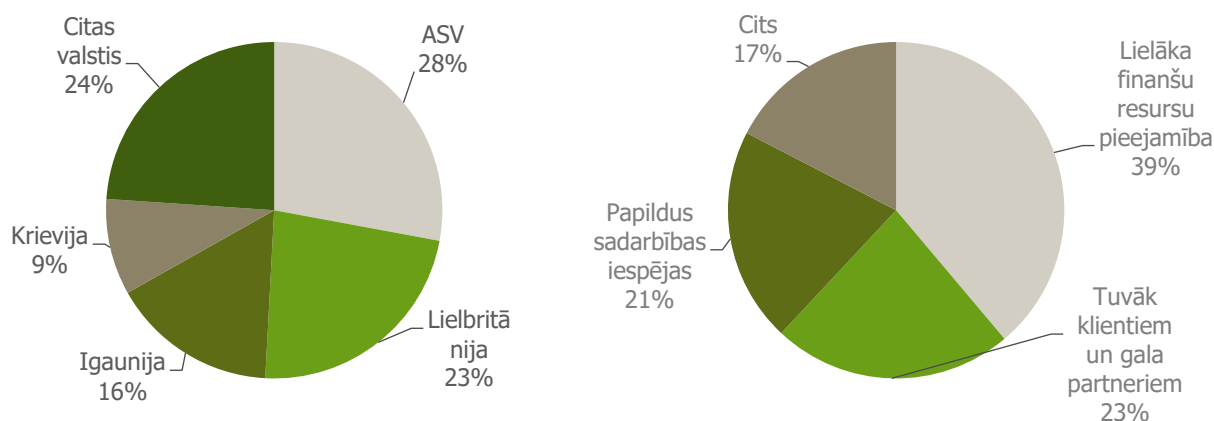
4,11 – tehnoloģisko risinājumu izmantošanā (tiek vērtētas visaugstāk)
2,7 – investīciju piesaistes pieredze ārvalstīs (viszemāk novērtēts)

2.4.3 Fakti par jaunuzņēmumiem

Lai izvērtētu jaunuzņēmumu atbilstību anketas prasībām, uzņēmumam tika lūgts norādīt, kurām no 3 definējošām jaunuzņēmuma pazīmēm - inovatīvu produktu/ pakalpojumu izstrāde, ražošana vai attīstīšana; augsts izaugsmes potenciāls; mērogojams biznesa modelis - uzņēmums atbilst. Kopumā tikai 40% no jaunuzņēmumiem ir atzīmējuši, ka tiem piemīt visas 3 jaunuzņēmumu definējošās pazīmes, 27% - ka tiem piemīt divas pazīmes, savukārt 33% - ka tiem atbilst tikai 1 pazīme. 46% no uzņēmumiem norādīja, ka uzņēmums darbojas ar inovatīva produkta vai pakalpojuma izstrādi, 29% no uzņēmumiem norādīja, ka viņiem ir augsts izaugsmes potenciāls, un tikai 25% no uzņēmumiem norādīja, ka viņiem tiešām ir mērogojams biznesa modelis.

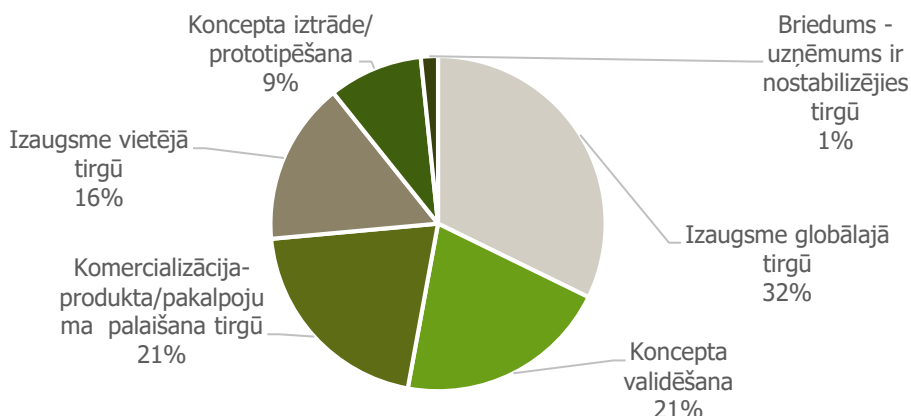
27 no aptaujātajiem jaunuzņēmumiem norādīja, ka to meitas uzņēmumi, filiāles vai citi saistītie uzņēmumi ir reģistrēti arī ārpus Latvijas. No tiem 28% ir reģistrēti ASV, 23% - Lielbritānijā, 16% - Igaunijā, 9% - Krievijā, un 24% - vēl citās valstīs. Kā galvenais iemesls uzņēmumu reģistrācijai ārpus Latvijas tiek norādīta lielāka finanšu resursu pieejamība (39% no 27 aptaujātajiem), savukārt nākamais nozīmīgākais iemesls ir vēlme būt tuvāk klientiem un gala partneriem – 23%, kā arī papildus sadarbības veicināšanai - 21%.

Ilustrācija 48. Valstis, kurās jaunuzņēmumi tiek reģistrēti, un reģistrācijas galvenie iemesli

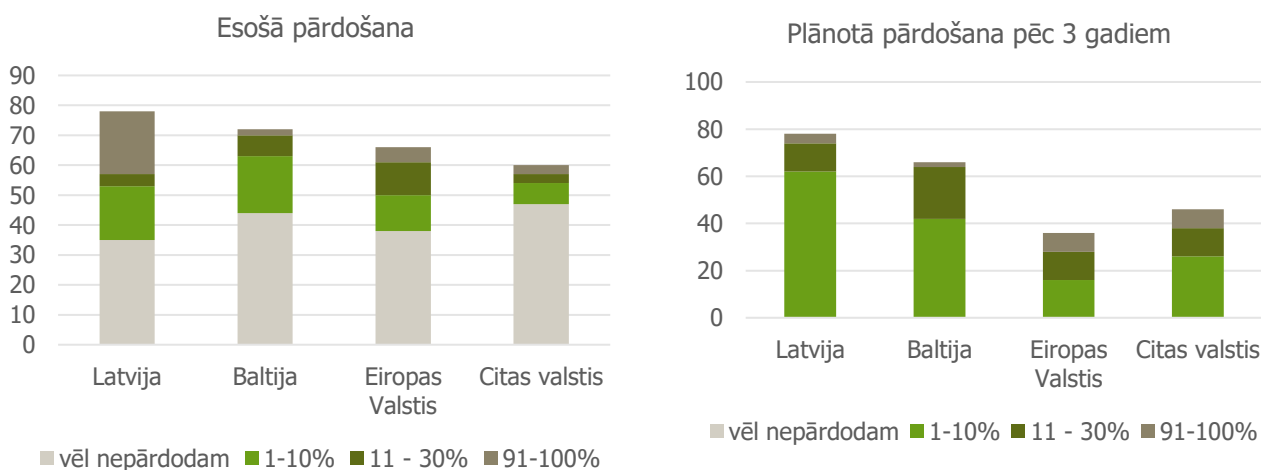
Atbildot par esošo uzņēmuma attīstības stadiju, 9% no uzņēmumiem norādīja, ka šobrīd izstrādā konceptu vai prototipu, 21% - ka uzņēmuma produkta koncepts šobrīd tiek validēts, 21% - ka šobrīd tiek uzsākta komercializācija jeb produkta/pakalpojuma palaišana tirgū, 16% norādīja, ka šobrīd notiek izaugsme vietējā tirgū, kamēr gandrīz trešdaļa no uzņēmumiem norādīja, ka strādā ar izaugsmi globālajā tirgū, un tikai viens no uzņēmumiem atzina, ka jau ir brieduma stadijā un ka ir nostabilizējies tirgū.

Ilustrācija 49. Jaunuzņēmumu attīstības stadijas

45% no aptaujātajiem jaunuzņēmumiem norādīja, ka uzņēmumi šobrīd vēl nepārdod savu produktu vai pakalpojumu, taču, domājot par nākamo trīs gadu attīstību, neviens uzņēmums nenorādīja, ka vēl nepārdos arī pēc 3 gadiem, kas liecina par šī brīža idejas attīstības un prototipēšanas fāzes jaunuzņēmumu gatavību strauji attīstīties un augt. Kā arī lielākā daļa uzņēmumu norāda (62%), ka tikai 1-10% no uzņēmuma apgrozījuma veidos Latvijas, daudziem arī Baltijas, tirgus, kas norāda uz globālo skatījumu un mērķi darboties arī ārpus Latvijas⁷². Tajā pašā laikā tikai 16% no uzņēmumiem plānots, ka pārdošanas apjoms galvenokārt (ar 91-100% īpatsvaru) nāks no Eiropas vai citu pasaules valstu tirgiem. Tas varētu būt indikators, ka uzņēmumi, kas testē un validē ideju, vēl nav pilnībā pārliecināti par iespējamo un gaidāmo uzņēmuma izaugsmi nākotnē, tāpēc izlīdzina potenciālos tirgus starp Baltiju, Eiropu un citām pasaules valstīm. Trešdaļu (līdz 30%) no apgrozījuma no Baltijas un Eiropas valstīm paredz attiecīgi 22% un 12% jaunuzņēmumu.

Ilustrācija 50. Esošais un pēc trīs gadiem plānotais jaunuzņēmumu apgrozījuma sadalījums pa reģioniem

2.4.4 Dibinātāji, to iepriekšējā pieredze

Vidējais jaunuzņēmuma vadītāja vecums ir 35 gadi. Vecuma grupā līdz 25 gadiem ir 5% vadītāju, no 26 līdz 30 gadiem 22%, vecumā no 31 līdz 40 gadiem ir 59%, savukārt vadītāji vecumā virs 41 gadam ir 14%.

86% no aptaujātajiem jaunuzņēmumu dibinātājiem, kas reizē ir arī uzņēmuma vadītāji un līdzīpašnieki, ir vīrieši, savukārt 14% - sievietes. Kopējā jaunuzņēmumu anketā netika iekļauts jautājums par līdzdibinātāju skaitu, taču, veicot papildus aptauju izlases kopai jeb 14 uzņēmumiem, tika norādīts, ka vidēji tie ir 2-3 līdzdibinātāji (vidējais aritmētiskais 2,5), tai pašā laikā 3 no aptaujātajiem norādīja, ka darbojas vieni paši,

⁷² Jautājums tika uzdots ar mērķi saprast uzņēmumu esošo pārdošanas apjomu, to globālo skatījumu un interesi/domu par darbību arī ārpus Latvijas tirgus.

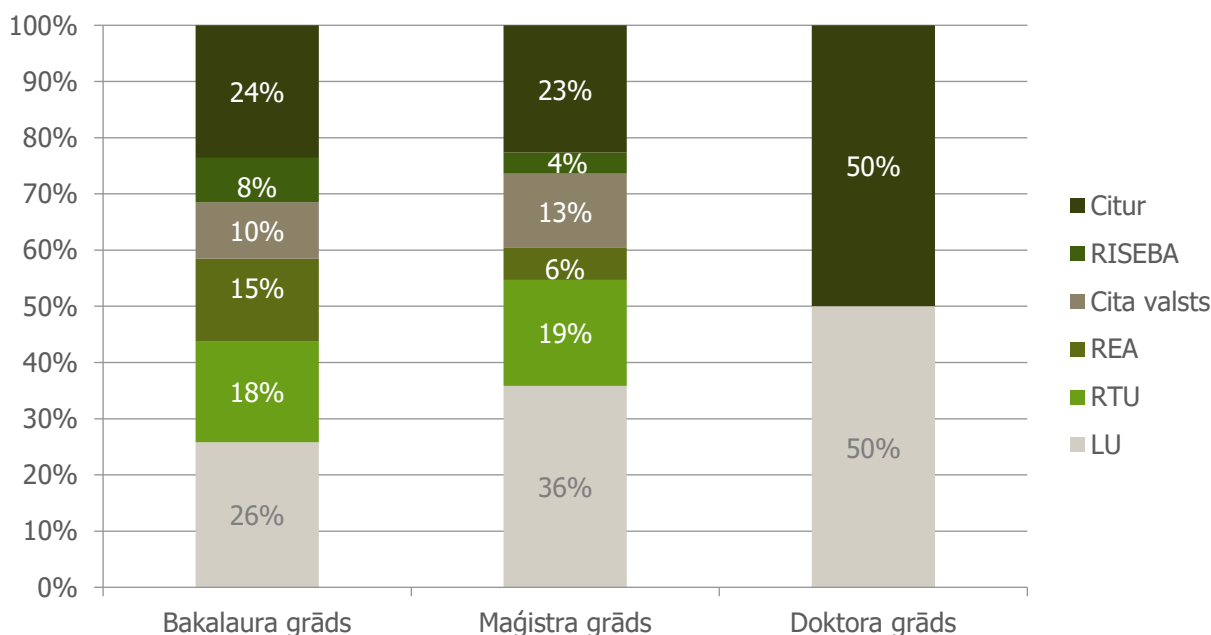
kamēr viena komanda norādīja, ka kopā ir 5 līdzdibinātāji. Apzinot 14 izlases kopas uzņēmumus, tikai vienā no tiem bija 2 sievietes - līdzdibinātājas un tajā pašā laikā arī uzņēmuma vadītājas, kamēr pārējos uzņēmumos darbojās tikai vīriešu komandas. Sievietes lielākoties pārstāv tehnoloģiju izpēti vai inovatīvu patēriņa produktu izstrādes nozari, savukārt vīriešu komandas dibina savus uzņēmumus IT nozarēs interneta platformu izstrādē, tajā skaitā aplikāciju, viedo tehnoloģiju un robotu izveidē.

No tiem respondentiem, kas aizpildīja anketas, 90% vadītāju ir absolvējuši bakalaura līmeņa studijas, 54% - maģistra līmeņa studijas, savukārt doktora grādu ir ieguvuši vien 4% no vadītājiem.

Visbiežāk izvēlētas izglītības iestādes bakalaura līmeņa studijām jaunuzņēmumu vadītāju vidū ir Latvijas Universitāte (LU) – 23 absolventi, Rīgas Tehniskā universitāte (RTU) – 17, Rīgas Ekonomikas augstskola (REA) – 13, un 9 no uzņēmuma vadītājiem bakalaura līmeņa studijas absolvējuši ārpus Latvijas. Vadītāji, kas bakalaura grādu ieguvuši LU, galvenokārt darbojas informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē (11) un augsto tehnoloģiju izpēti jomā (6). RTU absolventi pārstāv IKT nozari (9) un apstrādes rūpniecības nozari (5). Maģistra līmeņa studijas LU ir absolvējuši 19 pārstāvji, RTU – 10, ārpus Latvijas – 7 un REA – 3.

Doktora grādu ir ieguvuši tikai 4% no visiem uzņēmumu vadītājiem - trīs no jaunuzņēmumu vadītājiem ir ieguvuši LU, viens LLU. 1 LLU un 1 LU absolvents darbojas datorzinātnes jomā, izstrādājot IT risinājums, savukārt 1 LU absolvents izstrādā ķīmijas tehnoloģiju, bet 1 - inovatīvu patēriņa precī makšķerniekiem.

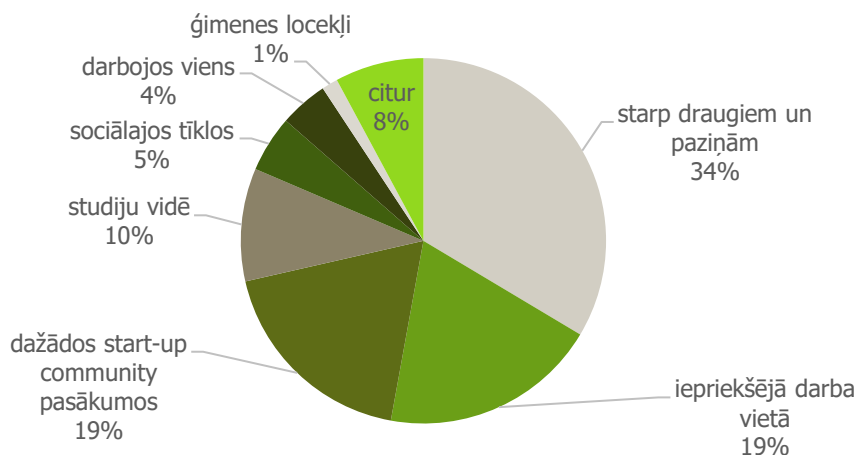
Ilustrācija 51. Uzņēmuma vadītāju absolvētās izglītības iestādes

Jaunuzņēmumos vidēji ir 2-3 līdzdibinātāji, kuri savā personīgajā uzņēmējdarbības pieredzē cenšas komercializēt trešo biznesa ideju. 29% no dibinātājiem realizē savu pirmo biznesa ideju, 20% - otro, 14% - trešo, 13% - ceturto, 11% - piekto, savukārt 13% realizē vismaz sesto biznesa ideju.

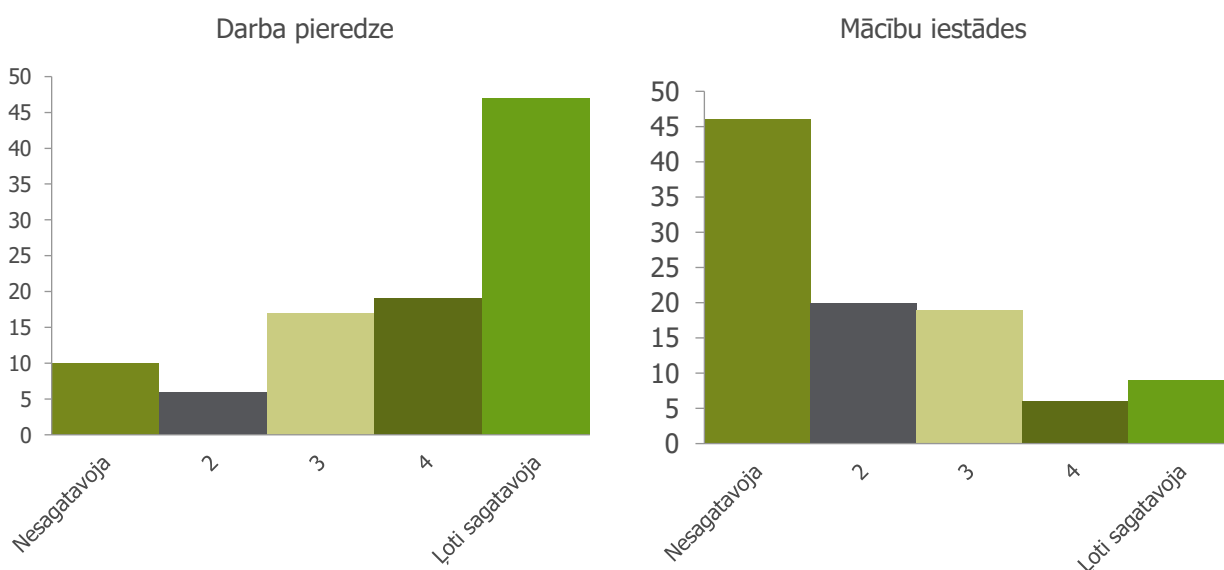
Jaunuzņēmumu līdzdibinātāji savus uzņēmuma partnerus ir atraduši dažādos veidos, izmantojot vairākas tikšanās un sadarbības formas un veidus. Tomēr 34% no jaunuzņēmumiem norāda, ka uzņēmumos darbojas kopā ar draugiem un paziņām, 19% gadījumos arī sadarbojas ar bijušajiem darba kolēģiem, tikpat liela daļa – 19% dibinātāju ir atraduši savas komandas biedrus dažādos start-up pasākumos, 10% - studiju vidē, 5% sociālajos tīklos, 4% no jaunuzņēmumu dibinātājiem darbojas vieni paši, 1% tie ir bijuši ģimenes locekļi, savukārt 8% gadījumu komandas biedri tika atrasti citur.

Ilustrācija 52. Līdzdibinātāju satikšanās vieta

Uzņēmumi norāda, ka iepriekšējā darba pieredze ir bijusi viens no galvenajiem faktoriem uzņēmuma dibināšanai, jo 47 jaunuzņēmumi ir norādījuši, ka iepriekšējā darba vieta ir ļoti iedrošinājusi un sagatavojuši uzņēmuma veidošanai, un gandrīz tikpat jaunuzņēmumu (46) norādīja, ka mācību iestādes vispār neiedrošināja un nesagatavoja uzņēmuma veidošanai. Lai gan izteikts vairākums norāda, ka darba pieredze sagatavoja, tāpat ap 15% norāda, ka darba pieredze ne īsti sagatavoja, ne nesagatavoja jaunuzņēmumu pieredzē, un ir neitrāli savā vērtējumā. Galvenie iemesli, kādēļ mācību iestādes nesagatavoja, ir: iegūtās zināšanas šo gadu laikā jau ir aizmirstas, iegūtā izglītība vairs nav aktuāla, vai arī uzņēmējdarbības joma nav saistīta ar iegūtajām teorētiskajām zināšanām (Ilustrācija 53 **Error! Reference source not found.**). Tomēr, aplūkojot jaunuzņēmumus, kas norādījuši, ka mācību iestādes bija galvenās, kas sagatavoja uzņēmuma dibināšanai, redzams, ka 6 no 10 uzņēmumiem darbojas IKT nozarē, izgudrojot mākslīgā intelekta un citus digitālo tehnoloģiju risinājumus. Šo uzņēmumu vadītāji bakalaura līmenī absolvējuši tādas izglītības iestādes kā RTU, LU, REA, RISEBA un TSI. Maģistra līmenī RTU, LU, TSI un divos gadījumos izglītības iestāde citā valstī, kā arī doktorantūras līmenī vienu dibinātāju LLU ļoti sagatavoja uzņēmuma veidošanai.

Ilustrācija 53. Dibinātāju iepriekšējās darba vietas un mācību iestādes nozīmīgums uzņēmuma dibināšanā

2.4.5 Darbinieki

Jaunuzņēmumu pārstāvji anketās norādījuši, ka tie vidēji nodarbina 11 cilvēkus, taču pēc VID sniegtās informācijas tie ir vidēji 4 cilvēki. Vidēji nodarbināto skaits atšķiras tādēļ, ka uzņēmumi nodarbina ārpalpojuma sniedzošus darbiniekus, tāpat uzņēmumi ir norādījuši arī darbiniekus, kas darbojas ārvalstu

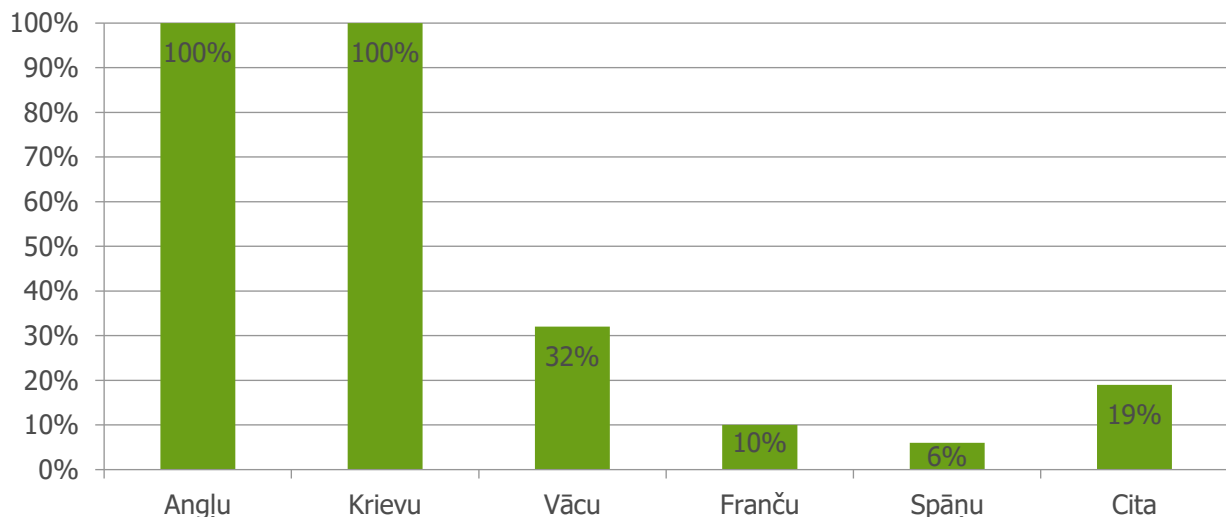
filiālēs, piemēram, viens no jaunuzņēmumiem anketā atzīmēja, ka nodarbina 450 cilvēkus, taču pēc VID datiem tie ir nedaudz zem 50 cilvēkiem. Šīs atšķirības atspoguļojas arī vidējos rādītājos.

33 no uzņēmumiem atzinuši, ka savas darbības laikā ir nodarbinājuši vai arī joprojām nodarbina kādu ārvalstu pilsoni. Lai noskaidrotu papildus informāciju par ārvalstu darbiniekiem, izlases kārtā tika apzināti 11 jaunuzņēmumi. 3 uzņēmumi norādīja, bija pieņēmuši ārvalstu pilsoņus, lai īstenotu konkrētu projektu, 3 jaunuzņēmumi ārvalstu darbiniekus nodarbina attālināti kā ārpakalpojuma darbiniekus, jo tas ir vienkāršāk un lētāk, savukārt 5 jaunuzņēmumi joprojām nodarbina ārvalstu pilsoņus, no kuriem 4 gadījumos tie ir arī uzņēmuma līdzdibinātāji, bet 1 ārvalstu pilsonis tika pieņemts darbā tikai sagādīšanās pēc. Vaicājot par uzņēmuma darbinieku pieredzi, 52% uzņēmumu norādīja, ka to darbiniekiem ir pieredze ārvalstīs gan strādājot, gan mācoties, 19% strādājot, 9% mācoties, savukārt 20% nav iepriekšējas pieredzes ārvalstīs.

100% no aptaujātajiem uzņēmumiem norādīja, ka darbinieku vidū ir pārstāvētas gan krievu, gan angļu svešvalodas, 32% pārzina vācu valodu, 10% franču, 6% spāņu, 19% - citas svešvalodas, kuru skaitā ir norvēģu, poļu, lietuviešu, igauņu, portugāļu, ukraiņu un citas. Kā iepriekš minēts, 100 uzņēmumi pārzina 2 svešvalodas, 46 uzņēmumi - 3 svešvalodas, 13 uzņēmumi - 4 svešvalodas, un ir 8 uzņēmumi, kas pārzina vismaz 5 svešvalodas.

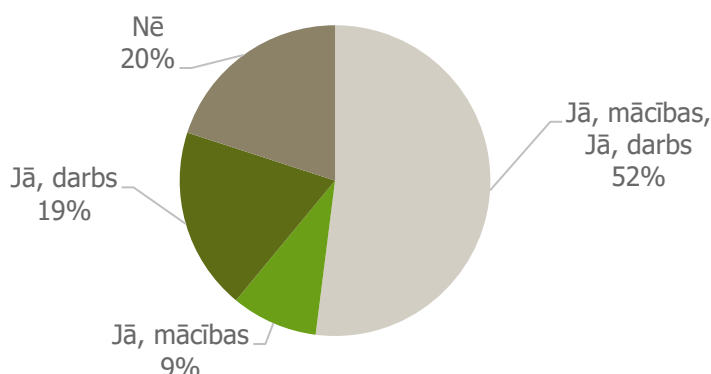
Pēc anketu atbildēs norādītās informācijas spriežot, jaunuzņēmumos vidēji 45% darbinieku ir maģistra grāds. 15% uzņēmēju norādījuši, ka nevienam darbiniekam nav maģistra grāda, to skaitā uzņēmēji snieguši arī komentāru, ka tas nav būtiski, un 20% uzņēmumu norādījuši, ka visi darbinieki ir ar maģistra grādu. Uzņēmumi, kuros visi darbinieki absolvējuši maģistra līmeņa studijas, pārsvarā izstrādā inovatīvas digitālās tehnoloģijas.

Ilustrācija 54. Pārzināto svešvalodu īpatsvars uzņēmumos

52% jaunuzņēmumu darbiniekiem ir ārvalstīs gūta pieredze gan strādājot, gan mācoties, 9% ir pieredze mācoties, 19% strādājot, savukārt 20% uzņēmumu darbinieku vispār nav ārzemju pieredzes.

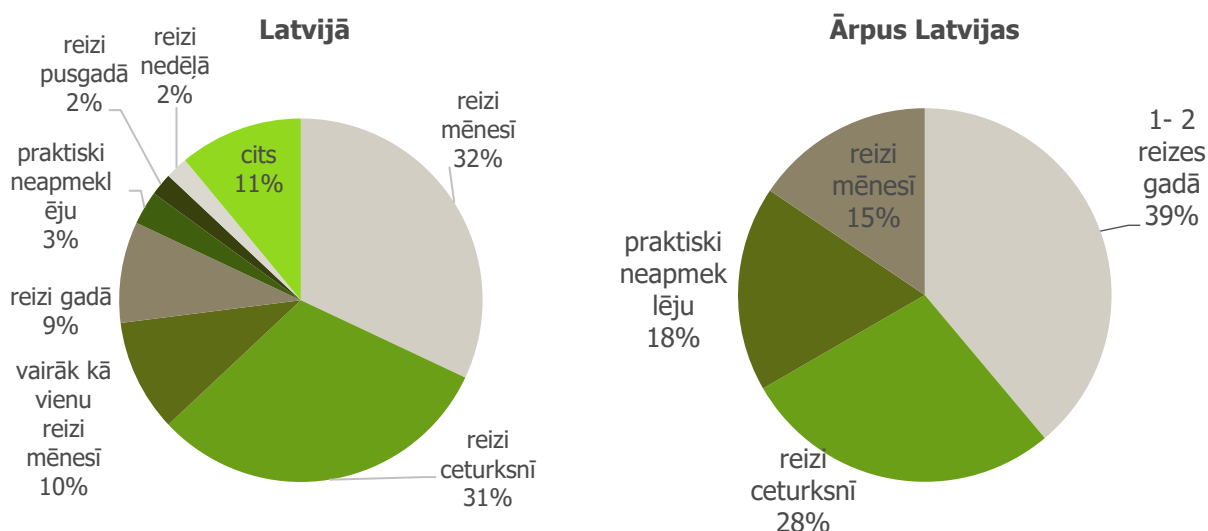
Ilustrācija 55. Jaunuzņēmumu darbinieku pieredze ārvalstīs

2.4.6 Vietējā un globālā iesaiste

32% jaunuzņēmumu pasākumus Latvijā apmeklē vismaz reizi mēnesī, 31% reizi ceturksnī, 10% - vairāk nekā vienu reizi mēnesī, 9% reizi gadā, 3% praktiski neapmeklē, 2% - reizi pusgadā, un tikpat liels skaits tos apmeklē reizi nedēļā, savukārt 11% no jaunuzņēmumiem norādīja citu biežumu. Ārpus Latvijas 39% no uzņēmumiem pasākumus apmeklē 1-2 reizes gadā, 28% - reizi ceturksnī, 18% - praktiski neapmeklē, 16% - reizi mēnesī dodas ārpus Latvijas, lai apmeklētu pasākumus (Ilustrācija 56). Visvairāk Latvijas jaunuzņēmumi apmeklē tīklošanās jeb networking pasākumus (74%), kam seko industrijai specifiskas konferences un semināri (69%). Apmācības un seminārus uzņēmējdarbības prasmju uzlabošanai un investīciju piesaistei apmeklē 53%. Salīdzinoši mazāk apmeklēti ir pitch konkursi biznesa idejas finansējuma piesaistei, kurus apmeklē 32% jaunuzņēmumu.

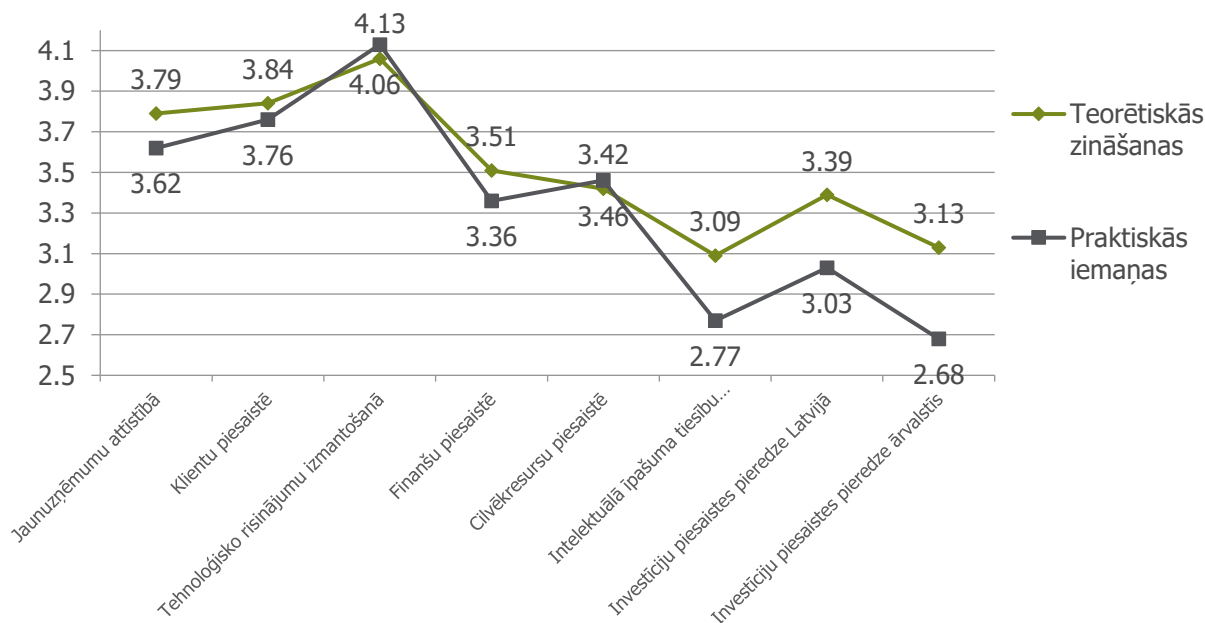
Ilustrācija 56. Jaunuzņēmumu pasākumu apmeklēšanas biežums Latvijā un ārpus Latvijas

Tāpat uzņēmumiem anketās tika lūgts norādīt, kādas ir uzņēmuma teorētiskās zināšanas, kā arī praktiskās zināšanas dažādās jaunuzņēmumu attīstības jomās, novērtējot skalā no 1 – zemākais līdz 5 – augstākais. Apkopojot iegūto informāciju, tiek secināts, ka ļoti liela daļa jaunuzņēmumu pilnīgi apzinās konkurences līmeni industrijā, jo šis rādītājs novērtēts vidēji ar 4,1 atzīmi 5 ballu skalā, kā arī jaunuzņēmumi diezgan labi apzinās konkurentu iespēju izmantot viņu ideju – šī joma tika novērtēta ar vidējo vērtējumu 3,33. Tāpat jaunuzņēmumi augsti novērtējuši to praktiskās iemaņas tehnoloģisko risinājumu izmantošanā – 4,11, kas ir pat augstāks rādītājs nekā teorētiskajām zināšanām šajā jomā, kur vidējais vērtējums ir 4,06 (starpība par 0,05). Šajā jomā praktiskās iemaņas ir augstākas nekā teorētiskās zināšanas, jo jaunuzņēmumi tehnoloģiskos

risinājumus vairāk apgūst praktiskā ceļā. Viszemāk jaunuzņēmumi novērtēja savu praktisko pieredzi investīciju piesaistē ārvalstīs – 2,68, kas ir par 0,45 punktiem mazāk nekā teorētiskajām zināšanām šajā jomā. Aptaujātie norādīja, ka tiem ir izpratne, kā notiek investīciju piesaiste ārvalstīs, taču praktiski nav bijusi vajadzība, lai piesaistītu investīcijas ārvalstīs. Līdzīga situācija ir ar investīciju piesaistes pieredzi Latvijā – daudzi uzņēmēji teorētiski zina, kā to izdarīt (vidējais rādītājs 3,09), taču praktiski tas nav izdevies, vai arī nav bijusi nepieciešamība (vidējais rādītājs 2,77, kas ir par 0,32 mazāk nekā teorētiskajās zināšanās (Ilustrācija 57).

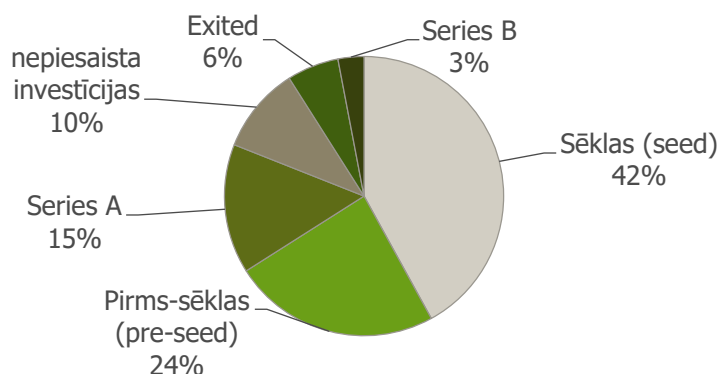
Ilustrācija 57. Jaunuzņēmumu teorētisko zināšanu un praktisko iemaņu novērtējums dažādās jomās

2.4.7 Finansējums

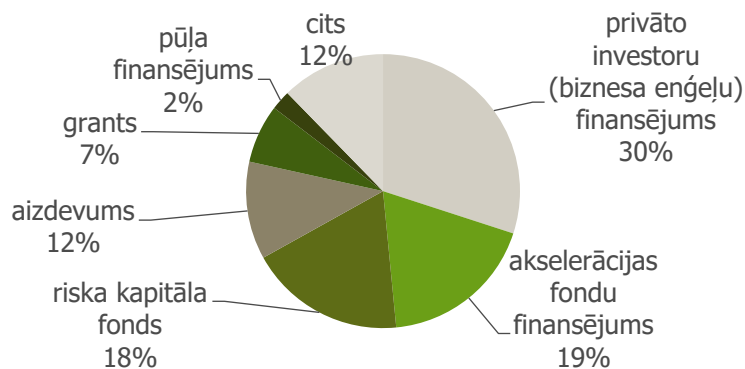
Izvērtējot uzņēmumu finansējuma stadijas, 10% jaunuzņēmumu norādīja, ka tie vispār nepiesaista investīcijas, tādējādi nemaz nevar izvērtēt savu finansējuma attīstības stadiju. 23% jaunuzņēmumu norādīja, ka piesaista pirms-sēklas investīcijas, lielākā daļa jeb 42% – sēklas finansējumu, savukārt 15% veic jau Series A investīciju piesaisti, un 3% atrodas Series B stadijā. 6% no atbilžu sniedzējiem jau ir pabeiguši investīciju piesaisti (exited) (Ilustrācija 58). Jaunuzņēmumi norādījuši, ka savā darbības laikā vidēji 3-4 reizes tie ir centušies piesaistīt investīcijas, un starp tiem ir arī daži (6) respondenti, kas norādīja, ka piesaistīto investīciju reizes ir bijušas neskaitāmas – 50, 80 vai pat 100 reizes.

Ilustrācija 58. Finansējuma piesaistes stadijas

75% no jaunuzņēmumiem norādījuši, ka savā darbības laikā ir piesaistījuši ārējo finansējumu, savukārt 25% no uzņēmumiem atzīmēja, ka līdz šim nav to darījuši. Jaunuzņēmumi, kas nav saņēmuši ārējo finansējumu no bankas vai kāda cita investora, 32% gadījumu savu uzņēmējdarbību ir uzsākuši no pašu veidotajiem uzkrājumiem un līdzekļiem, 19% gadījumu tie ir bijuši jau esošie ienākumi no pārdošanas, 7% - ģimenes, draugu finansiālais atbalsts, savukārt 15% saņēmuši finansējumu no citiem avotiem, taču 26% no uzņēmumiem nav vēl saņēmuši finansējumu, jo tikai plāno pieteikties tā piesaistei.

Ilustrācija 59. Finansējuma avots uzņēmumiem, kas ir piesaistījuši ārējo finansējumu

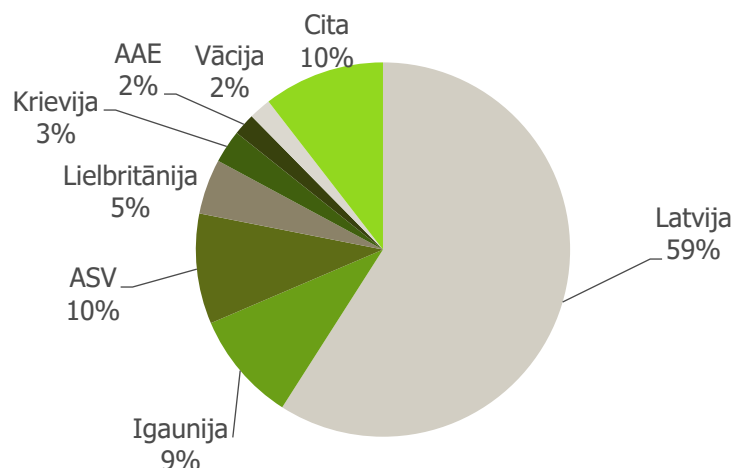

Jaunuzņēmumi, kas savā darbības laikā ir piesaistījuši ārējo finansējumu, 30% gadījumu ir saņēmuši privāto investoru jeb biznesa enģeļu finansējumu, 18% - akcelerācijas fondu finansējumu, 18% riska kapitāla fonda finansējumu, 12% izmantojuši aizdevumu uzņēmējdarbības uzsākšanai, savukārt 7% norāda, ka grants ir palīdzējis sākt uzņēmuma veidošanu, 2% - pūļa finansējumu, bet 12% gadījumu tas ir bijis cits ārēja finansējuma avots.

Piesaistīto investīciju veids galvenokārt ir investīcijas pamatkapitālā – 34%, konvertējamā aizdevuma veidā – 30%, aizdevums no saistītām personām vai uzņēmumiem – 15%, atvieglots aizdevums ar zemākām procentu likmēm nekā tirgū – 9%, grants – 7%, un 5% jaunuzņēmumu piesaistīto investīciju veids bija cits.

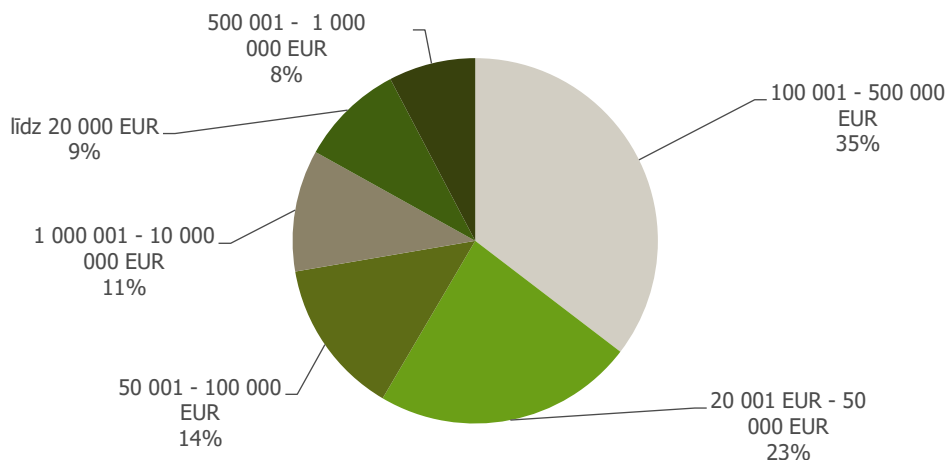
Vairāk nekā puse no jaunuzņēmumiem (59%) piesaistītās investīcijas ir ieguvušas no Latvijas, 10% tās ir piesaistījušas no Igaunijas, 10% - no Amerikas Savienotajām valstīm, 5% - no Lielbritānijas. Tāpat vēl 3% ir minējušas Krieviju, 2% - Apvienotos Arābu Emirātus, 2% - Vāciju, un 10% norādījušas vēl citas pasaules valstis (Ilustrācija 60).

Ilustrācija 60. Valstis, no kurām ir piesaistītas investīcijas

34% no uzņēmumiem piesaistījušas investīcijas 100 – 500 tūkst. EUR apmērā, 22% piesaistījušas investīcijas 20 – 50 tūkst. apmērā, 13% - 50 līdz 100 tūkst. EUR apmērā, 10% - 1 līdz 10 milj. apmērā, 9% līdz 20 tūkst. EUR, savukārt 7% piesaistījušas investīcijas 500 tūkst. līdz 1 milj. EUR apmērā (Ilustrācija 61).

Ilustrācija 61. Piesaistīto investīciju apjoms

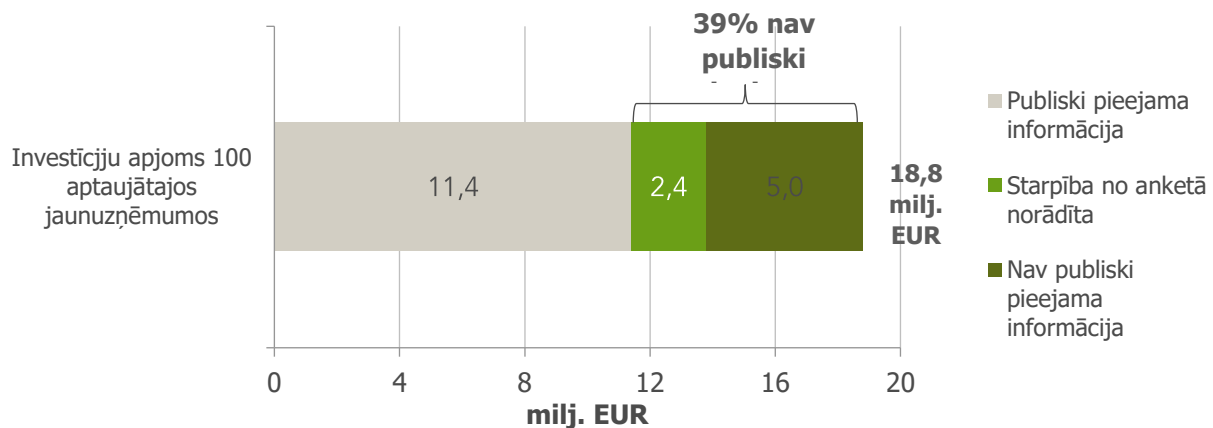

Salīdzinot jaunuzņēmumu anketās norādītos rezultātus ar publiski pieejamo informāciju, kas ir apkopota datubāzē, tikai 11,4 milj. EUR tiek norādīts kā apjoms, kuru jaunuzņēmumi ir piesaistījuši. Tai pašā laikā jaunuzņēmumu norādītais minimālais apjoms ir vismaz 18,8 milj. EUR, un salīdzinoši lielo izvēles piedāvāto amplitūdu dēļ tas varētu būt līdz pat 32 miljoniem.

Tikai par 11,4 milj. EUR apmēra investīcijām jaunuzņēmumos ir publiski pieejama informācija, savukārt 39% no investīcijām netiek publicētas. No 100 aptaujātajiem jaunuzņēmumiem 72 uzņēmumi norādīja, ka ir piesaistījuši ārējās investīcijas no privātajiem investoriem, riska kapitāla fondiem, akcelerācijas fondiem vai arī citiem investīciju avotiem, un 1 no uzņēmumiem, lai gan anketā norādījis, ka investīcijas nav saņēmis, patiesībā ir piesaistījis 50 tūkst. no Imprimatur Capital Fonda, tādēļ kopējais jaunuzņēmumu skaits, kas saņēmis ārējās investīcijas, ir 73, kamēr 27 jaunuzņēmumi savu attīstību nodrošinājuši ar pašu līdzekļiem, ģimenes, draugu atbalstu vai citu finansējuma avotu. No šiem 73 uzņēmumiem publiski pieejama informācija par veikto investīciju apjomu laika periodā no 2012. līdz 2018. gadam ir tikai par 40 uzņēmumiem. Pēc publiski pieejamās informācijas šie uzņēmumi norādītajā laika periodā ir saņēmuši 11,4 milj. EUR lielas investīcijas, taču no aptaujas datiem tiek secināts, ka patiesais investīciju apjoms ir vismaz par 2,3 milj. EUR lielāks, jo jaunuzņēmumi norādījuši, ka saņēmuši lielākas investīcijas, nekā tas ir publiski pieejams.

33 uzņēmumi norādījuši, ka ir saņēmuši ārējo finansējumu, taču publiski nav pieejama nekāda informācija par to, cik liels ir bijis finansējuma apjoms. Daļa no aptaujātajiem uzņēmumiem norādīja, ka noslēgtā konfidencialitātes līguma dēļ nav tiesīgi izpaust investora vārdu, kā arī precīzu investīciju apjomu, tādēļ investīciju apjoms tika norādīts robežās līdz 20 tūkst., no 20 līdz 50 tūkst., 50 līdz 100 tūkst., 100 līdz 500 tūkst., 500 tūkst. līdz 1 milj. un 1 milj. līdz 10 milj. EUR. Apkopojot šo uzņēmumu minimālo norādīto investīciju apjomu, veidojas 5 milj. iztrūkums, taču, visticamāk, saņemto investīciju apjoms, kas netiek uzrādīts kopējā statistikā, ir lielāks, jo tika apkopotas tikai mazākās vērtības no noteiktajām robežām. Tomēr kopumā par anketās norādītajiem jaunuzņēmumiem publiski pieejamā informācija ir, ka investīcijas ir 11,4 milj. EUR apmērā, vēl 2,4 milj. EUR ir norādīto uzņēmumu minimālais investīciju apjoms, un vēl ir 5 miljoni, kas nav norādīti publiskajā informācijā, tādējādi uz 100 jaunuzņēmumu bāzes var tikt secināts, ka vismaz 39% no finansējuma informācijas nav publiski pieejama.

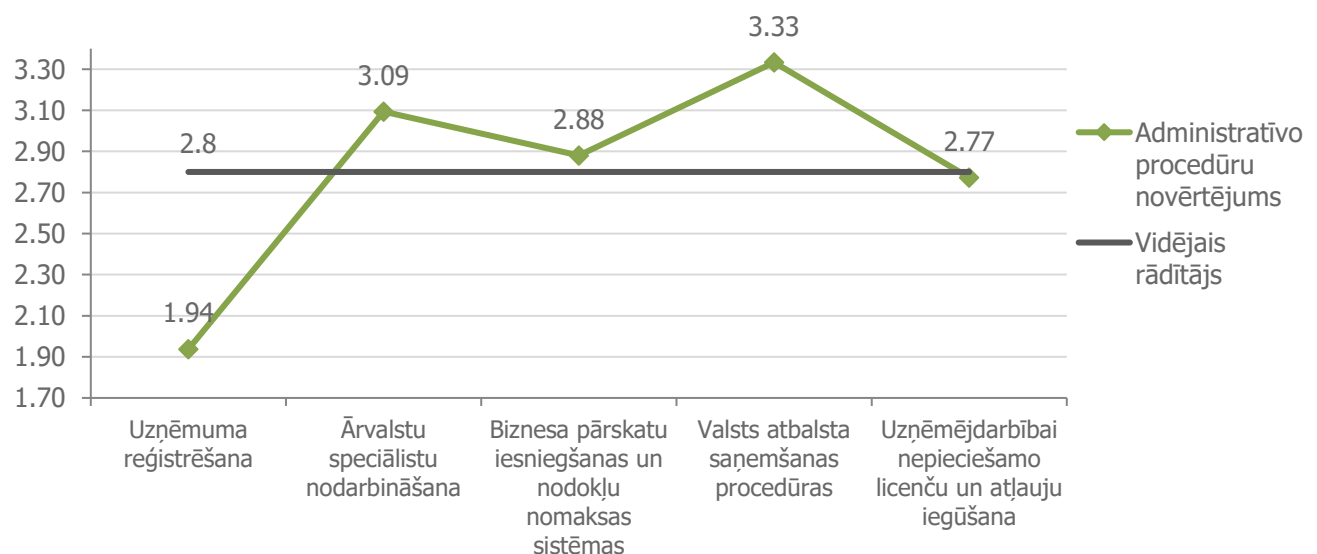
Ilustrācija 62. Minimālais investīciju apjoms 100 aptaujātajos jaunuzņēmumos, milj. EUR

2.4.8 Administratīvo procedūru ietekme uz jaunuzņēmumiem

Izvērtējot administratīvo procedūru ietekmi uz jaunuzņēmumiem, anketās jaunuzņēmumu pārstāvjiem tika lūgts norādīt, kāds ir administratīvais slogs dažādās jomās, novērtējot skalā no 1 (zemākais) līdz 5 (augstākais). Kā viszemākais administratīvais slogs jaunuzņēmumu vidū tiek vērtēts uzņēmuma reģistrēšanas process, kurš saņēmis vidējo vērtējumu 1,9 (par 0,86 mazāk kā vidējais). Nākamais zemākais slogs ar vidējo rādītāju 2,77 (par 0,03 mazāk kā vidējais) ir uzņēmējdarbībai nepieciešamo licenču un atļauju iegūšanai, taču šeit jāmin tas, ka puse no jaunuzņēmumiem nav saskārušies ar šādu administratīvo procedūru. Biznesa pārskatu iesniegšanas un nodokļu nomaksas sistēmas tiek vērtētas kā vidēji sarežģītas – 2,88 (par 0,08 vairāk nekā vidējais). Ārvalstu speciālistu nodarbināšanas administratīvais slogs tika novērtēts vidēji ar 3,09 (par 0,29 vairāk nekā vidējais), savukārt valsts atbalsta saņemšanas procedūras novērtētas ar rādītāju 3,33 (par 0,53 vairāk nekā vidējais) (Ilustrācija 63). Galvenie iemesli, kādēļ valsts atbalsta saņemšanas procedūras tiek vērtētas tik sarežģīti, ir birokrātiskais slogs LIAA atbalsta saņemšanai, kā arī tas, ka jābūt savam līdzfinansējumam, kura atmaksa bieži vien aizņem vairākus mēnešus.

Ilustrācija 63. Jaunuzņēmumu administratīvo procedūru sloga novērtējums

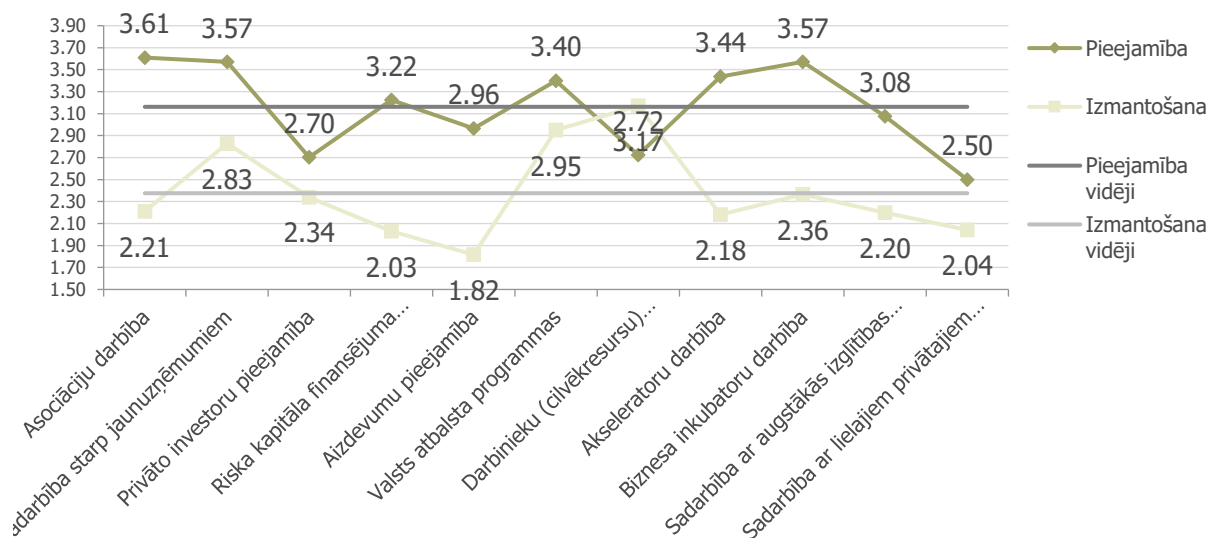

2.4.9 Ekosistēmas piedāvājuma novērtējums un tā izmantošana

Jaunuzņēmumi vērtē augstu jaunuzņēmumu ekosistēmas pieejamību, vidēji to novērtējot ar 3,13 punktiem skalā no 1 līdz 5 (1 - zema pieejamība, 5 – augsta pieejamība). Ar visaugstāko pieejamību tiek vērtēta asociāciju darbība, sadarbība ar citiem jaunuzņēmumiem, kā arī biznesa inkubatoru darbība, tajā pašā laikā

viszemāk – privāto investoru pieejamība, darbinieku pieejamība, kā arī sadarbība ar lielajiem privātajiem un valsts uzņēmumiem – 2,5. Ekosistēmas izmantošanu jaunuzņēmumi vērtē skeptiskāk, kur vidējais rādītājs jau ir par 0,7 vienībām zemāks nekā pieejamība, un praktiski visos rādījumos tas ievērojami atšķiras. Izņēmums ir darbinieku pieejamība: tā ir vismazāk pieejama, taču tiek maksimāli izmantota. Kopumā ar viszemāko izmantošanas līmeni jaunuzņēmumi norāda aizdevumu pieejamību un riska kapitāla finansējumu, kā arī sadarbību ar lielajiem privātajiem un valsts uzņēmumiem (Ilustrācija 64).

Ilustrācija 64. Jaunuzņēmumu ekosistēmas novērtējums

Interviju laikā jaunuzņēmumi sniedza arī savus komentārus par ekosistēmu, kas tika balstīti uz uzņēmumu pieredzi ar dažādiem jautājumiem un atbalstu, kas ir pieejams. Komentāri bija ļoti dažādi gan ļoti pragmatiski, gan salīdzinoši ar citu valstu pieredzi, gan arī emocionāli. Tā kā lielākoties intervijas bija telefoniskas, tad visa informācija tika piefiksēta arī valodā, kuru lietoja jaunuzņēmums, nodrošinot atbildētāja konfidencialitāti. Komentāri ir izmantoti tālākajā ekosistēmas analizē un novērtējumā.

2.5. Kopsavilkums

Latvija ir viena no retajām valstīm, kas ir izveidojusi atsevišķu likumu, atbalstot jaunuzņēmumus. Tajā pašā laikā jaunuzņēmumu definīcija ir viena no neskaidrākajiem elementiem sistēmā, kuru retais var izskaidrot, tomēr katram iesaistītajam par to ir viedoklis. Kopumā jaunuzņēmums tiek atzīts par inovatīvu uzņēmumu un pārmaiņu nesēju, kuru var strauji attīstīt globālā mērogā, tajā pašā laikā definīcija ir plaši interpretējama. Atšķirība starp jaunuzņēmumu un citiem uzņēmumiem bieži vien ir tieši biznesa modeļa skatījumā, tādējādi ir nepieciešama papildus informācija par uzņēmumu un tā darbību.

2019. gada janvārī Latvijā ir reģistrēti 418 jaunuzņēmumi, no kuriem 83% ir jaunāki par pieciem gadiem, savukārt 17% ir vecāki par 6 gadiem, tāpat vēl ap 100-150 jaunuzņēmumu idejām ir attīstības stadijās un uzņēmums nav dibināts. Jaunuzņēmumi nodokļos vidēji gadā samaksā ap 6-8 miljoni EUR un veido 0,17% no kopējā nodokļu budžeta. Tieši jaunuzņēmumi virs pieciem gadiem strauji palielina kopējos nodokļu maksājumus. Jaunuzņēmumu darbinieku bruto alga ir 3368 EUR mēnesī jeb vairāk nekā trīs reizes augstāka nekā Latvijas vidējā darba alga. Ja 2012. gadā sieviešu īpatsvars jaunuzņēmumos veidoja 23% no visiem darbiniekiem, tad 2018. gadā tas jau bija pieaudzis līdz 34%. Jaunuzņēmumi lielākoties tiek dibināti kā Sabiedrības ar Ierobežotu Atbildību, un 2018. gadā vien 8% no jaunuzņēmumiem ir mikrouzņēmuma nodokļa maksātāji. Lielākā daļa jaunuzņēmumu cieš zaudējumus pirmajos 5 darbības gados, gūstot peļņu tikai vēlākā periodā.

2017.gadā jaunuzņēmumi kopumā nodarbināja vairāk kā 1600 darbiniekus. Vairums jeb 58% jaunuzņēmumos nodarbināto strādā uzņēmumos ar darbinieku skaitu līdz 10, kamēr 42% - vidēja lieluma jaunuzņēmumos. 2017.gadā jaunuzņēmumi apgrozīja gandrīz 120 miljonus EUR, kur apgrozījums uz vienu

darbinieku bija ap 75-80 tūkstošiem EUR. Kopumā lielāks pienesums ekonomikā jaunuzņēmumiem ir tieši pēc pieciem gadiem, kad divkāršojas darbinieku skaits, kā arī apgrozījums.

Jaunuzņēmumu vadītājs ir vidēji 35 gadus vecs vīrietis, kurš lielākoties darbojas informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē un kopā ar diviem trīs citiem līdzīpašniekiem ir izveidojis uzņēmumu, vidēji nodarbinot 4-6 darbiniekus. Jaunuzņēmumu vadītājam ir maģistra grāds, kā arī vairāk nekā desmit gadu profesionālā darba pieredze, un kurš realizē vidēji 3-4 savu biznesa ideju.

Pēc publiski pieejamās informācijas no 2012. līdz 2018.gadam jaunuzņēmumi ir piesaistījuši 262,9 miljonus EUR jeb gadā vidēji piesaista 37,6 miljonus EUR ārējās investīcijas, kur 83% ir ārvalstu investīcijas un vien 17% - vietējās investīcijas. Jaunuzņēmumi līdz pieciem gadiem piesaista lielāko daļu finansējuma, un pēc pieciem gadiem - vien 15% no kopējā publiski pieejamā finansējuma apjoma. Tajā pašā laikā jaunuzņēmumu anketu rezultāti liecina, ka publiskajā telpā pieejamā informācija tikai norāda, maksimums, 60% no īstās informācijas un ir vēl papildus investīciju apjomi, kas neparādās publiskajā telpā. Finansējums bieži vien tiek uzskatīts kā konfidenciāla informācija, tādejādi bieži netiek publiski izpausta.

3. JAUNUZŅĒMUMU EKOSISTĒMA

Jaunuzņēmumu ekosistēmas analizē tiek apskatīti svarīgākie ekosistēmas dalībnieki un to ietekme uz ekosistēmu, vispirms apskatot ekosistēmas organizāciju un vietējo sasaisti veidojošos elementus, kā nevalstiskās organizācijas un nodibinājumus jeb komūnas, jaunuzņēmumu asociāciju un citu nozaru asociācijas, valsts institūcijas jaunuzņēmumu atbalstam, koprades telpas, biznesa inkubatorus un citus uzņēmējdarbības atbalsta centrus, kā arī nozīmīgākos jaunuzņēmumu nozares pasākumus. Īpaša uzmanība vērsta uz finansējuma pieejamību un tā nodrošinātājiem vietējā ekosistēmā, kā arī talantu pieejamību un akadēmiskā un zinātniskā, kā arī korporatīvā sektora iesaisti ekosistēmā, un to sadarbības modeļiem ar jaunuzņēmumiem.

3.1 Ekosistēmas organizācija un vietējā sasaiste

Vietējās ekosistēmas organizācijas analīze ietver jaunuzņēmumu vides nevalstisko organizāciju un nodibinājumu, t.sk. jaunuzņēmumu centru (*hubs*), kā arī valsts jaunuzņēmumu nozares atbalsta institūciju kvantitatīvo un kvalitatīvo analīzi. Šo organizāciju galvenais mērķis ir veicināt jaunu uzņēmumu rašanos un to veiksmīgu attīstību, nodrošinot labvēlīgu vidi, kur pulcēties jaunuzņēmumiem, investoriem un citiem ekosistēmas dalībniekiem, un stiprinot gan vietējo, gan globālo sasaisti starp ekosistēmas pusēm (Ilustrācija 65).⁷³

Ar vietējās sasaistes konceptu tiek saprasts zināšanu pārneses tīkls, kurā jaunuzņēmumi un citi ekosistēmas dalībnieki var dalīties ar saviem skatījumiem, lai vairotu vietējo jaunuzņēmumu skaitu un palielinātu pienesumu tautsaimniecībā. Vietējo sasaistes tīklu veido nozīmīgākie jaunuzņēmumu nozares pasākumi, biznesa inkubatori un pašvaldību uzņēmējdarbības atbalsta centri, tāpat arī sadarbības modeļi starp jaunuzņēmumiem un lielajiem valsts un privātajiem uzņēmumiem, kā arī augstākās izglītības iestādes un to pētniecības un tehnoloģiju pārneses organizācijas, un uzņēmējdarbības atbalsta centri.⁷⁴

2019. gada sākumā Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas organizāciju veido vairāk nekā 400 jaunuzņēmumi, vairāk nekā 20 komūnas un nevalstiskās organizācijas, jaunuzņēmumu asociācija un 5 citu nozaru asociācijas, to vidū arī finansētājus pārstāvošās organizācijas, kā Latvijas Privātā un Riska kapitāla asociācija un Latvijas Biznesa Eņģeļu tīkls, valsts institūcijas (LIAA, EM, VIAA, Altum), vairāk nekā 10 koprades telpas, kā arī ekosistēmas dalībnieku un to sadarbības partneru organizētie pasākumi (Ilustrācija 65).

Tikai daļai no organizācijām tiešie darbības mērķi saistīti ar jaunuzņēmumu darbību, tādējādi kļūstot par centrālajiem ekosistēmu veidojošajiem elementiem un nodrošinot sadarbību arī ar vairākām citām dažādu nozaru un darbības jomu organizācijām, kas ir ieinteresētas un iesaistījušās jaunuzņēmumu atbalstīšanā un vides veidošanā.

⁷³ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.1.pdf>

⁷⁴ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.1.pdf>

arī vienīgā startup jomai veltītā organizācija, kas ir nodrošinājusi un veicinājusi startup nozares attīstību Latvijā, tā uzkrājot lielākās zināšanās nozarē par agrīnas stadijas jaunuzņēmumu attīstīšanu.⁷⁸

TechHub kopš tā dibināšanas katra mēneša otrajā ceturtdienā organizē atvērtās tikšanās (meet-up), kas ir bezmaksas pasākums ikvienam interesentam. Katram pasākumam ir sava tēma, kura ietvaros runātāji dalās ar pieredzes stāstiem, kā arī ir brīvais mikrofons ideju prezentēšanai un citiem paziņojumiem. TechHub gada laikā organizē un iesaistās vairāku citu aktivitāšu organizēšanā (līdz pat 200 pasākumiem gadā) gan komūnas biedriem, gan citiem interesentiem, tādējādi veicinot vietējās ekosistēmas sasaisti un zināšanu pārnesi starp jaunuzņēmumiem. Tieši no TechHub ir izauguši vieni no zināmākajiem Latvijas jaunuzņēmumiem – infogr.am, Cobook, Nordigen un Funderful⁷⁹. Tāpat arī TechHub pārstāvji norāda, ka vidēji 60% no visiem Latvijas jaunuzņēmumiem ir izmantojuši komūnas piedāvātās iespējas⁸⁰. TechHub aktivitātēm sociālajā tīklā Facebook seko vairāk nekā 6 700 startup nozares interesentu, tādējādi TechHub sasniedz lielāko auditoriju starp visiem vietējās ekosistēmas veidotājiem.

Esot daļai no globālās TechHub Global kopienas, jaunuzņēmumiem ir pieeja TechHub starptautiskajam tīklam un koprades telpām Londonā, Bukarestē u.c. vietās, kā arī specializētajām atbalsta programmām TechHub biedriem. TechHub īsteno arī vairākus pārrobežu projektus, kā "Cross Motion" (no 2016. līdz 2019. gadam ERAF fonda "Interreg Baltic Sea region" programmas finansējums) un EstLat-Accelerate (no 2017. līdz 2019. gadam ERAF fonda projekta "Interreg Estonia-Latvia" finansējums), kas veicina jaunuzņēmumu, kā arī ekosistēmas veidotāju starpdisciplināro un pārrobežu sadarbību.⁸¹ Projektu un citu aktivitāšu īstenošanā TechHub sadarbojas ar vairākām ārvalstu organizācijām, kā "Google for Startups", "Garage48", "Baltic Innovation Agency" un Tartu Universitāti.

Viens no TechHub nākotnes mērķiem ir stiprināt saikni ar globālajām startup ekosistēmām un sniegt iespēju Latvijas uzņēmīgajiem cilvēkiem doties pieredzē un praksē uz lielākajām startup ekosistēmām, lai iegūtu plašāku redzējumu un praktisku pieredzi un veicinātu zināšanu pārnesi uz vietējo ekosistēmu. Paralēli tam TechHub attīsta konceptu par jaunas TechHub mītnes izveidi, kur būtu iespēja vienuviet rezidēt un satikties ne tikai agrīnas stadijas jaunuzņēmumiem, bet arī izaugsmes un brieduma stadijas jaunuzņēmumiem, investīciju fondiem u.c. ieinteresētajām pusēm.⁸²

Spēcīgs vietējās ekosistēmas spēlētājs ir arī nevalstiskā organizācija **TechChill**, kas, lai arī vēsturiski radusies, atvasinoties no TechHub, ir kļuvusi par neatkarīgu organizāciju ar atsevišķām vadības komandām, mērķiem, prioritātēm un zināšanām⁸³. TechChill galvenokārt fokusējas uz palīdzību jaunuzņēmumiem starptautiskajā vidē, t.sk. redzamību, atpazīstamību, kontaktu veidošanu, kuras pamanāmākā aktivitāte ir ikgadējā konference februārī, kas pulcē ap 2000 dalībniekiem. Vienlaicīgi organizācija veido pasākumus visa gada garumā gan Latvijā, gan visā pasaulē un 2018. gadā kopā ar sadarbības partneriem (Magnetic Latvia, Startin.lv, TechHub Riga, TestDevLab, Swedbank, Printful, Microsoft, LMT, Junction, Imaguru, Karma VC, Startup Safari u.c.) noorganizēja vairāk nekā 25 jaunuzņēmumu vides pasākumus un aktivitātes gan Latvijā, gan arī Igaunijā, Lietuvā, Baltkrievijā, Somijā, Lielbritānijā, Vācijā, Nīderlandē u.c.⁸⁴ To vidū ir Latvijas ekosistēmas pārstāvēšana starptautiskajā vidē - starptautiskās konferences un pasākumi, atsevišķi notikumi, kā hakatoni, jaunuzņēmumu tikšanās ar starptautiskajiem investoriem, koordinēšana, kā arī izglītojoši un praktiski pasākumi, piemēram, studentu prakses iespēju koordinēšana jaunuzņēmumos u.c.

⁷⁸ Intervija ar TechHub pārstāvi, 10.01.2019.

⁷⁹ TechHub mājaslapa, dalībnieku veiksmes stāsti, (13.01.2019), pieejams - <https://riga.techhub.com/>

⁸⁰ Intervija ar TechHub pārstāvi, 19.12.2018.

⁸¹ TechHub mājaslapa, projekti, pieejams <https://riga.techhub.com/projects/> (skatīts 13.01.2019)

⁸² Intervija ar TechHub pārstāvi, 10.01.2019.

⁸³ Intervija ar TechChill pārstāvi, 7.01.2019.

⁸⁴ Intervija ar TechChill pārstāvi, 30.10.2018.

Ilustrācija 67. Komūnas, kuras tiešā veidā darbojas ar jaunuzņēmumiem

Kopienas, NVO (dibināšanas gads), mājaslapa		Darbības apraksts	Esošā aktivitātes novērtējums
1	TechHub Riga (2012) riga.techhub.com	Koprades telpas tehnoloģiju jaunuzņēmumiem, piedāvājot gan iekšējo atbalstu, gan ekspertu konsultācijas, kā arī pieeju starptautiskajam TechHub tīklam.	Aktīvi plāno konceptu paplašināties, atverot četrus stāvu māju jaunuzņēmumiem. Sekotāju skaits sociālajā tīklā <i>Facebook</i> : 6 900
2	TechChill (2016) www.techchill.co	Nevalstiskā organizācija, kas organizē ar jaunuzņēmumiem saistītos pasākumus un veicina Latvijas ekosistēmas starptautisko atpazīstamību.	Organizē ikgadējo jaunuzņēmumu konferenci TechChill, kuras apmeklētāju skaits 2018. gadā sasniedza 2000 dalībniekus. Paralēli tam 2018. gadā TechChill iesaistījās vairāk nekā 25 jaunuzņēmumu vides pasākumu organizēšanā Latvijā un ārpus tās. Sekotāju skaits sociālajā tīklā <i>Facebook</i> : 4 800
3	Garage 48 (kopš 2011. gada darbojas arī Latvijā) garage48.org	Igaunijā bāzēts hakatonu organizators, kas veicina ideju rašanos, to prezentēšanu un attīstīšanu, tādējādi pārbaudot jaunuzņēmumu dzīvotspēju un perspektīvu.	Regulāru hakatonu organizēšana kopš 2011. gada sadarbībā ar vietējās ekosistēmas dalībniekiem. Sekotāju skaits sociālajā tīklā <i>Facebook</i> : 22 300
4	Riga Tech Girls (2016) rigatechgirls.org	Biedrība, kas atbalsta un apmāca sievietes tehnoloģiju vidē.	Organizē tikšanās (meet-up) un darbnīcas, noorganizējot vidēji 20 pasākumus gada laikā. Sekotāju skaits sociālajā tīklā <i>Facebook</i> : 3 000
5	Make Riga (2014) makeriga.org	Pirmā atvērtā tipa darbnīca Rīgā, kas atrodas Elektronikas un datorzinātņu institūta telpās un darbojas pēc "hackerspace" principiem – dalībnieku organizēta iestāde, kurā biedriem ir dota iespēja izmantot instrumentus, kopīgi strādāt pie <i>hardware</i> projektiem un apmainīties ar zināšanām, kā arī izmantot koprades telpas.	Organizējusi vairākus hakatonus (2015., 2016. gadā), organizē ikmēneša tikšanās (meet-up) un dažādas darbnīcas. (2018. gadā noorganizēti 28 pasākumi). Sekotāju skaits sociālajā tīklā <i>Facebook</i> : 1 100
5	Startup Nest (2014) startupnest.org	Organizē pasākumus, kā Startup Pirates, TEDx salons, tikšanās, un nodrošina mentoringu. Kopš 2017. gada kļūst par jaunuzņēmumu mārketinga partneri.	Sekotāju skaits sociālajā tīklā <i>Facebook</i> : 80

Tieši ar jaunuzņēmumiem darbojas arī **Garage48**, hakatonu organizators no Igaunijas, kas pazīstams Eiropā un pasaulē un rīko hakatonus jeb biznesa ideju un tehnoloģiju attīstīšanās un izstrādes pasākumus gan Ziemeļeiropā, gan Austrumeiropā un arī Āfrikā. Pirmo hakatonu Garage 48 organizēja 2010. gadā Igaunijā, un jau 2011. gadā Garage48 hakatons norisinājās arī Latvijā. Garage48 hakatons ir labu ideju sacensība, kuras ietvaros divās diennaktīs to dalībnieki rada risinājumus, kas spējīgi nest peļņu. Lielākoties sacensība sākas piektdienas vakarā un noslēdzas svētdienas pēcpusdienā ar labāko ideju autoru apbalvošanu, tādējādi

48 stundu laikā tiek izstrādātas ideju skices, uz vietas veidotas komandas ideju īstenošanai, meklēti labākie un atbilstošākie komandas locekļi un nepārtraukta starptautiska biznesa komunikācija dažādu nozaru jauno un pieredzējušo speciālistu starpā. Hakatona nobeigumā no dalībniekiem tiek gaidīti gatavu biznesa ideju prototipi vai produkti, kuri tiek prezentēti žūrijai un citiem Garage48 dalībniekiem.⁸⁵ Sadarbojoties ar vairākiem vietējās ekosistēmas spēlētājiem, Garage48 ir turpinājis organizēt hakatonus Latvijā, t.sk. vairākās reģionu pilsētās Valmierā, Ventspilī, Cēsīs, aptverot dažādas jomas. Pasākumā notiek gan digitālo, gan augsto tehnoloģiju ideju izstrāde tādās jomās kā kosmosa nozares tehnoloģijas (*space tech*), veselības nozares tehnoloģijas (*health tech*), spēļu izstrāde, kokapstrāde un koksnes izmantošana, u.c.⁸⁶

Biedrība **Riga Tech Girls** dibināta 2016. gadā un ir pirmā biedrība Latvijā, kuras mērķauditorija ir tehnoloģiju jomā darbojošās un ieinteresētās meitenes un sievietes. Biedrības mērķi ietver iedvesmot un iedrošināt meitenes iegūt prasmes, kas saistītas ar tehnoloģijām - digitālās prasmes, kas arvien vairāk būs nepieciešamas darba tirgū; padarīt redzamas sievietes, kas darbojas ar tehnoloģijām saistītās nozarēs, tādējādi mazinot stereotipus par tehnoloģiju nozari kā garlaicīgu, vīriešu dominējošu nozari; izveidot profesionālu kontaktu tīklu sievietēm, kas darbojas ar tehnoloģijām saistītās nozarēs; kā arī izveidot mācīšanās vidi sievietēm un izglītot skolotājus, kā mācīt bērniem digitālās prasmes.⁸⁷ Biedrībai, uzsākot 2019. gadu, ir vairāk nekā 3 000 sekotāju sociālajā tīklā Facebook un 778 komūnas biedri Facebook grupā. Riga Tech Girls organizē ikmēneša tikšanās un dažādas tehnoloģiju darbnīcas sadarbībā ar vietējās ekosistēmas spēlētājiem - RTU Dizaina fabriku, Latvijas Universitātes Datorikas fakultāti, Magnetic Latvia, Ziemeļvalstu Ministru padomes biroju Latvijā, Microsoft, CognizantLV, Accenture Latvia, koprades telpām The Mill, OracleTang Space -, kā arī jaunuzņēmumiem Baltic3D.eu, TWINO un organizācijām reģionos, kā GDG Daugavpils. 2018. gadā biedrība iesaistījās vairāk nekā 20 aktivitāšu rīkošanā.⁸⁸

Savukārt **Make Riga** ir nodibinājums, kas darbojas no 2014. gada un ir pirmā atvērtā tipa darbnīca Rīgā, kas darbojas pēc "hackerspace" principiem – dalībnieku organizēta iestāde, kurā biedriem ir dota iespēja izmantot instrumentus, kopīgi strādāt pie *hardware* projektiem un apmainīties ar zināšanām.⁸⁹ Make Riga atrodas Elektronikas un datorzinātņu institūta telpās, kas nodrošina tiešāku piekļuvi sadarbībai ar institūta pētniekiem un kopīgu projektu realizācijai. Make Riga aktivitātēm seko vairāk nekā 1100 cilvēku tīklā Facebook.⁹⁰

Biedrība **Startup Nest** tika dibināta 2014. gadā, un tās mērķis ir veicināt uzņēmējdarbības uzsākšanu jauniešu vidū; popularizēt un attīstīt jaundibināto uzņēmumu kultūru. Organizējusi pasākumus, kā akcelerācijas programmu Startup Pirates Latvijā (2015. gadā), TEDx salons, tikšanās, un nodrošina mentoringu.⁹¹ Dibinātāji norāda, ka biedrība ir aktīva un organizē pasākumus, tomēr pēdējās aktivitātes publiskajā telpā, tai skaitā Facebook sociālo tīklu lapā, ir bijušas 2017. gadā.⁹²

Tāpat jaunuzņēmumu vides veidošanā un attīstīšanā iesaistās arī citas organizācijas, kuru pamatdarbība nav saistīta ar jaunuzņēmumiem, bet kuras ir atvērtas un ieinteresētas sadarbībai un sniedz piensumu ekosistēmai ar specifiskās jomas pieredzi un ekspertīzi.

Informācijas tehnoloģiju nozarē darbojas tādas organizācijas kā Google Developers Group (GDG) Rīga un Google Developers Group (GDG) Daugavpils, kas, sadarbojoties ar citām jaunuzņēmumu vides organizācijām, iesaistās hakatonu un dažādu darbnīcu organizēšanā. Arī biedrība devclub.lv ne tikai noorganizējusi jau vairāk nekā 70 regulāras tematiskās tikšanās, bet arī rīko lielākās ikgadējās konferences informācijas tehnoloģiju speciālistiem, kā "RigaDevsDays", "DevOpsDays Rīga", un jaunākā no tām ir "FrontCon". Līdzīgi

⁸⁵ Dienas Bizness, Konkursā piedāvā izstrādāt biznesa ideju 48 stundu laikā, (15.02.2011.), pieejams <http://www.db.lv/zinas/konkursa-piedava-izstradat-biznesa-ideju-48-stundu-laika-235375>

⁸⁶ Garage48 Facebook lapa, pieejams <https://www.facebook.com/pg/Garage48/events/>

⁸⁷ Lursoft, Biedrības "Riga TechGirls" darbības mērķi (skatīts 28.01.2019.), pieejams <https://company.lursoft.lv/riqa-techgirls/40008250980?l=LV>

⁸⁸ "Riga TechGirls" mājaslapa, pieejams www.rigatechgirls.org/

⁸⁹ Make Riga mājaslapa, pieejams <https://makeriga.org/>

⁹⁰ Make Riga Facebook lapa, pieejams <https://www.facebook.com/makeriga/>

⁹¹ Startup Nest mājaslapa, (skatīts 28.01.2019.), pieejams <http://startupnest.org/about/>

⁹² Telefonintervija ar Startup Nest, 12.11.2018.

darbojas arī biedrība Agile Latvia, kas popularizē *agile* metodes, organizējot regulāras tikšanās un ikgadējo konferenci "Agile Day Riga".

Pārstāvot izglītības jomu, jaunuzņēmumu videi pienesumu sniedz tādas organizācijas kā AIESEC, Riga HighTech, Connect Latvia, platforma Demola Latvia un Junior Achievement Latvia.

AIESEC ir lielākā jauniešu organizācija pasaulē, kas piedāvā dažādas profesionālās un personīgās izaugsmes apmaiņas programmas jauniešiem. AIESEC organizācija ir pārstāvēta vairāk nekā 200 000 universitātēs, 126 valstīs, un organizācijas mērķauditorija ir jaunieši vecumā no 18 līdz 30 gadiem. Kopš 1995. gada tā darbojas arī Latvijā. Viena no AIESEC apmaiņas programmām, "Global Entrepreneur", sniedz iespēju studentiem 8-10 nedēļas strādāt par brīvprātīgajiem jaunuzņēmumos, lai mācītos pielietot universitātē un citās ārpuskolas aktivitātēs iegūtās zināšanas un prasmes darba tirgū. Tas sniedz iespēju gan Latvijas jauniešiem doties pieredzē uz ārvalstu jaunuzņēmumiem, gan Latvijas jaunuzņēmumiem uzņemt savā komandā ārvalstu brīvprātīgos talantus.⁹³

Connect Latvia ir biedrība, kuras mērķis ir iedrošināt jaunu un inovatīvu uzņēmumu veidošanu Latvijā. To 2003. gadā dibināja Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Stockholm School of Economics in Riga - Rīgas Ekonomikas augstskola, Connect Zviedrija, Rīgas dome un Zviedrijas Karaliskā inženierzinātņu akadēmija (IVA). Biedrība rīko dažādus pasākumus, kuros piedalās jaunie uzņēmēji, izgudrotāji, inovatori, studenti, investori, mentori un eksperti un palīdz biznesa ideju sagatavošanai reālai uzņēmējdarbībai. Biedrība ik gadu rīko arī jauno uzņēmēju nometni "Riga – Cambridge Venture Camp", kas 2018./2019. gada rudenī/zimā notiek jau ceturto reizi. Sākumā studenti Rīgā attīsta savas biznesa idejas, kuras tiek prezentētas žūrijai, lai iegūtu iespēju piedalīties nometnes otrajā daļā Kembridžā. Viens no galvenajiem nometnes uzdevumiem ir intensīvs darbs pie biznesa idejas prezentācijas.^{94 95}

Demola Latvia ir starptautiska organizācija, kas Latvijā darbojas kopš 2014. gada. Demola Latvia ir sadarbības platforma studentiem, uzņēmumiem un universitātēm. Kopš 2017. gada platformu uztur Rīgas Tehniskā universitāte (RTU), Latvijas Universitāte (LU) un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA). Studentu komandas strādā pie reālām situācijām kopā ar partneruzņēmumiem, lai atrastu inovatīvus risinājumus jaunu produktu radīšanā. "Demola Latvia" nodrošina darba plānu, metodiku, mentoru atbalstu un seminārus, lai starpdisciplināra studentu grupa nonāktu līdz rezultātam. Ja studentu idejas un gala rezultāts ir apmierinošs, jaunieši no partnera saņem iepriekš līgumā noteiktu atlīdzību, savukārt partneris – jaunus, radošus risinājumus bez finansiāla riska.⁹⁶ Būtiski, ka daļībai "Demola Latvia" var pieteikties jaunieši no jebkuras Latvijas vidusskolas, koledžas un augstskolas. Projektā "Demola Latvia" trīs sezonu laikā 39 problēmsituācijas ir piedāvājuši 32 uzņēmumi un iestādes, piemēram, "Inbox.lv", "Bite", "KPMG", "SEB banka", "Starptautiskā lidosta Rīga", "Lattelecom", "Latvijas Dzelzceļš", "Swedbank", "Amserv Motors" u.c.. Risinājumus starptautiskās un starpdisciplinārās komandās meklēja 195 studenti no vairāk nekā 15 Latvijas augstākās izglītības iestādēm, savukārt interese par daļību programmā ir daudz lielāka – 2018. gada sezonā saņemti 525 studentu pieteikumi. Ar studentiem programmas laikā strādā 15 mentori, lektori un koordinatori. Par veiksmīgu sadarbību liecina tas, ka licencēta gandrīz puse no iepriekšējās divās sezonās izstrādātajiem risinājumiem, studentiem atlīdzībā par paveikto darbu kopumā izmaksājot 17 tūkstošus EUR. Studentu piedāvātos risinājumus iegādājušies tādi uzņēmumi kā "Forevers", "Swedbank", "KPMG", "Omniva", "Starptautiskā lidosta Rīga", "Lattelecom", "Inobox.lv", "Latvijas Pasts", "Eco Baltia vide", Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA) un Paula Stradiņa Klīniskā Universitātes slimnīca. Projekta vadītāja L. Briede norāda, ka šī platforma ir uzskatāms piemērs atvērtam inovācijas vadīšanas modelim, kurš vērsts uz nepārtrauktas sadarbības veidošanu ārpus organizācijas.⁹⁷ Nākamā Demola Latvia sezona tiks izsludināta 2019. gada

⁹³ AIESEC mājaslapa, pieejams: <https://aiesec.org/global-entrepreneur>

⁹⁴ Connect Latvia mājaslapa, pieejams: <http://www.connectlatvia.lv/>

⁹⁵ Latvijas Universitāte. Latvijas universitāte attīsta sadarbību ar Kembridžas Universitāti jaunuzņēmumu atbalstam (8.02.2018.), pieejams: <https://www.lu.lv/par-mums/lu-mediji/zinas/arhivs/arhiva-zina/t/18910/>

⁹⁶ Dienas Bizness, Pusotra gada laikā licencēti 11 inovācijas platformas "Demola Latvia" risinājumi, pieejams: <https://www.db.lv/zinas/pusotra-gada-laika-licenceti-11-inovācijas-platformas-demola-latvia-risinajumi-482058>

⁹⁷ Rīgas Tehniskā Universitāte, Īstenojot projektu "Demola Latvia", RTU stiprina uzņēmumu un studentu sadarbību inovācijas radīšanā, (4.12.2018.), pieejams: <https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/istenojot-projektu-demola-latvia-rtu-stiprina-uznemumu-un-studentu-sadarbibu-inovācijas-radisana?view=pdf>

rudenī. Konceptuāli līdzvērtīga alternatīva pieejama Vidzemes Augstskolas studentiem, kur tiek piedāvāta Inovāciju laboratorijas programma.

Junior Achievement Latvija ir sabiedriskā labuma organizācija un praktiskās biznesa izglītības eksperts Latvijas skolās. Organizācijas mērķis ir veicināt Latvijas tautsaimniecības attīstību, iesaistoties jaunatnes izglītošanā, uzņēmējspēju veicināšanā un jaunās uzņēmēju paaudzes veidošanā, mācību procesā sasaistot teorētiskās zināšanas ar praksi atbilstoši ekonomikai Latvijā, Eiropā un pasaulē. JA Latvija ir viens no 37 Junior Achievement Worldwide tīkla biedriem kopš 1991. gada. Eiropas Komisija atzinusi JA Latvija par vienīgo pozitīvo iniciatīvu Latvijā, kas ilgtermiņā un metodiski nodrošina jauniešiem uzņēmējdarbības izglītību. JA Latvija katru gadu nodrošina Eiropā aprobētu un Latvijas vajadzībām pielāgotu praktiskās biznesa izglītības programmu pieejamību aptuveni 60 000 skolēnu visā Latvijā visos izglītības līmeņos, tai skaitā arī augstskolās, kur tiek īstenota programma "JA Latvija Startup programma", kuras mērķis ir paaugstināt saimnieciskās darbības aktivitāti valstī, attīstīt un pilnveidot dažādu interešu un specialitāšu studentu prasmes un iemaņas uzņēmējdarbībā, veicināt starpnozaru sadarbību. Programmas ietvaros uzņēmums ir studentu veidots un vadīts mācību uzņēmums, kura darbībai piemīt izglītojošs raksturs. JA Latvija Start-Up programma ir starptautiska praktiskās biznesa izglītības platforma. Ik gadu programmas ietvaros norisinās gan nacionāla, gan starptautiska mēroga studentu biznesa ideju sacensības.

No zinātnieku puses jaunuzņēmumu vidē ir iesaistījušās 2 organizācijas - **Latvijas Jauno zinātnieku apvienība** un **Latvijas izgudrotāju biedrība**. Latvijas Jauno zinātnieku apvienība arī ir uzsākusi dalību Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas attīstībā, atbalstot ideju autorus LU Cietvielu un fizikas institūta organizētajā Deep Science hakatonā 2018. gada maijā. Savukārt Latvijas izgudrotāju biedrības pamanāmākais pasākums ir izgudrojumu un inovāciju izstāde Minox, kas 2018. gadā notika jau septīto reizi. 2018. gadā pirmo reizi tiek rīkotas reģionālās izstādes Liepājā, Daugavpilī, Cēsīs, Jelgavā, un noslēgumā - arī starptautiskā izstāde Rīgā. Izstādē ir iespēja iepazīties ar jaunākajiem izgudrojumiem un inovatīviem risinājumiem un klātienē tikt ar to autoriem. Izstāde tiek rīkota ar mērķi popularizēt izgudrotājdarbību Latvijas sabiedrībā, kā arī veicināt izgudrojumu komercializāciju. Izstādi 2018. gadā biedrība organizēja sadarbībā ar biedrību Connect Latvija un Latvijas Zinātņu akadēmiju, kā arī ar partneriem reģionos.⁹⁸

3.1.2 Jaunuzņēmumu asociācija un citas asociācijas

Jaunuzņēmumu asociācija "Startin.lv" tika dibināta 2016. gada februārī un 2 gadu darbības laikā ir apkopojusi jau 92 biedrus, kuru vidū ir ne tikai jaunuzņēmumi, bet arī korporatīvie uzņēmumi, juridisko pakalpojumu sniedzēji un citi ekosistēmas pārstāvji un veidotāji.⁹⁹ Asociācijas Facebook mājaslapai seko gandrīz 2 tūkstoši sekotāju¹⁰⁰.

Lai arī viens no primārajiem asociācijas darbības mērķiem ir jaunuzņēmumu interešu pārstāvniecība nozares politikas veidošanā, Startin.lv īsteno arī virkni citu aktivitāšu ekosistēmas pilnveidošanai un attīstīšanai. Startin.lv ir nozīmīga loma vietējās ekosistēmās koordinētas darbības un stratēģiskas attīstības veidošanā. Šobrīd asociācija ir uzņēmusies regulāri savest kopā vietējās ekosistēmas veidotājus, ik mēnesi organizējot ekosistēmas brokastis jeb neformālu tikšanos, kuras laikā tiek izrunātas aktualitātes ekosistēmā, tālākie plāni un veicināta stratēģiska ekosistēmas attīstība. Tāpat arī kopā ar vietējās ekosistēmas sadarbības partneriem tiek organizēti dažādi jaunuzņēmumu vides pasākumi, kā info semināri, pitching sacensības, hakatoni, tiek informēti studenti par prakses iespējām Latvijas jaunuzņēmumos. Asociācija, sadarbojoties ar Ekonomikas ministriju, arī izglīto un informē sabiedrību par jaunuzņēmumu darbību un nozares iespējām, kā arī vietējās ekosistēmas pieejamo atbalstu jaunuzņēmuma veidošanā un attīstīšanā. Asociācija aktīvi sadarbojas ne tikai ar vietējās ekosistēmas spēlētājiem, bet arī veido un uztur saikni ar globālo startup ekosistēmu, gan esot "European Startup Network" biedram, kur iesaistās jaunuzņēmumu interešu pārstāvniecībā un komunikācijā

⁹⁸ Magnetic Latvia, innovation, Ziema 2018, pieejams: http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/innovation2_lat.pdf

⁹⁹ Startin.lv mājaslapa (skatīts 05.01.2019.), pieejams <http://startin.lv/>

¹⁰⁰ Facebook Startin.lv profils, <https://www.facebook.com/Startin.LV/>, skatīts 19.01.2019

starp nacionālajām jaunuzņēmumu asociācijām Eiropas līmenī, gan arī uzņemot dažādas ārvalstu delegācijas un iepazīstinot tās ar vietējo ekosistēmu prezentāciju un tīklošanās pasākumos, kā arī pitching sacensību u.c. aktivitāšu laikā.^{101 102}

Jaunuzņēmumu asociācijai ir divi darbinieki, kā arī padomē darbojas dažādi jaunuzņēmumu ekosistēmas pārstāvji, kas darbojas uz brīvprātības principa. Pirms tam asociācija ienākumus saņēma tikai un vienīgi no biedra naudām, taču līdz ar sadarbības līguma ar Ekonomikas ministriju noslēgšanas, saņem arī atbalstu no ministrijas, lielākoties par sabiedrisko attiecību un informatīvo atbalstu jaunuzņēmumiem¹⁰³.

Sabiedrisko organizāciju **"Latvijas Privātā un Riska kapitāla asociāciju"** (*Latvian Venture Capital Association - LVCA*) 2003. gadā nodibināja seši lielākie uzņēmumi, kas darbojas riska kapitāla nozarē Latvijā – "Baltcap Management Latvia", "EKO Investors", "Hanseatic Capital Latvia", "NCH Advisors INC.", "Norvēģijas – Latvijas uzņēmējdarbības attīstības fonds" un "Small Enterprise Assistance Funds" -, kā arī "Latvijas Attīstības aģentūra", lai veicinātu riska kapitāla nozares attīstību Latvijā.¹⁰⁴ Šobrīd asociācija apvieno 42 organizācijas: lielāko daļu riska kapitāla nozares dalībnieku Latvijā, to vidū arī vairākus fondus, kas investē Latvijas jaunuzņēmumos, kā akcelerācijas fondus, Commercialization Reactor un Buildit, un starta kapitāla fondus Imprimatur Capital, Expansion Capital, un izaugsmes fondus FlyCap, ProksCapital, Social Disvocery Ventures. 2017. gadā LVCA biedri kopā investējuši vairāk nekā 26 miljonus EUR vairāk nekā 17 uzņēmumos, kuri pārstāv galvenokārt tādas nozares kā informācijas tehnoloģijas, elektronika, pakalpojumi un apstrādes rūpniecība.¹⁰⁵

Kopš 2015. gada LVCA un privāto investoru biedrība "Latvijas Biznesa Eņģeļu Tīkls" (LatBAN) kopīgi īsteno iniciatīvu "Gada investors", kuras mērķis ir veicināt investīciju nozares attīstību Latvijā, paplašinot investoru tīklu. Apzinot un popularizējot 2018. gada veiksmīgākās investīcijas, investorus un darījumu konsultantus, kuri snieguši nozīmīgu ieguldījumu Latvijas investīciju vides un uzņēmējdarbības attīstībā, ir sniegti arī apbalvojumi. Apbalvojumu "Gada perspektīvākā investīcija 2018" privāto investoru sektorā saņēma Anatolijs Prohorovs par atkārtotu investīciju audio tehnoloģiju jaunuzņēmumā "Sonarworks". Apbalvojumu "Gada investīcija 2018" saņēma starptautiskais investīciju uzņēmums "Kartesia" par pirmo investīciju darījumu Baltijas valstīs – antirefektīvā stikla ražošanas uzņēmuma "GroGlass" iegādi, kurš tiek uzskatīts par vienu no veiksmīgākajiem augsto tehnoloģiju jaunuzņēmumiem Latvijā. Balvu "Gada videi draudzīgākā investīcija 2018" saņēma investors Matīss Ansviesulis par investīciju jaunuzņēmumā "AirBoard", kurš uzkonstruējis pasaulē pirmo augstas celstspējas (100 kg) bezpilotu lidaparātu "AirBoard Agro", savukārt apbalvojums "Gada nozares atbalstītājs 2018" privāto investoru sektorā tika piešķirts Ekonomikas ministrijai par atbalstu ekosistēmas pilnveidošanā, īpaši par privāto investoru iekļaušanu Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumā.¹⁰⁶

Biedrība **"Latvijas Biznesa Eņģeļu Tīkls"** darbojas kopš 2014. gada un apvieno Latvijas privātos investorus jeb biznesa eņģeļus (75 biedri). Kā norāda biedrība, biznesa eņģeļis ir nozīmīgs atbalsts jaunajiem uzņēmumiem ar strauju izaugsmes potenciālu to agrīnā attīstības stadijā, un biznesa eņģeļa pieredze uzņēmējdarbībā un kontaktu loks dod iespēju atrast projektam īsāko ceļu uz peļņu. LatBan aktīvi iesaistās jaunuzņēmumu vides veidošanā, gan veicinot finansējuma pieejamību Latvijas jaunuzņēmumiem, gan organizējot meistarklases kā investīciju piesaistē, tā arī investīciju veikšanā. Ik mēnesi norisinās investīciju sesijas, kurās uzņēmumi, tai skaitā jaunuzņēmumi, var prezentēt savas idejas biznesa eņģeļiem. Lielākiem investīciju projektiem pieejams arī sindikāts. 2017. gadā LatBAN biedri veikuši investīcijas par kopējo summu 15,4 milj. EUR, no kuriem 2,9 milj. EUR investēti startup projektos.¹⁰⁷

¹⁰¹ Startin.lv mājaslapa (skatīts 05.01.2019.), pieejams <http://startin.lv/about/learn-more/>

¹⁰² Intervija ar Startin.lv pārstāvjiem (16.11.2018.)

¹⁰³ Intervija ar Startin.lv pārstāvjiem (16.11.2018.)

¹⁰⁴ Latvijas Riska kapitāla asociācijas (LVCA) mājaslapa, pieejams <https://www.lvca.lv>

¹⁰⁵ Startin.lv, Info Seminar 2: Investment opportunities and financial support, Rīgā, 13.11.2018.

¹⁰⁶ LVCA, "Gada investors 2018" apbalvotākais darījums - GroGlass pārdošana (18.01.2019.), pieejams <https://www.lvca.lv/lv/jaunumi/gada-investors-2018-apbalvotakais-darijums-groglass-pardosana>

¹⁰⁷ LatBan mājaslapa, pieejams <https://latban.lv/>

Tā kā Latvijas jaunuzņēmumu vidū dominē informācijas tehnoloģiju un finanšu tehnoloģiju jaunuzņēmumi, arī šo nozaru asociācijām, kā Latvijas atvērto tehnoloģiju asociācijai (LATA), Latvijas Informācijas un Komunikācijas tehnoloģijas asociācijai (LIKTA), Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijai (LAFPA), vairākām blokķēdes nozares asociācijām (2017. gada laikā tikušas dibinātas 3 biedrības, kas saistītas ar blokķēžu tehnoloģiju attīstību: "Latvijas blokķēdes attīstības asociācija", "Latvijas Blockchain asociācija", un "Latvian blockchain and cryptocurrency union"¹⁰⁸), ir būtiska loma nozares attīstības veicināšanā, prioritāri pārstāvēt nozares uzņēmumu intereses un sniegtot rekomendācijas politikas veidotājiem, kā arī iesaistoties jaunuzņēmumu vides pasākumos un to organizēšanā, kā hakatonos, semināros un forumos.

3.1.4 Koprades telpas

Koprades (*co-working*) biroju telpas piedāvā iespēju īrēt atvērtā tipa birojā individuālu darba vietu, kas nodrošināta ar biroja darbam nepieciešamo infrastruktūru. Koprades telpas biznesa modelis galvenokārt balstās uz biedru naudas maksājumu atkarībā no nepieciešamā nodrošinājuma un sniedz iespēju dažādu jomu profesionāļiem un uzņēmumiem strādāt vienuviet, dalot kopīgas biroja telpas un kultūru.¹⁰⁹

Pasaulē pirmās koprades telpas tika atvērtas tikai 2005. gadā Sanfrancisko, ASV.¹¹⁰ Pirmajos koprades telpu attīstības gados pasaulē bija tikai ap 75 kopā strādāšanas telpām (2007. gadā), taču nākamo desmit gadu laikā to skaits ir pieaudzis līdz aptuveni 17 000 - 18 000 koprades telpu pasaulē 2018. gadā, kuru pakalpojumus izmanto 2 miljoni cilvēku. Paredzams, ka koprades telpu skaits turpinās pieaugt un līdz 2022. gadam sasniegs 30 000 telpu visā pasaulē, kurās darbosies vairāk nekā 5 miljoni biedru.¹¹¹

Arī Latvijā novērojams koprades telpu un to rezidentu skaita pieaugums. Latvijā 2019. gada sākumā pieejamas un aktīvas aptuveni 13 koprades telpas (Ilustrācija 68), kuras darbojas pēc dažādiem darbības modeļiem. Dažās no norādītajām vietām, kā, piemēram, "Regus", standarta biroju telpu īre uzņēmumiem ir primārais darbības modelis, kam paralēli ieviestas koprades telpas ar individuāliem darba galdiem pašnodarbinātajiem vai uzņēmumiem. Viena no pirmajām koprades telpām Latvijā ir "Birojnīca", kura tika atvērta 2010. gadā ar mērķi radīt telpu un vidi ārpalpojuma darbiniekiem, pašnodarbinātajiem un mazajiem uzņēmumiem, kuru tie var izmantot kā biroju un arī vietu domubiedru un sadarbības partneru atrašanai. "Birojnīca" darbības modelis laika gaitā ir mainījies, un 2019. gada sākumā tas piedāvā vietu prezentāciju, semināru, konferenču rīkošanai bez pastāvīga darba galda īres iespējām. 2012. gadā tika atvērta tieši jaunuzņēmumiem paredzēta kopstrādes telpa "TechHub Riga", kas aizsāka jaunuzņēmumu vides un kopienas veidošanu Latvijā, organizējot ikmēneša tikšanās u.c. informatīvus un izglītojošus pasākumus tehnoloģiju uzņēmumiem, interesentiem. Tālākā laika periodā no 2012. līdz 2018. gadam ir atvērtas vidēji 2-3 kopstrādes telpas ik pa 2 gadiem.

¹⁰⁸ <https://www.klientuportfelis.lv/lv/jaunumi/6029/dibinata-vel-viena-asociacija-blokkedes-tehnologijas-attistibai>

¹⁰⁹ Spreitzer et al., "Why People Thrive in Coworking Spaces", Harvard Business Review (September, 2015), pieejams <https://hbr.org/2015/05/why-people-thrive-in-coworking-spaces>

¹¹⁰ Kjersti Sjaatil, 2018. Are coworking spaces shaping entrepreneurship cultures? A case study of Tøyen Startup Village. Pieejams: <https://medium.com/datadriveninvestor/are-coworking-spaces-shaping-entrepreneurship-cultures-a-case-study-of-toyen-startup-village-4f822163f386>

¹¹¹ Global Co-working Unconference Conference, Emergent research "Number of U.S. and Global Coworking Spaces and Members, 2017 – 2022", pieejams <http://gcuc.co/wp-content/uploads/2017/12/GCUC-Global-Coworking-Stats-2017-2022.pdf>

Ilustrācija 68. Koprades telpu attīstība un pieejamība Latvijā¹¹²

Par kopstrādes telpu aizsākumu tiek uzskatītas *hackerspace*. Rīgā pēc šāda principa darbojas biedrība "Make Riga", kas atrodas Elektronikas un datorzinātņu institūta telpās un biedriem nodrošina iespēju izmantot instrumentus, kopīgi strādāt pie *hardware* projektiem un apmainīties ar zināšanām, kā arī izmantot koprades telpas. Organizācija aktīvi iesaistās arī hakatonu un *meet-up* organizēšanā.

Papildus pilnībā atvērtiem kopstrādes birojiem visā pasaulē tiek atvērtas un darbojas arī specializētas kopstrādes telpas, kurās atlasa dalībniekus ar noteiktu darbības virzienu. Piemēram, Vašingtonas "Hera Hub" ir kopstrādes telpas, ko radīušas sievietes sievietēm, Filadelfijas "Tribe Commons" orientēts uz jauniem ebreju uzņēmējiem, Ņujorkas "Paragraph" piedāvā darba vietas rakstniekiem, Parīzes "La Ruche" rūpīgi atlasa sociālās uzņēmējdarbības projektos nodarbinātos, "BoxHub" Kopenhāgenā fokusējas uz arhitektūru, būvniecību un digitalizāciju, tādējādi nozaru pārstāvji sadarbojoties palīdz viens otram nonākt pie jaunām idejām¹¹³. Viena no Rīgas specializētajām kopstrādēm "Photo Space Rīga"¹¹⁴, kur var satikties fotogrāfijas un radošo industriju entuziasti, piedāvā gan individuālas darbavietas, gan arī nepieciešamo aprīkojumu un pasākumu telpu.

Jaunuzņēmumiem specializēta kopstrādes telpa ir "TechHub", kas ir arī lielākā jaunuzņēmumu kopiena Latvijā, taču salīdzinoši augsts jaunuzņēmumu rezidentu īpatsvars ir arī koprades telpās The Mill un OraculeTangSpace.¹¹⁵ Tehniskajā jomā populāri ir arī "FabLabi" un "MakerSpace", kas nodrošina resursus, instrumentus un tehniku roku darbam.

Koprades telpas piedāvā arī universitāšu uzņēmējdarbības atbalsta centri: LU Studentu biznesa inkubators, RTU, Turība business hub, kā arī pieejamas koprades telpas reģionos: Coworking Liepāja, Ventspils Biznesa atbalsta centra koprades telpas, kā arī darba telpas pieejamas LIAA Biznesa inkubatoros uzņemtajiem dalībniekiem.

¹¹² Autoru vizualizācija

¹¹³ A. Ozoliņš "Vienatnē ar visiem. Latvija strauji ienāk kopstrādes biroju mode", (05.02.2018.), pieejams <http://kokteilis.lv/coworking-vienatne-ar-visiem-latvija-strauji-ienak-kopstrades-biroju-mode/>

¹¹⁴ Photo Space Rīga mājaslapa, "Par mums", pieejams <http://www.photospaceriga.lv/about/>

¹¹⁵ Telefonintervijas ar 13 koprades telpu pārstāvjiem

Ilustrācija 69. Koprades telpu pārskats¹¹⁶

	Nosaukums	Platība	Ietilpība (maksimālais darba galdu/cilvēku skaits)	Jaunuzņēmumu skaits	Mēneša maksa par fiksētu darba galdu	mēneša maksa par - koplietošanas darba galds	Daļa no globālā tīkla	Vai norisinās aktivitātes jaunuzņēmumiem?
1	TechHub Rīga	70 m2	60	100%	100	75	ir	Jā
2	Swedbank DoBe	nav datu	50	80%	0	0	nav	Startup Wise Guys akceleratora un tā komandu rezidences vieta, bet patstāvīgi uzturās 3 jaunuzņēmumi
3	THE MILL	150 m2	20	50%	150+PVN	100+PVN	nav	Jā
4	OracleTang Space	700 m2	100	30%	130	110	nav	Gan paši organizē, gan citas organizācijas viņu telpās organizē pasākumus jaunuzņēmumiem.
5	Double9	250 m2	40	25%	169	119	nav	Nenorisinās šobrīd vietas trūkuma dēļ, bet ir plāns pēc vietas paplašināšanās
6	Coworking Rīga	650 m2	50	20%	120	100	ir	Nav datu
7	TEIKUMS	nav datu	150	10%	180	150	nav	Teikums neorganizē pasākumus tieši startupiem, bet ir atvērti organizācijām, kas vēlas to darīt.
8	Regus	nav datu	3-5 cilvēki	0%	personalizēta likme	personalizēta likme	ir	Koprades telpas pieejamas katrā no Regus biroju ēkām, vienas telpas ietilpība ir no 3 - 5 cilvēkiem.
9	Darba Vieta	900 m2	90	nav datu	140	75	nav	Nav datu
10	Workland	759.7 m2	nav datu	nav datu	sākot no 250	nav	nav	Nē
11	People Work	3500 m2	400	nav datu	199	99		
12	Make Rīga	151m2+	15	nav datu	-	25	nav	Make Rīga organizē, vidēji reizi mēnesī.
13	Birojnīca	113,5 m2	15-90	-	-	-	nav	Tikai sapulču, tikšanās, izglītības un semināru telpa, bet ne co-working telpa. Vieta prezentāciju, semināru, konferenču rīkošanai.
14	Coworking Liepāja	450 m2	40	nav datu	80	60	nav	Tiek organizētas sadarbībā ar Kurzemes biznesa inkubatoru.

¹¹⁶ Apkopoto publiski pieejamo informāciju un aptaujājot koprades telpu vadītājus

3.1.5 Biznesa inkubatori

2019.gada sākumā visā Latvijā uzņēmējdarbības uzsācējiem, tai skaitā jaunuzņēmumu dibinātājiem, pieejami vairāk nekā 25 biznesa inkubatori, kas atrodas gan Rīgā, gan reģionu pilsētās. Starp tiem 15 ir Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras biznesa inkubatori (Magnetic Latvia Biznesa inkubatori), kā arī 11 augstskolu inkubatori un uzņēmējdarbības atbalsta centri, un 1 privātais inkubators ("Kurzemes biznesa inkubators"), kurš darbojas 3 dažādās Latvijas pilsētās (Liepājā, Kuldīgā un Saldū) (Ilustrācija 70).

Ilustrācija 70. Biznesa inkubatori Latvijā ¹¹⁷

Inkubatori	Vidēji gada laikā atbalstītās komandas	Jaunuzņēmumu skaits	Specializācija (inkubatoru skaits – joma)
15 LIAA inkubatori	627 pirmsinkubācija + 354 inkubācija * ¹¹⁸ *laika periodā no 2016.-2018. gadam	34 ¹¹⁹	1 - radošās industrijas
11 augstskolu inkubatori	<100 ¹²⁰	netiek identificēti ¹²¹	1 - radošās industrijas 1 - augstās tehnoloģijas
1 privātais inkubators (Saldū, Kuldīgā un Liepājā)	10 ¹²²	5 ¹²³	1 - jaunuzņēmumu iesaiste

Kopumā inkubatori sniedz vispārēju uzņēmējdarbības atbalstu, un nozaru griezumā Latvijā darbojas tikai daži specializētie inkubatori, kā, piemēram, LIAA Radošo industriju inkubators, un daži augstskolu inkubatori, kam ir specializēts fokuss (padziļinātas zināšanas, pieredze, kompetences un infrastruktūra) vai specializētas

¹¹⁷ Autoru vizualizācija, apkopojot publiski pieejamos datus un individuālajās intervijās apstiprināto informāciju

¹¹⁸ LIAA inkubatoru ziņojums "Kopsavilkums par projekta "Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubators" īstenošanas rezultātiem līdz 31.08.2018", pieejams <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori/par-projektu>, salīdzināts ar pētījuma jaunuzņēmumu datubāzi

¹¹⁹ LIAA inkubatoru ziņojums "Kopsavilkums par projekta "Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubators" īstenošanas rezultātiem līdz 31.08.2018", pieejams <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori/par-projektu>, salīdzināts ar pētījuma jaunuzņēmumu datubāzi

¹²⁰ Autoru aprēķini pēc augstskolu inkubatoru publiski izziņotās informācijas par atbalstīto studentu un to komandu skaitu

¹²¹ Augstskolu inkubatoru pārstāvji individuālajās un telefonintervijās apstiprināja, ka neidentificē un neatdala jaunuzņēmumu komandas no jauna biznesa uzsācējiem, tāpēc nevar nosaukt inkubatoru atbalstu saņēmušo jaunuzņēmumu skaitu

¹²² Telefonintervija ar Kurzemes biznesa inkubatora pārstāvi

¹²³ Telefonintervija ar Kurzemes biznesa inkubatora pārstāvi

programmas atsevišķu nozaru uzņēmējdarbības attīstīšanā, kā RTU Dizaina fabrika (ar specializāciju zinātnietilpīgu biznesa ideju attīstīšanā (mehāniskajā inženierijā, robotikā, modelēšanā (hardware) u.c. augstajās tehnoloģijās) un RISEBA Radošā biznesa inkubators (ar specializāciju radošajās industrijās un sociālajā uzņēmējdarbībā), kā arī LU Studentu biznesa inkubators, kas piedāvā blokķēdes pirms-akceleratora programmu (izvērstu visu inkubatoru darbības raksturojumu un salīdzinājumu ataino Ilustrācija 73).

Gan valsts, gan augstskolu inkubatoros pirms-inkubācijas un inkubācijas programmās galvenokārt tiek sniegts vispārējs atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai un netiek atsevišķi identificēti un izdalīti jaunuzņēmumi. Jaunuzņēmumiem specializēts atbalsts tiek sniegts īpaši veidotās pirms-akceleratora programmās, kā "Blokķēdes pirms-akceleratori" LU Studentu Biznesa inkubatorā un "Climate-KIC Accelerator Latvia", un "Greenhouse" RTU Dizaina fabrikā. Savukārt Kurzemes biznesa inkubators, kas ir privātais inkubators, sniedz atbalstu gan jebkuram uzņēmējdarbības uzsācējam, gan īsteno tieši jaunuzņēmumiem paredzētas investīciju sesijas ar biznesa eņģeļiem, un 2018. gada laikā aptuveni puse no inkubatora atbalstītajiem uzņēmumiem ir bijuši jaunuzņēmumi. Inkubatora sadarbības partneru lokā ir Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, finanšu institūcija Altum, Zaļo un Viedo Tehnoloģiju Klasteris, Liepājas Speciālā ekonomikas zona, Liepājas Universitāte, kā arī citas uzņēmējdarbības atbalsta organizācijas un augstākās izglītības iestādes, tādējādi inkubators ir aktīvi darbojas visā Kurzemes reģionā.

LIAA inkubatori piedāvā atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai 15 dažādās Latvijas pilsētās. Tiek sniegts atbalsts fiziskām personām un komersantiem¹²⁴, nodrošinot uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai nepieciešamo vidi, konsultācijas, apmācības un pasākumus par vispārīgiem uzņēmējdarbības jautājumiem, mentoru atbalstu un grantus (Ilustrācija 71). Rīgā ir pieejams viens inkubators, kas specializējas radošajās industrijās, tādējādi uz atbalsta pakalpojumiem šajā inkubatorā var pretendēt tikai uzņēmumi, kas darbojas radošajās industrijās: arhitektūra, dizains, kino, izpildītājmāksla, vizuālā māksla, mūzika, izdevējdarbība, televīzija, radio un interaktīvie mediji, reklāma, datorspēles un interaktīvās programmatūras, kultūras mantojums, kultūras izglītība, atpūta, izklaide un citas kultūras darbības. Radošā inkubatora atbalstu saņēmuši arī vairāki jaunuzņēmumu zīmoli, kā "Kurp.es", "Solfeg.io", "Vividly".

Jaunuzņēmumi norāda – tas, ka tikai Rīgā pieejams radošo industriju inkubators, ierobežo viņu iespējas saņemt atbalstu galvaspilsētā. Pēc pētījuma jaunuzņēmumu datubāzes datiem Rīgā savu faktisko adresi un darbības vietu uzrādījuši 72% no visiem jaunuzņēmumiem¹²⁵. Uzņēmumiem, kas izmanto reģionālo inkubatoru atbalstu, tas ir papildus slogs (ceļa izmaksas un ceļā pavadītais laiks), lai regulāri apmeklētu galvaspilsētā esošo inkubatoru¹²⁶.

Savukārt 14 reģionālie inkubatori piedāvā vispārēju atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai tiem, kam nav konkrētas nozares specializācijas. Dati par LIAA noslēgtajiem pirmsinkubācijas un inkubācijas līgumiem uzrāda, ka uz 2018. gada augustu LIAA inkubatoru atbalstu ir saņēmis 981 uzņēmums, starp kuriem tikai 3% jeb 34 uzņēmumi ir jaunuzņēmumi.¹²⁷ Jaunuzņēmumi norāda, ka labprāt izmanto LIAA inkubatoru piedāvāto tehnisko atbalstu, kā telpas, grantus eksporta aktivitātēm, taču atzīst, ka tradicionālās inkubācijas programmas, t.sk. apmācības un mentoru atbalsts, nav piemērotas startup dzīves ciklam, kuram nepieciešama strauja attīstība un izaugsme jau pašos pirmajos darbības gados, kā arī specifiskas mārketinga, pārdošanas un investīciju piesaistes prasmes¹²⁸.

Inkubatoru apkopotie dati par to klientiem pēc to pārstāvošās darbības jomas atspoguļo, ka inkubatorus galvenokārt izmanto tekstilizstrādājumu un apavu ražotāji; sporta, izklaides un atpūtas pakalpojumu

¹²⁴ Neatbalstāmās nozares: zvejniecība un akvakultūra; lauksaimniecības produktu primārā ražošana, pārstrāde un tirdzniecība; tirdzniecība; finanšu starpniecība; operācijas ar nekustamo īpašumu; iznomāšanas un ekspluatācijas lizings; azartspēles.

¹²⁵ Noteikts pēc jaunuzņēmumu norādītās pasta adreses jeb faktiskās atrašanās vietas uzņēmumu datubāze "Lursoft"

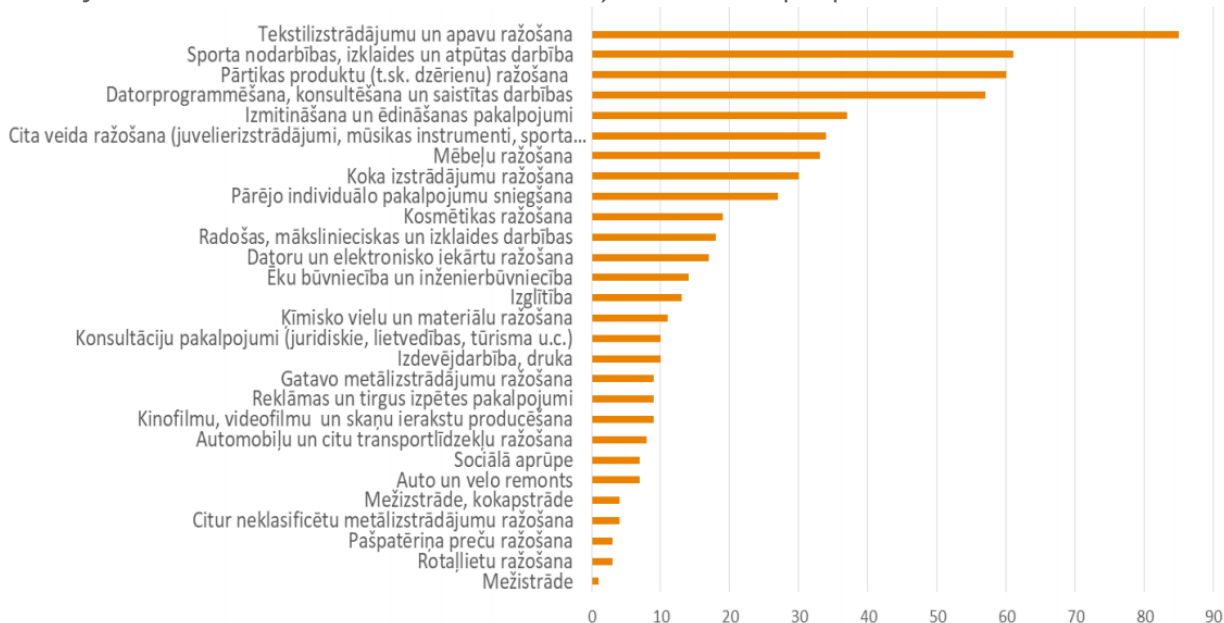
¹²⁶ 8.pielikums "Apkopojums 2. fokusgrupas diskusijai par dibinātājiem un uzņēmuma attīstības stadijām vietējā un globālā mērogā" (07.01.2019.)

¹²⁷ LIAA inkubatoru ziņojums "Kopsavilkums par projekta "Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubatori" īstenošanas rezultātiem līdz 31.08.2018", pieejams <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori/par-projektu>, salīdzināts ar pētījuma jaunuzņēmumu datubāzi

¹²⁸ 8.pielikums "Apkopojums 2. fokusgrupas diskusijai par dibinātājiem un uzņēmuma attīstības stadijām vietējā un globālā mērogā" (07.01.2019.)

sniedzēji; kā arī pārtikas produktu ražotāji (Ilustrācija 71), kurus jaunuzņēmumi saredz kā dzīvesstila uzņēmējus, taču jaunuzņēmumiem ir svarīgi atrasties vidē, kur ideju autori ir gatavi radīt radikālas pārmaiņas (*disruptive change*) pastāvošajās nozarēs un būt nākotnes jauno, vēl neeksistējošo nozaru veidotāji.¹²⁹

Ilustrācija 71. LIAA Biznesa inkubatoru atbalstīto uzņēmumu skaits pēc pārstāvētās nozares¹³⁰

Augstskolu inkubatori un uzņēmējdarbības atbalsta centri

Latvijā 11 augstskolās ir izveidoti biznesa inkubatori un uzņēmējdarbības atbalsta centri, no kuriem aktīva darbība norisinās 10 inkubatoros: LU Studentu inkubatorā, RTU Dizaina fabrikā, Ekonomikas un kultūras augstskolas Biznesa inkubatorā, RISEBA Radošā biznesa inkubatorā, Turība Business hub inkubatorā, Ventspils Augstskolas Uzņēmējdarbības, inovāciju un reģionālās attīstības centrā, Rīgas Biznesa skolas Startup Lab, ISMA Biznesa inkubatorā, Banku Augstskolas Biznesa inkubatorā (izvērstu visu inkubatoru darbības raksturojumu un salīdzinājumu ataino Ilustrācija 73).

Diviem inkubatoriem ir specializēts fokuss un padziļinātas zināšanas, pieredze un kompetences atsevišķu nozaru uzņēmējdarbības attīstīšanā, kā RTU Dizaina fabrika (ar specializāciju zinātnietilpīgu biznesa ideju attīstīšanā (mehāniskajā inženierijā, robotikā, modelēšanā (hardware) u.c. augstajās tehnoloģijās) un RISEBA Radošā biznesa inkubators (ar specializāciju radošajās industrijās un sociālajā uzņēmējdarbībā).

Vērtējot augstskolu biznesa inkubatoru pieejamību, redzams, ka tikai dažu inkubatoru pakalpojumi un atbalsts ir pieejams arī jebkurai citam interesentam, ne tikai konkrētās augstskolas studentam. LU Studentu Biznesa inkubators nosaka 50% LU studentu īpatsvaru komandā, RTU Dizaina fabrikas IdeaLab inkubācijas programmai nav kritēriju attiecībā uz studentu izcelsmi, bet vēlams sasaiste ar RTU, savukārt Turība Business Hub piedāvā ikvienam interesentam, kas vēlas attīstīt vai uzsākt savu biznesu, maksas programmu "Mentorklase". Tāpat citi inkubatori norāda, ka ir atvērti multidisciplinārām komandām ar nosacījumu, ja komandā ir konkrētās augstskolas students.

LU Studentu biznesa inkubators atzīst, ka studentu veidotajiem uzņēmumiem ir zema procentuālā iespējamība, ka tie būs veiksmīgi vai pat eksistējoši uzņēmumi, jo studentiem nav vēl nozarē gūtās praktiskās pieredzes, tāpēc galvenais mērķis lielākajai daļai ideju autoru inkubācijas programmas laikā ir galvenokārt notestēt ideju un iegūt ieskatu reālajā uzņēmējdarbības vidē.¹³¹ Šim nolūkam LU Biznesa inkubators 2016. gadā sadarbībā ar modes un izklaides centru Rīga Plaza un ar ASV vēstniecības atbalstu izveidoja "Inovāciju

¹²⁹ Intervija ar TechHub valdes pārstāvi, 10.01.2019.

¹³⁰ LIAA prezentācija "LIAA atbalsts inovācijām", pieejams

https://www.lps.lv/uploads/docs_module/4_LIAA%20atbalsts%20inov%C4%81cij%C4%81m.pdf

¹³¹ Intervija ar LU Studentu biznesa inkubatora pārstāvi, 22.11.2018.

stendu". „Inovāciju stends” atrodas iepirkšanas centrā Rīga Plaza, un tā mērķis ir palīdzēt jaunajiem un topošajiem uzņēmējiem novērtēt reālu pieprasījumu pēc produkta un atrast idejas konceptu, kas būs klienta vajadzībām piemērots, pamatojoties uz 15 000 potenciālo klientu atsauksmēm, kas tiek iegūtas standā, prezentējot vai pārdodot produktu pirms tā oficiālās palaišanas tirgū. Atšķirībā no tradicionālajām klientu aptaujām „Inovāciju stenda” apmeklētājam ir iespēja nopirkt jaunu produktu, tādā veidā parādot reālu pieprasījumu pēc tā. Inkubators sagaida, ka pēc dalības standā jaunais uzņēmējs atradīs īsto biznesa virzienu, kurā mērķtiecīgi darboties tālāk, vai arī sapratīs, ka ir jāmeklē pavisam cita pieeja vai pat ideja.^{132 133}

Paralēli tam LU studentu biznesa inkubators iesaistās ekosistēmas veidošanā, organizējot studentu jaunuzņēmumu konferenci IceBreakers, kā arī specializējoties blokķēdes jaunuzņēmumu attīstīšanā, sadarbībā ar Latvijas Blockchain asociāciju piedāvājot Latvijā unikālu pirmsakcelerācijas programmu, kas 12 nedēļu laikā palīdz tās dalībniekiem attīstīt blokķēdes tehnoloģijas biznesa idejas. Tāpat arī inkubators papildina akadēmiskās izglītības saturu, īstenojot programmu “Studenta uzņēmēja gars”, tādējādi sniedzot iespēju jebkuram Latvijas Universitātes studentam izvēlēties to kā brīvās izvēles jeb C daļas priekšmetu. Akadēmiskā kursa „Uzņēmējdarbības ekonomika” ietvaros 140 studenti no dažādām Latvijas Universitātes fakultātēm komandās ik gadu attīsta reālas uzņēmējdarbības idejas, ko kursa noslēgumā vērtē pieredzējušu uzņēmēju komisija, kā arī kursa noslēgumā absolventu komandas kopā ar LU Biznesa inkubatora regulārā sasaukuma dalībniekiem piedalās konkursā par iespēju iegūt 10 000 EUR uzņēmuma turpmākai attīstīšanai. Programmu “Studenta uzņēmēja gars” absolvējuši jau 300 studentu, un no tiem 30% īstenojuši pirmo pārdošanu.

RTU Dizaina fabrika turpretī, īstenojot pirmsinkubācijas programmu un dažādas pirmsakcelerācijas programmas, kā arī nodrošinot infrastruktūru un kompetences prototipēšanai, ir izveidojusi saistītu vietējo sistēmu (Ilustrācija 72), kurā katra īstenotā programma sagatavoto komandu nākamajai attīstības fāzei, visbeidzot nonākot līdz gatavībai investīciju piesaistē, kas jaunuzņēmumu gadījumā ir dalība akcelerācijas programmā, kas jau veic pirms-sēklas un sēklas investīcijas uzņēmumu pamatkapitālā¹³⁴. Paralēli tiek īstenots arī starpdisciplinārs akadēmiskais kurss “Vertikāli integrēts projekts”, dažādas vasaras skolas un jauno profesionāļu prakses programma, kā arī RTU Dizaina fabrika ir atbildīgā iestāde inovāciju platformas “Demola-Latvia” īstenošanā¹³⁵. Tādējādi RTU Dizaina fabrika ir veiksmīgi izveidojusi atvērtu vienas pieturvietas vidi zinātnes un industrijas sadarbībai.

IdeaLab inkubācijas programma apvieno jaunos, talantīgos uzņēmējus, mentorus, jaunrades entuziastus, mācībspēkus un investorus, nodrošinot vidi jaunu ideju un produktu radīšanā vai jau esošo attīstīšanā.¹³⁶ Inkubācijas programma fokusējas uz ideju ieviešanu, kuras ietvaros dalībniekiem ir iespēja pārbaudīt un attīstīt savas idejas, pirms tās tiek realizētas dzīvē. IdeaLAB biznesa ideju pirmsinkubatora programma tiek īstenota 9 mēnešus, ietverot divu dienu apmācības, kouč sesijas, lekcijas par biznesa modeli, finanšu un juristu konsultācijas, tehniskais atbalsts no RTU Dizaina fabrikas, kā arī finansiāls atbalsts pēc nepieciešamības. Programmas noslēgumā, ideju autoriem ir visas iespēja turpināt idejas attīstību kādā no nākamā soļa programmām pateicoties sadarbībai ar Climate-KIC un citiem atbalsta instrumentiem.

¹³² LU Fonds, LU studentu Biznesa inkubatora "Inovāciju stends" <https://www.fonds.lv/projekti/2016/socialo-zinatnu/bi-inovaciju-stends/>

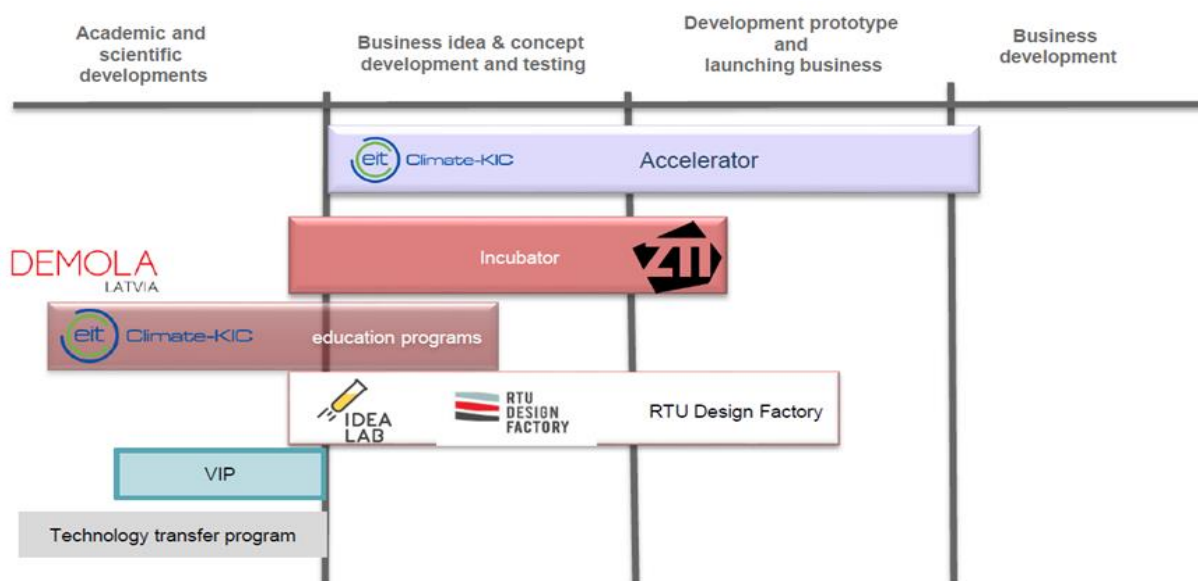
¹³³ Intervija ar LU Studentu biznesa inkubatora pārstāvi, 22.11.2018.

¹³⁴ Intervija ar RTU un RTU Dizaina fabrikas pārstāvjiem, 04.01.2019.

¹³⁵ RTU, "RTU Dizaina fabrikā īsteno starptautisku inovāciju sadarbības platformu «Demola Latvia»" (26.04.2017.), pieejams <https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-dizaina-fabrika-istenos-starptautisku-inovaciju-sadarbibas-platformu-demola-latvia> (skatīts 10.01.2019.)

¹³⁶ RTU Idea Lab mājaslapa, pieejams <http://idealab.rtu.lv/>

Ilustrācija 72. RTU Dizaina fabrikas īstenotās programmas¹³⁷

Pirmsinkubatora programma **“Greenhouse”** RTU Dizaina fabrikā tiek realizēta ar Rīgas Tehniskās universitātes “IdealAB” un Eiropas inovāciju un tehnoloģiju institūta un klimata zināšanu un inovāciju kopienas atbalstu.¹³⁸ “Climate-KIC Greenhouse” apvieno klimata pārmaiņu vadītus jaunus uzņēmējus, kuri ir gatavi attīstīt savu biznesa ideju. Programma ilgs sešus mēnešus, pēc tās idejas, kas būs guvušas atbalstu, varēs pieteikt arī tālākai izaugsmei “Climate-KIC Accelerator” programmā. “Climate-KIC” pirmsinkubatoram «Greenhouse» izvēlētās komandas saņem 2500 EUR līdzfinansējumu idejas attīstībai, biznesa ekspertu mentoringu, pieeju starptautiskajam klimata pārmaiņu tīklam, kā arī iespēju piedalīties apmācības programmā. Savukārt **“Climate-KIC Accelerator”** ir viena no Eiropas Inovāciju un tehnoloģijas institūta (EIT) klimata zināšanu un inovāciju kopienas “Climate KIC” iniciatīvām.¹³⁹ Tās mērķis ir atbalstīt iniciatīvas klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai un tīro tehnoloģiju komercializācijai. Programma ilgst no jūnija līdz novembrim, akceleratora dalībuzņēmumi saņem individuālo mentoringu, ekspertu vadītās apmācības, piekļuvi “Climate-KIC Accelerator” partneru tīklam, iespēju prezentēt savu jaunuzņēmuma ideju ES un iegūt līdzfinansējumu izaugsmei. Šis atbalsts ļauj jaunuzņēmumiem pārbaudīt izvēlēto biznesa modeli. Visā Eiropā katru gadu “Climate-KIC Accelerator” programma atbalsta vairāk nekā 150 jaunuzņēmumus.

RTU Dizaina fabrikas pārstāvji atzīst, ka galvenokārt nākas strādāt pie jauniešu uzņēmēja gēna un attieksmes veidošanas, lai sniegtu iespēju jauniešiem apzināties, ka viņi ir spējīgi radīt jaunus produktus, pakalpojumus, radīt inovācijas un veidot uzņēmumus. RTU Dizaina fabrika to redz vairāk kā ilgtermiņa investīciju cilvēkkapitālā un tā uzņēmējdarbības prasmju un attieksmes (*mindset*) attīstīšanā, tāpēc netiek veltīts ierobežotais laiks darbību raksturojošo rādītāju apkopošanai (kā pieteikumu skaits, nodibināto uzņēmumu, apgrozīto līdzekļu vai piesaistīto investīciju apjoms).¹⁴⁰

RTU Dizaina fabrika norāda, ka šobrīd viens no lielākajiem izaicinājumiem ir darba tirgus specifika Latvijā. Augstskolu studenti ļoti ātri, jau pirmajā, otrajā studiju gadā, integrējās darba tirgū. Studentiem nav pieejams nepieciešamais “drošības spilvens” jeb finansiālais nodrošinājums dzīvošanas izmaksu segšanai, lai iesaistītos uzņēmējdarbības aktivitātēs.

¹³⁷ RTU Dizaina fabrikas pārstāvja prezentācija Startin.lv informatīvajā seminārā “Investment opportunities and financial support”, Rīgā, 13.11.2018.

¹³⁸ RTU Idealab pirmo reizi aicina pieteikties zaļo biznesa ideju pirmsinkubatoram, pieejams <https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-idealab-pirmo-reizi-aicina-pieteikties-zalo-biznesa-ideju-pirmsinkubatoram>

¹³⁹ «Climate-kic accelerator Latvia» atver jaunās programmas uzsaukumu zaļo tehnoloģiju jaunuzņēmumiem, pieejams <https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/climate-kic-accelerator-latvia-atver-jaunas-programmas-uzsaukumu-zalo-tehnologiju-jaunuznemumiem>

¹⁴⁰ Intervija ar RTU un RTU Dizaina fabrikas pārstāvjiem, 04.01.2019.

Ilustrācija 73. Biznesa inkubatoru piedāvājums ideju autoriem un uzņēmējdarbības uzsācējiem¹⁴⁵

	Valsts inkubatori, atrašanās vieta	Nozares specializācija	Pieejamais atbalsts, pieejamības ierobežojumi, t.sk. specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem	Finansējuma pieejamība
1	LIAA Radošo industriju inkubators (Rīga)	Radošās industrijas ¹⁴⁶	<p>Pieejamais atbalsts: Pirmsinkubācijas atbalsts</p> <p>Bezmaksas (100% līdzfinansējums) pieejams fiziskām personām un komersantiem uz laiku ne ilgāk par 6 mēnešiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> sākotnējās biznesa idejas novērtējums konsultācijas biznesa modeļa pilnveidei biznesa prasmju un iemaņu apguve uzņēmējdarbībai nepieciešamā vide (open office) un biroja aprīkojums citas bezmaksas konsultācijas, apmācības un semināri pirmsinkubācijas atbalsts sākotnēji tiek piešķirts 2 000 EUR apmērā. <p>Inkubācijas atbalsts</p> <p>Pieejams komersantiem uz laiku ne ilgāk par 4 gadiem un kamēr atbalsts veicina attīstību:</p> <ul style="list-style-type: none"> viss pirmsinkubācijā pieejamais atbalsts (bezmaksas - 100% līdzfinansēts) individuāli katram biznesa inkubatora dalībniekam izvirzīti mērķi attīstībai dažādi pakalpojumi (testēšana, prototipēšana, mājas lapu izveide, tirgus izpēte u.c.) (50% līdzfinansēts) ekspertu konsultācijas (50% līdzfinansēts) iespēja pretendēt uz mentoru atbalstu (bezmaksas - 100% līdzfinansēts) inkubācijas. <p><u>Pieejamība:</u> fiziskas personas (biznesa ideju autori), kuras veic vai gatavojas uzsākt saimniecisko darbību, kā arī sīkie (mikro), mazie un vidējie komersanti, kas nav reģistrēti komercreģistrā ilgāk par 3 gadiem, kas atbilst visiem pretendenta nosacījumiem ¹⁴⁷</p> <p><u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pirmsinkubācijas periodā 100% apmērā tiek sniegts līdz 2000 EUR, granti nav pieejami. Inkubācijas periodā atbalsts sākotnēji tiek piešķirts 20 000 EUR apmērā, un ir iespēja pretendēt uz grantu ar līdzfinansējumu 50% apmērā no attiecināmajām izmaksām: <ul style="list-style-type: none"> līdz 10 000 EUR apmērā specifiskiem pakalpojumiem (prototipēšana, testēšana, ekspertu konsultācijas u.c.) līdz 5 000 EUR apmērā aprīkojuma (iekārtu, materiālu un izejvielu) iegādes izmaksu segšanai
	Augstskolu inkubatori un uzņēmējdarbības atbalsta centri	Nozares specializācija	Pieejamais atbalsts, pieejamības ierobežojumi, t.sk. specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem	Finansējuma pieejamība
1	LU Studentu inkubators ¹⁴⁸	Uzņēmējdarbība, blokkēdes tehnoloģijas	<p><u>Pieejamais atbalsts:</u> darba un ražošanas telpas, koučings un mentorings, mājas lapu hostings, darbība LU FabLab prototipēšanas studijā, Lursoft datu bāzes pieejamība, iespēja pārbaudīt biznesa ideju "Inovāciju standā"</p> <p><u>Pieejamība:</u> komandā jābūt 50% LU studentiem, otra puse var būt jebkurš interesents, piem. citas augstskolas students, strādājošais, absolvents)</p> <p><u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> Sezonas beigās iespēja pretendēt uz grantu 10 000 EUR apmērā Iespēja doties uz konkursiem ārvalstīs (Šveices krypto ieleju, Kanādu, u.c.)

¹⁴⁵ Autoru datu apkopojums no inkubatoru mājaslapām un individuālām intervijām

¹⁴⁶ Pretendēt atbalstam var uzņēmumi, kas darbojas radošajās industrijās: arhitektūra, dizains, kino, izpildītājmāksla, vizuālā māksla, mūzika, izdevējdarbība, televīzija, radio un interaktīvie mediji, reklāma, datorspēles un interaktīvās programmatūras, kultūras mantojums, kultūras izglītība, atpūta, izklaide un citas kultūras darbības

¹⁴⁷ LIAA Biznesa inkubatori, ierobežojumi un atbilstība, pieejams <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori/ierobezojumi-atbilstiba>

¹⁴⁸ LU Studentu biznesa inkubatora mājaslapa, pieejams <https://www.biznesainkubators.lu.lv/>

		✓ Blokkēdes pirms-akceleratori ¹⁴⁹		
2	RTU Dizaina fabrika (RTU IdeaLab) ¹⁵⁰ (Rīga)	Uzņēmējdarbība, ar specializāciju zinātnietilpīgu biznesa ideju attīstīšanā (mehāniskā inženierija, robotika, modeļošana (<i>hardware</i>), u.c. augstās tehnoloģijas)	<p><u>Pieejamais atbalsts:</u> "IdeaLAB" - pirmsinkubācijas programma, kuras ietvaros tiek nodrošināta darba vieta, prototipa izstrāde, darbnīcas, tīklošanās, individuāla pieeja ideju attīstībā</p> <p>Dizaina fabrikā pieejami rīki (3D Druka, Lāzergriešana, CNC frēzēšana, CNC virpošana, Vakuums formēšana, Elektronika) prasmes (mehāniskā inženierija, robotika, modeļošana), telpas (3D drukas laboratorija, formēšanas laboratorija, ātrā prototipēšana, sapulču telpas un darba galdi)</p> <p><u>Pieejamība:</u> IdeaLab programmā vēlams komandā ir RTU students, bet var pieteikties jebkurš interesents</p> <p>Dizaina fabrika ir atvērta laboratorija RTU studentiem, darbiniekiem un RTU Dizaina fabrikas partneriem ideju testēšanai, prototipēšanai un ieviešanai dzīvē.</p> <p>Climate KIC u.c. EIT Digital programmas nīr atvērtas ikvienai komandai, kas atbilst specializētiem kritērijiem attiecībā uz komandas darbības jomu un to pieredzi, bet nav prasību par pieredību universitātei vai studenta statusam</p> <p><u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ "Climate Launchpad" biznesa ideju konkurss ✓ "Greenhouse" pirmsinkubatora programma ✓ "Climate-KIC Accelerate Latvia" programma ✓ IdeaLab inkubācijas programma ✓ RTU Dizaina fabrikas atbalsts 	<ul style="list-style-type: none"> • Climate KIC akcelerācijas programmās pieejams atbalsts un granti līdz 25 000 EUR
3	Rīgas Ekonomikas augstskolas Uzņēmējdarbības atbalsta centrs ¹⁵¹ (Rīga)	Uzņēmējdarbība	<p><u>Pieejamais atbalsts:</u> aktīva darbība nenotiek</p> <p><u>Pieejamība:</u> aktīva darbība nenotiek</p> <p><u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav</p>	* nav pieejams
4	Ekonomikas un kultūras augstskolas Biznesa inkubators ¹⁵² (Rīga)	Uzņēmējdarbība	<p><u>Pieejamais atbalsts:</u> biznesa modeļu un plānu izstrāde, prototipu radīšana</p> <p><u>Pieejamība:</u> ikviens Ekonomikas un kultūras augstskolas un Alberta koledžas students, un komandā var būt arī persona/-as, kas nav šo augstskolu studenti</p> <p><u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav</p>	* nav pieejams
5	RISEBA Radošā biznesa inkubators ¹⁵³ (Rīga)	Uzņēmējdarbība, radošās industrijas un sociālā uzņēmējdarbība	<p><u>Pieejamais atbalsts:</u> piedāvā konsultācijas, biznesa koučinga sesijas, tīklošanas pasākumus un mentoringa sesijas</p> <p><u>Pieejamība:</u> RISEBA studentiem</p> <p><u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav</p>	* nav pieejams
6	Turība Business hub ¹⁵⁴ (Rīga)	Uzņēmējdarbība	<p><u>Pieejamais atbalsts:</u> koprades telpa, kontakbiržas pasākumi, tiek piedāvāts par samaksu iegūt gan mainīgu, gan fiksētu darba vietu, reģistrēt savu juridisko adresi, piekļuve internetam un citām, biznesā nepieciešamajām tehnoloģijām, iespējas izmantot pārrunu, sapulču un konferenču telpas, kā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tiek organizēts biznesa ideju konkurss „Biznesa nakts”, kura laikā pretendē uz

¹⁴⁹ Blokkēdes pirmsakceleratori – 2018. gada aprīlī norsinājās tā demo versija, un nav publiski pieejamas informācijas par atkārtotu programmas norisi nākamajos gados. Pirmsakceleratora programmā varēja pieteikties visi interesenti, kuri vēlējās attīstīt savu blokkēdes tehnoloģijas biznesa ideju.

¹⁵⁰ RTU Dizaina fabrikas mājaslapa, pieejams <http://rtudf.rtu.lv/>

¹⁵¹ Personīga komunikācija ar REA Uzņēmējdarbības atbalsta centra pārstāvi, 28.01.2019.

¹⁵² Ekonomikas un kultūras augstskolas mājas lapa, pieejams <https://www.augstskola.lv/?parent=587&lng=lv>

¹⁵³ RISEBA, Par Riseba radošo biznesa inkubatoru, pieejams <http://www.riseba.lv/lv/par-riseba/par-riseba-radoso-biznesa-inkubatoru>

¹⁵⁴ Augstskola "Turība" mājaslapa, pieejams <http://www.turiba.lv/lv/dzive-augstskola/biznesa-inkubators/116/>

			arī citus Biznesa augstskolas Turība infrastruktūras pakalpojumus (autostāvvietu, bibliotēku, kopētavu, brīvpieejas Wi-Fi u.c.), mentorings un ekspertu konsultācijas <u>Pieejamība:</u> Turības studentiem bezmaksas, maksas programma "Mentorklase" tiem, kas vēlas attīstīt vai uzsākt savu biznesu, pieejama ikvienam interesentam <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav	grantu, kas tiek piešķirts ar Swedbank atbalstu
7	Ventspils Augstskola, Uzņēmējdarbības, inovāciju un reģionālās attīstības centrs ¹⁵⁵ (Ventspils)	Uzņēmējdarbība	<u>Pieejamais atbalsts:</u> veic zinātniskos pētījumus, kas vērsti uz akadēmisko vidi un tiks publicēti starptautiski atzītos žurnālos, konferences materiālos un pētījuma ziņojumos; iespēja strādāt ar augsti kvalificētiem pētniekiem gan Eiropā, gan ārpus tās; konferences un semināri, kuru mērķis ir veicināt kvalitatīvas apspriedes par notiekošajiem pētījumiem, kurus vada šī centra pētnieki, doktorantūras studenti un Ventspils Augstskolas fakultāte <u>Pieejamība:</u> nav informācijas <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav	* ar Ventspils pašvaldības atbalstu
8	Rīgas Biznesa skolas Startup Lab ¹⁵⁶ (Rīga)	Uzņēmējdarbība	<u>Pieejamais atbalsts:</u> biznesu ideju izstrāde, mentorings, prezentācijas, lekcijas semināri un izglītojošas nometnes, koučings un tikšanās ar profesionāļiem <u>Pieejamība:</u> Rīgas Biznesa skolas studentiem <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> Studenti tiek iepazīstināti ar Lean Startup metodoloģiju	* nav pieejams
9	ISMA Biznesa inkubators ¹⁵⁷ (Rīga)	Uzņēmējdarbība	<u>Pieejamais atbalsts:</u> apmācību pasākumi: konferences, semināri, praktiskās darbnīcas utt.; konsultācijas uzņēmējdarbības uzsākšanai, uzņēmuma finanšu plānošanā, grāmatvedības, mārketinga, juridiskajos, lietvedības u.c. jautājumos; biznesa plāna izveide, uzņēmumu dibināšana un uzņēmējdarbību uzsākšana atbilstoši biznesa idejai. <u>Pieejamība:</u> ISMA studentiem, kuri iztur iekšējo augstskolas konkursu <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav	* nav pieejams
10	Banku Augstskolas Biznesa inkubators ¹⁵⁸ (Rīga)	Uzņēmējdarbība	<u>Pieejamais atbalsts:</u> Biznesa idejas novērtējums, infrastruktūra, konsultācijas; mentoringu un iedvesmas stāstu pasākumus; sadarbības tīklu. <u>Pieejamība:</u> Banku Augstskolas studentiem un to komandām <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav	* nav pieejams
11	Vidzemes Augstskolas Zināšanu un tehnoloģiju centrs ¹⁵⁹ (Valmiera)	Uzņēmējdarbība	<u>Pieejamais atbalsts:</u> B-LAB jeb biznesa izmēģinājumu laboratorija ietver <u>business</u> idejas dzīvotspējas pārbaudi, telpas darbam, sapulcēm, sanāksmēm, piekļuvi infrastruktūrai, mentoringu un apmācības. I-LAB jeb Inovāciju laboratorija ir studentu - uzņēmēju – organizāciju sadarbības platforma izaicinājumu risināšanai, pielietojot radošu un inovatīvu pieeju. S-LAB jeb Studentu prakses laboratorija ir iespēja studentiem iziet studiju praksi vai iegūt praktisku pieredzi, darbojoties kādā no ViA laboratorijām un izstrādājot produktus un pakalpojumus dažādām iestādēm un organizācijām, tādējādi veicinot Vidzemes Augstskolas un uzņēmēju sadarbību. <u>Pieejamība:</u> B- LAB iesaistās ViA studenti vai studentu komandas (līdz 5 dalībniekiem), taču tiek attīstīti koncepti un iespējas arī attālinātai piekļuvei vebināriem un vieslekcijām jebkuram Vidzemes reģiona interesentam <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> nav, bet pieejamas individuālas sadarbības iespējas Biznesa izmēģinājumu laboratorijas, Inovāciju laboratorijas un Studentu prakses laboratorijas ietvaros	* nav pieejams

¹⁵⁵ Ventspils Augstskolas mājaslapa, pieejams https://venta.lv/zinatne/uznemejdarbibas_inovaciju_un_rejonalas_attistibas_centrs/

¹⁵⁶ Rīgas Biznesa skolas mājaslapa, pieejams <http://www.rbs.lv/lv/startup-lab>

¹⁵⁷ ISMA mājas lapa, pieejams <https://www.isma.lv/studentiem/biznesa-inkubators>

¹⁵⁸ Banku Augstskolas mājaslapa, pieejams <http://www.ba.lv/augstskola/arpus-studiju-aktivitates/biznesa-inkubators/>

¹⁵⁹ Vidzemes Augstskolas Zināšanu un tehnoloģiju centra mājaslapa, pieejams <http://ztc.va.lv/>

	Citi inkubatori un uzņēmējdarbības atbalsta centri un inovāciju parki, atrašanās vieta	Nozares specializācija	Pieejamais atbalsts, pieejamības ierobežojumi, t.sk. specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem	Finansējuma pieejamība
1	Kurzemes biznesa inkubators ¹⁶⁰ (Saldus, Kuldīga, Liepāja)	Uzņēmējdarbība	<u>Pieejamais atbalsts:</u> grāmatvedības pakalpojumi, publiskā un privātā finansējuma piesaiste, tirdzniecības misijas, mentoringi, kopstrādes biroja telpas <u>Pieejamība:</u> jebkurš interesents, kurš vēlas uzsākt vai ir uzsācis uzņēmējdarbību Kurzemes reģionā <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> mentoringa sesijas, investīciju piesaistes sesijas	<ul style="list-style-type: none"> • tiek organizētas investīciju sesijas ar privātajiem investoriem
2	Ventspils Augsto tehnoloģiju parks ¹⁶¹ (Ventspils)	Progresīvās nozares	<u>Pieejamais atbalsts:</u> <ul style="list-style-type: none"> • izglītības un karjeras atbalsta pasākumus STEM jomās un tehnoloģiju; • izaugsmes pakalpojumus progresīvo nozaru uzņēmumiem un sadarbības partneriem - t.sk. finansējuma piesaisti un eksporta veicināšanu; • konsultācijas un atbalstu biznesa ideju autoriem un jauniem uzņēmumiem to darbības sākuma periodā; <u>Pieejamība:</u> jebkurš interesents, komersants <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> prioritāri atbalsts progresīvo nozaru attīstībā	Finansējuma piesaiste, izmantojot: <ul style="list-style-type: none"> • ES struktūrfondi; • Eiropas teritoriālās sadarbības programmas; • Norvēģijas finanšu instrumenta un Eiropas ekonomikas zonas (EEZ) finanšu instrumentus; • Banku finansējums; • ALTUM finansējums; • Riska kapitāls.
3	Ventspils Biznesa atbalsta centrs ¹⁶² (Ventspils)	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	<u>Pieejamais atbalsts:</u> <ul style="list-style-type: none"> • koprades telpu nodrošināšana; • informācijas nodrošināšana par biznesa atbalsta iespējām; • IKT komersantu un speciālistu piesaiste Ventspilij; • citu nozaru darbinieku pārkvalificēšana darbam IKT nozarē; • IKT nozares uzņēmumu apkalpošana darbības uzsākšanai un attīstībai Ventspilī; • uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumu organizēšana ar mērķi attīstīt IKT nozari Ventspilī. <u>Pieejamība:</u> jebkurš interesents, komersants <u>Specializēts atbalsts jaunuzņēmumiem:</u> augstāk minētais atbalsts prioritāri tiks piešķirts IKT nozares uzņēmumiem, tai skaitā, jaunuzņēmumiem	Pirmajā gadā IKT uzņēmumi, t.sk. jaunuzņēmumi, var pretendēt uz 100% atbalsta intensitāti telpu nomai, turpmākajos 2 gados – 50%: <ul style="list-style-type: none"> • divu gadu atbalstu ar 50% atbalsta intensitāti var saņemt iesācējuzņēmumi ne vecāki par 3 gadiem kopš atbalsta saņemšanas uzsākšanas brīža; • divu gadu atbalstu ar iespēju to pagarināt uz vēl diviem gadiem, ja pirmajos divos gados pieaudzis darbinieku skaits Ventspilī un komersants ir reinvestējis peļņu vai tā nav gūta, var saņemt IKT nozares uzņēmumi.

¹⁶⁰ Kurzemes biznesa inkubatora mājaslapa, pieejams <http://kbi.lv/>

¹⁶¹ Ventspils Augsto tehnoloģiju parks, pieejams <https://www.vatp.lv/>

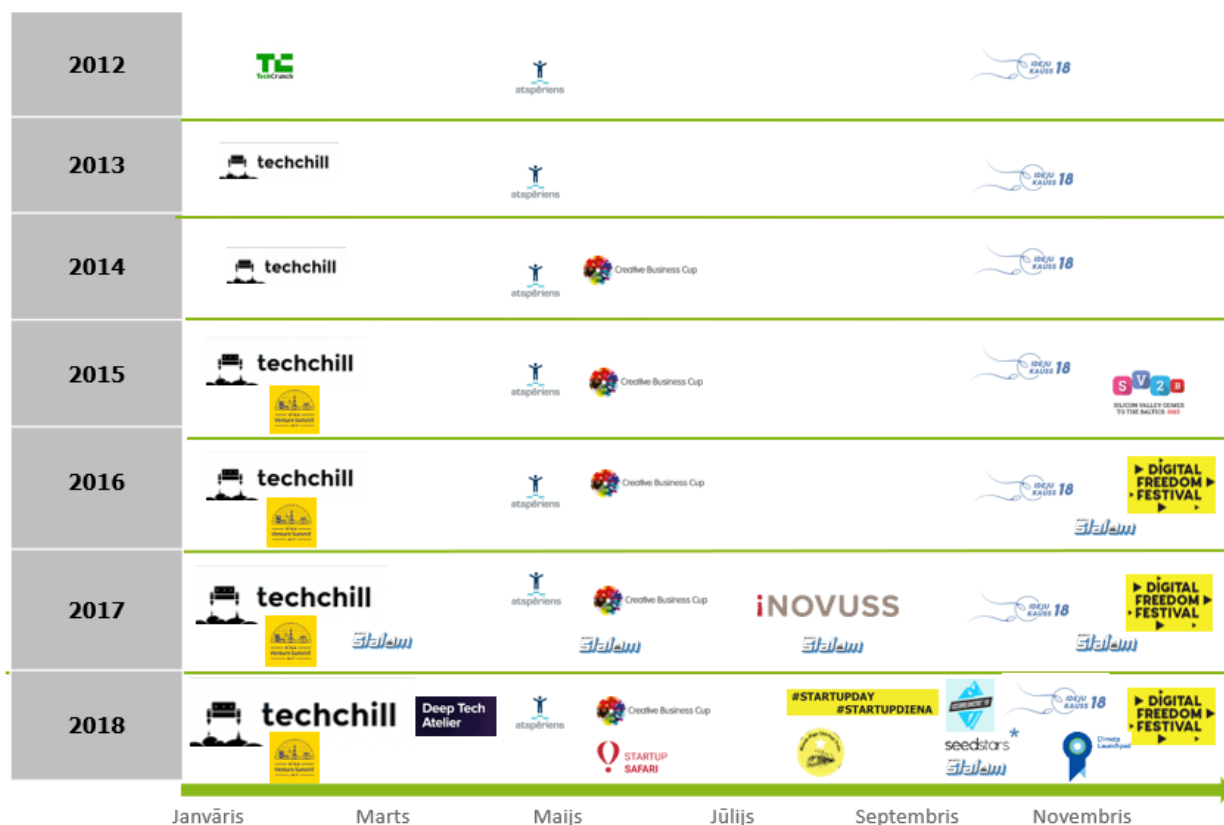
¹⁶² Ventspils Biznesa atbalsta centrs, pieejams https://www.ventspils.lv/lat/business/ventspils_biznesa_atbalsta_centrs/?&&&&&&&&&

3.1.6 Pasākumi

Jaunuzņēmumu vidi veido pasākumi, kur jaunuzņēmumi ir gan tiešā, gan netiešā auditorija. Šajā nodaļā apskatīti gan jaunuzņēmumu rašanos veicinošie pasākumi, kā hakatoni, biznesa ideju konkursi, tā arī jaunuzņēmumu nozares lielākie pasākumi.

Paša agrīnākajā – idejas - fāzē startup ideju autoriem ir nepieciešami hakatoni un biznesa ideju konkursi, kuros ideju autori var prezentēt, testēt un attīstīt savas idejas, iegūt atgriezenisko saiti, kā arī vērtīgas balvas, kas veicina tālāku konkurētspējīgo ideju attīstību. Latvijas ekosistēmā gada laikā tiek organizēti vairāk nekā 20 hakatoni un 10 biznesa ideju konkursi. Starp Latvijas un arī Baltijas reģiona jaunuzņēmumu ekosistēmas lielākajiem pasākumiem, kas piesaista arī starptautisko auditoriju, ir **TechChill**, **Digital Freedom Festival**, **DeepTechAtelier** un studentu jaunuzņēmumu konference **IceBreakers**. Lielāko pasākumu organizatori sadarbībā ar vietējās ekosistēmas organizācijām un komūnām jaunuzņēmumu vidi papildina ar dažādiem tīklošanās, informatīvajiem un tematiskajiem pasākumiem visa gada garumā, kas veicina komūnas aktivitāti, tīklošanos un ideju apmaiņu. Tāpat arī tehnoloģiju un inovāciju entuziastiem, jaunuzņēmumiem un to ideju autoriem ir saistoši arī tehnoloģiju, inovāciju un dažādu nozaru specifiskie pasākumi un festivāli, starp kuriem Latvijā notiek vairākas Baltijas reģionā vadošās informācijas tehnoloģiju nozares konferences (Ilustrācija 74).

Ilustrācija 74. Jaunuzņēmumu vidi veidojošo pasākumu laika līnija laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam.

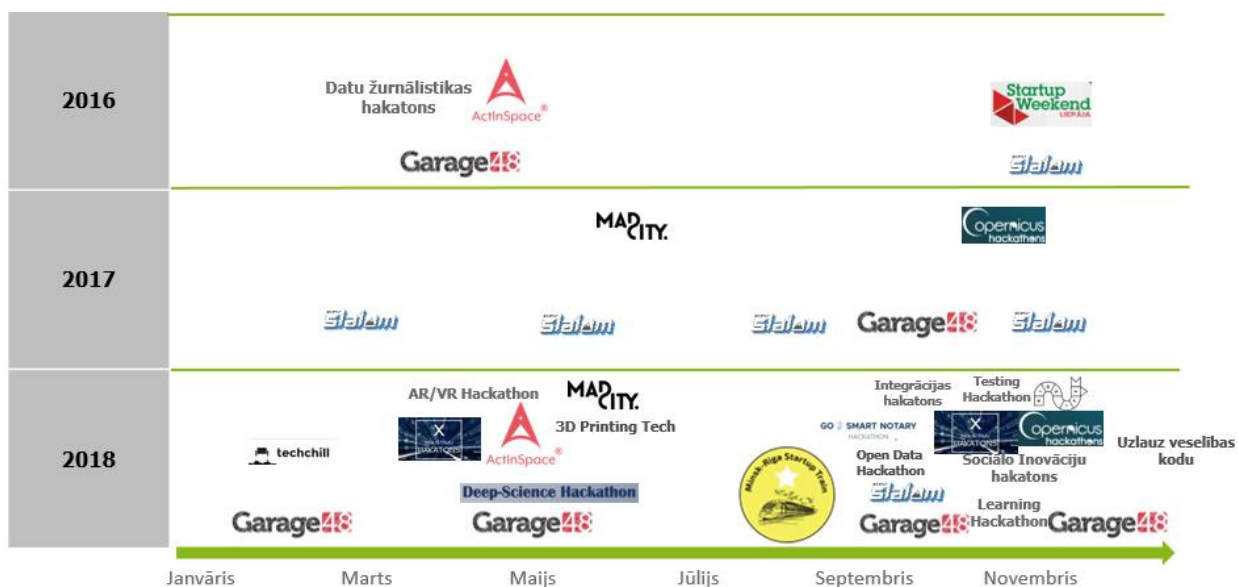
Hakatoni

Hakatons ir 24 vai 48 stundu maratons, kurā galvenokārt iepriekš savstarpēji nepazīstami cilvēki apvienojas komandās un attīsta kopīgu ideju. Jaunuzņēmumu ideju autoriem tā ir iespēja satikt domubiedrus, kuri var kļūt par uzņēmuma līdzdibinātājiem vai komandas biedriem, kā arī testēt un attīstīt savas idejas konkrētā jomā. Latvijā hakatonu organizēšana aizsākās, pateicoties 2 starptautiskām organizācijām, - "Garage48",

kas, sadarbojoties ar vietējās ekosistēmas dalībniekiem, aizsāka hakatonu organizēšanu Latvijā jau 2011. gadā, un "Startup Weekend", kas vairāku gadu garumā organizēja ikgadēju startup ideju attīstīšanas maratonu Liepājā, kā norāda jaunuzņēmumu asociācija Startin.lv.¹⁶³

Latvijā pēdējo 2 gadu laikā, periodā no 2016. līdz 2018. gadam, aktivizējušās vairākas organizācijas, kas izvēlējušās hakatonu modeli jaunu ideju, inovāciju un risinājumu attīstīšanai, noorganizējot kopumā vairāk nekā 35 hakatonus, iesaistot kopumā vairāk nekā 1000 dalībnieku. Taču visaugstākā intensitāte hakatonu organizēšanā vērojama 2018. gadā, kad norisinājušies vismaz 24 hakatoni (Ilustrācija 75).

Ilustrācija 75. Hakatonu norise un attīstība Latvijā no 2016. – 2018. gadam¹⁶⁴

Visvairāk hakatonus laika periodā no 2016. līdz 2018. gadam ir organizējusi Igaunijas organizācija Garage48 (6 hakatoni), kā arī asociācija Startin.lv, kas organizējusi jaunuzņēmumu ideju hakatonus "Startup Slalom" (6 hakatoni) gan Rīgā, gan reģionu pilsētās Ventspilī, Rēzeknē. Tāpat hakatonu rīkošanā aktīvi iesaistījušies nozaru klasteri, Latvijas Informācijas tehnoloģiju klasteris¹⁶⁵ un Zaļo un Viedo Tehnoloģiju Klasteris¹⁶⁶, kas vairākkārtēji organizējuši nozarei un starpdisciplinārajai sadarbībai mērķētus hakatonus.

Hakatoni Latvijā galvenokārt un atkārtoti tiek organizēti tādās jomās kā informācijas tehnoloģijas, tai skaitā atvērtie dati un IT starpdisciplinārā sadarbība, finanšu tehnoloģijas, kosmosa tehnoloģijas, klimata pārmaiņu risinājumi, viedās pilsētas un pilsētplānošana, virtuālā un papildinātā realitāte, kā arī materiālos un zinātnē balstītas augstās tehnoloģijās (*hardware* un *deep tech*). Tāpat Latvijā ir notikuši hakatoni arī tādās jomās kā veselības tehnoloģijas, kibernetika, blokķēdes tehnoloģijas un 3D printēšanas tehnoloģijas.¹⁶⁷

Asociācija Startin.lv norāda, ka hakatoniem ir svarīga loma ekosistēmas veidošanā. 2018. gada laikā hakatonu norise kļuvusi intensīvāka, dažādi ekosistēmas spēlētāji organizējuši vairākus maza mēroga hakatonus. Nenoliedzot, ka tie nodrošina iespējas, kur ideju autori var testēt savas idejas plašākai auditorijai, var dzimt jaunas idejas, un ir iespēja atrast komandas un domu biedrus, Startin.lv atzīst, ka līdz šim tie nav

¹⁶³L. Petrāne "Kas ir hakatons un kādēļ tas ir Latvijā?", Dienas Bizness (25.07.2017.), pieejams <http://www.db.lv/zinas/kas-ir-hakatons-un-kadel-tas-ir-latvija-464964>

¹⁶⁴ Autoru vizualizācija pēc apkopotajiem datiem par hakatoniem Latvijā 11. pielikumā "Hakatonu norise Latvijā no 2016. - 2018.gadam"

¹⁶⁵ Ekonomikas ministrija, Tiek atvērta pieteikšanās otrajam X-industriju hakatonam Latvijā, skatīts (28.01.2019.), pieejams <https://www.em.gov.lv/lv/nozares-politika/nacionala-industriala-politika/klasteri/jaunumi/x-industriju-hakatons/>

¹⁶⁶ Zaļo un viedo tehnoloģiju klasteris, "Act In Space" uzvarētāji Latvijā dodas uz finālu Francijā, pieejams: <http://greentechlatvia.eu/lv/2018/07/act-in-space-uzvaretaji-latvija-dodas-uz-finalu-francija/>

¹⁶⁷ 11. pielikums "Hakatonu norise Latvijā no 2016. -2018.gadam"

nesuši ievērojamu pievienoto vērtību ekosistēmai galvenokārt to sadrumstalotās organizētības un mazās apmeklētības dēļ.¹⁶⁸ Šobrīd "TechHub" ir uzsācis apzināt hakatonu organizatorus un entuziastus un veicināt to savstarpējo sadarbību, paaugstinot hakatonu kvalitāti un ietekmi uz ekosistēmu.¹⁶⁹ Arī citi nozares eksperti pētījuma fokusgrupu laikā norādīja uz to, ka hakatoni šobrīd tiek organizēti ļoti haotiski, kā arī tiem trūkst pēctecības un sistemātiska redzējuma. Komandām, kas izveidojušās dažādu specifisku nozaru hakatonos, ne vienmēr ir pieejamas iespējas vietējā ekosistēmā nākamajai attīstības fāzei.¹⁷⁰

Biznesa ideju konkursi

Latvijā gada laikā tiek organizēti vidēji 10 biznesa ideju konkursi, kuros kopējais pieejamais naudas balvu apmērs ir vairāk nekā 100 000 EUR, kā arī tiek sniegtas iespējas nokļūt starptautiska mēroga ideju konkursu finālos (Ilustrācija 76). Naudas balvas biznesa idejas attīstīšanai tiek piešķirtas vidēji tikai 5 no regulāri organizētajiem konkursiem (IceBreakers, Atspēriens, Ideju kauss, TechChill, DeeptechAtelier), un ar naudas balvu šajos konkursos kopumā tiek apbalvotas vidēji 14 komandas, jo kopējais balvu fonds tiek sadalīts starp konkurētspējīgākajām idejām. Uz vairākiem starptautiskiem konkursiem Latvijā tiek organizēti tikai nacionālā atlase, un balvā komandai ir iespēja doties uz finālu, kur pretendēt uz naudas balvu un/vai dalību tālākā attīstības vai akcelerācijas programmā (Climate Launchpad, Creative Business Cup, Digital Freedom Festival Pitch Competition, Seedstars Riga). Kā norāda TechChill Fifty Founders battle 2018 uzvarētāji Anatomy Next, biznesa ideju konkursi ne tikai sniedz iespēju iegūt papildus finanšu līdzekļus biznesa idejas attīstībai, bet arī liek skaidrāk definēt savu pievienotās vērtības piedāvājumu (*value proposition*), kā arī iegūt papildus publicitāti biznesa attīstībai.¹⁷¹

Vērtējot grantu konkursu pieejamību, redzams, ka grantu konkursiem pieejami dažādi ierobežojumi attiecībā uz fiziskām vai juridiskām personām, to ģeogrāfisko izcelsmi, kā arī attīstības stadiju, nosakot līdzšinējā piesaistītā finansējuma maksimālo pieļaujamo apjomu. Tāpat arī vairākos gadījumos ir noteikti strikti ierobežojumi naudas balvas izmantošanai, nosakot atbalstāmās un neatbalstāmās darbības, vai pat balvas saņēmēja līdzfinansējums balvas izmantošanā. Grantu konkurss, kas ir salīdzinoši visbrīvākais no ierobežojumiem gan pieejamības, gan balvas izlietošanas ziņā, ir TechChill Fifty Founders battle naudas balva 10 000 EUR apmērā.

Jaunuzņēmumiem viens no problēmjautājumiem īpaši agrīnajās attīstības fāzēs ir skaidras naudas plūsma un brīvie līdzekļi, ko investēt produkta vai pakalpojumu attīstīšanai un validēšanai tirgū, pirms tiek uzsākta pārdošana, tāpēc šādi grantu konkursi apvienojumā ar iespējām saņemt atgriezenisko saiti un tālāku mentoringu biznesa idejas attīstībā ir nepieciešami, taču jaunuzņēmumi atzīst, ka vairākos grantu konkursos starp uzvarētājkomandām lielākoties ir idejas ar tradicionāliem biznesa modeļiem, un reti tiek apbalvoti jaunuzņēmumi, kuru biznesa modelis nav līdz galam nodefinēts. Tam ir augstāks risks un biežāka mainība, pielāgojoties tirgum, nekā tradicionālāku nozaru biznesa plāniem.¹⁷²

¹⁶⁸ Intervija ar Startin.lv pārstāvjiem, 16.11.2018.

¹⁶⁹ Intervija ar TechHub pārstāvi, 19.12.2018.

¹⁷⁰ 10. pielikums "Apkopojums 4. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbību ar valsts sektoru" (21.01.2019.)

¹⁷¹ TechChill, Apply to compete in Fifty Founders battle in partnership with Silicon Vikings Startup World Cup, (21.10.2018),

<https://www.techchill.co/fifty-founders-2019/>

¹⁷² Jaunuzņēmumu anketēšanas komentāri

Ilustrācija 76. Nozīmīgākie regulāri organizētie biznesa ideju konkursi Latvijā.

Nr.p.k.	Konkursa nosaukums	Mērķauditorija	Uzvarētājkomandas balva	Naudas balvas saņēmēju skaits	Naudas balvas izlietošanas ierobežojumi/
1	IceBreakers ¹⁷³	<ul style="list-style-type: none"> fiziskas un/vai juridiskas personas komandas, kuru sastāvā vismaz 50% ir LU studējošie (bakalaura, maģistra vai doktora studijās), LU absolventi, kas absolvējuši LU pēdējo 2 gadu laikā, LU pētnieki un divpadsmito klašu skolēni pieteikums jāiesniedz angļiski, pasākuma norises valoda - angļu 	2 - 5 000 EUR	3	<ul style="list-style-type: none"> ir stingri noteiktas atbalstāmās un neatbalstāmās izmaksas uzvarētājkomandai piešķirto granta finansējumu pārvalda Latvijas Universitātes Fonds
2	Atspēriens ¹⁷⁴	<ul style="list-style-type: none"> fiziska persona juridiska persona, kas konkursa pieteikuma iesniegšanas dienā reģistrēta ne ilgāk kā trīs pilnus gadus, atrodas un savu saimniecisko darbību veic vai apņemas veikt Rīgā pieteikums jāiesniedz latviski, pasākuma norises valoda - latviešu 	<p><12 000 EUR*</p> <p>*granta intensitāte ir 30-80% no izmaksām</p>	3 x 2 reizes gadā	ir stingri noteiktas atbalstāmās un neatbalstāmās izmaksas
3	Ideju kauss ¹⁷⁵	<ul style="list-style-type: none"> tikai fiziskas personas (jebkurš Latvijas iedzīvotājs vai personu grupa no 18 gadu vecuma (ne vairāk kā 4 cilvēki komandā) ar skaidri definētu ideju par inovatīvas uzņēmējdarbības attīstību) pieteikums jāiesniedz latviski, pasākuma norises valoda - latviešu 	3 000 – 7 000 EUR	3	nav izlietošanas ierobežojumu
4	Climate Launchpad ¹⁷⁶	<ul style="list-style-type: none"> komandas, kas uzņēmējdarbību vēl nav sākušas, vai uzņēmumi ir ne vecāki par vienu gadu, bez stabilas naudas plūsmas, pārdošanas rādītājiem un investoriem pieteikums jāiesniedz angļiski, pasākuma norises valoda - angļu 	Latvijā notiek nacionālais fināls, kas sniedz iespēju 3 komandām doties uz Eiropas finālu, kur sacensties par naudas balvām līdz 10 tūkst. EUR un iespēju turpināt idejas attīstību «Climate-KIC» akceleratorā	0	-
5	Creative Business Cup ¹⁷⁷	<ul style="list-style-type: none"> uzņēmumam ir jābūt komerciālam. Tā konceptam ir jāpiemīt globālā tirgus potenciālam; uzņēmumā ieguldītā ārējā kapitāla summa nedrīkst pārsniegt 1 miljonu dolāru, un uzņēmuma īpašumā ir jābūt tiesībām uz ideju, ar ko tas piedalās sacensībās pieteikums jāiesniedz angļiski, pasākuma norises valoda - angļu 	Latvijā notiek nacionālā atlase, kas sniedz 1 komandai iespēju doties uz starptautisko finālu, kur var pretendēt uz 15 000 EUR	0	-

¹⁷³Latvijas Universitātes studentu Biznesa inkubatora „Biznesa ideju fonda” nolikums (15.09.2017.)

https://www.biznesainkubators.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/biznesainkubators/logo/BIF_NOLIKUMS.pdf

¹⁷⁴Rīgas pilsētas pašvaldības un finanšu attīstības institūcijas „ALTUM” grantu programmas „Atspēriens” konkursa nolikums

Identifikācijas numurs GPA182, pieejams <http://www.investeriga.lv/atsperiens/nolikums-iesniedzamas-veidlapas/>

¹⁷⁵Latvijas inovatīvo biznesa ideju konkursa "Ideju kauss 2018" nolikums https://idejukauss.lv/wp-content/uploads/2017/08/NOLIKUMS_IK_2018-2.pdf

¹⁷⁶Climate Launchpad mājaslapa, pieejams <https://climatelaunchpad.org/climatelaunchpad/>

¹⁷⁷LIAA, Piesakies konkursam Creative Business Cup 2018, pieejams <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori/creative-business-cup-2018>

6	TechChill Fifty Founders battle ¹⁷⁸	<ul style="list-style-type: none"> • agrīnas stadijas jaunuzņēmumi, kas saņēmuši investīcijās ne vairāk kā 100 000 EUR • nav izcelsmes valsts ierobežojumu • pieteikums jāiesniedz angļiski 	10 000 EUR un piekļuve (<i>fast-track</i>) fināla atlasei uz Startup World Cup	1	nav izlietošanas ierobežojumu
7	DFF x Rockstart and 500 Startups pitch competitions ¹⁷⁹	<ul style="list-style-type: none"> • agrīnas stadijas jaunuzņēmumi • pieteikums jāiesniedz angļiski, pasākuma norises valoda - angļu 	piekļuve fināla atlasei uz 1 komandai uz Rockstart un 1 komandai uz 500 Startups akceleratoriem	0	-
8	The Deep-Tech Start-up Competition ¹⁸⁰	<ul style="list-style-type: none"> • augsto tehnoloģiju agrīnas stadijas jaunuzņēmumi ar B2B risinājumiem • komandā ir zinātnieks/-i • izstrādāts prototips • gan fiziskas, gan juridiskas personas • pieteikums jāiesniedz angļiski, pasākuma norises valoda - angļu 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 komandai 10 000 EUR pirmssēklas investīcija un 3 mēnešu akcelerācijas programma no "Commercialization Reactor Fund" • 2 komandu brauciens uz "Schaeffler Venture Forum" • 1 komandai nedēļu gara vizīte Silīcija ielejā, ko nodrošina "ABC Accelerator Silicon Valley" 	1	-
9	Seedstars Riga ¹⁸¹	<ul style="list-style-type: none"> • agrīnas stadijas jaunuzņēmumi, kas ir ne vecāki par 2 gadiem • maksimālais līdzšinējais investīciju apjoms - 500 tūkstoši ASV dolāru • jāpierāda, ka viņi ir radījuši dzīvotspējīgu produktu • pieteikums jāiesniedz angļiski, pasākuma norises valoda - angļu 	<ul style="list-style-type: none"> • nacionālā atlase, kas uzvarētājkomandai sniedz iespēju piedalīties Seedstars samitā un finālā cīnīties par vienu miljonu ASV dolāru kapitāla ieguldījumu formā un citām balvām 	0	-

¹⁷⁸ TechChill, Apply to compete in Fifty Founders battle in partnership with Silicon Vikings Startup World Cup, (21.10.2018), <https://www.techchill.co/fifty-founders-2019/>

¹⁷⁹ The DFF x500 Startups pitch competition, <https://www.digitalfreedomfestival.com/news/the-dff-x-500-startups-pitch-competition/>

¹⁸⁰ Deep Tech Atelier, Start-up competition <https://deeptechatelier.liaa.gov.lv/start-up-competition/>

¹⁸¹ Seedstars World Competition, Seedstars Riga, pieejams <https://www.seedstarsworld.com/event/seedstars-riga-2018>

Jaunuzņēmumu vides lielākie pasākumi

Latvijas jaunuzņēmumu nozares lielākais pasākums ir konference **TechChill**, kas kopš 2012. gada ik gadu norisinās Rīgā un no dažiem simtiem apmeklētāju ir augusi līdz Baltijas līmeņa pasākumam ar vairāk nekā 2000 dalībniekiem. Divu dienu garumā uz trim paralēlām skatuvēm pasākums pulcē simtiem tehnoloģiju nozares profesionāļu no visas pasaules.

Katru gadu konferences programma tiek fokusēta uz konkrētu tēmu, taču mērķis paliek nemainīgs - iedvesmot jaunuzņēmumu dibinātājus ar pieredzējušu uzņēmēju un ekspertu pieredzes stāstiem un reizi gadā pulcēt kopienas pārstāvjus, sniedzot tiem iespēju tikloties un piesaistot Latvijai ārvalstu investoru interesi. TechChill organizatori norāda, ka TechChill konference tās satura un piedāvājuma ziņā visnoderīgākā ir tieši agrīnās stadijas jaunuzņēmumiem, kuriem ir nepieciešams visa veida atbalsts attīstībai – kontakti, pieredzes stāsti, investoru nauda un zināšanas, savukārt arī vēlīnās stadijas jaunuzņēmumiem patik apmeklēt konferenci, lai vienuviet vienreiz gadā satiktos ar visiem vietējās ekosistēmas spēlētājiem. Kopumā TechChill apmeklē vairāk nekā 350 jaunuzņēmumi, starp kuriem trešdaļa ir vietējie – Latvijas - jaunuzņēmumi, savukārt starp ārvalstu jaunuzņēmumiem galvenokārt tiek pārstāvēta Igaunija, Lietuva un Somija.¹⁸²

TechChill ir arī nozīmīgs tilts, kas sasaista vietējo ekosistēmu ar globālajiem jaunuzņēmumu ekosistēmas centriem pasaulē, gan piesaistot ārvalstu investorus un dalībniekus, gan sadarībā ar globālajiem sadarbības partneriem sniedzot iespēju pitch sacensību uzvarētājiem nokļūt pasaules līmeņa jaunuzņēmumu sacensībās. TechChill organizatori norāda, ka pirms 5 gadiem igauņu jaunuzņēmums, kas uzvarēja "TechChill 50 Founders Battle" sacensībās, balvā ieguva braucienu uz Silīcija ieleju, kura laikā uzsāka sarunas ar investoru, kas vēlāk arī izvēlējās investēt šajā uzņēmumā. TechChill pitch konkurss ir bijis arī viens no pirmajiem atsperšanās punktiem tādiem veiksmīgiem Baltijas jaunuzņēmumiem kā Infogr.am, Edurio, Nordigen, Sprayprinter un Anatomy Next.¹⁸³

Digital Freedom Festival (DFF) ir globāls tehnoloģiju, jaunuzņēmumu, politikas un dzīvesstila festivāls, kurā pulcējas liels skaits jaunuzņēmumu un jauno tehnoloģiju uzņēmēju no visas pasaules, lai diskutētu par tehnoloģiju ietekmi uz ikdienas dzīvi. 2018. gada festivālā piedalījās 1500 dalībnieku no dažādām pasaules valstīm.¹⁸⁴

Festivāls ir daudzfunkcionāla platforma jauno tehnoloģiju entuziastiem tikt ar politikas veidotājiem, lai kopīgi risinātu problēmas, kuras rodas, digitālajai pasaulei saduroties ar analogo. Investori, tehnoloģiju entuziasti, kā arī patērētāji tiek ar jaunuzņēmumu vides veiksmīgākajiem pārstāvjiem, lai kopīgi diskutētu par jauno tehnoloģiju ietekmi uz dzīvesveidu. Festivāls norisinās 2 dienas, kur pirmās dienas laikā ir iespējams apmeklēt dažādas profesionāļu lekcijas un seminārus, savukārt otrā festivāla diena ir veltīta praktisku iemaņu iegūšanai un tīklošanai. Festivāla laikā norisinās arī jaunuzņēmumu *pitch* sacensības, kas sadarībā ar pasaulē vadošajiem akceleratoriem un investoriem vērtē jaunuzņēmumu idejas un uzvarētājiem komandām sniedz iespēju nokļūt fināla atlasē dalībai šajos akceleratoros.¹⁸⁵ DFF rīkotāji rīko daudzus izglītojošus pasākumus, semināru ciklus cauru gadu ar mērķi ne tikai piesaistīt sabiedrības uzmanību pašam pasākumam, bet arī izglītēt sabiedrību un tās izpratni par tehnoloģiju ietekmi uz ikdienas dzīvi un jaunuzņēmumu nozares aktualitātēm.

Deep Tech Atelier ir forums un praktisks seminārs, kas veltīts zinātnē balstīto jeb *deep-tech* jaunuzņēmumu darbības uzsākšanai un turpmākai attīstībai. Šis uzņēmējdarbības forums ir vieta ne tikai diskusijām visām ieinteresētajām pusēm – uzņēmējiem, zinātniekiem un tehnoloģiju izstrādātājiem, nozares pārstāvjiem, investoriem, valdībai un sabiedriskajām organizācijām -, bet šis ir arī praktisks semināru veida forums ar taustāmiem rezultātiem. Pasākuma mērķis ir rezultātā radīt jaunas, uz zinātni balstītas jaunuzņēmumu

¹⁸² Intervija ar TechChill pārstāvi, 30.10.2018.

¹⁸³ Intervija ar TechChill pārstāvi, 30.10.2018.

¹⁸⁴ Digital Freedom Festival, <https://www.delfi.lv/temas/digital-freedom-festival>

¹⁸⁵ Digital Freedom Festival mājaslapa, pieejams <https://www.digitalfreedomfestival.com/about/what-is-dff/>

komandas, kuras sadarbibā ar vietējās ekosistēmas deep-tech akcelerācijas fonda Commercialization Reactor Fund atbalstu ir spējīgas veiksmīgi attīstīties tālāk. Deep Tech Atelier ir Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras rīkots pasākums.¹⁸⁶

Forums norisinās trīs pilnas dienas, kuru laikā tā dalībnieki saņem vērtīgas mentoringa sesijas, praktiskas apmācības un treniņus uz zinātni balstīto jaunuzņēmumu veidošanai. Tiek organizētas arī individuālas B2B tikšanās, kuras dalībnieki var izmantot tālākai savas idejas attīstībai un partneru piesaistei. Tāpat arī foruma laikā uzņēmēju un zinātnisko tehnoloģiju autoru izveidotām komandām ir iespēja piedalīties biznesa ideju prezentācijās investoriem, akceleratoriem un industriju pārstāvjiem. Labākās idejas tiek novērtētas un apbalvotas ar vērtīgām balvām.¹⁸⁷

IceBreakers ir vienīgā un lielākā jaunuzņēmumu konference studentiem un 12. klašu skolēniem, kuru 2018. gadā uzsācis organizēt LU Studentu biznesa inkubators un plāno to turpināt kā ikgadēju pasākumu.¹⁸⁸ Konferences galvenais mērķis ir iedrošināt jauniešus izzināt biznesa iespēju daudzveidību dažādās jomās, kā arī iedrošināt studentus celt savas ambīcijas un skatīties pāri Latvijas robežām, lai veicinātu pasaules pieredzes un zināšanu iegūšanu.¹⁸⁹

Pasākums vienas dienas garumā uz divām paralēlām skatuvēm pulcē 50 starptautiskus uzņēmējus un tehnoloģiju nozares ekspertus, kas iedvesmo, diskutē, dalās pieredzē un zināšanās, kā arī piedāvā prakses vietas studentiem. Dalībniekiem tiek piedāvātās arī praktiskās nodarbības, kuras rīko vadošie tehnoloģiju uzņēmumi un jaunuzņēmumi (2018. gadā tie bija Microsoft Latvia, Portāls VR Arcade, LearnIT un Tilde), un sniegta iespēja tikloties ar starptautiskiem uzņēmumiem (2018. gadā konferencē piedalījās Revolut, Taxify, DraugiemGroup, Printful, Anatomy Next, Vividly uc.). Konferences noslēgumā norisinās grantu konkurss, kur studentiem tiek dota iespēja prezentēt savas biznesa idejas un cīnīties par galveno balvu - 10 000 EUR. Konferences laikā dalībnieki tiek iepazīstināti arī jaunuzņēmumu nozares jaunumiem un tendencēm, kā arī Latvijas piedāvātajām atbalsta iespējām sekmīgas uzņēmējdarbības veicināšanai.¹⁹⁰

Jaunuzņēmumu nozares politika un stratēģiskās attīstības veidošana notiek **Rīga Venture Summit un Jaunuzņēmumu kopienas foruma** ietvaros.

Rīga Venture Summit ir pasākums, kurā pulcējas vairāk nekā 100 augsta līmeņa Baltijas reģiona politiķi, biznesa līderi, tehnoloģiju uzņēmumu vadītāji un pieredzējuši investori, lai dalītos starptautiskā pieredzē par Baltijas reģiona valstu un pašvaldību lomu atbalstošās startup vides veidošanā, attīstībā un nodarbinātības veicināšanā. Pirmais Rīga Venture Summit norisinājās 2015. gada 6. novembrī, un samīts veicināja ciešāku sadarbību ekosistēmas vidū, tai skaitā veicināja Latvijas startup uzņēmumu asociācijas Startin.lv dibināšanu. Savukārt nākamo Rīga Venture Summit diskusiju laikā radās arī ideja un vienošanās, ka nepieciešams atsevišķs formāts, kurā satikties tieši vietējās startup ekosistēmas veidotājiem, jaunuzņēmumu komūnai un valdībai, kā arī citām jaunuzņēmumu nozares attīstībā ieinteresētajām pusēm, un tika uzsākta Jaunuzņēmumu kopienas foruma organizēšana.

Jaunuzņēmumu kopienas forums ir platforma dialoga veidošanai starp vietējās ekosistēmas jaunuzņēmumiem, publiskā, privātā un akadēmiskā sektora pārstāvjiem un nevalstiskajām organizācijām. Forums ir līdzšinēji vienīgais jaunuzņēmumu nozares pasākums, kur diskusijas norisinās tikai latviešu valodā, lai stiprinātu tieši vietējo ekosistēmas dalībnieku sasaisti un saliedētību, norāda Startin.lv pārstāvji.¹⁹¹ Ir norisinājušies jau 2 forumi, kuru galvenās tēmas ietvēra augstāko izglītības iestāžu lomu jaunuzņēmumu ekosistēmas veidošanā (2018. gada 12. janvārī), kā arī jaunuzņēmumu sadarbību ar lielajiem uzņēmumiem

¹⁸⁶ Deep Tech Atelier mājaslapa, pieejams <https://deeptechatelier.liaa.gov.lv/>

¹⁸⁷ LIAA mājaslapa, pieejams <http://www.liaa.gov.lv/lv/pasakumi/starptautiska-zinatnisko-start-konference-deep-tech-atelier-riga>

¹⁸⁸ Intervija ar LU Studentu biznesa inkubatora pārstāvi (22.11.2018.)

¹⁸⁹ LU Studentu biznesa inkubators "Pirmā studentu biznesa konference un 10 000 € konkurss "ICEBREAKERS'18" (07.09.2018) <https://www.biznesainkubators.lv/par/zinas/zina/t/44168/>

¹⁹⁰ LU Studentu biznesa inkubators "Pirmā studentu biznesa konference un 10 000 € konkurss "ICEBREAKERS'18" (07.09.2018) <https://www.biznesainkubators.lv/par/zinas/zina/t/44168/>

¹⁹¹ Intervija ar Startin.lv pārstāvjiem, 16.11.2018.

un valsts sektoru iespējām, potenciālu un problēmjautājumiem (2018. gada 12. septembrī). Nākamais forums gaidāms 2019. gada pavasarī.

Startup diena. Latvija ir arī pirmā valsts pasaulē, kā norāda iniciatīvas autori, kur tiek rosināts oficiāli vienu dienu gadā atzīmēt kā startup dienu. Iniciatīvu 2017. gadā kopīgi izteica Lattelecom, Digital Freedom Festival, Latvijas Startup uzņēmumu asociācija un domubiedri, kas atklātā vēstulē aicināja Ministru kabinetu paust atbalstu jaunuzņēmumiem, kas cita starpā paredzētu noteikt par atzīmējumu 12. septembri kā Start-up dienu Latvijā. Start-up dienas mērķis ir pievērst Latvijas un starptautiskās sabiedrības uzmanību tam, ka Latvijai ir mērķis kļūt par tehnoloģiski inovatīvu un jaunuzņēmumiem draudzīgu valsti. Šai kustībai iniciatīvas autori aicina pievienoties visas tās valsts institūcijas, kā arī uzņēmēju un citas nevalstiskās organizācijas, kuras līdzdarbojas jaunuzņēmumu rašanās un attīstības veicināšanā. Līdz ar to Latvija būs pirmā valsts, kas šādā formā apliecinās vēlmi aktīvi sadarboties ar start-up jeb jaunuzņēmumiem, novērtējot to pienesumu inovāciju veicināšanai un valsts ekonomiskajai attīstībai.¹⁹² Kustības veidotāji Startup dienu atzīmējuši jau divus gadus pēc kārtas, 2018. gadā dienas ietvaros organizējot arī otro Jaunuzņēmumu kopienas forumu.

Informācijas tehnoloģiju jaunuzņēmumiem ekosistēmā ir vairākas Baltijas mērogā lielākās informācijas tehnoloģiju konferences, DevTernity¹⁹³, Riga DevDays¹⁹⁴, Devops Days Riga¹⁹⁵, UX experience – UX Riga¹⁹⁶, 5G Techritory¹⁹⁷, Riga Comm¹⁹⁸, Wordpress WordCamp Riga¹⁹⁹. Tāpat Latvijā 2018. gadā jau otro reizi norisinājās Ziemeļeiropā un Baltijā lielākā konference, kas veltīta kriptovalūtām, to attīstības tendencēm un ar to saistītām biznesa idejām, - Baltic Honeybadger.²⁰⁰

Jaunuzņēmumu anketēšanas dati par iesaisti vietējā ekosistēmā

Jaunuzņēmumu komūnai un tās organizētajiem pasākumiem ir liela nozīme jaunu komandu veidošanā. Starp Latvijas jaunuzņēmumiem 20% dibinātāju savus komandas biedrus atrod jaunuzņēmumu komūnās un to pasākumos, kas ir līdzvērtīgi ar komandām, kas izveidojušās starp iepriekšējās darba vietas kolēģiem (21%). Visbiežāk tomēr komandu veidošanā tiek izmantots draugu un paziņu loks, kuru komandas veidošanā norāda 36% jaunuzņēmumu dibinātāju.

Attiecībā uz iesaisti jaunuzņēmumu vides pasākumos secināms, ka viena trešdaļa jaunuzņēmumu apmeklē pasākumus vidēji reizi mēnesī (31%), savukārt otra trešdaļa - reizi ceturksnī (30%). 12% jaunuzņēmumu ir ļoti aktīvi jaunuzņēmumu vidē, apmeklējot pasākumus vidēji katru nedēļu, savukārt 10% apmeklē reti – reizi gadā vai pusgadā. Praktiski neapmeklē un jaunuzņēmumu vides pasākumos neiesaistās tikai 3% jaunuzņēmumu.

Latvijas jaunuzņēmumu pārstāvji visvairāk apmeklē tīklošanās jeb networking pasākumus (74%), kam seko industrijai specifiskās konferences un semināri (69%). Apmācības un seminārus uzņēmējdarbības prasmju uzlabošanai un investīciju piesaistei apmeklē 53%. Salīdzinoši mazāk apmeklēti ir *pitch* konkursi biznesa idejas finansējuma piesaistei, kurus apmeklē 32% jaunuzņēmumu, kas liecina par trešdaļu jaunuzņēmumu (vairāk nekā 100 jaunuzņēmumiem), kuri vēl ir agrīnā biznesa idejas attīstības fāzē un kuriem vietējā ekosistēmā šobrīd ir pieejami tikai 8 grantu konkursi ar nosacījumu, ka uzņēmums atbilst konkursa mērķauditorijai un kritērijiem.

¹⁹² Digital Freedom Festival, Atklāta vēstule par 12.septembra pasludināšanu par Start-up dienu Latvijā, pieejams <https://www.digitalfreedomfestival.com/news/startup-day-latvia/>

¹⁹³ DevTernity mājaslapa, pieejams <https://devternity.com/>

¹⁹⁴ Riga Dev Days mājaslapa, pieejams <https://2019.rigadevdays.lv/>

¹⁹⁵ DevOpsDays mājaslapa, pieejams <https://www.devopsdays.org/events/2018-riga/welcome/>

¹⁹⁶ UX Riga 2018 - The largest UX conference in Baltics, pieejams <https://www.uxriga.com/>

¹⁹⁷ 5G TECHRITORY Baltic Sea Region 5G Ecosystem Forum, pieejams <https://www.5gtechritory.com/>

¹⁹⁸ Riga Comm mājaslapa, pieejams <https://rigacomm.com/en/>

¹⁹⁹ WordCamp Riga, pieejams: <https://2017.riga.wordcamp.org/>

²⁰⁰ Baltic Honeybadger mājaslapa, pieejams <https://bh2018.hodlhodl.com/>

3.1.7. Jaunuzņēmumu perspektīva un iesaiste vietējā ekosistēmā

2019. gada sākumā no 418 jaunuzņēmumiem datubāzē tikai 34 jeb 8% atrodas LIAA inkubatoros. Koprades telpās nominālijušie varētu būt līdz 100 jaunuzņēmumiem jeb 24%, kas nozīmē, ka lielākā daļa jaunuzņēmumu jeb 68% paši nodrošina sev atrašanās vietu. Tāpat arī lielākā jaunuzņēmumu koncentrācija ir TechHub telpās, kurās ir 60 vietas jaunuzņēmumu darbiniekiem, tādējādi tikai 14% no jaunuzņēmumiem atrodas vienā vietā.

Ilustrācija 77. Jaunuzņēmumu atrašanās vieta

Atrašanās vieta	Jaunuzņēmumu skaits	Piedāvājums
Koprades telpās	20%-30% (ap 170 darba vietas)	Telpas (100 EUR mēnesī par vietu)+ daļai pieejama arī zināšanu pārnese
LIAA inkubatori	8% jeb 34 jaunuzņēmumi	Telpas + mentori, taču paredzēts dzīvesstila uzņēmumiem un uzņēmumiem reģionos
Savās telpās	60% - 70%	Savas personīgās dzīvošanas telpas vai arī īre par biroju. Ikdienā nav zināšanu pārneses, tāpēc aktīvi piedalās komūnas pasākumos.

Jaunuzņēmumi lielākoties darbojas individuāli bez savstarpējas zināšanu pārneses, maksājot vismaz 100 EUR mēnesī.

TechHub norāda, ka viņi ir lūguši Rīgas Domei iespēju atrast vietu jaunuzņēmumu koprades telpu attīstībā.²⁰¹ Tajā pašā laikā, Ekonomikas ministrija norāda, ka arī LIAA Biznesa inkubatori ir pieejams un labs resurss jaunuzņēmumiem, taču tā kā jaunuzņēmumiem nepieciešama tehnoloģiju uzņēmumiem raksturīga vide, LIAA var apsvērt iespēju paplašināt inkubatoru piedāvājumu ar specializētu inkubatoru jaunuzņēmumiem. Taču, lai nodrošinātu attiecīgu atbalstu strauji mainīgajiem jaunuzņēmumiem, visvairāk ieteicama būtu publiskā-privātā sadarbība, kur publiskais sektors nodrošinātu finansējumu, un darbotos kopā ar privāto un nevalstisko organizāciju sektoru, kurš, ikdienā sadarbojoties un strādājot ar jaunuzņēmumiem, labāk izprot jaunuzņēmumu vajadzības un arī ātrāk var reaģēt uz jaunuzņēmumu vajadzībām nepieciešamajām izmaiņām resursu, vides un kompetenču nodrošinājumā.

Attiecībā uz iesaisti vietējā ekosistēmā, jaunuzņēmumu asociācijas un citu nozaru asociāciju, kas atbalsta jaunuzņēmumus, pieejamību vietējā ekosistēmā jaunuzņēmumi vērtē visaugstāk (ar 3,61 skalā no 1 - 5 punktiem) salīdzinājumā ar citiem ekosistēmas elementiem, kas liecina, ka jaunuzņēmumi ir zinoši un labi informēti par asociāciju darbību, bet jaunuzņēmumiem nav bijusi izteikta nepieciešamība aktīvi izmantot asociācijas atbalstu ikdienas darbībā vai jaunuzņēmumu interešu pārstāvniecībā (izmantošana novērtēta ar 2,21 no 5). Jaunuzņēmumi raksturo arī, ka komūnas neizmanto, jo tam ir vajadzīgs laiks, bet attīstot produktu un tā vīziju viss laiks aiziet pie izstrādes, tādēļ šīs komūnas izmanto tie, kas savu ideju vēl nav līdz galam attīstījuši vai tā ir tikai izstrādes pirmajās fāzēs.²⁰² Taču citi jaunuzņēmumu ir novērojuši, ka ar katru reizi sadarbojoties ar jaunuzņēmumiem, tie paliek arvien draudzīgāki un atklātāki, tāpēc plāno apmeklēt biežāk dažādus komūnu pasākumus. Jaunuzņēmumi raksturo arī, ka startup ekosistēma ir maza, un nekas jauns nenotiek, tur apgrozās vieni un tie paši spēlētāji. Tajā pat laikā novērojums, kas skar visu Eiropu, ne tikai Latviju, ko jaunuzņēmumi ir pamanījuši, ka ir pārāk daudz organizāciju, kas palīdz startupei, pārāk daudz pasākumu, pārāk daudz tiek atbalstīti uzņēmumi, kam nav perspektīvas nākotnē, jo viņu ideja ir viegli uztverama, taču sarežģītākas idejas, kuras ir grūtāk uztvert, netiek atbalstītas.²⁰³

²⁰¹ Intervija ar TechHub pārstāvi

²⁰² Jaunuzņēmumu anketēšanas komentāri

²⁰³ Jaunuzņēmumu anketēšanas komentāri

Jaunuzņēmumu atzinīgi komentē, ka ir redzams situācijas uzlabojums pēdējā pusotra gada laikā, ir redzama lielāka aktivitāte no valsts puses, piemēram no Magnetic Latvia, kas ļauj ekosistēmas dalībniekiem iesaistīties, aktīvāk rīkojot pasākumus, kas ir kreatīvāki, kā arī paralēli minot, lielāku atbalsta instrumentu pieejamību. Jaunuzņēmumi norāda, ka tieši saturiski pasākumi atkārtojas un ja jauna informācija netiek ienesta ekosistēmā, jaunuzņēmumi pārstāj iesaistīties, kas norāda, ka pasākumu saturam jāklūst bagātākam līdz ar vietējā ekosistēmas jaunuzņēmumu pieredzi. Tādējādi, norādot, ka tīklošanās (networking) pasākumi Latvijā ir pārāk daudz, pasākumu aktivitāte ir pārāk liela nekā ekosistēmā ir uzņēmumi²⁰⁴.

Kopumā jaunuzņēmumu komūnai un tās organizētajiem pasākumiem ir liela nozīme jaunu komandu veidošanā. Starp Latvijas jaunuzņēmumiem 20% dibinātāju savus komandas biedrus atrod jaunuzņēmumu komūnās un to pasākumos, kas ir līdzvērtīgi ar komandām, kas izveidojušās starp iepriekšējās darba vietas kolēģiem (21%). Visbiežāk tomēr komandu veidošanā tiek izmantots draugu un paziņu loks, kuru komandas veidošanā norāda 36% jaunuzņēmumu dibinātāju.²⁰⁵

Attiecībā uz iesaisti jaunuzņēmumu vides pasākumos secināms, ka viena trešdaļa jaunuzņēmumu apmeklē pasākumus vidēji reizi mēnesī (31%), savukārt otra trešdaļa - reizi ceturksnī (30%). 12% jaunuzņēmumu ir ļoti aktīvi jaunuzņēmumu vidē, apmeklējot pasākumus vidēji katru nedēļu, savukārt 10% apmeklē reti – reizi gadā vai pusgadā. Praktiski neapmeklē un jaunuzņēmumu vides pasākumos neiesaistās tikai 3% jaunuzņēmumu.²⁰⁶

Latvijas jaunuzņēmumu pārstāvji visvairāk apmeklē tīklošanās jeb networking pasākumus (74%), kam seko industrijai specifiskas konferences un semināri (69%). Apmācības un seminārus uzņēmējdarbības prasmju uzlabošanai un investīciju piesaistei apmeklē 53%. Salīdzinoši mazāk apmeklēti ir *pitch* konkursi biznesa idejas finansējuma piesaistei, kurus apmeklē 32% jaunuzņēmumu, kas liecina par trešdaļu jaunuzņēmumu (vairāk nekā 100 jaunuzņēmumiem), kuri vēl ir agrīnā biznesa idejas attīstības fāzē un kuriem vietējā ekosistēmā šobrīd ir pieejami tikai 8 grantu konkursi ar nosacījumu, ka uzņēmums atbilst konkursa mērķauditorijai un kritērijiem.

Sadarbības novērtējums

Pēdējo divu gadu laikā ir ievērojami pieaudzis gan jaunuzņēmumu pasākumu, gan hakatonu skaits, kuru laikā ir dibinātas jaunuzņēmumu komandas, kas meklē veidus un iespējas ieviest savas idejas praksē, un ir aktualizēta starpdisciplināru ideju radīšanas iespēja. Lielākoties jaunuzņēmumi biznesa attīstībai izmanto savas personīgās telpas. LIAA inkubatori specializējas dzīvesstila uzņēmumu attīstībā, un arī koprades telpās ir minimāli pieejama zināšanu pārnese un sadarbība ar citiem jaunuzņēmumiem. Vienotas telpas trūkums, kur attīstīt jaunuzņēmumu ideju īstenošanu un atbalstīt ideju virzībā tālāk jeb zināšanu pārnesēs, ir viens no lielākajiem Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas mīnusiem, kas ierobežo visu tālāko ekosistēmas attīstību. Vairākas komūnas un organizācija ir attīstījušās un joprojām lielākoties balstās uz personīgo iniciatīvu un līdzīgi kā jaunuzņēmumi darbojas arniecīgiem finansiālajiem resursiem. Ekonomikas ministrija ir izveidojusi unikālu un inovatīvu ilgtermiņa sadarbības līgumu ar jaunuzņēmumu asociāciju, lai nodrošinātu mārketinga un publicitātes atbalstu jaunuzņēmumu tematam un risinājumam. Tajā pašā laikā ir vajadzīgi vēl papildus publiskās - privātās partnerības līgumi, lai veicinātu aktīvu atbalstu jaunuzņēmumiem un tiem samazinātu tiešo administratīvo slogu.

²⁰⁴ Jaunuzņēmumu anketēšanas komentāri

²⁰⁵ Jaunuzņēmumu anketēšanas dati

²⁰⁶ Jaunuzņēmumu anketēšanas dati

3.2 Lielie valsts un privātie uzņēmumi un to sadarbības modeļi ar jaunuzņēmumiem

Korporāciju sadarbības modeļi ar jaunuzņēmumiem

Puse no pasaules lielākajām korporācijām sadarbojas ar jaunuzņēmumiem, un kopumā lielo valsts un privāto uzņēmumu jeb korporāciju mērķis sadarbībā ar jaunuzņēmumiem tiek sadalīts 5 apakšmērķos – inovāciju attīstība, kultūras uzlabošana, pieeja pie jauniem tirgiem, platformu pieeja, kā arī problēmu risināšana. Tāpat sadarbība var tikt sadalīta astoņos dažādos iesaistes veidos – pasākumos, atbalsta pasākumos, jaunuzņēmumu programmās, koprades telpu piedāvāšanā, akceleratoros un inkubatoros, spin-offs, investīcijās, kā arī apvienošanās un pārņemšanā. Sadarbības formas var tikt izvērtētas, skatot no iesaistes, no izmaksu, īstermiņa/ilgtermiņa stratēģijas, riska izvairīšanās vai riska meklēšanas stratēģijas, no kurām pasākumi ir sākotnējais attīstības posms, pārejot tālākajās sadarbības formās. Izvērtējot korporatīvos mērķus, ir veikti ieteikumi sadarbības modeļiem ar jaunuzņēmumiem.

Ilustrācija 78. Korporāciju mērķi un to sadarbība ar jaunuzņēmumiem²⁰⁷

Korporatīvie mērķi		Sadarbības veidi	Inovācijas	Kultūra	Jauni tirgi	Platforma	Problēmu risināšana
Korporatīvā jaunuzņēmumu iesaiste	Iesaistes līmenis						
	Zems						
	↓	Pasākumi	●	●	●	●	●
		Atbalsta pasākumi	●	●	●	●	●
		Jaunuzņēmumu programmas	●	●	●	●	●
		Kopstrādes telpas	●	●	●	●	●
		Akceleratori un inkubācija	●	●	●	●	●
		Spin-offs	●	●	●	●	●
		Investīcijas	●	●	●	●	●
Apvienošanās un pārņemšana		●	●	●	●	●	
Augsts							

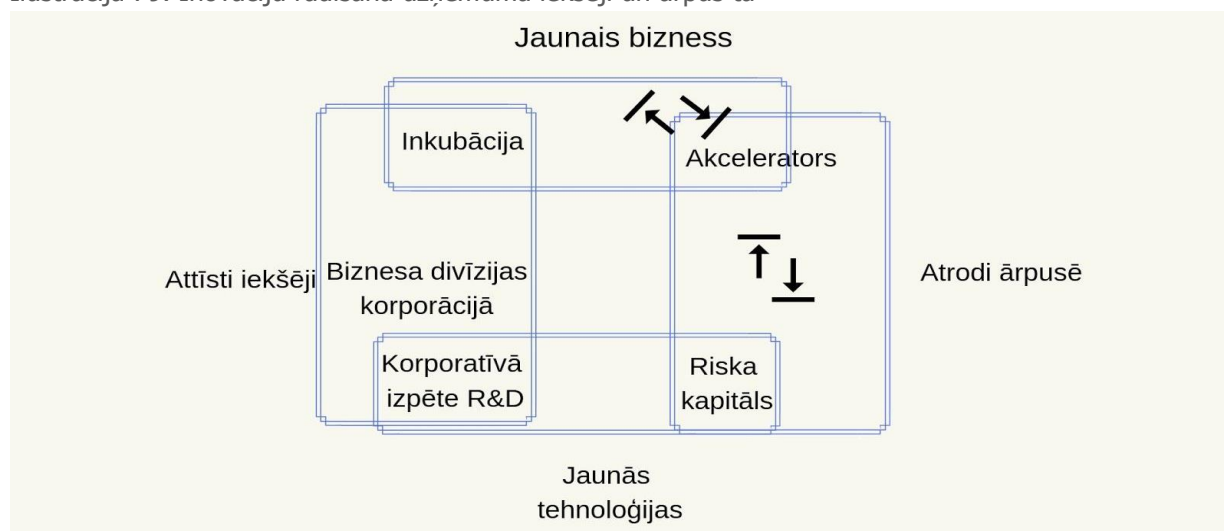
Ļoti ieteicams
 Ieteicams
 Mazāk ieteicams

Korporācijām ir iespējams veidot sadarbības modeļus ar jaunuzņēmumiem, jo jaunuzņēmumi var piedāvāt darbības ātrumu, inovatīvu imidžu, inovāciju un kultūru, kamēr korporācijas jaunuzņēmumiem var nodrošināt koncepta validāciju un uzticamību, papildus piedāvājuma atpazīstamību, izplatīšanu, piegādātājus, kā arī finansējumu. Sadarbības ar jaunuzņēmumiem formas var tikt pielietots gan sadarbojoties ar jaunuzņēmumiem kā ārējiem spēlētājiem, gan arī virzot šīs atbalsta formas iekšēji organizācijā, tātad veidojot iekšējos inkubatorus un strādājot korporatīvās izpētes jomā. Lielākoties joprojām pasaules korporatīvie uzņēmumi tomēr izvēlas vēl aizvien darboties ar savām iekšējām inovācijām un tikai lēnām kļūst atvērtāki arī ārējo inovāciju piesaistei uzņēmumā, kā tas ir gadījumā ar jaunuzņēmumiem²⁰⁸.

²⁰⁷#500 corporations, Kāpēc pasaules lielākie uzņēmumi sadarbojas ar jaunuzņēmumiem?, (2016), pieejams - https://cdn2.hubspot.net/hubfs/698640/500CORPORATIONS_-_How_do_the_Worlds_Biggest_Companies_Deal_with_the_Startup_Revolution_-_Feb_2016.pdf

²⁰⁸#500 corporations, Kāpēc pasaules lielākie uzņēmumi sadarbojas ar jaunuzņēmumiem?, (2016), pieejams - https://cdn2.hubspot.net/hubfs/698640/500CORPORATIONS_-_How_do_the_Worlds_Biggest_Companies_Deal_with_the_Startup_Revolution_-_Feb_2016.pdf

Ilustrācija 79. Inovāciju radīšana uzņēmumā iekšēji un ārpus tā²⁰⁹

Latvijas korporāciju sadarbība ar jaunuzņēmumiem

Sākotnējā fāzē lielie uzņēmumi piedalās pasākumos, kas var būt gan vienreizēji, gan arī atkārtoti, kā hakatoni vai mentorēšanas pasākumi, kam seko dažādi atbalsta pasākumi. Tāpat var tikt izveidotas specializētas jaunuzņēmumu programmas vai atvērtas kopstrādes telpas. Nākamais iesaistes veids ir dalība akceleratoros, strādājot sadarbībā ar investīciju fondu un nodrošinot vertikāles funkciju jeb pieeju klientu bāzei, zināšanām par konkrētu sektoru, u.c. iespējas. Nākamais iesaistes solis ir spin-off radīšana korporācijās, kur sadarbībā ar jaunuzņēmumiem tiek radīti jauni produkti/pakalpojumi klientiem, kam seko arī investīcijas jaunuzņēmumos vai arī apvienošanās un pārņemšana.

Kopumā Latvijas korporācijas sadarbībā ar jaunuzņēmumiem ir vēl attīstības stadijā, jo lielākā koncentrācija ir zemākā līmeņa iesaistes veidos (Ilustrācija 80), kas saistīts ar mazāku risku un sākotnējo sadarbības formu ar jaunuzņēmumiem. Pirmais solis sadarbībā ar jaunuzņēmumiem ir dažādu pasākumu ietvaros. TechChill jau kopš 2012. gada un Digital Freedom Festival kopš 2016. gada iesaista dažādas korporācijas pasākumu organizēšanā, kas lielākoties nodrošina pasākumu finansiālo atbalstu, taču tāpat tie ir dažādu hakatonu, jaunuzņēmumu konkursu atbalsts, kā arī sadarbības partneri citu pasākumu ietvaros.

Tāpat korporācijas var atbalstīt jaunuzņēmumus ar dažādiem atbalsta pakalpojumiem – juridiskajiem (Sorainen publiski pieejamas jaunuzņēmumu juridisko dokumentu formas²¹⁰), grāmatvedības, biznesa, tehniskajiem, konsultēšanas, mārketinga, mentorēšanas u.c.²¹¹ Latvijas ekosistēmā gatavību šādu atbalstu sniegt ir izrādījuši vairāki korporatīvie uzņēmumi, kas kļuvuši par jaunuzņēmumu asociācijas Startin.lv biedriem, kā, piemēram, Sorainen, kas sagatavojis brīvi pieejamas un izmantojamas jaunuzņēmumu juridisko dokumentu formas, tāpat arī Cream Finance, KPMG u.c., kas atbalsta jaunuzņēmumu asociāciju tās darbības mērķu sasniegšanā ar biedru naudas maksājumu.

Trešais iesaistes līmenis ir jau specializētas jaunuzņēmumu atbalsta programmas, kuras piedāvā pieeju korporācijai bez maksas, t.i., bez kapitāldaļu nodrošinājuma uzņēmumam atbildībā. Šādas programmas ir inkubācijas un akcelerācijas programmas.

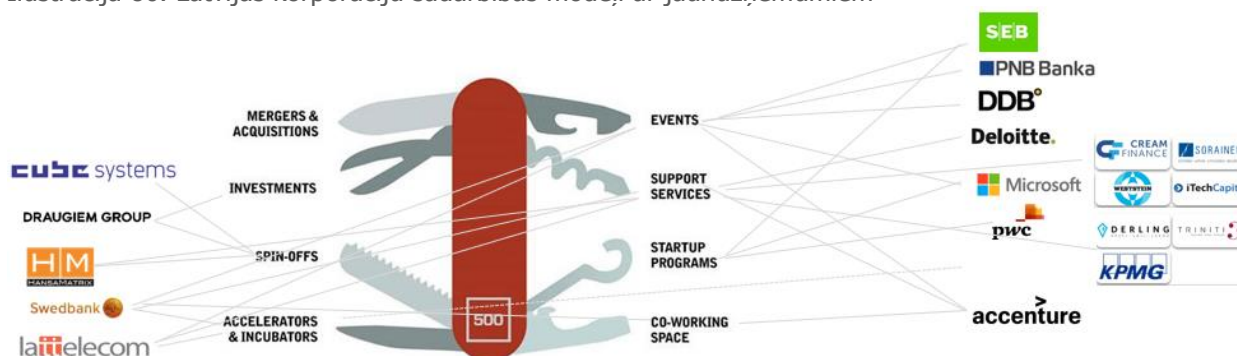
²⁰⁹ #500 corporations, Kāpēc pasaules lielākie uzņēmumi sadarbojas ar jaunuzņēmumiem?, (2016), pieejams - https://cdn2.hubspot.net/hubfs/698640/500CORPORATIONS_-_How_do_the_Worlds_Biggest_Companies_Deal_with_the_Startup_Revolution_-_Feb_2016.pdf

²¹⁰ Magnetic Latvia, juridisko dokumentu paraugi un veidlapas jaunuzņēmumiem (skatīts 11.01.2019), pieejams - <https://startuplatvia.eu/resources>

²¹¹ #500 corporations, Kāpēc pasaules lielākie uzņēmumi sadarbojas ar jaunuzņēmumiem?, (2016), pieejams - https://cdn2.hubspot.net/hubfs/698640/500CORPORATIONS_-_How_do_the_Worlds_Biggest_Companies_Deal_with_the_Startup_Revolution_-_Feb_2016.pdf

Ir arī uzņēmumi, kuri apzinās potenciālu sadarbības veidošanā ar jaunuzņēmumiem, taču vēl nav uzsākuši aktīvu iesaisti, kā, piemēram, Latvijas Valsts Meži. Latvijas Valsts Meži inovatīvu risinājumu radīšanā (pamatā tieši IT) mudina sadarboties ar jaunuzņēmumiem, lai gan 2019. gada sākumā nekāda to loma netiek spēlēta jaunuzņēmumu ekosistēmā²¹². Uzņēmums pirmo reizi tika skatīts jaunuzņēmumu kontekstā pēc piedalīšanās Jaunuzņēmumu forumā 2018. gada rudenī, tomēr tālāka aktīva sadarbība nav uzsākta. Viens no iemesliem ir tas, ka līdz šim inovācijas tikušas skatītas primārā biznesa modeļa kontekstā, taču šobrīd ir aktuāls darbs arī pie risinājumiem, kas ir saistīti ar informācijas tehnoloģiju jomu, kā, piemēram, ģeotelpiskās informācijas tehnoloģijas, mašīnmācīšanās, mašīnredze, dažādi skenēšanas risinājumi, mobilās lietotnes un tamlīdzīgi (Ilustrācija 80).²¹³

Ilustrācija 80. Latvijas korporāciju sadarbības modeļi ar jaunuzņēmumiem²¹⁴

Kā interviju laikā atzina vairāki korporāciju pārstāvji, lielākoties sadarbība ar jaunuzņēmumiem tiek veicināta un atbalstīta, lai attīstītu savu iekšējo talantu bāzi jeb korporatīvo kultūru²¹⁵. Tāpat korporācijas lielākoties nodrošina inovāciju radīšanas pasākumus iekšēji. Ārējiem spēlētājiem, t.i., citiem jaunuzņēmumiem, tiek nodrošināts mentoring, kopstrādes telpas pasākumu vai hakatonu organizēšanai, tikšanās vietām.

Accenture sadarbībā ar jaunuzņēmumiem darbojas, sākot no 2017. gada vidus, un šobrīd uzņēmums lielākoties mentorē jaunuzņēmumus. Tas notiek gan akceleratoru ietvaros, gan arī citos gadījumos, ko var klasificēt kā atbalsta pasākumu veikšanu. Strādājot ar inkubatoriem un akceleratoriem, uzņēmuma vēlme nav tikai radīt un definēt piedāvājumu, bet arī palīdzēt tam pieaugt.

Līdzīgi kā citi Latvijas lielie tehnoloģiju uzņēmumi, Accenture nodrošina savu iekšējā inkubatora darbību, kuru uzņēmums uzskata par smilškasti jeb *sand box* un kur tiek testēti dažādi biznesa risinājumi. Accenture inkubatora formātā nekoncentrējas uz jaunu uzņēmumu radīšanu, bet gan uz pakalpojumu risinājumu attīstību, kuri pēc tam var tikt virzīti Accenture piedāvājumos. Uzņēmums ir integrāciju un pakalpojumu sniedzošs uzņēmums, nevis produktu radītājs, tāpēc to daļēji varētu klasificēt kā spinoff aktivitāti, taču no tā neseko jauna biznesa radīšana kā gala produkts.

Accenture Inovāciju nodaļa ir atbildīga par sadarbību ar jaunuzņēmumiem, taču, lai lieki netērētu laiku dažādās kvalitātes uzņēmumiem, tie sadarbojas tikai ar inkubatoriem un akceleratoriem, kas tādējādi var nodrošināt, ka jaunuzņēmumiem ir potenciāls sadarbībai. Lai jaunuzņēmumi iegūtu pieeju uzņēmuma top 200 klientu datubāzei (atbalsta pasākumi), tiek veikta papildus produkta un piedāvājuma izpēte. Tāpat arī ar jau nobriedušiem jaunuzņēmumiem - tiek veiktas padziļinātas intervijas, lai pārbaudītu uzņēmuma uzticamību. Jaunuzņēmumiem tiek lielākoties nodrošināta mentoru palīdzība. Agrīnas stadijas

²¹² Intervija ar LVM.

²¹³ <http://www.labsoflatvia.com/lv/zinas/latvijas-valsts-mezi-iegulda-inovācijas-un-veido-jaunus-pakalpojumus-ko-pardot-uz-arzemem>

²¹⁴ #500 corporations, Kāpēc pasaules lielākie uzņēmumi sadarbojas ar jaunuzņēmumiem?, (2016), pieejams - https://cdn2.hubspot.net/hubfs/698640/500CORPORATIONS_How_do_the_Worlds_Biggest_Companies_Deal_with_the_Startup_Revolution_-_Feb_2016.pdf

²¹⁵ Intervijas ar Accenture, Swedbank, LMT

jaunuzņēmumiem tiek palīdzēts uzbūvēt biznesa attīstības ceļa karti, lai parādītu iespējas uzņēmuma izaugsmē.

Kopumā ir iespēja ar jaunuzņēmumiem sadarboties, veidojot kopējo inovāciju, kur kopā jau ar esošajiem Accenture klientiem tiek izveidoti prototipi, kas pilnībā mainītu esošo praksi. Pēc prototipa idejas pārdošanas seko testa izmēģinājuma stadija, kura notiek aptuveni pusgadu. Tāpat tiek izmantoti arī radikālāki inovācijas radīšanas modeļi, pielietojot iedomātus risinājumus, kuriem tirgus ir norādījis, ka varētu būt iespējams pieprasījums. Accenture tad ir atvērts sadarbībai ar universitātēm, un parasti process noris vismaz gadu²¹⁶. Lai gan notiek attīstības un izpētes process, atsevišķi uzņēmumi netiek radīti.

LMT ir atvērti mentorēšanas pasākumiem vairākos līmeņos, taču uzņēmums atzīst, ka vienotas stratēģijas tiešam jaunuzņēmumu atbalstam 2019. gada sākumā nav, tādējādi 2019. gada vienotais mērķis ir izstrādāt iespējamo programmu sadarbībai ar jaunuzņēmumiem, kuriem ir pievilcīga arī korporatīvā vide²¹⁷. Tāpat uzņēmums izskata iespējas izveidot jaunuzņēmumu atbalsta programmas.

LMT ir atvērts izskatīt jaunuzņēmumus kā potenciālos sadarbības partnerus. Tā, piemēram, 2017. gada pavasarī uzņēmums paziņoja par sadarbības uzsākšanu ar mašīnredzes tehnoloģiju jaunuzņēmumu 4SmartStreets,²¹⁸ lai izstrādātu mākslīgā intelekta stāvvietu meklēšanas risinājuma prototipu.

Tāpat LMT darbojas arī kā jaunuzņēmumu atbalsta platforma, kur potenciāli var tikt radīti spinoffi. Rīgas Augsto tehnoloģiju izglītības biedrība, kurā apvienojies Elektronikas un datorzinātņu institūts ar jaunuzņēmumu 'Pilot Automotive Labs', attīsta autonomo auto tehnoloģiju risinājumus, savukārt LMT tiem nodrošinās izmēģinājumiem piemērotu sakaru infrastruktūru un attīstīs arī 5G tīklu bezpilota auto vajadzībām tieši testēšanas veikšanai.²¹⁹

Swedbank jau darbojas akcelerācijas fondu vertikālē, kas tiek darīts ar mērķi veidot uzņēmuma inovācijās bāzētu kultūru, jo kopš 2018. gada uzņēmums sadarbojas ar Startup Wise Guys akceleratoru, kurš arī atrodas uzņēmuma Latvijas biroja telpās. Kā norāda Swedbank, tad, sadarbojoties un mentorējot jaunuzņēmumus, tiek veicināts inovatīvs domāšanas veids arī iekšēji uzņēmumā. Akceleratora veidotajās darbnīcās tiek aicināti piedalīties Swedbank darbinieki. Tāpat arī kopstrādes telpās Swedbank darbinieki var pavadīt laiku un strādāt, mācoties no jaunuzņēmumiem²²⁰. Kultūras iedzīvināšana notiek līdz ar akceleratora ciešu piesaisti uzņēmuma videi.

Startup Wise Guys akceleratorā tiek attīstītas finanšu tehnoloģijas, un 2018. gada jūnijā to absolvēja 10 jaunuzņēmumu komandas no 9 valstīm. Kopumā programmas ietvaros ar jaunajiem uzņēmumiem strādāja vairāk nekā 130 mentori, no kuriem 50 tika nodrošināti no Swedbank uzņēmumu grupas. Otrajā akceleratorā 2019. gada sākumā ir uzņemtas 9 starptautiskas komandas, kuras pārstāv Latviju, Igauniju, Ukrainu, Kazahstānu, Krieviju, Turciju, Itāliju, Lielbritāniju, ASV un Gānu. Šī akceleratora dalībnieku idejas saistītas ar vairākām nozarēm: apdrošināšanu, personālvadību un darbaspēku, kredītēšanu, regulācijām, investīcijām, nekustamo īpašumu u.c.²²¹. Kopumā uzņēmums norāda, ka līdz ar akceleratora darbību tas nodrošina arī iespēju sekot līdzi tehnoloģiju jaunumiem un ar veiksmīgākajiem akceleratora beidzējiem arī ir iespēja turpināt sadarbību, ja abas puses ir tajā ieinteresētas.

Tāpat Swedbank aktīvi iesaistās un atbalsta Latvijas start-up ekosistēmai svarīgus pasākumus (piem., TechChill, DFF, dažādus hakatonus utt.), kā arī nodrošina telpas Jaunuzņēmumu ekosistēmas dalībnieku ikmēneša brokastu organizēšanā. Tāpat arī uzņēmums atvēris savas telpas kopdarbes un inovāciju telpā

²¹⁶ Telefonintervija ar Accenture pārstāvi 11.01.2019.

²¹⁷ Intervija ar LMT pārstāvi 11.01.2019.

²¹⁸ LMT, "LMT ieviešis mākslīgā intelekta risinājumu sastrēgumu mazināšanai Rīgā" (06.03.2017.), pieejams <https://business.lmt.lv/lv/preses-relizes?pid=797&q=2017>

²¹⁹ Dienas Bizness, Latvijā plāno veidot starptautisku bezpilota auto izmēģinājumu trasi (10.05.2017.), pieejams

<http://www.db.lv/zinas/papildinata-latvija-plano-veidot-starptautisku-bezpilota-auto-izmeginajumu-trasi-462735> skatīts 11.01.2019.

²²⁰ Intervija ar Swedbank pārstāvi 11.01.2019.

²²¹ Intervija ar Swedbank pārstāvi 11.01.2019.

DoBe, lai veicinātu diskusiju starp Latvijas un Eiropas finanšu, tehnoloģiju un jaunuzņēmumu komūnām. Reizi mēnesī interesenti tiek aicināti uz pasākumiem, lai padziļināti iepazītu tehnoloģiju, jaunuzņēmumu un banku inovāciju vidi²²². SeedTalks pasākumos var dzirdēt gan pieredzējušus runātājus, gan ekspertus, gan uzņēmumu dibinātājus, kas dalās ar savu pieredzi un zināšanām dažādās tēmās, sākot no kibernetikas, maksājumiem un e-komercijas, līdz pat blokķēdei un mākslīgajam intelektam²²³.

2015. gadā otrajā pusē **Lattelecom** arī sāka iesaistīties jaunuzņēmumu vidē. Kopš 2016./2017. gada tiek plānots sadarbības process, kā arī Lattelecom aktīvi interesējas par citiem risinājumiem un iespējām, kā sadarboties ar jaunuzņēmumiem. Uzņēmums uzsver, ka jaunuzņēmumu vide atsevišķi netiek nodalīta, jo svarīgāk ir radīt ekosistēmu, kurā var tikt mērķtiecīgi radītas inovācijas²²⁴. Tieši sadarbība ar akcelerācijas fondiem ir ieteicamākais modelis, lai attīstītu jaunuzņēmumu kultūru uzņēmumā, kam seko hakatoni un inkubācija. Tā arī Lattelecom aktīvi darbojas kā investors akcelerāciju programmās, investējot Overkill ventures akcelerācijas fondā, kas Latvijas skatījumā ir augstākais iesaistes veids korporāciju un jaunuzņēmumu sadarbībā. Lai veicinātu iekšējo ideju rašanos, uzņēmums izmanto hakatonu konceptu, organizējot starpdisciplināru ideju attīstīšanu saviem darbiniekiem²²⁵.

Microsoft, apvienojoties ar Latvijas Universitāti, ir izveidojis inovāciju platformu un uzņēmējdarbības vietu - Microsoft un Latvijas Universitātes Inovāciju centru (tālāk tekstā - LUMIC), kas darbojas kopš 2017. gada. LUMIC kalpo kā starpdisciplināra platforma, kurā apvienojas uzņēmēji, jaunuzņēmumi, studenti, IT uzņēmumi un zinātnieki, lai kopīgi radītu jaunas idejas, fokusējoties uz lielajiem datiem un mākslīgo intelektu. Tā mērķis ir stiprināt sadarbību starp IKT nozares, zinātnes, nevalstisko organizāciju un publiskā sektora partneriem, lai īstenotu eksportspējīgu IT risinājumu attīstību un digitālo transformāciju Latvijā.²²⁶

LUMIC realizē vairākas programmas: programmu jaunuzņēmumu (start-up) atbalstam, programmu jaunu digitālo prasmju attīstīšanai, lietošanu un risinājumu izstrādei un programmu digitālās transformācijas ekosistēmas attīstībai. Lielākoties tie ir pasākumi, kas var tikt klasificēti kā atbalsta pakalpojumi un jaunuzņēmuma programmas. Tāpat LUMIC izmanto savu kontaktu bāzi, lai atbalstītu un sekmētu jaunuzņēmumu izaugsmi - LUMIC ir izveidojis sadarbību ar Īrijā bāzēto riska kapitāla fondu Blue Dome Capital Limited par investīciju piesaisti.²²⁷ LUMIC darbojas plašākā mērogā, apvienojot zinātniekus, nozaru speciālistus un IT uzņēmumus, kam ir izšķiroša nozīme globālās konkurences apstākļos un digitālajā ekonomikā. Tiek veidotas starpnozaru partnerības, piesaistot gan biznesa partnerus, gan pētniekus, un ir interesanti arī ārvalstu partneriem, tādējādi centrs nodrošina atbalsta pasākumus - platformu mentoru piesaisti.

Draugiem Group ir veiksmīgs piemērs, kur inovatīvi produkti un pakalpojumi, kā arī inovatīvi biznesa modeļi tiek radīti uzņēmuma iekšienē, kas rezultējies ar augstu spin-off zīmolu skaitu. Latvijas holdings apvieno sociālo mediju un tehnoloģiju uzņēmumus ar birojiem un ražotnēm 8 vietās Eiropā un ASV un 12 zīmolus, starp kuriem lielākā daļa ir Draugiem Group spin-off jaunuzņēmumi dažādās attīstības stadijās, tai skaitā arī jau nobrieduši, pelnoši uzņēmumi, kas vairs neatbilst jaunuzņēmuma izpratnei, taču uzņēmumos nemainīgi tiek saglabāta jaunuzņēmumu kultūra (Printful, Vendon, Mapon, Istabai, DeskTime, Fastbrands, Tachogram, u.c).

Draugiem Group darbojas dažādās jomās, sākot ar preču apdruku, gudrās mājas risinājumiem un beidzot ar draudzības saišu stiprināšanu un sirsnīgām dāvanām, taču visus Draugiem Group radītos produktus raksturo viens vārds – tehnoloģijas.²²⁸ Draugiem Group pirmsākumi meklējami 2004. gadā, kad tika dibināta sociālo mediju platforma Draugiem.lv. No veiksmīgā projekta laika gaitā attīstījās daudz jaunu ideju un uzņēmumu,

²²² Intervija ar Swedbank pārstāvi 11.01.2019.

²²³ Intervija ar Swedbank pārstāvi 11.01.2019.

²²⁴ Intervija ar Lattelecom pārstāvi 11.01.2019.

²²⁵ Intervija ar Lattelecom pārstāvi 11.01.2019.

²²⁶ Microsoft - <https://www.lumic.lv/> (skatīts 10.01.2019.)

²²⁷ Microsoft - <https://www.lumic.lv/> (skatīts 10.01.2019.)

²²⁸ Draugiem Group mājaslapa, Par mums, pieejams <https://draugiemgroup.com/lv/par-mums>

un jau no pašiem sociālā tīkla darbības pirmsākumiem uzņēmums paralēli attīstīja un investēja jaunās idejās, sākot jau ar 2006. gadā dibināto "Mapon". Draugiem Group norāda, ka visiem grupas uzņēmumiem raksturīga jaunuzņēmumu kultūra, kas ietver ātru lēmumu pieņemšanu, tāpat arī visi jauni produkti un zīmoli, kas tiek radīti, ir mērķēti globālajam tirgum, un Latvijas un Baltijas tirgus tiek izmantots sākotnējai testēšanas fāzei, tāpēc netiek izmantotas teorētiskās jaunuzņēmuma definīcijas to identificēšanai.²²⁹ Uzņēmums darbojas kā inkubators, nodrošinot iespēju jaunām idejām tikt attīstītām, testētām uzņēmuma iekšienē, un veiksmīgas attīstības rezultātā tiek dibināts spin-off, kur jaunā uzņēmuma vadītājam pieder daļa jaunajā uzņēmumā. Kopumā 13 gadu darbības laikā ir laistas klajā aptuveni 100 startup idejas, no kurām uz 2019. gada sākumu darbojas 12 zīmoli, un Draugiem Group apstiprina, ka ideju testēšana un izmēģināšana ietilpst viņu darbības filozofijā, un, ja viena no 10 idejām ir dzīvotspējīga, tad tas ir labi.²³⁰ Draugiem Group ir būtiski, ka spin-off paliek grupas ietvaros, tāpēc nav iespējams uzņēmuma daļas pārdot kādai trešajai pusei, kā arī, ja esošie daļu turētāji izvēlas aiziet no uzņēmuma, Draugiem Group atpērk viņu daļas.²³¹

Viens no grupas veiksmīgākajiem jaunuzņēmumiem ir "Printful Inc", kurš dibināts 2013. gadā ASV, un 5 gadu darbības laikā tas ik gadu kāpina apgrozījumu aptuveni par 50%, atverot ražotnes ASV, Meksikā un Latvijā.²³² Grupas uzņēmuma "Printful" vadītājs D. Siksnāns apstiprina, ka 2017. gadā saņemtais Latvijas Startup zīmolu topa visstraujāk augošā jaunuzņēmuma tituls arī iezīmēja jaunuzņēmuma stadijas noslēgumu, un 2018. gadā uzņēmums vairs sevi nesauc par startup, bet turpina būt strauji augošs brieduma stadijas korporatīvais uzņēmums, kas nemainīgi saglabā startup kultūru.²³³ Printful mērķis ir līdz 2020. gadam ieiet ASV akciju tirgū ar publisko piedāvājumu, kas būtu pirmā Latvijas jaunuzņēmuma nonākšana akciju tirgū.²³⁴

Inovātīva, jaunām idejām atvērta vide ir uzņēmuma prioritāte arī tālākajā attīstībā.²³⁵ Taču, kā norāda Draugiem Group pārstāvis, nevis idejas, bet to izpilde un nodošana realizācijai ir svarīgākais. Sabiedrībā ideju autoriem joprojām trūkst izpratnes par grūto darbu, ko nepieciešams veikt idejas realizācijai, un starp ideju autoriem pastāv uzskats, ka lielie uzņēmumi būs gatavi šīs idejas vienkārši nopirkt.²³⁶ Draugiem Group norāda, ka tehnoloģijas un moderni risinājumi kļūst pieejami ikvienam, ar to vairs nevar pārsteigt, taču var ar izcili labu attieksmi pret darbiniekiem, kuri savukārt to nodos tālāk klientiem, uzsverot tieši kvalitatīvas apkalpošanas lomu biznesā. Lielākais izaicinājums ir saprast un pieņemt, ka biznesā cilvēks un cilvēkfaktors ir būtiskākais.²³⁷

Draugiem Group ir atvērti un iesaistās vietējās jaunuzņēmumu vides veidošanā, taču norāda, ka rodas arī gadījumi, kad iesaistītie spēlētāji nav kvalitatīvi veikuši sagatavošanās darbus vai priekšatlasī biznesa ideju sacensībām, kas mazina pasākuma kvalitāti un pievienoto vērtību, ko Draugiem Group mentori vai žūrijas locekļi var sniegt šādu pasākumu laikā. Draugiem Group prioritāri īsteno tikai tās aktivitātes, kurās tic rezultātam un ietekmei, nevis formālai vajadzībai.²³⁸

Draugiem Group ir iesaistes formas, kas nodrošina inovāciju un jaunuzņēmumu kultūras saglabāšanu grupā, kur notiek uzņēmuma iekšējā ideju inkubatora veidošana, veicinot spin-off rašanos, kas ir viena no augstākā līmeņa iesaistēm, kā arī dalība jaunuzņēmumu vides pasākumos, biznesa ideju vērtēšana un mentorings, u.c. veida sadarbība ar vietējās ekosistēmas veidotājiem (LIAA, Junior Achievement Latvia, HansaMatrix, LU

²²⁹ Intervija ar Draugiem Group pārstāvi (28.11.2018.)

²³⁰ D. Siksnāns "Startup kultūras lietas, ko saglabājam 13 gadu laikā", SEB bankas finanšu direktoru konferencē CFO forums, 2018. gada 10. Oktobrī, ieraksts pieejams <https://www.youtube.com/watch?v=6Ti9Z5F61Ww&t=500s> (skatīts 04.02.2019.)

²³¹ Intervija ar Draugiem Group pārstāvi (28.11.2018.)

²³² Delfi, Latvija Var! Printful (24.07.2017.), pieejams <https://www.delfi.lv/news/latvija-var/latvija-var-printful-cetru-gadu-laika-rada-divas-fabrikas-asv-un-jaunu-razotni-riga.d?id=49070871&page=4>

²³³ D. Siksnāns "Startup kultūras lietas, ko saglabājam 13 gadu laikā", SEB bankas finanšu direktoru konferencē CFO forums, 2018. gada 10. Oktobrī, ieraksts pieejams <https://www.youtube.com/watch?v=6Ti9Z5F61Ww&t=500s> (skatīts 04.02.2019.)

²³⁴ Printful preses relīze, 26.01.2017., pieejams <https://www.printful.com/site/press-article?id=12> (skatīts 04.02.2019.)

²³⁵ Draugiem Group mājaslapa, Par mums, pieejams <https://draugiemgroup.com/lv/par-mums>

²³⁶ Intervija ar Draugiem Group pārstāvi (28.11.2018.)

²³⁷ LV portāls, "Ar tehnoloģijām vairs nepārsteigsi, pārsteigt var ar izcili labu attieksmi" (05.10.2018.), pieejams <https://lvportals.lv/viedokli/299208-ar-tehnologijam-vairs-neparsteigsi-parsteigt-var-ar-izcili-labu-attieksmi-2018> (skatīts 04.02.2019.)

²³⁸ Intervija ar Draugiem Group pārstāvi (28.11.2018.)

Studentu biznesa inkubators, RTU Dizaina fabrika), tādējādi aktīvi darbojoties Latvijas jaunuzņēmumu komūnā.

Talantu attīstība, kas nav tiešā veidā saistīta ar sekošanu korporāciju sadarbībai ar jaunuzņēmumiem, notiek ar iesaisti izglītības satura veidošanā (RTU Cēsu filiāles studiju programma Datorsistēmas ar specializāciju mobilo lietotņu (aplikāciju) izstrādē tiek īstenota sadarbībā ar Draugiem Group, kas nodrošina prakses vietas, kā arī uzņēmuma vieslektoru lekcijas²³⁹).

Cube Systems lepojas, ka jau vairāk nekā 10 gadus izstrādā jēgpilnus, mūsdienīgus un efektīvus digitālos risinājumus dažādu industriju klientiem. Uzņēmums izmanto jaunuzņēmumu aktivizācijas modeļus, taču to lielākoties izmanto uzņēmuma iekšienē. Uzņēmums iekšienē organizē "Konstruktors 36" hakatonus, kurā uzņēmuma darbiniekiem tiek sniegta iespēja apvienoties komandās un radīt jaunus produktus. Lai nodrošinātu veiksmīgu pasākuma norisi, tiek piesaistīti mentori ar tehnoloģiju vai mārketinga zināšanām. Tāpat arī uzņēmums dažkārt piedalās mentorēšanas pasākumos, lai gan kapacitāte ir salīdzinoši ierobežota cilvēkresursu un arī specifisku zināšanu dēļ²⁴⁰.

Tāpat uzņēmums strādā pie iekšējiem spinoffiem. Sekojot projektu vadītāju vai citu pārstāvju iniciatīvai, grupas paspārnē var tikt dibināti jauni uzņēmumi, kuri arī tiek virzīti tālāk tirgū kā atsevišķi uzņēmumi, lai patstāvīgi risinātu uzņēmuma netiešo izmaksu pārvaldību un tiktu samazināts inkubēšanas periods (tā nosakot, vai ideja ir dzīvotspējīga un vai netiek uzturēta mākslīgi, bet ir nodrošināts tirgus un klientu segums), kā arī, lai atvieglotu investīciju piesaisti. Pirms uzņēmums tiek dibināts, Cube Systems testē tirgu un nosaka, vai šim pakalpojumam ir nepieciešamais pieprasījums, un tikai tad tiek radīts pamatprodukts jeb minimum viable product. Tā ir radies jaunuzņēmums Captomatic, kas darbojas kā atsevišķs uzņēmums un ir Cube Systems uzņēmuma spin-offs²⁴¹.

Hansa Matrix ir ātri augošs augsto tehnoloģiju uzņēmums, kas veic jaunu elektronisko produktu un sistēmu izstrādi, industrializāciju un pilnu ražošanas pakalpojumu, datu tīklu iekārtu, "ierīču" interneta (Internet of Things), industriālo sistēmu un citos augstas pievienotās vērtības tirgus segmentos. Papildus ražošanas pakalpojumu sniegšanai oriģinālo iekārtu ražotājiem (OEM) uzņēmums piedāvā oriģinālas izstrādes produkta ražošanas (ODM) biznesa modeli gan jaunuzņēmumiem, gan arī esošiem uzņēmumiem, kam nepieciešams produktu izstrādes partneris.²⁴² To var klasificēt kā jaunuzņēmuma atbalsta pakalpojuma nodrošinājumu, kurā iekļaujas arī mentorēšanas pasākumi, kur tiek veikta sadarbība ar akcelerācijas fondu "Buildit Latvia".²⁴³ Uzņēmums iesaistās arī hakatonos²⁴⁴, tāpat netieši tiek atbalstīta spinoff veidošana, pētniecības jomā sadarbojoties ar RTU un Ventpils Tehnoloģisko augstskolu, kā arī tiešā veidā - pašiem dibinot spin-off uzņēmumus (Euro LCD, LightSpace Technologies).²⁴⁵

Korporāciju sadarbība veidojot inovācijām labvēlīgu vidi VEF apkaimē

Korporācijas norāda, ka svarīgāk ir radīt ekosistēmu, kurā var tikt mērķtiecīgi radītas inovācijas, nevis izdalīt īpašu sadarbību ar jaunuzņēmumiem. Šobrīd Latvijā 7 uzņēmumi ir apvienojuši spēkus, lai radītu inovāciju reģionu VEF apkaimē²⁴⁶. Redzot iztrūkumu inovāciju radīšanā ilgtermiņā, uzņēmumi ir apvienojušies, lai attīstītu valsti šajā jautājumā un koncentrētu akadēmiskos un korporatīvos spēkus tehnoloģiju jomā.²⁴⁷ Šajā

²³⁹ RTU, STUDIJU PROGRAMMAS RTU CĒSU FILIĀLĒ, "Datorsistēmas, mobilo lietotņu programmēšana", <http://cf.rtu.lv/studijas-rtu-cesu-filiale/studiju-programmas-cesu-filiale/datorsistemas/?lang=lv> (skatīts 04.02.2019.)

²⁴⁰ Intervija ar Cube Systems

²⁴¹ Intervija ar Cube Systems

²⁴² Hansa Matrix mājaslapa, Informācija investoriem, <http://www.hansamatrix.com/hansamatrix-informacija-investoriem-latviski/> (skatīts 04.02.2019.)

²⁴³ Intervija ar Buildit Latvia pārstāvjiem

²⁴⁴ Hansa Matrix mājaslapa "HansaMatrix sponsors Startup Slalom Ventpils hackathon", <http://www.hansamatrix.com/hansamatrix-startup-slalom-ventspils-hackathon-2017.html>

²⁴⁵ Ivars Bušmanis "Neviena nācija bez ražošanas nevar pastāvēt. Saruna ar Ilmāru Osmani", "Latvijas Avīze" (22.05.2018.), pieejams <http://www.la.lv/elektronikas-fabrikants-veido-telpisku-ekranu> (skatīts 04.02.2019.)

²⁴⁶ New Hanza Capital, "Uzņēmēji vienojas attīstīt VEF apkārtni kā jauno Rīgas centru", (26.04.2018.), pieejams - <http://nh.capital.lv/jaunumi#uznemeji-vienojas-attistit-vef-apkartni-ka-jauno-rigas-centru> (skatīts 04.02.2019.)

²⁴⁷ Boschma, R. (2015). Towards an evolutionary perspective on regional resilience. *Regional Studies*, 49(5), 733-751.

jomā pastāv starptautiski piemēri, kā Eindhovenas augsto tehnoloģiju rajons, kurš ir veiksmīgi radīts ar pašvaldības un privātā sektora jeb korporācijas Philips iesaisti. 2003. gadā Philips sniedza pieeju 45 000 m² biroju un izpētes telpām citiem uzņēmējiem, kā rezultātā Inovāciju kvartāls ir attīstījies par vienu no vadošajiem pasaulē, apvienojot 140 uzņēmumus, 10 000 izstrādātājus, biznesa akcelatoru un Eindhovenas Tehnisko universitāti.²⁴⁸

Latvijā VEF kvartālā 7 vadošie tehnoloģiju uzņēmumi vēlas izveidot testēšanas centru jeb "test bed", kurā apvienotos korporācijas, jaunuzņēmumi, valsts un pašvaldības iestādes. Uzņēmumi, kas iesaistījušies VEF inovāciju kvartāla radīšanā, ir Latvijas Mobilais Telefons, Accenture, Mikrotik, kā arī Jaunās Teikas kvartāls, komercīpašumu pārvaldītājs New Hanza Capital, VEF Kultūras pils un tirdzniecības uzņēmums Elkor, un 2019. gada sākumā te strādā 3 500 tehnoloģiju speciālistu. Uzņēmumi redz teritoriju kā viedvalsts modeli, izveidojot vietu, kur tiek radītas inovācijas, kā arī nodrošinot iespēju cilvēkiem šajā reģionā strādāt, dzīvot, atpūsties un radīt cilvēkiem, kurus aizrauj tehnoloģiju un inovāciju iespējas.²⁴⁹

Tiek atzīts, ka, lai Latvija kļūtu par viedvalsti, nepieciešamas ne tikai inovatīvas tehnoloģijas, bet arī savstarpējā korporāciju un jaunuzņēmumu sadarbība, kā arī moderna, uz attīstību vērsta un iekļaujoša vide kā darbam, tā dzīvošanai. Jau šobrīd šajā reģionā ir atrodamas kopstrādes telpas - Teikums, kas ir piemērots gan jaunuzņēmumiem, gan arī kā telpa, kur iespējams radīt komūnas pasākumus.²⁵⁰ Spēja radīt šādas tehnoloģiju reģionus nodrošina valsts konkurētspēju cīņā par starptautisko talantu bāzi un investoriem.²⁵¹ Tādējādi viens no motivatoriem, lai radītu kvartālu, ir vēlme radīt tēlu, kas spētu piesaistīt ārvalstu studentus, kur Rīga kļūst par konkurētspējīgu galamērķi un vidēja līmeņa alternatīvu tiem, kas netiek A līmeņa augstskolās, tomēr izskata Rīgu kā darba un izglītības vidi.²⁵²

Projekta virzītāji norāda, ka VEF apkaimes projektu tika paredzēts atvērt 2018. gada nogalē, taču lielo birokrātisko procesu dēļ projekts vēl aizvien nav pilnībā aktivizēts. Tāpat arī korporācijas norāda, ka ir vēlme attīstīt dažādus bezpilota un jaunākos tehnoloģiskos risinājumus pilsētvides attīstībā, kuri attīstībai ir nepieciešami atviegloti noteikumi, lai varētu testēt brīvi dažādas idejas un lai tās nebūtu vispirms jāsaskaņo ar valsts institūcijām vismaz gadu iepriekš, lai varētu vismaz izmēģināt. Tā veidojot noteiktu kvartālu kā viedkvartālu, piedāvājot inovatīvus risinājumus (Ilustrācija 81).

Ilustrācija 81. VEF apkaimes teritorija un iesaistītie partneri²⁵³

²⁴⁸ Eindhovenas augsto tehnoloģiju kampa "High Tech Campus" mājaslapa, pieejams <https://www.hightechcampus.com/>

²⁴⁹ <https://www.city24.lv/lv/nekustama-ipasuma-zinas/11170/uznemeji-vienojas-attistit-vef-apkartni-ka-jauno-rigas-centru>

²⁵⁰ Teikums mājaslapa, pieejams <https://www.teikums.lv/en/about>

²⁵¹ Christopherson, S., Michie, J., & Tyler, P. (2010). Regional resilience: theoretical and empirical perspectives. *Cambridge journal of regions, economy and society*, 3(1), 3-10.

²⁵² Telefonintervija ar Accenture pārstāvi 11.01.2019.

²⁵³ Dienas Bizness, Uzņēmēji vienojas attīstīt VEF apkārtni kā jauno Rīgas centru (03.05.2018.) <https://www.db.lv/zinas/uznemeji-vienojas-attistit-vef-apkartni-ka-jauno-rigas-centru-474499>

Jaunuzņēmumu skatījums sadarbībā ar korporācijām

Pēc jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem, viszemāk jaunuzņēmumi norāda tieši pieejamo sadarbību ar lielajiem privātajiem un valsts uzņēmumiem (2,5 no 5), kas reizē arī ietver arī zemu to izmantošanas līmeņa novērtējumu (2,04 no 5). Kopumā jaunuzņēmumi norāda, ka sadarbība ar korporācijām var notikt lielākoties tikai izlases veidā, ar vietējā rakursa uzņēmumiem, kuriem nav starptautisko galveno biroju iesaiste un autoritāte, tai skaitā arī globālo uzņēmumu servisa centri. Tādejādi ir tikai nedaudz uzņēmumu, ar kuriem vispār ir iespējama šāda sadarbība.²⁵⁴

Jaunuzņēmumi ir ļoti atvērti sadarbībai ar korporācijām, jo, testējot tehnoloģijas kopā, iespējams tās arī kopīgi attīstīt, gan integrējot tās korporāciju tehnoloģiju aktivitātēs vai produktos, šādi palielinot konkurētspēju, gan arī veicot procesu/produktu tālāku virzīšanu pasaulē. Jaunuzņēmumi norāda, ka, jo zināmāks ir korporācijas nosaukums, jo mazāki resursi ir nepieciešami tālākai tehnoloģijas virzīšanai tirgū, kas jau pēc tam var būt kā konkurētspējīgs produkts visā pasaulē.²⁵⁵

Tomēr reizē jaunuzņēmumi norāda, ka, ja personīgi nezina lielo korporāciju pārstāvjus, tad nav iespējams reāli izveidot sadarbību. Tas arī ir skaidrojams ar to, ka nav iespējams satikt potenciālos sadarbības partnerus neitrālā jeb testa vidē, lai apmainītos ar idejām un iespējamo sadarbību²⁵⁶.

Sadarbības novērtējums Lielākie valsts un privātie uzņēmumi apzinās savu ievērojamo pārrākumu pār jaunuzņēmumiem, ar nodrošinātu naudas plūsmu un lielu darbinieku skaitu, līdz ar to ir salīdzinoši rezervēti sadarbībā ar jaunuzņēmumiem. Tajā pašā laikā, sekojot straujajai tehnoloģiskajai attīstībai un apzinoties inovāciju nozīmi, lielās korporācijas ir ieinteresētas attīstīt iekšējo inovāciju kultūru, kuras veicināšanā izmanto sadarbību ar jaunuzņēmumiem. Tajā pašā laikā ir korporācijas, kas iekšēji veido inovāciju kultūru un veido arī savus jaunuzņēmumu spin-offus, dodot iespēju inovācijai pašai gan piesaistīt resursus, gan arī pārdot, tādejādi pārbaudot biznesa idejas dzīvotspēju.

Korporācijas ir tikai sākotnējā sadarbības fāzē, taču tieši jaunā VEF apkaimes platforma būtu lieliska iespēja veicināt savstarpējo sadarbību starp lielajiem un jaunuzņēmumiem, attīstot inovatīvu produktu ražošanu Latvijā, kurus efektivitātes veicināšanā, nepieciešams, ka tiktu samazināts regulējums uz inovāciju ieviešanu, dodot iespēju bez īpašas saskaņošanas, izmēģināt idejas realitātē. Tāpat arī Latvijā ir jāturpina inovatīvo iepirkumu attīstīšana, kas šobrīd tiek izskatīta un veidota, kas veicinātu inovāciju izmantošanu, kā arī palīdzētu veidot sadarbību starp korporācijām un jaunuzņēmumiem.

3.4. Augstāko izglītības iestāžu un pētniecības institūtu sadarbības modeļi ar jaunuzņēmumiem

Jaunuzņēmumu sadarbība ar pētniecības institūcijām noris inovāciju ekosistēmas ietvaros. Jaunuzņēmumi būtiski maina tehnoloģiju un inovāciju pārneses procesus un mijiedarbību inovācijas ekosistēmas ietvaros.

Jaunuzņēmumu ekosistēmu pētnieki un veidotāji, organizācija "Startup Commons" norāda, ka globālā tendence inovāciju attīstībā ir pāreja no lineāras un slēgtas inovāciju radīšanas korporatīvajos uzņēmumos uz atvērtu, multidisciplināru inovāciju radīšanu un komercializāciju caur inovatīviem maziem un vidējiem uzņēmumiem, tai skaitā jaunuzņēmumiem.²⁵⁷

Inovācijas, kas tradicionālajās tehnoloģiju pārneses sistēmās tiek radītas galvenokārt zinātniskajās institūcijās un laboratorijās un komercializētas tirgū caur lieliem, korporatīviem uzņēmumiem, atvērtajā

²⁵⁴ 9. pielikums "Apkopojuums 3. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbības modeļiem ar akadēmisko un korporatīvo sektoru" (14.01.2019)

²⁵⁵ 9. pielikums "Apkopojuums 3. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbības modeļiem ar akadēmisko un korporatīvo sektoru" (14.01.2019)

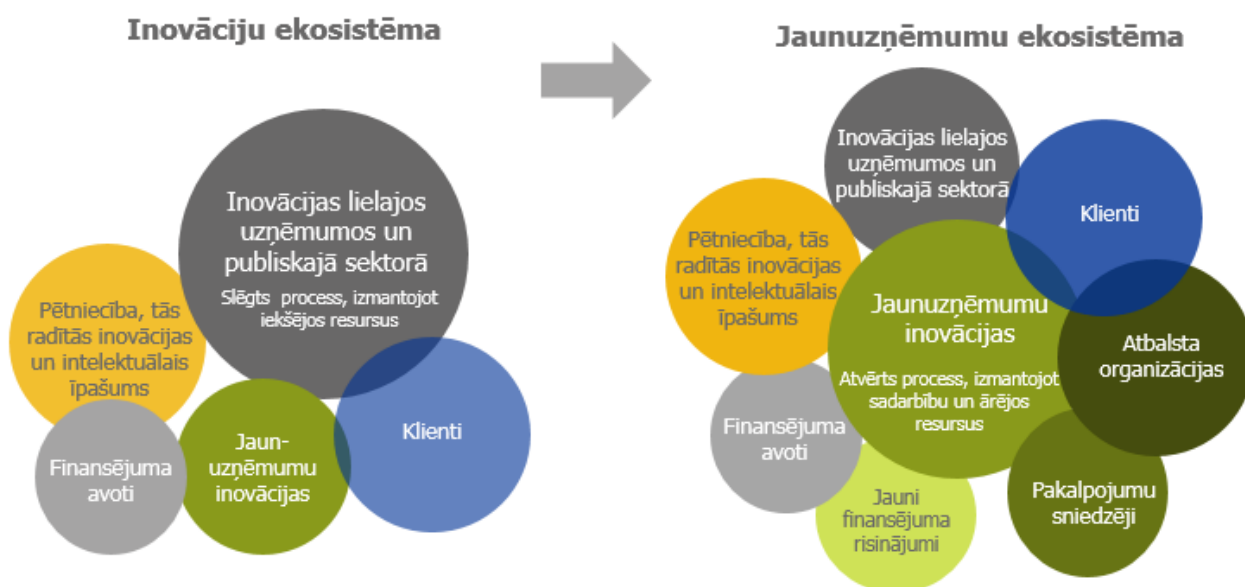
²⁵⁶ Jaunuzņēmumu anketēšanas komentāri

²⁵⁷ Startup Commons, konsultatīvais materiāls "No tehnoloģiju pārneses uz atvērtajām intelektuālā īpašuma tiesībām", pieejams <https://www.startupcommons.org/from-technology-transfer-to-open-ipr.html>

inovāciju modeli pāriet jaunuzņēmumu pusē, kā arī arvien vairāk korporācijas izvēlas iesaistīt un sadarboties ar jaunuzņēmumiem inovatīvu risinājumu izstrādē. Veiksmīgas jaunuzņēmumu integrācijas gadījumā inovāciju process ir atvērtāks, notiek lielāka mijiedarbība starp vairākiem iesaistītajiem spēlētājiem, un tiek ieviesti jauni risinājumi, izmantojot inovācijām jaunus ārējā finansējuma avotus, kā, piemēram, pūļa finansējumu, un radot inovācijas procesus pieejamākus arī mazajiem komersantiem ar ierobežotiem finanšu līdzekļiem.²⁵⁸

Jaunuzņēmumi savukārt inovāciju ieviešanas procesu saredz kā komandas sporta veidu, kur iesaistītie dalībnieki, gan iekšējie, gan ārējie, spēlē līdzvērtīgu lomu ar idejām, kas tiek attīstītas (Ilustrācija 82). Tas ir pretstatā tradicionālajai uzņēmumu pieejai inovāciju radīšanā, kur tas tiek uztverts kā salīdzinoši stingri noteikts un definēts process (Ilustrācija 82).²⁵⁹

Ilustrācija 82. Inovāciju ekosistēmas transformācija, aktīvi iesaistot jaunuzņēmumus inovāciju radīšanā un tehnoloģiju pārnēsē.²⁶⁰

“Startup Commons” skaidro un rekomendē, ka Lai paātrinātu un veicinātu inovāciju rašanos, nepieciešama atvērta piekļuve intelektuālā īpašuma tiesībām, lai tās uz skaidriem un definētiem izmantošanas nosacījumiem varētu tikt testētas tirgū un uzņēmumi varētu paralēli saņemt atgriezenisko saiti no tirgus un potenciālajiem klientiem un nodot to pētniekiem. Tas nozīmē, ka pretēji pastāvošajai pieejai, kad pieejamajiem patentiem tiek meklēti potenciālie licences pircēji un katrs licencēšanas process ir ilgs un dārgs, nepieciešama atvērta piekļuve pētniecībai un intelektuālā īpašuma tiesībām, lai inovācijas potenciāls paralēli var tikt jau validēts tirgū un no tirgus var tikt saņemta atgriezeniskā saite. Pastāvošajā slēgtajā tehnoloģiju pārnesei sistēmā tehnoloģiju pārnese ir ilgstošs un dārgs process, kura laikā pētniecības institūcija un komersants veic sarunas par inovatīvās tehnoloģijas vai produkta pielietojamību vēl pirms tā validācijas ar gala lietotāju. Atvērtajā inovāciju pārnesei modelī validācija noris daudz agrāk un ātrāk, nekā tas notiek tradicionālajā tehnoloģiju pārnēsē, kur validācija ir pēdējais posms. Jaunuzņēmumi, tāpat kā universitāšu spin-off, kā arī korporatīvo uzņēmumu pētniecības un attīstības centri ir tie, kas uz skaidriem, fiksētiem intelektuālā īpašuma izmantošanas nosacījumiem validē pētījuma rezultātus tirgū un pastāvīgi iegūst atgriezenisko saiti, lai to nodotu pētniekiem, tādējādi veicinot uz pieprasījumu balstītu pētījumu veikšanu un

²⁵⁸ Startup Commons, konsultatīvais materiāls “No tehnoloģiju pārnesei uz atvērtajām intelektuālā īpašuma tiesībām”, pieejams <https://www.startupcommons.org/from-technology-transfer-to-open-ipr.html>

²⁵⁹ Abdullin blogs, Domāšanas veids attīstītos uzņēmumos un jaunuzņēmumos, (30.04.2011), <https://abdullin.com/post/mindsets-in-development-enterprise-vs-startup/>

²⁶⁰ Startup Commons, konsultatīvais materiāls “No tehnoloģiju pārnesei uz atvērtajām intelektuālā īpašuma tiesībām”, pieejams <https://www.startupcommons.org/from-technology-transfer-to-open-ipr.html>

inovatīvu tehnoloģiju attīstību, kā arī veicina veiksmīgu inovāciju agrāku un straujāku mērogošanu kā vietējā, tā globālajā tirgū.²⁶¹

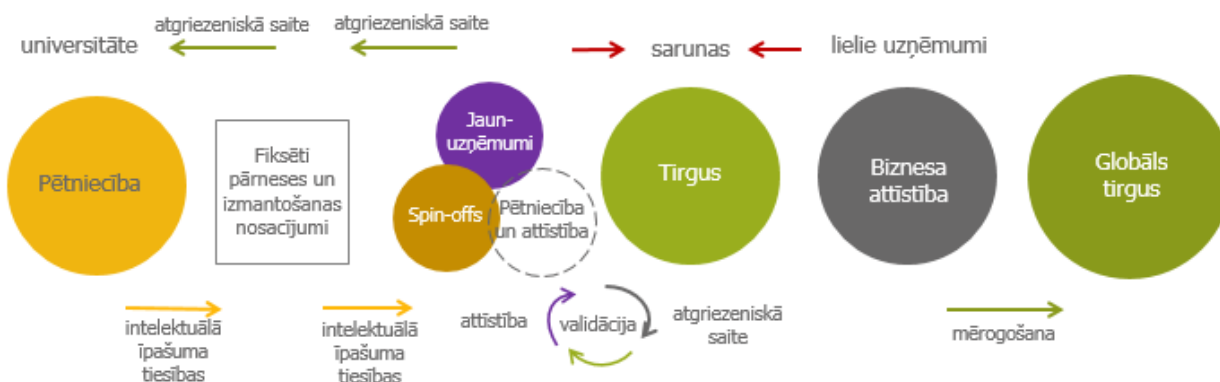
Startup Commons norāda, ka šāds darbības modelis nebremzē jaunuzņēmumu attīstību un netiek tērēts laiks, vienojoties par intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanas nosacījumiem, bet ļauj koncentrēties uz primāro aktivitāti, tehnoloģijas vai produktu validāciju un komunikāciju ar potenciālo klientu, saņemot atgriezenisko saiti no tirgus, ko nodot atpakaļ pētniekiem. Šāda veida skaidras un saprotamas savstarpējās sadarbības vadlīniji ir nepieciešamas arī Latvijā, arī situācijas, kad nav iesaistīti ES fondu instrumentu pētniecības un inovāciju sekmēšanā. Šobrīd Latvijā jaunuzņēmumu sadarbība ar zinātniekiem galvenokārt norisinās ar ES fondu līdzfinansējuma atbalstu.

Ilustrācija 83. Tradicionālais slēgtais inovāciju pārneses modelis salīdzinājumā ar atvērto inovāciju pārneses modeli²⁶²

Tradicionālais slēgtais inovāciju pārneses modelis

Atvērtais inovāciju pārneses modelis

Latvijā modernas ekonomikas veidošanā inovācijas attīstība un produktivitātes kāpināšana ir noteiktas kā prioritātes, tāpēc šajos virzienos arī vērstas vairums Ekonomikas ministrijas veidotās atbalsta programmas un instrumenti, kas stimulē uzņēmumu un tai skaitā arī jaunuzņēmumu sadarbību ar zinātniekiem un zinātniskajām institūcijām. ES fondu plānošanas periodā 2014.-2020. gadam LIAA ievieš programmu "Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai", kuras laikā inovāciju sekmēšanai un tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai paredzēti 40,5 miljoni EUR (Ilustrācija 83). Atbalsta programmas kopējais finansējums ir 40 588 235 EUR, kas tiek novirzīts trim prioritārajiem virzieniem: zinātnisko ideju komercializācijai - 27,7 milj. EUR; uzņēmēju ideju komercializācijai - 8,9 milj. EUR un atbalsts start-up

²⁶¹ Startup Commons, konsultatīvais materiāls "No tehnoloģiju pārneses uz atvērtajiem intelektuālā īpašuma tiesībām", pieejams <https://www.startupcommons.org/from-technology-transfer-to-open-ipr.html>

²⁶² Startup Commons, konsultatīvais materiāls "No tehnoloģiju pārneses uz atvērtajiem intelektuālā īpašuma tiesībām", pieejams <https://www.startupcommons.org/from-technology-transfer-to-open-ipr.html>

uzņēmumiem - 3,9 milj. EUR (Ilustrācija 84). Atbalsta programmas rezultātā līdz 2022. gada 31. decembrim plānots sasniegt šādus rezultātus: 1 764 706 EUR piesaistītas privātās investīcijas pētniecībai un attīstībai; 100 atbalstīti pētniecības rezultātu komercializācijas projekti 320 – komersanti, kuri saņēmuši atbalstu jaunu produktu laišanai tirgū²⁶³.

Ilustrācija 84. Valsts atbalsta programmu virzieni inovāciju sekmēšanai un tehnoloģiju pārnesei²⁶⁴

Zinātnisko ideju komercializācijas atbalsta saņēmēji pirmajā posmā veic tehniski ekonomisko priekšizpēti un izstrādā komercializācijas stratēģiju. Lai turpinātu darbu, atbalsta saņēmējs iesniedz LIAA tehniski ekonomisko priekšizpēti un komercializācijas stratēģiju un pretendē uz atbalstu turpmāku komercializācijas darbību veikšanai. Otrajā posmā finansējums paredzēts rūpniecisko pētījumu veikšanai, eksperimentālām izstrādāšanām, dalībai starptautiskās izstādēs, konferencēs, individuālām vizītēm, kā arī citiem pasākumiem ar mērķi atrast un uzrunāt potenciālos klientus. Tāpat finansējums izmantojams rūpniecisko īpašumtiesību nostiprināšanai — izgudrojuma patentu pieteikumu sagatavošanai, reģistrācijai un uzturēšanai, komercializācijas piedāvājuma sagatavošanai un ekspertu piesaistei licences līgumu un citu intelektuālā īpašuma nodošanas līgumu sagatavošanai. Kopumā zinātnisko ideju komercializācija otrajam posmam apstiprināti jau **34 projekti 10 augstskolās un pētniecības iestādēs**, kur katra projekta īstenošanai tiks piešķirts atbalsts līdz 275 000 EUR apmērā (projekta īstenošanas termiņš – 3 gadi). Visvairāk projektu īsteno Latvijas Universitāte, kā arī LU Cietvielu un fizikas institūts un Rīgas Tehniskā universitāte (Ilustrācija 85). Projekta īstenošanas laikā, tas ir ar saimniecisko darbību nesaistīts projekts, kura ietvaros atbalsta saņēmējs īsteno darbības, kurām nav saimnieciska rakstura²⁶⁵. Taču, tā kā tā sagaidāmais rezultāts ir rūpniecisko pētījumu un eksperimentālās izstrādnes rezultātā novest attiecīgo tehnoloģiju līdz praktiskai demonstrācijas vai prototipa stadijai un veikt turpmākas komercializācijas darbības, (trešajai pusei tiek nodots reģistrēts patents vai licence, t.sk. pētniecības organizācijai dibinot jaunu, tehnoloģiski orientētu uzņēmumu)²⁶⁶, tā ir iespēja jaunuzņēmumiem iesaistīties komercializācijas procesā un/vai spin-off dibināšanā.

Ilustrācija 85. LIAA atbalsta programmas pētniecības rezultātu komercializācijai apstiprinātie projekti.²⁶⁷

Atbalsta saņēmējs	Projektu skaits	Projekta numurs, nosaukums
Latvijas Universitāte	6	KC-PI-2017/75 Gaistošo marķieru izelpas analizators kuņģa vēža skrīningam

²⁶³ Ekonomikas ministrija, "Apstiprināta atbalsta programma inovāciju sekmēšanai un tehnoloģiju pārnesei", 25.10.2016.

<https://www.em.gov.lv/lv/jaunumi/12184-apstiprinata-atbalsta-programma-inovaciju-sekmesanai-un-tehnologiju-parnesei> (skatīts 14.01.2019.)

²⁶⁴ LV portāls, Inovāciju sekmēšanas un tehnoloģiju pārnesei programmai atvēlēs 40,5 miljonus, 24.11.2016.

<https://lvportals.lv/skaidrojumi/283531-inovaciju-sekmesanas-un-tehnologiju-parnesei-programmai-atveles-405-miljonus-2016>

²⁶⁵ LIAA. Pasākuma "Atbalsts pētniecības rezultātu komercializācijai" apraksts. Pieejams: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/atbalsts-petniecibas-rezultatu-komercializacijai/pasakuma-apraksts> (skatīts 14.01.2019.)

²⁶⁶ LIAA. Pasākuma "Atbalsts pētniecības rezultātu komercializācijai" apraksts. Pieejams: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/atbalsts-petniecibas-rezultatu-komercializacijai/pasakuma-apraksts> (skatīts 14.01.2019.)

²⁶⁷ LIAA. Pasākuma "Atbalsts pētniecības rezultātu komercializācijai" aktualitātes. Pieejams: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/atbalsts-petniecibas-rezultatu-komercializacijai/pasakuma-aktualitates> (skatīts 14.01.2019.)

		KC-PI-2017/74 Efektīvas ferotitāna un citu speciālo sakausējumu iegūšanas no oksīdu formas tehnoloģijas attīstīšana
		KC-PI-2017/72 Šķidru alumīnija sakausējumu degazēšanas intensifikācija no izšķīdušā ūdeņraža ar argona mikroburbuļiem, kurus rada ar intensīvu turbulentu šķidrā metāla strūklu, izveidojot to ar bezkontakta elektromagnētisku maisītāju
		KC-PI-2017/103 Uz lielajiem datiem balstītas plaušu vēža riska izvērtēšana, agrīnas diagnostikas un prognozēšanas metodes izstrāde
		KC-PI-2017/102 Uz genoma un veselības datiem balstītas vēža prognozēšanas infrastruktūras izveide
		KC-PI-2017/3 "Kaskadējuma EPMS sūkņu uz pastāvīgiem magnētiem ar stabilizētiem parametriem komercializācija"
Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts	5	KC-PI-2018/1 LATOLED
		KC-PI-2017/105 Jaunas paaudzes viļņu frontes sensori, kuros izmantota kodēto difrakcijas struktūru metode
		KC-PI-2017/40 "Termoelektriskais starojuma sensors"
		KC-PI-2018/1 LATOLED
		KC-PI-2017/105. Jaunas paaudzes viļņu frontes sensori, kuros izmantota kodēto difrakcijas struktūru metode
Rīgas Tehniskā universitāte	5	KC-PI-2017/57 Daudzu robotu sistēmas industriālu telpu uzkopšanai
		KC-PI-2017/60 Superkritiskā Omega-3 eļļa no ražošanas blakusproduktiem
		KC-PI-2017/55 Termoplastiska Hibrīdšķiedra Aditivām Ražošanas Tehnoloģijām -3D. TEHART-#3D
		KC-PI-2017/15 "Dabisks termoiepakojums"
		KC-PI-2017/10 "Farmācijas nozares noteikumu attīrīšana"
Elektronikas un datorzinātņu institūts	3	KC-PI-2017/26 "Ultra plaťjoslu impulsu radara sensors"
		KC-PI-2017/95 Dinamiska zemes lietošanas pārraudzība
		KC-PI-2017/25 "3D formu jūtīgs audums"
Rīgas Stradiņa universitāte	2	KC-PI-2017/44 Krēms ādas barjerfunkcijas atjaunošanai
		KC-PI-2017/24 "Ģenētiskais tests neauglības iemeslu noteikšanai"
Agroresursu un ekonomikas institūts	1	KC-PI-2017/43 Kailgraudumiežu šķirne "Kornelija"- augstvērtīga pilngraudu izejviela nišas un funkcionālo produktu izstrādei
Latvijas Biomedicīnas Pētījumu un Studiju centrs	1	KC-PI-2017/23 Personalizēts krūts vēža molekulārās diagnostikas tests zāļu izvēlei un slimības gaitas novērošanai
Latvijas Organiskās sintēzes institūts	1	KC-PI-2017/32 "Jaunas zāles demences un epilepsijas ārstēšanai"
Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūts	1	KC-PI-2017/41 Ekoloģiskas suberīnskābes saturēšanas koksnes kompozītmateriālu saistvielas iegūšanas tehnoloģijas komercializācija
Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija	1	KC-PI-2017/97 Lāzerapstrādes procesa optimizācijas rīks

Tehnoloģiju pārneses programmas ietvaros tiek realizēta arī uzņēmēju ideju komercializāciju veicinoša programma - **inovāciju vaučeri**, kuras ietvaros pieejams atbalsts mikro, mazajiem un vidējiem komersantiem inovācijas vaučera veidā, sniedzot tiem iespēju sadarboties ar pētniecības organizācijām jaunu vai būtiski uzlabotu produktu vai tehnoloģiju attīstīšanā. Inovāciju vaučers ir Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) izsniegta garantijas vēstule komersantam, kas par tajā noteikto vērtību ir atbalsts jaunu produktu vai tehnoloģiju izstrādei. Sadarbībai ar pētniecības institūcijām uzņēmumiem ir pieejami divi vaučeri:

- 1) **iepazīšanās vaučers** 5000 EUR apmērā darbībām, kas vērstas tieši uz pētniecību un sadarbību ar universitātēm. Tas ir pieejams komersantiem, kas iepriekš nav izmantojuši vaučera atbalstu. Šo atbalsta instrumentu var izmantot tehniski ekonomiskajai priekšizpētei, rūpnieciskajiem pētījumiem, eksperimentālai izstrādei, tai skaitā prototipu izgatavošanai un produkta rūpnieciskā dizaina izstrādei. Nosacījumi pieļauj, ka izmaksas tiek segtas 100% apmērā no ārpalpojuma izmaksām. Summa neiekļauj PVN.

- 2) **klasiskais vaučers** 25 000 EUR apmērā vienai idejai. Tas nozīmē, ka vienam komersantam idejas var būt vairākas un minēto atbalstu uzņēmumam ir iespēja saņemt vairākām idejām. Vienlaicīgi var īstenot tikai vienu projektu, un nākamo ideju var attīstīt, kad iepriekšējā pabeigta. Papildus iepriekšējā vaučera nosacījumiem šis sedz izmaksas arī par rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšanu, sertificēšanas un testēšanas pakalpojumiem, kā arī augsti kvalificētu darbinieku piesaisti. Ja atbalstam tiek piemēroti de minimis regulas nosacījumi, tad apmaksāti tiek 85% no ārpalpojuma izmaksām (summa neiekļauj PVN) un 45% - augsti kvalificētu darbinieku piesaistei. Ja atbalsts tiek nodrošināts GBER regulas nosacījumu ietvarā, atkarībā no komersanta statusa un atbalstāmās darbības veida tiek kompensētas izmaksas 25 - 70% apmērā.

Inovāciju vaučera atbalstītos pakalpojumus var sniegt Izglītības un zinātnes ministrijas Zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētas augstskolas, kas ir atvasinātas publiskas personas, šo augstskolu aģentūras un augstskolu struktūrvienības, kā arī zinātniskie institūti, kas ir atvasinātas publiskas personas; Transporta un sakaru institūts, kā arī pētniecības organizācijas dalībnieki, kas ir publiskas personas vai ir līdzfinansētas no publiskiem līdzekļiem, un pētniecības organizācija ir reģistrēta Eiropas Savienības dalībvalstī, Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valstī vai Šveices Konfederācijā.

Tā kā sākotnēji saņemto pieteikumu skaits uz inovāciju vaučeru atbalstu bija zems un to veiksmīgu īstenošanu aizkavēja citi administratīvie šķēršļi, tika veikti vairāki uzlabojumi programmas īstenošanai, un 2018. gada augustā stājās spēkā grozījumi, kas paredz būtiskas izmaiņas vaučeru programmā, kā palielināta atbalsta intensitāte, ieviesti jauni vaučera veidi (iepazīšanās un klasiskais), ieviestas jaunas atbalstāmās darbības, atcelta iepirkuma procedūras veikšana u.c. izmaiņas. 2018. gada 28. septembrī tika atsākta projekta pieteikumu pieņemšana. LIAA platforma Labs of Latvia informē, ka paredzams, ka 2019. gadā uzņēmumiem būs pieejami vēl divi vaučeri, kas varētu būt papildus motivācija uzņēmumiem sarosīties. Viens no jaunajiem vaučera veidiem paredzēts kā atsevišķs atbalsts tikai augsti kvalificētu darbinieku algas kompensēšanai apmērā līdz 45%. Šāds atbalsta instruments jau ir pieejams jaunuzņēmumu vidē startup vīzas ietvaros. Vaučers attieksies uz darbiniekiem, kam ir maģistra grāds vai trīs gadu profesionāla pieredze nozarē, un noteiks, ka šis profesionālis uz atbalsta saņemšanas laiku nedrīkst būt nodarbināts citur. Vaučera saņemšana noteiks, ka komersants algu vienu gadu pilnā apmērā maksā darbiniekam pats, pēc tam, iesniedzot granta pieprasījumu, vienu reizi ceturksnī. Otrs jaunais vaučers tiek minēts kā atbalsts dizainera pakalpojumiem jauna produkta, procesa un stratēģijas izstrādei ar mērķi uzņēmumā ieviest inovācijas. Atbalsts paredzēts arī tam, lai piesaistītu ārējo ekspertu, kas izvērtē produkta, tehnoloģijas vai pakalpojuma attīstīšanas potenciālu.

Paralēli tehnoloģiju pārneses programmai atbalstu sadarbībai ar pētniecības centriem iespējams saņemt arī citu programmu ietvaros, kā "Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei **kompetences centru** ietvaros". Programmu ievieš Ekonomikas ministrija, taču par sadarbības iespējām ar kompetences centriem komersantiem jāsažinās ar atbilstošās nozares kompetences centru. Kompetences centru atbalsta programmas mērķis ir paaugstināt komersantu konkurētspēju, veicinot pētniecības un rūpniecības sektoru sadarbību, rūpniecisko pētījumu, jaunu produktu un tehnoloģiju attīstību. Atbalstu kompetences centros var saņemt mazie, vidējie un lieli komersanti, kā arī pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijas.²⁶⁸ Uz 2018. gada septembri apstiprināti 8 kompetences centri, kas saņem atbalsta programmas finansējumu: Latvijas elektrisko un optisko iekārtu ražošanas nozares (LEO) kompetences centrs, Mašīnbūves Kompetences centrs, Latvijas pārtikas nozares kompetences centrs, Viedo materiālu un tehnoloģiju kompetences centrs, Farmācijas, biomedicīnas un medicīnas tehnoloģiju kompetences centrs, Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IT) kompetences centrs, Viedo inženiersistēmu, transporta un enerģētikas kompetences centrs un Meža nozares kompetences centrs. Programmas ietvaros plānotais kopējais attiecināmais finansējums ir vairāk nekā 80 miljoni EUR, no kuriem Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums –64,3 miljoni EUR un privātais līdzfinansējums –15,8 miljoni EUR. Otrās kārtas ietvaros apstiprināti astoņi kompetences centri, kas darbojas viedās specializācijas jomās, uz 2018. gada septembri uzsāka 186 projektu īstenošanu, sniedzot atbalstu 138 uzņēmumiem. Līdz 2018. gada 1. jūnijam radīta 291 jauna darba vieta, pētniecības un inovāciju projektu īstenošanā iesaistīts 291 maģistrants un doktorants, kā

²⁶⁸Ministru kabinets, Ekonomikas ministrija "Kompetences centri turpina attīstīt jaunus produktus un tehnoloģijas" (2.10.2018.), pieejams <https://www.mk.gov.lv/aktualitates/kompetences-centri-turpina-attistit-jaunus-produktus-un-tehnologijas>

arī publicēti vairāk nekā 108 zinātniskie raksti starptautiskās datu bāzēs indeksētajos žurnālos (Scopus, Web of Science). Līdz 2018. gada septembrim gala rezultāti apstiprināti 57 pētījumiem. Programmas īstenošanas nosacījumos norādīts, ka komersantiem, tai skaitā arī jaunuzņēmumiem, par sadarbības iespējām jāsasina ar atbilstošās nozares kompetences centriem.²⁶⁹ Lai arī jaunuzņēmumiem tas ir vēl viens instruments pētniecības un jaunu produktu un tehnoloģiju attīstīšanai, tas sadrumstalo atbalsta pieejamību, un zema informētība par kompetences centros pieejamām sadarbības iespējām un īstenotajiem projektiem apgrūrina jaunuzņēmumu piekļuvi šim instrumentam.

Šobrīd ekosistēmā jaunuzņēmumiem ir pieejami vairāki veidi, kā sasniegt pētniekus un zinātniekus un veidot sadarbību ar universitāti un zinātniskajiem institūtiem, vienlaicīgi arī izmantojot valsts atbalsta instrumentus jaunu produktu un tehnoloģiju attīstībā. Jaunuzņēmums var vērsties pie LIAA tehnoloģiju skautiem, augstāko izglītības iestāžu tehnoloģiju pārneses kontaktpunktiem vai pie neatkarīgiem zinātniskajiem institūtiem, lai izmantotu inovāciju vaučera atbalstu, kā arī dažādu nozaru kompetences centriem. Tā kā iespējamie sadarbības ceļi ir vairāki un dažādi, lai uzņēmums taupītu savu laiku un neuzrunātu katru no tiem individuāli, tiek rekomendēts, ka situācijā, kad uzņēmumam ir interese ieviest inovācijas un tas vēlas atrast sadarbības partnerus Latvijas augstskolās un pētniecības institūcijās, drošākais ceļš ir sākt tieši ar **LIAA tehnoloģiju skautu** uzrunāšanu. Tehnoloģiju skauts ir speciālists, kurš pārzina pētnieciskās organizācijas, to personālu un sniegtos pakalpojumus. Uzņēmējam, kurš plāno attīstīt jaunus produktus vai tehnoloģijas, skauts palīdzēs atrast atbilstošo pētniecības organizāciju vai pētnieku, kuru kompetencēs ietilpst konkrēto jautājumu risināšana. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra piedāvā izmantot tehnoloģiju skautu konsultācijas bez maksas ikvienam Latvijas uzņēmumam. Šobrīd LIAA darbojas **7 tehnoloģiju skauti**: pa vienam Latvijas Universitātē un Rīgas Tehniskajā universitātē un 5 skauti šādās nozarēs: bioekonomika, viedie materiāli, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, viedās enerģētika un biomedicīna. Skautu kontakti ir pieejami LIAA mājaslapā, kā arī uz konsultāciju ar skautu var pieteikties arī LIAA Klientu apkalpošanas nodaļā.

Tāpat arī jaunuzņēmumi var vērsties tieši universitātēs un to **tehnoloģiju pārneses kontaktpunktos**, kas darbojas kā vienas pieturvietas aģentūras uzņēmējiem un citiem sadarbības partneriem un ir zinātniskā institūta vai augstskolas struktūrvienība, kura atbalsta un veicina zināšanu un tehnoloģiju pārneses aktivitātes, un ir atbildīga par ārējo sakaru nodibināšanu un uzturēšanu, (arī ar privāto sektoru), sniedzot informāciju par organizācijas pētnieciskajām aktivitātēm un pieredzi.²⁷⁰ Latvijā 2019. gada sākumā augstskolās pieejami 8 tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti sadarbībai ar Latvijas augstskolām un to pētniecības centriem un institūtiem, (LU, RTU, Rīgas Stradiņa Universitātei, LLU, Ventspils Augstskolai, Vidzemes Augstskolai, Daugavpils Augstskolai, Rēzeknes Tehnoloģiju Akadēmijai).

Tā kā inovāciju vaučera pakalpojumus var sniegt ne tikai augstskolas, bet arī neatkarīgi zinātniskie institūti un pētniecības organizācijas, tad jaunuzņēmumi var vērsties pie šiem institūtiem individuāli. Latvijā darbojas 15 spēcīgi un starptautiski nozīmīgi zinātniskie institūti un augstskolu struktūrvienības, spriežot pēc Izglītības un Zinātnes ministrijas veiktās Latvijas zinātnisko institūciju darbības starptautiskās izvērtēšanas. Latvijā kopumā darbojas 21 valsts finansēta zinātniskā institūcija un 48 privāti finansētas zinātniskās institūcijas. Vairāki no vadošajiem pētniecības institūtiem jau sadarbojas ar Latvijas jaunuzņēmumiem gan atbalsta programmu, gan individuālu sadarbības projektu ietvaros, kā arī iesaistās jaunuzņēmumu ekosistēmas vides veidošanā, organizējot hakatonus un veicinot jaunu, zinātnē balstītu jaunuzņēmumu rašanos. **Cietvielu Fizikas institūts** iesaistās ekosistēmas veidošanā, organizējot hakatonus, kā ar LIAA īstenotās Tehnoloģiju pārneses programmas atbalstu prototipa izstrādes fāzē tiek attīstīti 5 zinātnes komercializācijas projekti. Inovācijas attīstībai institūts vēlas veidot spin-off uzņēmumu, un, lai arī tas ir sarežģītāk, nekā pārdot licenci vai patentu, ieguvumi ir daudz lielāki, tajā skaitā iespēja pakāpeniski radīt jaunas darba vietas, skaidro viens no institūta vadošajiem pētniekiem.²⁷¹ Arī **Elektronikas un datorzinātņu institūts organizējis** vairākus hakatonus. Tā telpās atrodas arī atvērtā tipa darbnīca Make Rīga, un LIAA atbalstu zinātnes komercializācijai

²⁶⁹ Ministru kabinets, Ekonomikas ministrija "Kompetences centri turpina attīstīt jaunus produktus un tehnoloģijas" (2.10.2018.), pieejams <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/kompetences-centri-turpina-attistit-jaunos-produktus-un-tehnologijas>

²⁷⁰ Ministru kabineta 2008. gada 26. februāra noteikumi Nr. 129 "Noteikumi par darbības programmas "Uzņēmējdarbība un inovācijas" papildinājuma 2.1.2.1.2. apakšaktivitāti "Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti"". <https://likumi.lv/ta/id/172703-noteikumi-par-darbibas-programmas-uznemejdarbiba-un-inovacijas-papildinajuma-2-1-2-1-2-apaksaktivitati-tehnologiju-parneses-kon...>

²⁷¹ Magentic Latvia, innovation, pieejams https://issuu.com/riqastehniskauniversitate/docs/innovation_2_lv

saņēmuši 3 institūta komandu projekti. Komandu mērķis ir komercializācijas procesu novest līdz galam un pārdot licenci, taču papildus tam netiek izslēgta iespēja dibināt jaunuzņēmumu.²⁷²

Inovāciju un spin-off uzņēmumu rašanās akadēmiskajā vidē

Tradicionāli spin-off uzņēmums ir uzņēmums, kas dibināts, atvasinoties no augstākās izglītības iestādes, izmantojot akadēmisko pētījumu rezultātu radušos intelektuālo īpašumu.²⁷³ Latvijā akadēmiskajam sektoram nav tiešo spin-off uzņēmumu, kā norāda apzināto universitāšu tehnoloģiju pārneses kontaktpunktu pārstāvji, skaidrojot to ar faktu, ka augstskolām nav sakārtoti un skaidri definēti intelektuālā īpašuma jautājumi. Vienīgā universitāte, kas starptautiskajiem reitingiem ziņo nodibināto spin-off skaitu, ir Rīgas Tehniskā Universitāte, kurai oficiāli ir 15 spin-off (uz 2018. gada nogali).²⁷⁴ Tāpēc objektīvai spin-off skaita salīdzināšanai starp universitātēm nav pieejamu datu, taču individuālajās intervijās ar augstskolu pārstāvjiem tika apstiprināti vairāku tiešo un netiešo spin-off piemēri, kad jaundibinātajiem uzņēmumiem ir bijusi zināma saikne ar universitāti, visbiežāk, dibinātāji un darbinieki ir bijuši augstskolas studenti vai akadēmiskais personāls (Ilustrācija 86).

RTU prorektors apstiprina, ka valorizācija, kas paredz universitātē radīto produktu komercializāciju un lietišķo pētījumu rezultātu popularizēšanu, patentēšanu, ieviešanu un pielietošanu jaunu uzņēmumu dibināšanai, ir viena no universitātes stratēģiskajām attīstības prioritātēm, tāpēc likumsakarīgi, ka tās veicināšanai un attīstīšanai tiek veltīts laiks un resursi. Liela uzmanība tiek vērsta uz jaunu, inovatīvu tehnoloģiju radīšanu, attīstīšanu un to komercializēšanu, veicinot uzņēmumu izveidi studentu un zinātniskā personāla vidū, kā arī šādu gadījumu apzināšanu.

Rīgas Tehniskā Universitāte apzina un ir izveidojusi platformu, kurā apkopo informāciju par RTU studentu un darbinieku izveidotajiem uzņēmumiem. Informāciju var ziņot paši RTU darbinieki un studenti, kā arī norādīt RTU iesaistes formu konkrētajā uzņēmumā (līdzīpašnieks ir RTU vai RTU darbinieks, vai RTU students). Šādi apzinot arī netiešos universitātes spin-off uzņēmumus, RTU datubāzē esošo uzņēmumu skaits uz 2019. gada sākumu ir 65. Datubāzes veidošana tika uzsākta 2016. gadā.

Lai arī Latvijas Universitātes mērķis stratēģijā norādīts līdz 2020. gadam sasniegt 12 radušos spin-off uzņēmumus, līdz 2016. gadam kā nodibināti uzrādīti 0.²⁷⁵ LU Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkta pārstāvji norāda, ka universitāte joprojām nav nodefinējusi, kas tiek uzskatīts par LU spin-off, taču starp netiešajiem spin-off ir vairāki uzņēmumi, ko veidojuši LU pētnieki, doktoranti, absolventi, kas nav izmantojuši universitātes intelektuālo vai citu īpašumu vai pat maksājuši īres maksu par laboratoriju izmantošanu pētījumu veikšanai, bet uzņēmuma dibinātāji savā profesionālajā vai akadēmiskajā darbībā ir cieši saistīti ar universitāti (kā InCell, Alternative Plants, Alina, Cenos, u.c.).²⁷⁶

²⁷² Magentic Latvia, innovation, pieejams https://issuu.com/rigastehniskauniversitate/docs/innovation_2_lv

²⁷³ Miranda F.J., Chamorro A., Rubio S. "Re-thinking university spin-off: a critical literature review and aresearch agenda", Springer 29.12.2017., pieejams <https://doi.org/10.1007/s10961-017-9647-z>

²⁷⁴ Telefonintervija ar RTU Biznesa attīstības un investīciju departamenta pārstāvjiem.

²⁷⁵ Latvijas Universitāte, Attīstības stratēģijas 2016. – 2020. gadam. Kopsavilkums.

https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/zinas/2018/julijis/LUstrat_Kopsavilk_250517.pdf

²⁷⁶ Intervija ar LU Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkta pārstāvjiem, 28.12.2018.

Ilustrācija 86. Augstskolu apzinātie tiešie un netiešie spin-off²⁷⁷

Nr. p.k.	Augstskola	Apzināto Spin-off skaits	Augstskolas tiešo un netiešo spin-off piemēri
1	Rīgas Tehniskā Universitāte	15 + 65 atvērtās piekļuves datubāzē	SIA Conelum, SIA DronePlan, SIA CITS ZARS, SIA eHarv, SIA Movement Spontaneous, SIA Treinio, SIA TreeHouse, SIA Cozy Cell, SIA KIDLÍNÓ, SIA «EHO TEXTILES» SIA "Forward It consulting", SIA "Qfer", SIA "Robotic Solution", SIA "RobotNest"
2	Latvijas Universitāte	5	SIA InCell, SIA Alina, SIA Cenoss, SIA Alternative Plants, SIA Groglass
3	Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija	5	SIA MIDIS, SIA SOaphog, SIA Amberhousing, SIA GDG Rezekne, SIA "DKRobotics"
4	Rīgas Stradiņa Universitāte	1	SIA Drone Pilot
5	Vidzemes Augstskola	1	SIA Wunder Latvia
6	Ventspils Augstskola	0	nav
7	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	0	nav
8	Daugavpils Universitāte	0	nav

Arī 2017. gadā publicētajā pētījumā par Latvijas Universitātes sadarbības iespējām ar dažādām tautsaimniecības industrijām un to iekļaušanu Latvijas Universitātes akadēmiskajā centrā Torņakalnā, vērtējot sadarbību ar dažādām partneru grupām, nozaru diskusiju dalībnieki norāda, ka cieša un ļoti cieša sadarbība LU struktūrvienībām pastāv ar nozaru asociācijām un uzņēmumiem, kā arī ar citām akadēmiskajām un zinātniskajām institūcijām gan Latvijā, gan ārvalstīs, taču kā īpaši vāja tiek raksturota sadarbība ar jaunuzņēmumiem un uzņēmumiem ārvalstīs.²⁷⁸ Tāpat arī vērtējot sadarbības intensitāti ar ārējiem partneriem noteiktās jomās, LU pārstāvji pētījumā starp vismazāk attīstītajām sadarbības jomām norāda pētījuma rezultātu komercializāciju. Pētījumā secināts, ka, lai arī kopumā komercializācijas rezultāti nav augsti, arvien vairāk struktūrvienību meklē iespējas komercializēt savus rezultātus un atbalstīt uzņēmējdarbības veidošanos. Vairākās struktūrvienībās (LU BF, LU KF, LU FMF, LU FI, LU MII, LU ASI, LU MBI) darbojas vai izveides stadijā ir jaunuzņēmumi.²⁷⁹ 2017. gada maijā tika atklāts jauns portāls Sadarbība.lu.lv uzņēmējiem un citiem potenciālajiem sadarbības partneriem, lai vienkāršotu un veicinātu industrijas sadarbību ar universitāti. LU piedāvājums uzņēmējiem ietver līgumpētījumu veikšanu, kopīgu projektu realizāciju, iespēju saņemt ekspertu konsultācijas, licencēt tehnoloģijas, kā arī citas sadarbības formas. Platformā pieejama informācija par Universitātes pakalpojumiem un kompetencēm ķīmijas, vides, enerģētikas, pārtikas, materiālu un biomedicīnas nozarēs, taču laika gaitā portāls tiks papildināts arī ar citu LU jomu piedāvājumiem, kā norādījusi LU Tehnoloģiju pārneses grupas vadītāja Ilze Grante.²⁸⁰

Salīdzinot ar starptautisko praksi, arī Igaunijā esošā Tartu Universitāte neizmanto tradicionālās izpratnes spin-off uzņēmumu, kad universitātei pieder kapitāldaļas uzņēmumos, taču ir definētas vadlīnijas, nosakot, ka Tartu Universitātes spin-off uzņēmums ir uzņēmums, kas:

- balstoties uz līgumu ar Tartu Universitāti, vēlas uzsvērt tās saistību ar universitāti tās komerciālās darbības attīstīšanā;
- tās dibinātāji vai partneri ir universitāte vai universitātes mācībspēki, vai studenti,

²⁷⁷ Autoru apkopotie dati no saziņas ar LU, LLU, RTU, VeA, ViA, RSU, DU, RTA pārstāvjiem

²⁷⁸ Pētījums par Latvijas Universitātes sadarbības iespējām ar dažādām tautsaimniecības industrijām un to iekļaušanu Latvijas Universitātes akadēmiskajā centrā Torņakalnā, pieejams https://www.tornakalns.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/tornakalns/Live_Baltic_Campus/DyU_LU_starpposma_zinojums_final.pdf (skatīts 14.01.2019.)

²⁷⁹ Pētījums par Latvijas Universitātes sadarbības iespējām ar dažādām tautsaimniecības industrijām un to iekļaušanu Latvijas Universitātes akadēmiskajā centrā Torņakalnā, pieejams https://www.tornakalns.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/tornakalns/Live_Baltic_Campus/DyU_LU_starpposma_zinojums_final.pdf skatīts 14.01.2019.)

²⁸⁰ Latvijas Universitāte. *Alma Mater* No 2, 2017, "Nozīmīgi notikumi Latvijas Universitātē", 29.-30. lpp. ISSN 16914-8185.

- c) šis uzņēmums savas darbības laikā izmanto universitātes intelektuālo kapitālu un/vai infrastruktūru (ar intelektuālo kapitālu saprotot gan zināšanas, informāciju, intelektuālo īpašumu, pieredzi, u.c.).²⁸¹

Tartu Universitātes Tehnoloģiju pārneses nodaļa informē, ka atbilstoši spin-off izpratnei ir izveidoti vairāk nekā 50 spin-off uzņēmumi.²⁸² Savukārt Šveices universitāšu - Bāzeles Universitātes un Bernes Universitātes - prakse ir sniegt jaunuzņēmumiem iespēju izmantot universitātes spin-off zīmolu, noslēdzot sadarbības līgumu ar universitāti. Procesu koordinē universitāšu apvienotā tehnoloģiju pārneses organizācija Unictetra²⁸³.

Starpdisciplināras sadarbības modeļu piemēri Latvijā

Efektīva sadarbība ir jāveicina ne tikai divpusējā, bet multidisciplinārā sadarbībā starp vairākiem ekosistēmu veidojošajiem elementiem. Vietējā ekosistēmā eksperti un jaunuzņēmumi identificē tikai dažus pastāvošos sadarbības modeļus, kuros satiekas gan jaunuzņēmumi, gan korporatīvie uzņēmumi un studenti un pieredzējuši mentori, kā arī akadēmiskais un zinātniskais, un arī valsts sektors (Ilustrācija 87). Intervijās ar reģionālajiem zinātniskajiem centriem, kā piemēram, Vidzemes Augstskolas un Ventspils Augstskolas pārstāvjiem, tika norādīts uz ciešu daudzpusēju sadarbību, kurā mērķtiecīgi un vienoti sadarbojas vairāku pušu pārstāvji, lai veicinātu uzņēmējdarbību, inovācijas un izaugsmi visa reģionā.²⁸⁴

Ilustrācija 87. Starpdisciplināras sadarbības modeļu piemēri Latvijā

Sadarbības platforma	Programmas apraksts	Iesaistītās puses (laika periods)	Jaunuzņēmumu anketēšanas un nozares ekspertu vērtējums
Inovāciju vaučeru atbalsta pakalpojumi	Valsts atbalsta programma mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, tai skaitā jaunuzņēmumiem, lai iegūtu pilnīgi vai daļēji apmaksātu pētniecību	MVU, valsts, uzņēmumi, akadēmiskais sektors (2018-2020)	Positīva programma ar vērtīgu atdevi, taču akadēmiskajam sektoram jāiegulda brīvie līdzekļi (kuru nav), lai nodrošinātu līgumdarbu veikšanu, kā arī līgumu slēgšanas process ar iesaistītajām pusēm aizņem neadekvāti ilgu laiku.
Kompetences centri	Mērķis ir paaugstināt komersantu konkurētspēju, veicinot pētniecības un rūpniecības sektoru sadarbību rūpniecisko pētījumu, jaunu produktu un tehnoloģiju attīstību. Atbalstu kompetences centros var saņemt mazie, vidējie un lielie komersanti, kā arī pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijas.	Komersanti, zinātniskās institūcijas, jaundibinātie kompetences centri	Zema informētība jaunuzņēmumu vidū par programmas pieejamību, kā arī sadrumstalota piekļuve programmas sniegtajām iespējām – jaunuzņēmumiem jāvērsas pie katra kompetences centra individuāli.
Studentu inovāciju grantu programma	Sadarbība starp universitātēm	Augstskolas, valsts, korporācijas (gaidāma 2019.gadā)	Augstskolas vērtē ļoti pozitīvu un ievērojamu atbalstu komercializācijas veicināšanā. Tiek gaidīta rezultātu paziņošana 2019. g. martā.
Demola-Latvia	Studentu biznesa problēmu risinājumi	Akadēmiskais sektors (RTU, LU), valsts, korporācijas (32), studenti (195). (2017- šobrīd)	Lieliska sadarbība starp universitāti, korporācijām, lai attīstītu studentu potenciālu.

²⁸¹ Tartu Univeristāte, PAr Tartu Universitātes spin-off uzņēmumiem, pieejams <https://www.ut.ee/en/business/spin-companies-university-tartu> (skatīts 04.01.2019.)

²⁸² Startup Day 2017, Tartu's ambition: to become the top centre for startups in the Nordic countries (07.11.2017.), pieejams <https://startupday.ee/news/tartu-s-ambition-to-become-the-top-centre-for-startups-in-the-nordic-countries>

²⁸³ Unictetra, Spin-off label, pieejams <https://www.unictetra.ch/en/information/creating-a-company-spin-off-companies>

²⁸⁴ Intervijas ar ViA, VeA pārstāvjiem.

Hakaton	Biznesa ideju sacensības	Akadēmiskais sektors, jaunuzņēmumu ekosistēma, valsts un pašvaldības iestādes	Platforma ideju veidošanai un sadarbības veicināšanai, kas arvien aktīvāk tiek izmantota ekosistēmā, taču tai reti tiek nodrošināta pēctecība.
Zaļais tehnoloģiju inkubators (2014-2017) ²⁸⁵	Pirms inkubācijas un inkubācijas programma zaļo tehnoloģiju ideju attīstībai	Valsts (Norvēģijas granta finansējumu), akadēmiskais sektors (padomē) un pētniecībā, korporācijas (2014-2017)	Augsts administratīvais slogs. Nozīmīgākā iespēja attīstīt viedo tehnoloģiju idejas, izmantojot sadarbību ar universitātēm. Vairāki jaunuzņēmumi turpina veiksmīgi attīstīties.

Zaļo tehnoloģiju inkubatoru 2014. gadā dibināja Latvijas Universitāte un Rīgas Tehniskā Universitāte, lai īstenotu Norvēģijas finanšu instrumenta programmu "Inovācijas "zaļās" ražošanas jomā", atbalstot jaunu vai būtiski uzlabotu vides produktu tehnoloģiju izstrādi un komercializēšanu un sniedzot pirmsinkubācijas un inkubācijas pakalpojumus vairāk nekā 150 komandām, kuri attīstīja idejas zaļo tehnoloģiju jomās: atjaunojamās enerģijas ražošana; videi draudzīgu un energoefektīvu materiālu un produktu radīšana ēkām un būvēm; tīra transportēšana; ūdens resursu vadība; atkritumu apsaimniekošana; ekodizains; jebkuru citu ar produktiem, tehnoloģijām vai procesiem saistīto uzlabojumu veikšana, kas dod ieguldījumu enerģijas efektīvai izmantošanai, izmešu samazināšanai un mazākam resursu patēriņam. Pēc programmas finansējuma termiņa beigām netika tālāk nodrošināta inkubatora darbība (Ilustrācija 87).

Zaļais Tehnoloģiju inkubators kalpoja kā platforma sadarbībai starp jaunuzņēmumiem un akadēmisko sektoru, kuru akadēmiskā sektora pārstāvji varēja izmantot atvērto zināšanu testēšanai un tālākajai ideju attīstībai. Vairāki pētnieki kļuva par jaunuzņēmumu līdzdibinātājiem un/vai darbiniekiem.

Inkubatora projekta īstenotāji vērtē, ka šāds darbības modelis, sasaistot inkubatoru ar universitāti un nodrošinot inkubatora fizisku esamību universitātes telpās, radīja lielāku drošības sajūtu par inkubatora kvalitāti, kā arī mazinājās ideju autoru nedrošības un baiļu faktors iesaistīties inkubatorā, tāpat arī inkubatora darbiniekiem bija vieglāk skautot un uzrunāt potenciālos ideju autorus peieteikties dalībai inkubatorā. Sasaiste ar universitāti rada uzticamību un vienkāršāku pieeju interesēties par programmas norisi, kā arī pieteikties tai. Cilvēkiem ar tehnoloģiski ietilpīgām idejām ir nepieciešams vērsties pēc konsultācijas, un inkubators to nodrošināja un piedāvāja vienuviet.

Universitātes cenšas piesaistīt potenciālos inovāciju komercializētājus caur tehnoloģiju pārneses centriem un citiem mehānismiem, taču zaļo tehnoloģiju inkubatora projekts pierādījās kā visefektīvākais mehānisms, jo tas paralēli nodrošināja mentoringu, apmācības, finansējumu idejas attīstīšanai, ne tikai administratīvu atbalstu licencēšanā un intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībā. Par to liecina arī fakts, ka vairāki inkubatora atbalstītie jaunuzņēmumi turpina darbību šobrīd, kā AirBoard, ALINA, AgirVision, Agility Sports, Eho Textiles, Playengineering Systems, Cenos. Inkubatora projekta īstenotāji atzīst, ka veiksmīgu darbību negatīvi ietekmēja administratīvais un birokrātiskais īstenotās programmas slogs, kā arī neadekvātie īstenošanas nosacījumi.

Pētniecības organizāciju un tehnoloģiju pārneses punktu skatījums uz sadarbību ar jaunuzņēmumiem

Jaunuzņēmumi ir tikai neliela daļa no kopējās uzņēmumu kopas, ar kuriem zinātniskās institūcijas sadarbojas līgumdarbu un citu sadarbības projektu īstenošanā. Tiem ir daudz augstāka nenoteiktība un neparedzamība,

²⁸⁵EM kopš 2014. gada turpinājusi īstenot Norvēģijas finanšu instrumenta programmu "Inovācijas "zaļās" ražošanas jomā". Programmas ietvaros atbalsts sniegts pirmsinkubācijas un inkubācijas pakalpojumiem, nodrošināts atbalsts jaunu vai būtiski uzlabotu vides produktu tehnoloģiju izstrādei un komercializēšanai, kā arī jaunu ražošanas iekārtu iegādei. Līdz 2017. gada 30. aprīlim Zaļo tehnoloģiju inkubatorā 152 komandas saņēmušas vai turpina saņemt pirmsinkubācijas pakalpojumus, kā arī turpinājās inkubācijas pakalpojumu sniegšana. Papildus īstenotajā neliela apjoma grantu shēmā 23 projektu īstenotājiem piešķirts kopējais programmas līdzfinansējums 2,4 milj. EUR apmērā. Atklātā konkursa ietvaros atbalstītajiem 13 uzņēmumi īsteno projektus par kopējo programmas līdzfinansējumu 5 milj. EUR., pieejams IZM un EM Informatīvais ziņojums "Viedās specializācijas stratēģijas monitorings" (19.12.2017.), http://www.izm.gov.lv/images/zinatne/IZMunEMZino_19122017_RIS3progress.pdf

jo jaunuzņēmumam idejas attīstības un prototipēšanas fāzē nav stabila ienākumu, tādēļ augstskolās vairāk dominē sadarbība ar lieliem, stabiliem uzņēmumiem līgumdarbu veikšanā²⁸⁶. Akadēmiskajam sektoram nav tiešo spin-off uzņēmumu, jo nav sakārtoti intelektuālā īpašuma jautājumi, taču ir vairāki netiešie spin-off, kur universitātes darbinieki, studenti vai absolventi ir izveidojuši zinātnisko tehnoloģiju uzņēmumu, taču sistēmā pastāv grūtības apzināt šos spin-off, jo tehnoloģiju pārneses punkti neveic datu apkopošanu un uzturēšanu par netiešajiem spin-off (tikai RTU kopš 2016. g.), un var sniegt tikai apzināto informāciju no savas un/vai kolēģu pieredzes. Pētniecības iestādēm ievērojami trūkst bāzes finansējuma, jo tehnoloģiju kontaktpunktu slodze ir nepietiekama (0,1-1) tā mērķu un potenciāla īstenošanai. Liela daļa no pētniecības iespējām iestādē ir pieejama ERAF projektu rezultātā, līdz ar to tikai 10% no izmantošanas apjoma ir iespējams izmantot komerciāliem nolūkiem, kas tiek stingri uzmanīts. Šobrīd sadarbībai ar pētniecības iestādēm jaunuzņēmumiem ir pieejams inovāciju vaučera atbalsts, taču katrs ERAF projekts prasa lielu administratīvo atskaišu procedūru, kā arī vēl būtiskāk, pētniecības institūtiem projekta sākumā ir jāiegulda savi brīvie līdzekļi līgumdarbu veikšanai inovāciju vaučeru programmas ietvaros, kas praktiski nav pieejami. Taču pētniecības organizācijas ir atvērtas sadarbībai, tāpēc meklē risinājumus, lai īstenotu iecerētos sadarbības projektus.²⁸⁷

Jaunuzņēmumu skatījums sadarbībā ar akadēmisko sektoru un zinātniskajām institūcijām

Jaunuzņēmumu, raksturojot savu pieredzi sadarbībā ar akadēmisko sektoru min, ka vairumā gadījumu augstākās izglītības iestāžu darbinieki un zinātnieki ir vecāka gada gājuma paaudze, ar kuru ir grūti sadarboties, ja zinātnieki nav atvērti²⁸⁸ Jaunuzņēmumi atzīst, ka lai arī universitātēm ir vēlme sadarboties, nav skaidra plāna sadarbības veicināšanai un īstenošanā. Vairāki augsto tehnoloģiju jaunuzņēmumi maksā par telpu īri un laboratoriju izmantošanu, lai nodrošinātu pieeju zinātniskajām laboratorijām, bet intelektuālā īpašuma tiesības varētu turpināt paturēt uzņēmuma un/ vai to dibinātāju īpašumā. Vienlaicīgi deeptech jaunuzņēmumi atzīst, ka sasaiste ar universitāti ir vērtīga kā marketinga, tā investīciju piesaistes procesos, jo liecina par augstāku uzticamības un kvalitātes līmeni uzņēmuma zinātnietilpīgajai idejai²⁸⁹. Attiecībā uz sadarbības organizāciju, jaunuzņēmumi atzīst, ka bieži vien tehnoloģiski sarežģītu produktu attīstīšanā dibinātājiem ir izpratne tikai par to, kādu tehnoloģisko problēmu viņiem vajag atrisināt un to, kādu dibinātājs ir iecerējis izveidot inovācijas gala rezultātu, taču trūkst zināšanu, ar kādām metodēm to sasniegt un kāda veida zinātnieki un pētnieki spētu to atrisināt. Jaunuzņēmumi šādiem gadījumiem uzsver vienas pieturvietas aģentūras (*one-stop-shops*) nepieciešamību²⁹⁰. Līdz vairākiem augsto tehnoloģiju jaunuzņēmumiem, kas uzsākuši darbību pirms ilgāka laika, nenonāk regulāri atjaunota informācija par jaunām atbalsta iespējām sadarbībai ar zinātniskajām institūcijām (kā piemēram, informācija par LIAA tehnoloģiju skautu pakalpojumiem), un tad šie uzņēmumi turpina paši skautot universitātēs un to struktūrvienībās, reizēm pat vērsties pie katras augstskolu fakultātes individuāli, lai atrastu nepieciešamos zinātniekus un pētniekus²⁹¹. Vienlaicīgi augstskolu tehnoloģiju pārneses kontaktpunktu pārstāvji uzsver, ka tieši TPK arī pilda šīs vienas pieturvietas aģentūras funkcijas, kurus atliek tikai uzrunāt un vērsties pie tiem, un tas būs pirmais solis, lai atrisinātu neskaidrības, jo kontaktpunktu pārstāvji ir zinoši par iespējām un ir spējīgi kļiedēt vairākus mītus par pieejamo atbalsta programmu nosacījumiem.²⁹² Atšķirības starp jaunuzņēmumu un tehnoloģiju pārneses punktu redzējumu attiecībā uz to darbību un veiktajām funkcijām norāda uz joprojām sadrumstalotu sadarbības organizāciju un nepietiekami regulāru komunikāciju par piedāvātajām iespējām un veidiem jaunuzņēmumu sadarbībai ar zinātniskajām institūcijām. Papildus tam, tā kā lielākoties šie tehnoloģiju pārneses atbalsta mehānismi ir finansēti no ES fondu projektu līdzekļiem, tad rodas arī situācijas, kad piešķirtā finansējuma perioda beigās kontaktpunkti pārstāj pilnvērtīgi funkcionēt - tie turpina pastāvēt kā formāla struktūrvienība, lai apkalpotu tikai gadījuma projektus un līgumdarbus, līdz piesaista nākamo ES

²⁸⁶ Klātienēs un telefonintervijas ar LU, LLU, RTU, VeA, ViA, RSU, DU, RTA pārstāvjiem

²⁸⁷ Klātienēs un telefonintervijas ar LU, LLU, RTU, VeA, ViA, RSU, DU, RTA pārstāvjiem

²⁸⁸ Jaunuzņēmumu anketēšanas komentāri

²⁸⁹ 9. pielikums "Apkopojums 3. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbības modeļiem ar akadēmisko un korporatīvo sektoru"

²⁹⁰ Jaunuzņēmumu anketēšanas komentāri

²⁹¹ 10. pielikums "Apkopojums 4. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbību ar valsts institūcijām"

²⁹² 9. pielikums "Apkopojums 3. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbības modeļiem ar akadēmisko un korporatīvo sektoru"

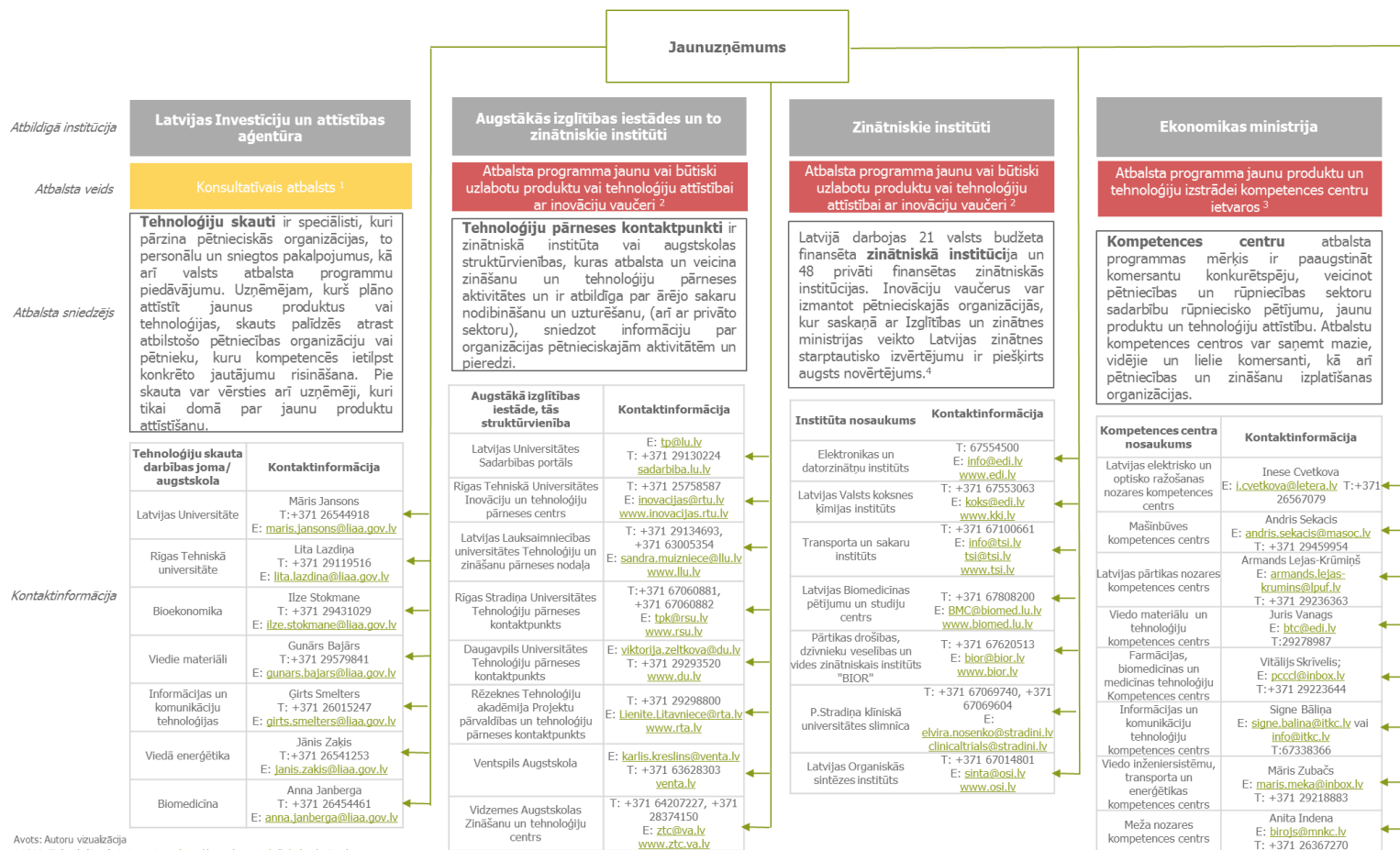
fondu projektu atbalstu²⁹³, tādējādi arvien vairāk samazinot sadarbības potenciālu starp jaunuzņēmumiem un akadēmisko sektoru.

Sadarbības novērtējums

Liela daļa Latvijas akadēmiskā sektora pārstāvju vēl aizvien seko slēgto inovāciju modelim, atdalot inovāciju un tās radīšanu pilnībā no tās tālākās testēšanas un pielāgošanas tirgum, tā veidojot gan šauru skatījumu uz spin-off definīciju, gan arī cīnoties par intelektuālā īpašuma tiesībām. Tajā pašā laikā atvērto inovāciju modelis un arī jaunuzņēmumi norāda, ka zinātniskajai inovācijai bez pielietojuma nav ekonomiskās un pievienotās vērtības, kā arī tai ir ierobežota komerciālā mērogojamība. Kopumā ir nepieciešama sadarbība starp inovatīvo ideju uzņēmīgiem cilvēkiem un zinātniekiem, taču šīs sadarbības veicināšanai ir nepieciešams valsts atbalsts gan platformas, gan arī finansējuma veidā. Lai gan 2019. gada sākumā ir pieejami inovāciju vaučeri, tomēr grantu izsniedzējs nav ņēmis vērā visu iesaistīto pušu darbības veidu specifiku, veidojot piedāvājumu. Tāpēc būtu nepieciešamas fokusētas diskusijas par zinātnieku nepieciešamību un sadarbību ar jaunuzņēmumiem, kā arī nepieciešams ieviest papildus instrumentus bez slēgtajām izolēm un ES fondu administrētā līdzfinansējuma, lai zinātniski izstrādātās idejas, sadarbojoties ar jaunuzņēmumiem, varētu pielietot komercializācijā.

²⁹³ Intervija ar Daugavpils Universitātes tehnoloģiju pārnese kontaktpunkta pārstāvi, 12.01.2019.

Ilustrācija 88. Jaunuzņēmumu pieejamība akadēmiskajam sektoram²⁹⁴

Avots: Autoru vizualizācija

1 LIAA, Tehnoloģiju skauti, pieejams <http://www.iaa.gov.lv/tehnologiju-skauti>

2 LIAA, pieejams <http://www.iaa.gov.lv/fondi/2014-2020/innovaciju-vauceru-atbalsta-pakalpojumi>

3 LR Ekonomikas ministrija, Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros, pieejams https://em.gov.lv/lv/es_fondi/atbalsta_pasakumu_2014_2020/atbalsts_jaunu_produkutu_un_tehnologiju_izstradei_kompetences_centru_ietvaros/

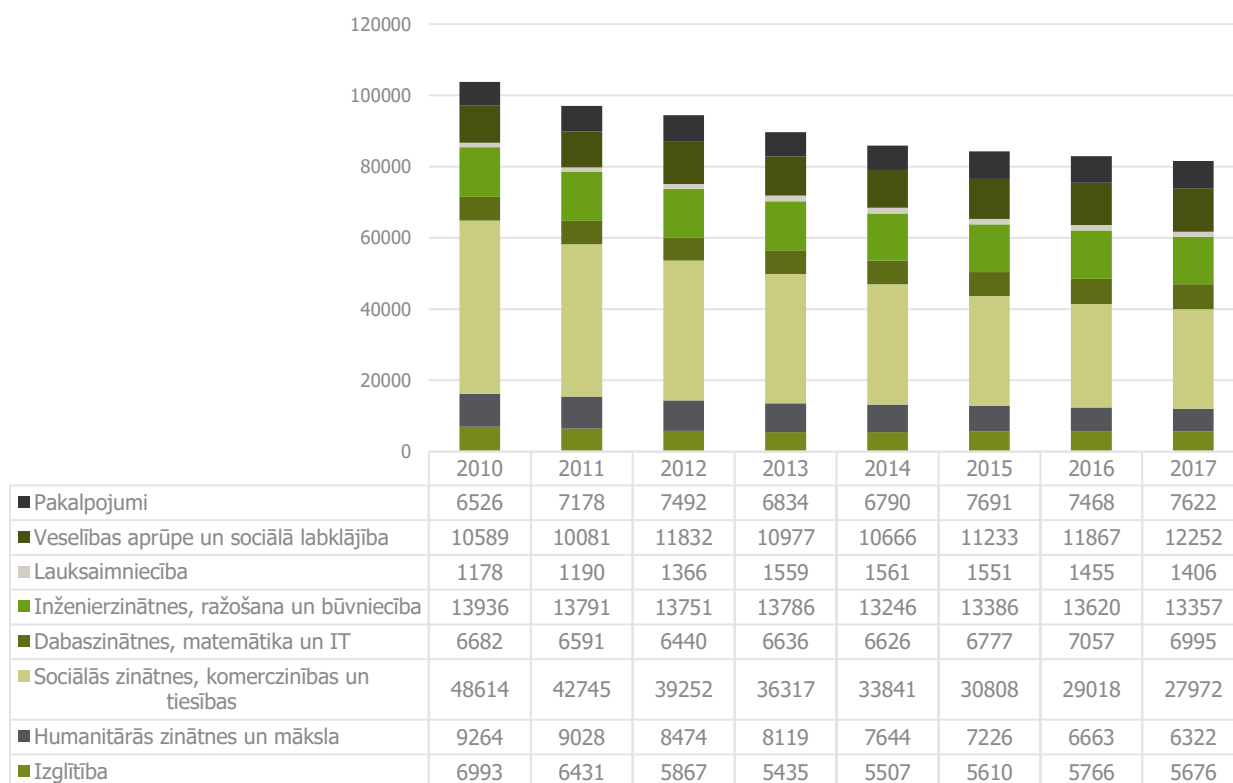
4 LR Izglītības un zinātnes ministrija, Zinātnes izvērtējums, pieejams <http://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/1506-zinatnes-izvertējums-latvija-r-15-pasaules-limena-petniecibas-instutju-lelaka-latvijas-zinatnes-problema-r-akuts-finansu-lidzeku-trukums>

3.3 Talantu pieejamība un ietekme uz jaunuzņēmumu ekosistēmu

Pēdējo astoņu gadu laikā studējošo skaits ir krities par 21% no 103,8 tūkstošiem studējošo 2010. gadā līdz 81,6 tūkstošiem 2017. gadā. Lielākais studējošo kritums bija laika posmā no 2010. gada līdz 2014. gadam, taču pēdējos 3 gados tas ir nostabilizējies. Tieši privātajās augstskolās studentu skaits ir krities par 30%, tai pašā laikā studējošo skaita stabilitāte ir panākta, arī piesaistot ārvalstu studentus - 2017./2018. akadēmiskajā gadā ārvalstu studentu īpatsvars sasniedza 11% no kopējā studējošo skaita Latvijā. Izvērtējot studiju tematiskās grupas, vislielākais studējošo kritums ir sociālo jomu un komerczinības studējošo skaita ziņā, kas ir krities par 43% no 48,6 tūkstošiem studentu 2010. gadā līdz 28,0 tūkstošiem 2017. gadā. Līdzīgi arī humanitāro zinātņu un mākslas studentu apjoms ir krities par 32%, tai pašā laikā lauksaimniecības, veselības aprūpes un sociālās labklājības, kā arī pakalpojumu studentu skaits ir palielinājies par 16 – 19% (Ilustrācija 89).

Dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju studentu apjoms ir svārstījies 4 procentpunktu apmērā pa gadiem un kopumā ir bijis 6,4 līdz 7,0 tūkstošu apmērā, veidojot 6 – 9% no kopējā studentu skaita, kur lielākais procentuālais studentu apjoms ir tieši 2017. gadā - 8,6% (Ilustrācija 89).

Ilustrācija 89. Studējošo skaits Latvijā no 2010. līdz 2017. mācību gadam²⁹⁵

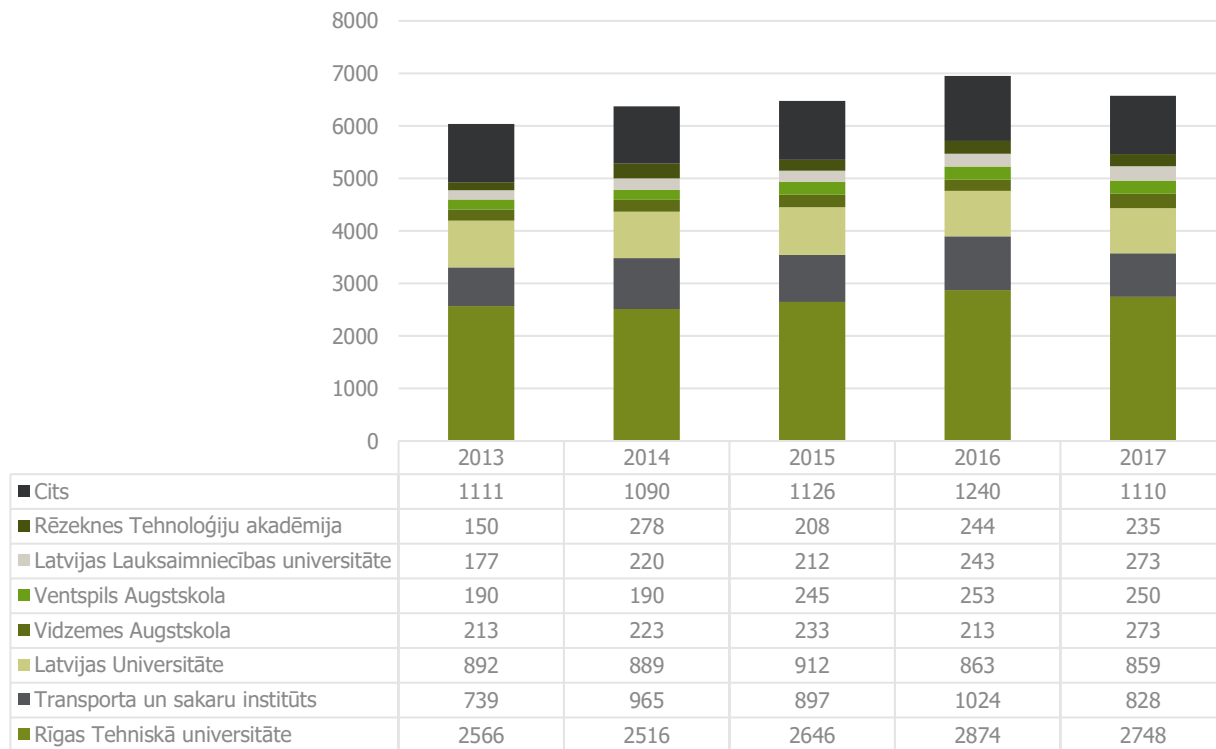

Studiju virzienā "Informācijas tehnoloģija, dator tehnika, elektronika, telekomunikācijas, datorvadība un datorzinātne" studiju programmas (turpmāk – IT studiju programmas) tiek realizētas 5 koledžās un 13 augstskolās, kur kopumā 2017. studiju gadā studēja 6576 studenti. IT studiju programmas studējošo skaita ziņā dominējošā augstskola ir Rīgas Tehniskā universitāte, pateicoties robotikas un elektronikas, un citām inženierzinātnes studiju programmām, kurās apmāca 42% no visiem studējošajiem. Otrajā vietā ierindojies Transporta sakaru institūts, kas iegūst ievērojamu studentu skaitu, pateicoties lielajam studējošo skaitam krievu valodā piedāvātajās studiju programmās. TSI 86% studiju programmu tiek realizēti krievu valodā, un

²⁹⁵ Izglītības un zinātnes ministrijas dati, Statistika par augstāko izglītību, pieejams <http://www.izm.gov.lv/lv/publikācijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-augstako-izglitibu>

kopējais ārzemju studentu skaits institūtā 2017. gadā sasniedza 19% no kopējā studējošo skaita.²⁹⁶ Trešajā vietā ir Latvijas universitāte, kura nodrošina studijas 900 studējošajiem IT studiju programmās, bet Vidzemes Augstskolā, Ventpils Augstskolā un Latvijas Lauksaimniecības universitātē IT studiju programmās studē ap 300 studējošajiem (Ilustrācija 90).

Ilustrācija 90. Studējošo skaits IT studiju programmās augstskolās²⁹⁷

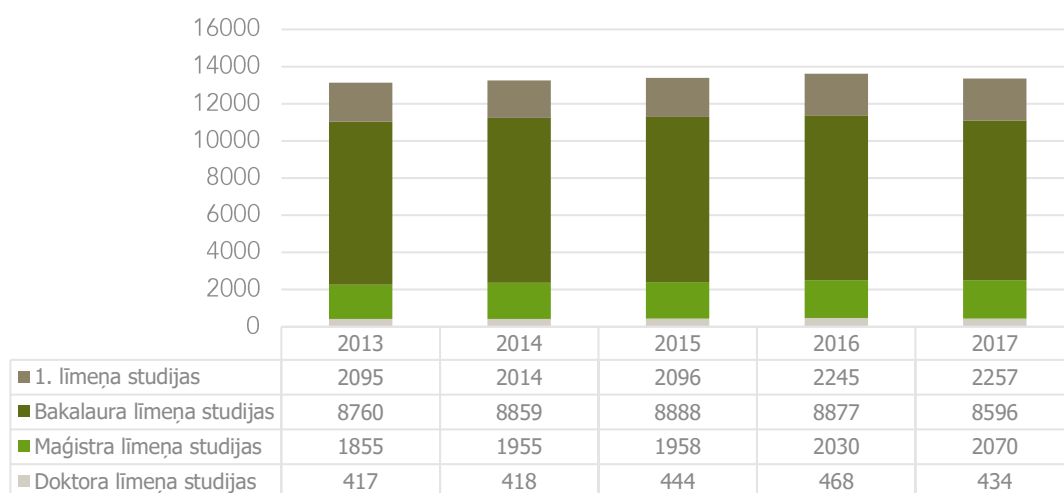

Vairāk nekā puse (66%) no IT studentiem studē bakalaura līmeņa studiju programmās, tāpat arī maģistra līmeņa studijas apgūst 18% studentu, savukārt doktorantūrā studijas apgūst 3%. 2016. gadā datorikas studentu skaits tika palielināts, piešķirot tai vairāk nekā 100 budžeta vietu (Ilustrācija 91).

²⁹⁶ Izglītības un zinātnes ministrijas dati, Statistika par augstāko izglītību, pieejams <http://www.izm.gov.lv/lv/publikācijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-augstako-izglitibu>

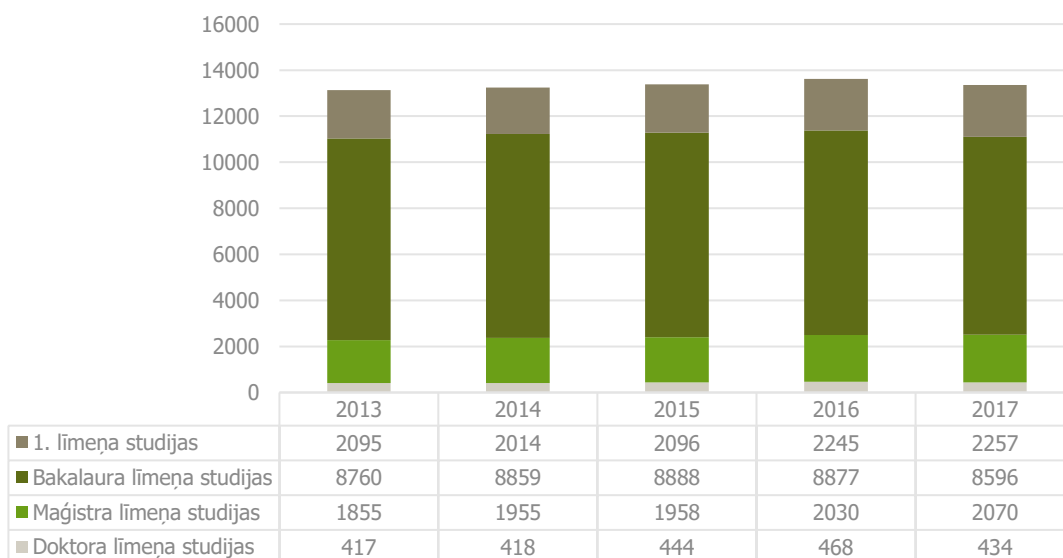
²⁹⁷ Izglītības un zinātnes ministrijas dati, Statistika par augstāko izglītību, pieejams <http://www.izm.gov.lv/lv/publikācijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-augstako-izglitibu>

Ilustrācija 91. Studējošo skaits IT studiju programmās²⁹⁸

Studiju virziena inženierzinātnes, ražošanas un būvniecības studiju programmās (turpmāk – inženierzinātnes) studiju programmās 5 gadu laikā nav novērojamas būtiskas izmaiņas studējošo skaitā. 2017. gadā inženierzinātnes studiju programmās studēja 64% bakalaura līmeņa studijās, 16% maģistra līmeņa studijās, 17% - 1. līmeņa studijās un tikai 3% doktora līmeņa studijās. Rīgas Tehniskajā universitātē studē 62% no inženierzinātnes studiju programmās studējošajiem (Ilustrācija 92).²⁹⁹

Ilustrācija 92. Studējošie inženierzinātnes studiju programmās³⁰⁰

Informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē strādājošo vidējais neto mēneša atalgojums sabiedriskajā sektorā palielinājies par 22%, savukārt privātajā sektorā par 32%. Aplūkojot IKT nozares vidējo neto atalgojumu laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam, var secināt, ka privātajā sektorā ir vērojams visstraujākais kāpums. 2012. gadā IKT privātā sektora atalgojums bija 781 EUR, savukārt 2018. gadā - 1147

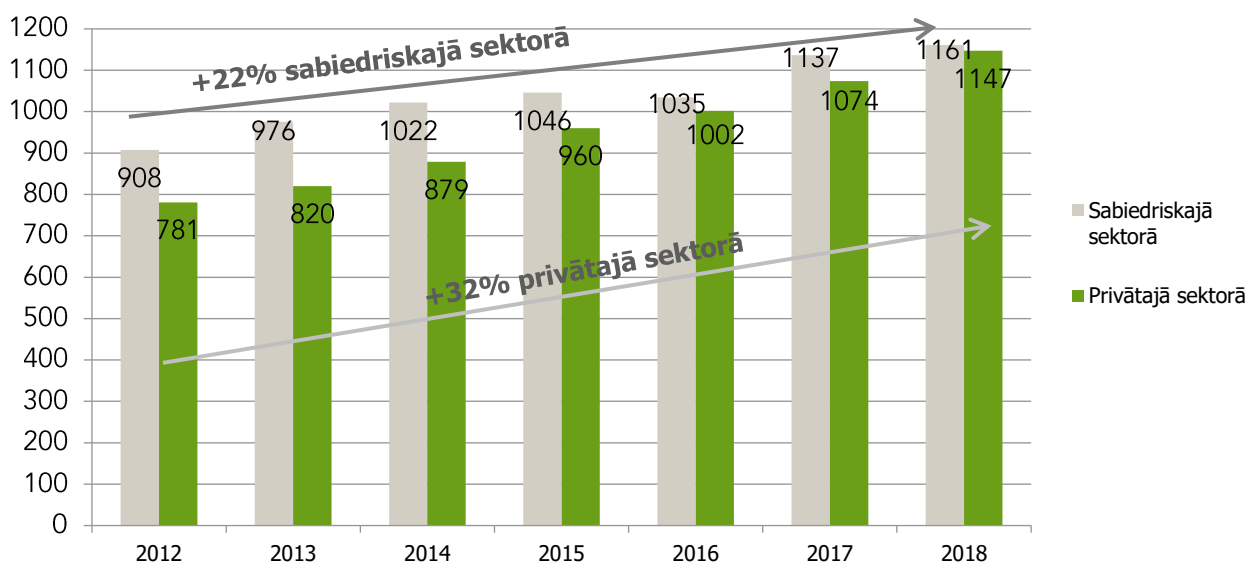
²⁹⁸ Izglītības un zinātnes ministrijas dati, Statistika par augstāko izglītību, pieejams <http://www.izm.gov.lv/lv/publikācijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-augstako-izglitibu>

²⁹⁹ Izglītības un zinātnes ministrijas dati, Statistika par augstāko izglītību, Studiju programmas 2017. Gads, pieejams http://www.izm.gov.lv/images/statistika/augst_izgl/2Studiju_programmas_2017.xlsx

³⁰⁰ Izglītības un zinātnes ministrijas dati, Statistika par augstāko izglītību, pieejams <http://www.izm.gov.lv/lv/publikācijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-augstako-izglitibu>

EUR, tajā pašā laikā publiskajā sektorā 2012. gadā IKT speciālisti saņēma 908 EUR, bet 2018. gadā - 1161 EUR. Atalgojuma atšķirība starp publisko un privāto sektoru ir samazinājusies un kļuvusi pavisam niecīga, un ir iespējams, ka nākotnē publiskā sektora atalgojums būs lielāks, jo industrijas darba devēji ir norādījuši uz speciālistu trūkumu (Ilustrācija 93).

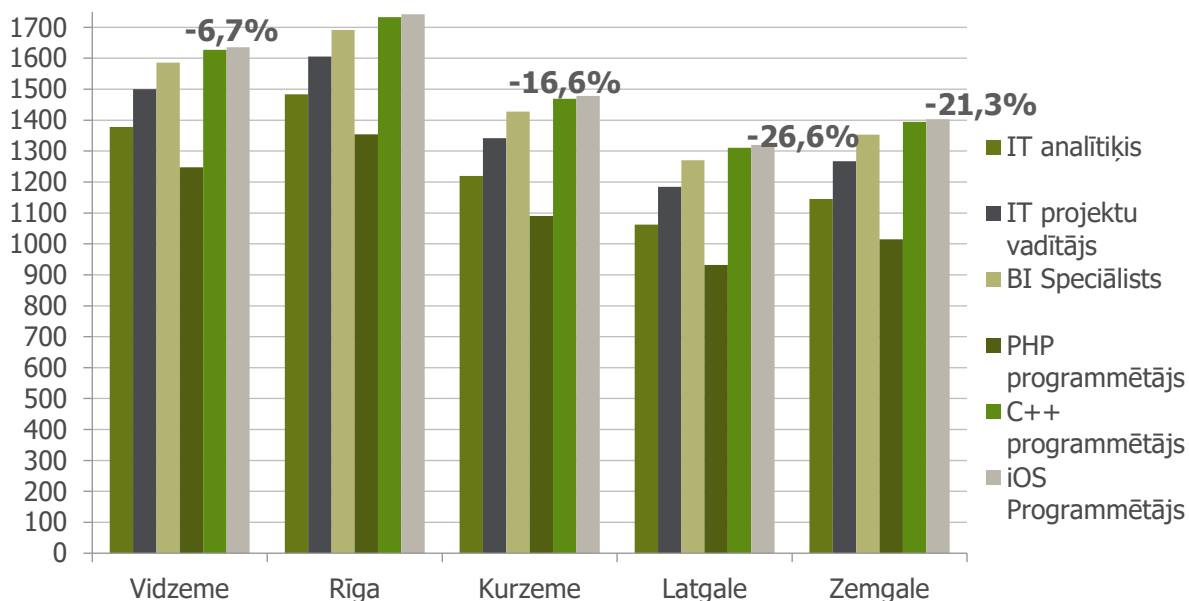
Ilustrācija 93. Informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē strādājošo vidējais neto mēneša atalgojums pa sektoriem³⁰¹

Algas IT nozares speciālistiem reģionos ir krietni zemākas nekā Rīgā: Vidzemē tās ir zemākas vidēji par 6,7%, Kurzemē par 16,6%, Zemgalē par 21,3%, savukārt Latgalē par 26,6%. IT nozarē vieni no visaugstāk atalgotajiem speciālistiem ir iOS programmētāji Rīgā, kuru vidējais neto atalgojums mēnesī ir 1742 EUR, taču šāda paša tipa programmētājs Latgalē saņem vien 1320 EUR. Ir svarīgi minēt, ka izglītības līmenis būtiski neietekmē IT speciālistu vidējo atalgojumu, piemēram, jau iepriekš minētajam iOS programmētājam, strādājot Rīgā ar augstāko izglītību, atalgojums ir vidēji 1761 EUR, savukārt ar profesionālo izglītību - 1683 EUR (4% starpība). Vieni no viszemāk atalgotajiem IT nozarē ir PHP programmētāji, kas, strādājot Rīgā, nopelna 1354 EUR, Vidzemē -1248 EUR, Kurzemē -1090 EUR, Zemgalē -1015 EUR, savukārt Latgalē tie vidēji saņem 932 EUR. Zemais algas līmenis salīdzinājumā ar cita tipa programmētājiem ir skaidrojams ar to, ka šādas programmēšanas valodas speciālisti mūsdienās vairs nav tik pieprasīti kā jauno tehnoloģiju, iOS u.c. programmētāji (Ilustrācija 94).

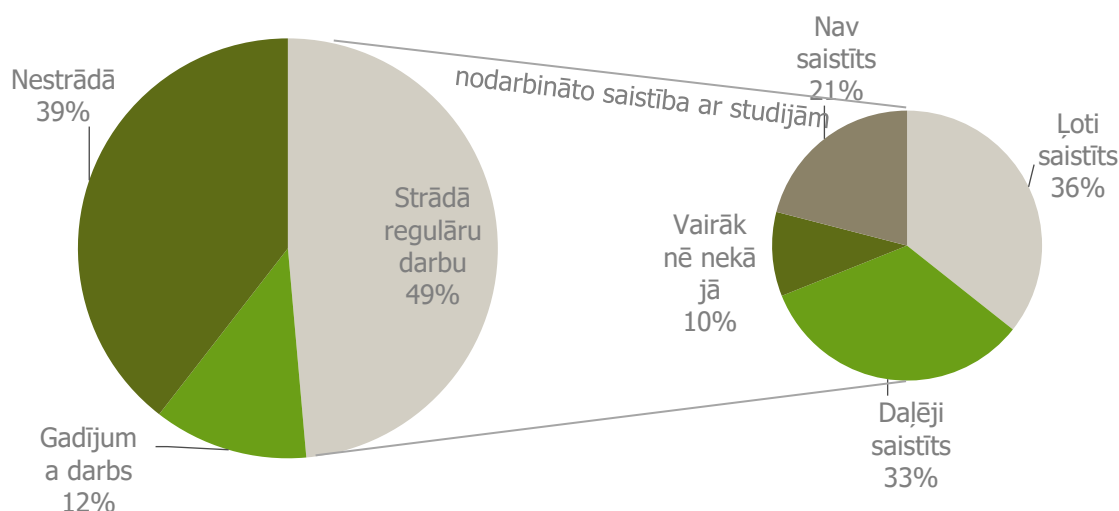
³⁰¹ Centrālās statistikas pārvaldes dati, pieejams https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala_dsamaksa_istern/DS050c.px

Ilustrācija 94. IT nozares speciālistu neto atalgojums sadalījumā pa reģioniem³⁰²

Tajā pašā laikā 48,6% no Latvijas studentiem paralēli studijām strādā jau regulārā algotā darbā, 11,9% studentu strādā gadījuma darbos, savukārt 39,5% no studējošiem vispār nestrādā algotu darbu lekciju periodā³⁰³. 21% studentu, kas paralēli studijām gūst ienākumus darbā, atzinuši, ka to darbs vispār nav saistīts ar izvēlēto studiju virzienu. 10% atzinuši, ka tas drīzāk nav saistīts, nekā ir. 33% norāda, ka darbs ir daļēji saistīts ar studijām, savukārt 36% atzina, ka to izvēlētais studiju virziens un darbs savstarpēji ir ļoti saistīti (Ilustrācija 95).

Ilustrācija 95. Studentu nodarbinātības sadalījums un tā saistība ar izvēlēto studiju virzienu³⁰⁴

Kopumā Latvijā netiek sagaidīts, ka demogrāfiskā situācija uzlabosies, kur 2030.gadā jau tiek prognozēts, ka iedzīvotāju skaits no 2018.gada sākumā 1 934 379 liela iedzīvotāju skaita, tas kritīsies kopumā par 10% uz 1 743 960³⁰⁵. Arī iedzīvotāji vidēji paliks vecāki, jo ja 2017.gadā vecuma mediāna bija 42,4 gadi, tad 2030.

³⁰² Algas.lv algu salīdzinājums informācijas tehnoloģiju nozares profesijās, pieejams <https://www.algas.lv/salaryinfo/informacijas-tehnologijas> (skatīts 23.01.2019.)

³⁰³ Eurostudent.eu dati par Latvijas studentiem, pieejams <http://database.eurostudent.eu>

³⁰⁴ Eurostudent.eu dati par Latvijas studentiem, pieejams <http://database.eurostudent.eu>

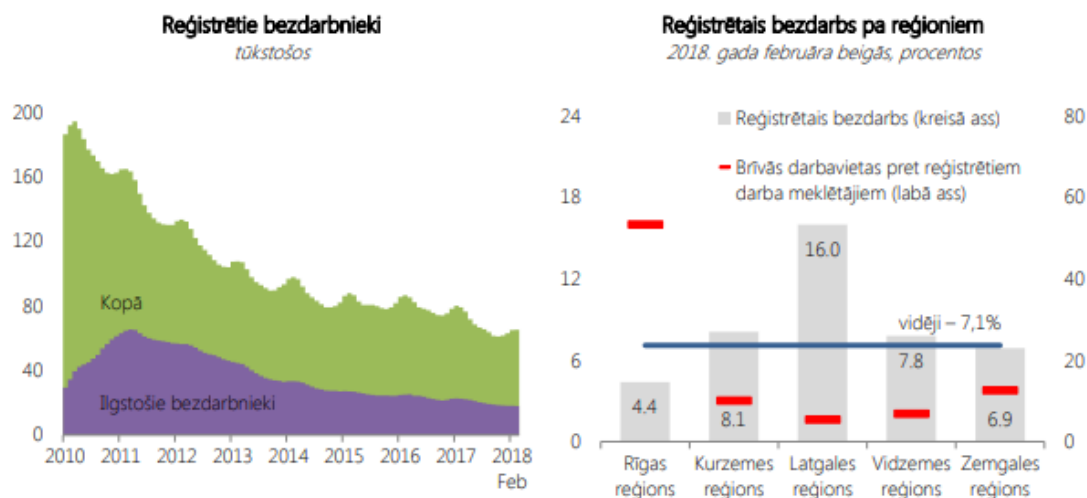
³⁰⁵ Iedzīvotāju skaita prognozes Eiropā, Eurostat, pieejams http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_15npms&lang=enhttp://www.la.lv/privatajam-augstskolam-liedz-istenot-studijas-krievu-valoda

gadā tā jau ir prognozēta 46,9 gadi.. Dzimstība pēdējos gados tiek vērtēta kā salīdzinoši nemainīga, ik gadu nedaudz virs 20 tūkstošiem.³⁰⁶

Lai apmierinātu tirgus vajadzības, Latvijā būtu nepieciešami apmēram 3000 informācijas un komunikācijas tehnoloģiju speciālistu, savukārt dati liecina, ka vidējais studentu atbirums ir 28%. Kopējais studējošo skaits nākamo gadu laikā var potenciāli kristies, jo no 2018. gada spēkā stājies augstskolu ierobežojums realizēt studiju programmas krievu valodā.³⁰⁷ 2017. gadā kopējais ārvalstu studentu skaits Latvijā bija 8 806, un tas ik gadu kāpj par aptuveni 1%.³⁰⁸ Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014. - 2020. gadam viens no mērķiem ir STEM un digitālo kompetenču stiprināšana studiju programmās. Lai sekmētu digitālo kompetenču celšanu, tiks turpināta izglītības iestāžu digitalizācija. Tāpat arī tiks veikti diagnosticējošie darbi STEM mācību priekšmetos 8., 9., 10. un 11. klasē.³⁰⁹

Salīdzinot vidējo algu apmēru Baltijas valstīs, vidējā bruto mēneša alga IKT sektorā Latvijā 2017. gadā bija 1 477 EUR, kas liecina, ka Latvijā bruto mēneša algas IKT nozarē ir par 59,5% augstākas nekā vidējās algas Latvijas ekonomikā kopumā.³¹⁰ IKT nozarē aptuveni 70% studentu strādā, sākot vidēji ar neto algu 650 EUR apmērā, kas piecu gadu laikā var sasniegt 1 477 EUR. Cilvēkresursu pieejamība reģionos ir vidēji ap 7,1%, kur Latgales reģionā tas ir ievērojami augstāks, taču Rīgā tas ir viszemākais – vien 4,4% un Rīga ir vienīgais reģions, kurā brīvās darba vietas attiecībā pret reģistrētiem darba meklētājiem pārsniedz bezdarbu (Ilustrācija 96).

Ilustrācija 96. Latvijā reģistrētie bezdarbnieki 2010 – 2018. gadā³¹¹

Jaunuzņēmumu perspektīva

Izvērtējot ekosistēmu, anketēšanas rezultātus, jaunuzņēmumi vienīgi talantu pieejamības izmantošanu novērtēja augstāk par tās pieejamību, attiecīgi 3,17 un 2,72 piecu atzīmju sistēmā. Un kā norādīja jaunuzņēmumi, tad darbinieku pieejamība ir salīdzinoši zema, taču tā tiek maksimāli izmantota.

³⁰⁶Centrālā statistikas pārvaldes dati par dzimstību, pieejams http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz_dzimst/IDG010.px/?rxid=f259e646-b6c5-497f-bc7b-4d7e6317cea6https://likumi.lv/doc.php?id=266406

³⁰⁷Privātajām augstskolām liedz īstenot studijas krievu valodā, Latvijas portāls, pieejams: <http://www.la.lv/privatajam-augstskolam-liedz-istenot-studijas-krievu-valoda>

³⁰⁸Izglītības un zinātnes ministrijas dati, Statistika par augstāko izglītību, pieejams <http://www.izm.gov.lv/lv/publikācijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-augstako-izglitibu>

³⁰⁹Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=266406>

³¹⁰Startup Wise Guys, Baltic Startup Scene 2018, pieejams https://startupwiseaguys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

³¹¹Ekonomikas ministrijas dati, https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/dsp/EMZino_06072018_full.pdf

Anketēšanas rezultātā 33% no uzņēmumiem atzina, ka savas darbības laikā ir nodarbinājuši vai arī joprojām nodarbina kādu ārvalstu pilsoni, tajā pašā laikā, prasot detalizētāk, daļa no jaunuzņēmumiem norāda, ka ITC kompetences bieži vien meklē ārpus Latvijas. Kā norādīja viens no jaunuzņēmumiem "viena Latvijas ITC speciālista izmaksas ir vienādas ar 5 ārpalpojuma ITC darbinieku izmaksām, kurus var nodarbināt attālināti gan no NVS valstīm, gan Indijas." Tāpat arī lielākoties ārvalstu speciālisti tiek piesaistīti konkrēta projekta ietvaros, ja ir nepieciešamas specifiskas zināšanas, un tas ir salīdzinoši neliels procents.³¹²

2.fokusgrupas laikā jaunuzņēmumi norādīja, ka pieņemot studentus, augstskolas nesagatavo tirgum piemērotus speciālistus, un darbinieku apmācība uzņēmumā notiek no pašiem pamatiem, tādejādi ir nepieciešama izglītības reforma, lai mainītos cilvēku domāšanas veids un "mācētu atrast informāciju internetā".³¹³

Tā kā puse no jaunuzņēmumiem ir sākotnējā stadijā, tad lielākoties balstās uz līdzdibinātāju iesaisti un darba spējām, kur trešdaļa izvēlas darboties kopā ar draugiem un paziņām, kurus jau pazīst, tāpat piektdaļa turpina biznesu veidot ar darba kolēģiem, kā arī 19% - līdzdibinātājus meklē startup pasākumos sev līdzīgi domājošos.³¹⁴ Tāpat arī bieži tieši startup pasākumi un dalība tajos tiek izmantota kā platforma, lai atrastu līdzīgi domājošos un tos, kuri vēlētos iesaistīties jaunuzņēmuma tālākajā attīstībā.³¹⁵ Jaunuzņēmumiem ir nepieciešami plaša profila speciālisti jeb augstākā līmeņa vadītājus vai arī izcilus ITC darbiniekus, kuri var attīstīt vairākas lietas vienlaicīgi, augt un attīstīt tās, līdz ar uzņēmuma straujo izaugsmi. Patikami, ka 2018.gada februārī Ministru Kabinets atbalstīja atvieglotu nosacījumu piemērošanu augsti kvalificētiem speciālistiem³¹⁶.

Tāpat arī Latvijā trūkst pārdošanas speciālistu, kas veiksmīgi varētu attīstīt jaunuzņēmumu pārdošanu, gan internetā, gan arī klātienē, taču tieši pārdošana un pieredze biznesa attīstībā nodrošina uzņēmuma izaugsmi. Jaunuzņēmumam vissvarīgākais ir tieši idejas realizēšana un ieviešana dzīvē, kurā nepieciešami pieredzējuši pārdošanas vadītāji. Mērķējot ASV tirgus virzienā, ir nepieciešams pieredzējis vietējais pārdevējs, kura izmaksas jau ir ap 1 miljonu EUR gadā.³¹⁷ Tāpat arī pieredzējušiem pārdevējiem, lai viņi būtu ieinteresēti sadarbībā ar jaunuzņēmumiem, lielākoties tiek piedāvātas uzņēmuma daļas pēc noteiktu mērķu sasniegšanas, kas šobrīd nav oficiāli iespējamas pēc Latvijas likumdošanas.

Sadarbības novērtējums

Latvijas zemā bezdarba situācijā, kurā pietrūkst darbinieku visos līmeņos, jaunuzņēmumi maksimāli izmanto esošos cilvēkresus, novērtējot tos augstāk nekā tie ir pieejami. Lai attīstītu veiksmīgi uzņēmumu, ir nepieciešami labākie speciālisti, tādejādi sākotnēji starp paziņām un draugiem tiek meklēti līdzdibinātāji, taču reizē piektdaļa tos atrod arī jaunuzņēmumu pasākumos. Ekosistēmas aktīvā darbība dod iespēju gan satikties līdzdibinātājiem, gan arī atrast darbiniekus, kam interesē jaunuzņēmumu vide un strauja attīstība.

Tajā pašā laikā Latvijā ar 1,9 miljoniem iedzīvotāju ir ierobežoti iekšējie cilvēkresursi, kas tiek kompensēti, lielākoties meklējot atbalsta speciālistus kā ārpalpojumus NVS valstīs vai Indijā, ar zemāku algas līmeni. Lielākais darbinieku iztrūkums ir tieši pārdošanas pieredzē un attīstīšanā, lai veiksmīgi realizētu idejas dzīvē.

Tādejādi lai turpinātu attīstīt vietējos talantus, nepieciešams atbalstīt ekosistēmas pasākumus, lai pēc iespējas vairāk potenciālie līdzdibinātāji varētu uzsākt sadarbību. Ir vitāli nepieciešams uzlabot datorikas studentu skaitu, kā arī uzlabot kopējo izglītības kvalitāti visos izglītības līmeņos, lai nodrošinātu kvalitatīvu un

³¹² Jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti.

³¹³ 8.pielikums "Apkopojums 2. fokusgrupas diskusijai par dibinātājiem un uzņēmuma attīstības stadijām vietējā un globālā mērogā" (07.01.2019.)

³¹⁴ Jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti.

³¹⁵ Intervija ar TechChill organizētājiem (30.11.2018)

³¹⁶ Ministru kabinets, MK atbalsta atvieglotu nosacījumu piemērošanu augsti kvalificētu speciālistu piesaistei no ārvalstīm, 20.02.2018. <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/mk-atbalsta-atvieglotu-nosacijumu-piemerosanu-augsti-kvalificetu-specialistu-piesaistei>

³¹⁷ 8.pielikums "Apkopojums 2. fokusgrupas diskusijai par dibinātājiem un uzņēmuma attīstības stadijām vietējā un globālā mērogā" (07.01.2019.)

zinošu speciālistu izveidi. Tāpat papildus ir nepieciešams atbalsts pārdošanas prasmju pilnveidošanā, kas ir pamats veiksmīga uzņēmuma attīstībai. Līdz ar pieredzējuša pārdevēja piesaisti, ir nepieciešamas izmaiņas likumdošanā, lai oficiāli būtu iespējams darbiniekiem iegūt uzņēmuma daļas pēc noteiktu mērķu sasniegšanas.

3.4 Finansējuma pieejamība

Finansējuma piesaistē svarīgs ir ne tikai finansējuma apjoms, bet arī tā pieejamība. Katrai no ekosistēmas attīstības stadijām ir raksturīgi atšķirīgi investīciju apjomi, veids un izcelsme. Piemēram, saskaņā ar globālo jaunuzņēmumu ekosistēmas ziņojumu agrīnajās ekosistēmas attīstības fāzēs starp jaunuzņēmumu ekosistēmām ir novērojams, ka lielāko daļu sēklas investīciju nodrošina vietējie investori. Šajā sadaļā ir apkopoti un analizēti dati par Latvijas ekosistēmā pieejamo investīciju apjomu, veidu un izcelsmi, kā arī finansētāju nozaru specializāciju gan no publiski pieejamajām datu bāzēm, gan anketēšanas rezultātiem un individuālajām intervijām ar fondu pārstāvjiem. Tāpat arī tika izvērtēti ekspertu interviju un fokusgrupas laikā identificētie pašreizējās situācijas stiprie un vājie aspekti, pastāvošie šķēršļi finansējuma pieejamībā, kā arī izteikti priekšlikumi un risinājumi ekosistēmai nepieciešamā finansējuma nodrošināšanā.

Kopumā, sākot ar 2014. gadu, Latvijas jaunuzņēmumiem trešās paaudzes investīciju fondu periodā pieejamais publiskā finansējuma apjoms, ieskaitot piesaistīto privāto kapitālu, bija 93 miljoni EUR, savukārt ceturtās paaudzes investīciju fondu periodā, sākot ar 2018. gadu, Latvijas jaunuzņēmumiem pieejamais publiskā finansējuma apjoms, ieskaitot piesaistīto privāto kapitālu, ir 99 miljoni EUR. Riska kapitāls pieejams visos attīstības posmos, sākot no pirmssēklas posma, līdz pat izaugsmes kapitāla piesaistes posmam, savukārt nozaru griezumā lielākā daļa fondu investē informācijas tehnoloģiju jaunuzņēmumos, dodot priekšroku specifiskiem jaunuzņēmumu biznesa modeļiem, kā B2B (business to business) jeb risinājumiem juridiskām personām un SaaS jeb programmatūras risinājumiem ar licencēšanas biznesa modeli. Pateicoties ALTUM līdzfinansējumu saņēmušajiem akcelerācijas fondiem, ir palielinājies pieejamā finansējuma apjoms zinātnē balstītajiem jeb deep-tech jaunuzņēmumiem. Attiecībā uz finansējuma piešķiršanas kritērijiem Latvijas jaunuzņēmumiem pirmssēklas un akcelerācijas posmos investīcijas pieejamas ar zemākiem kritērijiem nekā sēklas un agrīnā riska kapitāla posmos. Ja pirmssēklas un akcelerācijas posmos investori no uzņēmumiem pārsvarā sagaida pārlicinošu biznesa modeli, interesi no potenciālajiem klientiem un salīdzinoši zemu paša uzņēmuma finansiālo līdzdalību, tad sēklas un agrīnā riska kapitāla posmos investori jau pārbauda spēcīgas vadības komandas esamību un novērtē pārvaldes caurspīdīgumu, pieprasa augstu uzņēmuma izaugsmes potenciālu un projekta konkurētspēju konkrētajā nozarē. Savukārt izaugsmes riska kapitāla, riska kapitāla un privātā kapitāla piesaistes posmos uzņēmumiem jāatbilst vēl stingrākiem kritērijiem, un investīciju iegūšanas posms parasti ir ievērojami ilgāks. Šajos posmos investori jau sagaida stabilu, pozitīvu naudas plūsmu ar skaidrām pelnītspējas palielināšanās iespējām, kā arī augsti vērtējamus darbības rādītājus. Tie vēl stingrāk vērtē vadības komandu un izvērtē identificējamu investīcijas "izejas" stratēģiju. Pozitīvi, ka investori Latvijas jaunuzņēmumiem reti pieprasa būt lieliem un starptautiski atpazīstamiem, vairāk interesējoties par to projektu inovativitātes līmeni un izaugsmes iespējām, tomēr kā negatīvais aspekts jāmin visai izplatītais kritērijs pierādīt investīciju atdevi salīdzinoši ātros termiņos. Kopumā tiek novērots, ka publiskajiem investīciju avotiem ir augsts publiskās pieejamības līmenis par kritērijiem investīciju piesaistei jaunuzņēmumiem Latvijā, savukārt maza informācijas pieejamība ir privātajiem investīciju avotiem, jo tie pārsvarā nemēdz publiskā vidē norādīt detalizētus dažkārt pat pat ne vispārīgus uzņēmumu izvērtēšanas kritērijus.

Pieejamā finansējuma apjoms, veids un avoti

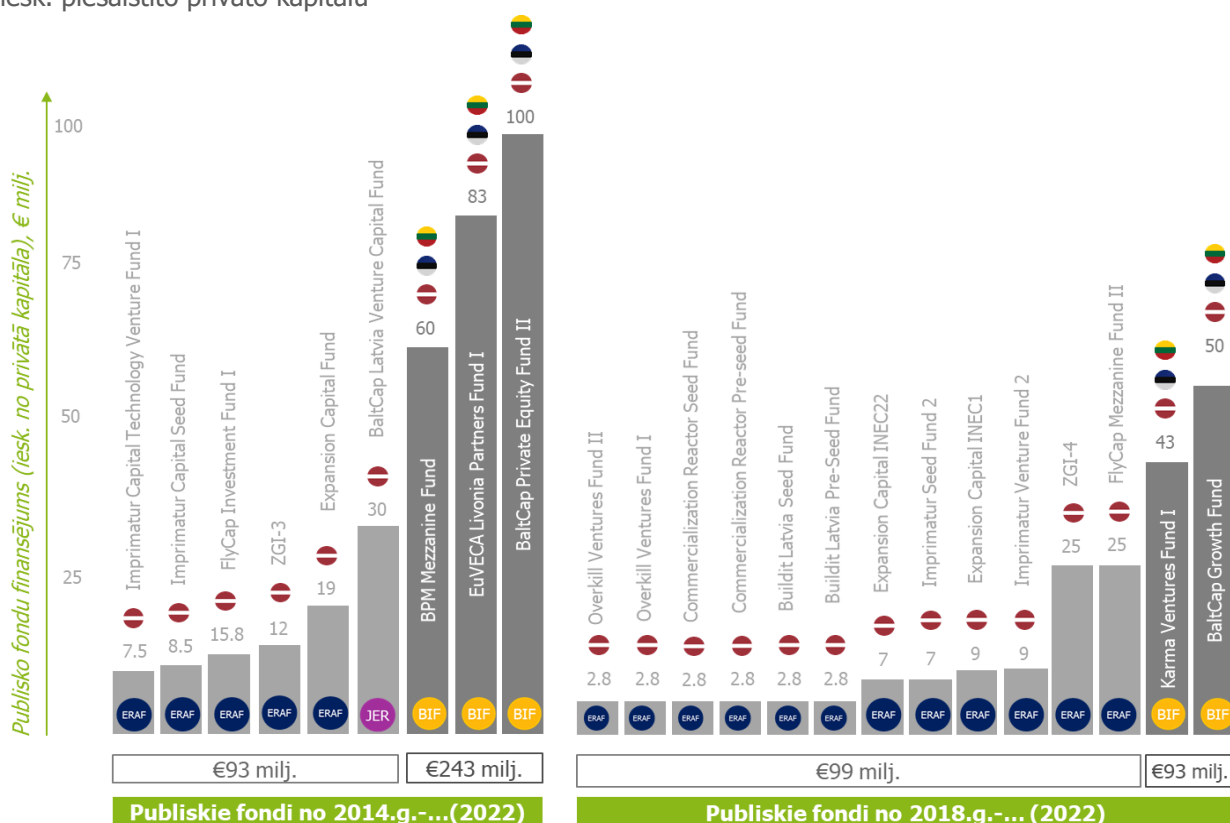
Lai noteiktu Latvijas jaunuzņēmumiem pieejamo finansējuma apjomu, tika apkopota publiski pieejamā informācija par publiski līdzfinansētajiem, kā arī privātajiem finansējuma avotiem, kuri ir bāzēti Latvijā vai arī Baltijas/Ziemeļu valstīs, ja tie pēdējo 6 gadu laikā ir veikuši investīcijas Latvijas jaunuzņēmumos.

Par publiski pieejamo finansējuma apjomu informācija bija brīvi pieejama, un to bija iespējams noteikt fondu līmenī. Galvenie finansējuma avoti, kas nodrošina publiskā finansējuma pieejamību Latvijas jaunuzņēmumiem, ir Baltijas Investīciju Fonds un Eiropas Reģionālās attīstības fonds:

- Baltijas Investīciju fonda (turpmāk - BIF) darbības periods trešās un ceturtās paaudzes investīciju fondiem ir no 2012. līdz 2022. gadam ar kopējo finansējumu 130 miljonu EUR apmērā visām Baltijas valstīm, neieskaitot privāto kapitālu, no kura 52 miljoni EUR piesaistīti no Eiropas Investīciju bankas un 26 miljoni EUR - no katras Baltijas valsts.
- Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk – ERAF) darbības periods trešās paaudzes investīciju fondiem ir no 2014. līdz 2020. gadam ar Latvijai atvēlēto finansējumu 30 miljonu EUR apmērā, neieskaitot privāto kapitālu, un darbības periods ceturtās paaudzes investīciju fondiem ir no 2018. līdz 2022. gadam ar Latvijai atvēlēto finansējumu 60 miljonu EUR apmērā, neieskaitot privāto kapitālu.

Pavisam trešās paaudzes investīciju fondu periodā, sākot ar 2014. gadu, Latvijas jaunuzņēmumiem pieejamais publiskā finansējuma apjoms, ieskaitot piesaistīto privāto kapitālu, bija 93 miljoni EUR. Savukārt ceturtās paaudzes investīciju fondu periodā, sākot ar 2018. gadu, Latvijas jaunuzņēmumiem pieejamais publiskā finansējuma apjoms, ieskaitot piesaistīto privāto kapitālu, ir 99 miljoni EUR (Ilustrācija 97).

Ilustrācija 97. Latvijas jaunuzņēmumiem pieejamā finansējuma apjoms no publiski finansētajiem fondiem, iesk. piesaistīto privāto kapitālu³¹⁸

*BIF – fondam publisko finansējumu nodrošina Baltijas Investīciju Fonds

**ERAF – fondam publisko finansējumu nodrošina Eiropas Reģionālais Attīstības Fonds

***JER – fondam publisko finansējumu nodrošina no ES fondu JEREMIE programmas

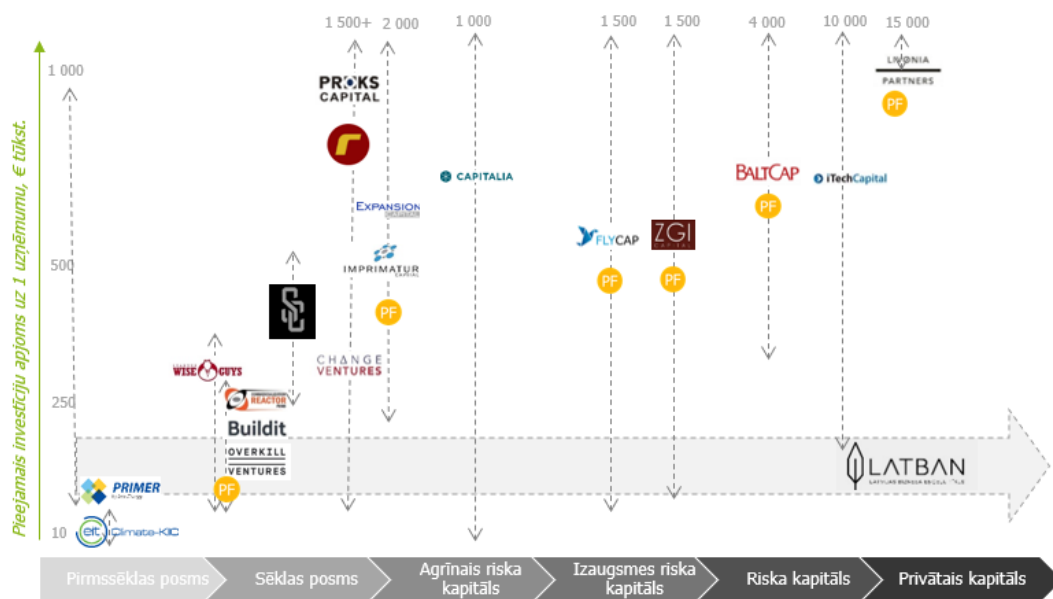
³¹⁸ 3.pielikums "Latvijas jaunuzņēmumu finansējums 2012-2018"

Par privātajiem finansējuma avotiem pieejamo investīciju apjomu informācija publiski nebija pieejama – to publicējuši vien atsevišķi privātie fondi, kamēr izteikti lielākā daļa fondu pārvaldītāju arī pēc tiešas uzrunas atteicās dalīties ar šādu informāciju, norādot, ka tie ir "sensitīvi dati". Tādējādi pieejamais privātā finansējuma apjoms nevarēja tikt noteikts, pamatojoties vien uz publicēto informāciju, kas ir ļoti nepilnīga. Informācijas trūkums un nevēlēšanās sniegt šādus datus norāda uz būtisku problēmu – caurspīdīguma trūkumu nozarē.

Privātā finansējuma avoti, kuriem bija iespējams noteikt pieejamo investīciju apjomu un kuri bāzēti Latvijā vai arī Latvijas jaunuzņēmumos veikusi investīcijas, ir Latvijas/Krievijas riska kapitāla/privātā kapitāla pārvaldītāja Flint Capital fondi Flint Capital Fund I un Flint Capital Fund II ar kopējo piesaistīto kapitālu katram fondam 90 miljonu EUR apmērā, Latvijas/Krievijas riska kapitāla/privātā kapitāla pārvaldītāja iTech Capital fondi iTech I un iTech II ar pārvaldībā esošajiem aktīviem attiecīgi 83 miljonu EUR un 165 miljonu EUR apmērā, Latvijas riska kapitāla/privātā kapitāla pārvaldītāja Buran Ventures Latvija fonds BVC II ar piesaistīto kapitālu 74 miljonu EUR apmērā, kā arī Igaunijas riska kapitāla/privātā kapitāla pārvaldītāja BaltCap un Japānas finanšu institūcijas JBIC IG Partners kopīgais fonds JB Nordic Ventures ar piesaistīto kapitālu 100 miljonu EUR apmērā. Šeit gan jāņem vērā, ka minētie fondi veic investīcijas globālajā tirgū, ne tikai Latvijā.

Analizējot gan publisko, gan privāto avotu finansējuma pieejamību Latvijas jaunuzņēmumiem to attīstības posmu griezumā, kopumā var secināt, ka finansējuma pieejamība ir nosepta visos attīstības posmos, sākot no pirmssēklas posma, līdz pat privātā kapitāla piesaistes posmam. Pirmssēklas un akcelerācijas posmos finansējuma pieejamību ir ievērojami sekmējušas ceturtnās paaudzes investīciju fondu sākotnējās aktivitātes 2018. gadā, šos posmus nosedzot akceleratoriem StartupHighway, Startup Wise Guys, Commercialization Reactor, Buildit un Overkill Ventures, kuri sniedz iespēju saņemt investīcijas līdz pat 250 tūkstošu EUR apmērā. Sēklas un agrinā riska kapitāla posmos Latvijas jaunuzņēmumiem pieejams finansējums no riska kapitāla fondiem Change Ventures un Imprimatur Capital, kā arī finanšu institūcijas Capitalia, bet izaugsmes riska kapitāla posmos – no riska kapitāla pārvaldītājiem Expansion Capital, FlyCap, ZGI, BaltCap un Inventure, kuri veic investīcijas līdz pat 10 miljonu EUR apmērā. Vēlākajos riska kapitāla un privātā kapitāla piesaistes posmos Latvijas jaunuzņēmumiem ir iespēja saņemt finansējumu līdz pat 15 miljonu EUR apmērā no tādiem riska kapitāla/privātā kapitāla pārvaldītājiem kā iTech Capital, Flint Capital un Livonia Partners (Ilustrācija 98).

Ilustrācija 98. Finansējuma pieejamība Latvijas jaunuzņēmumiem pēc attīstības posmiem un investīciju apjoma³¹⁹

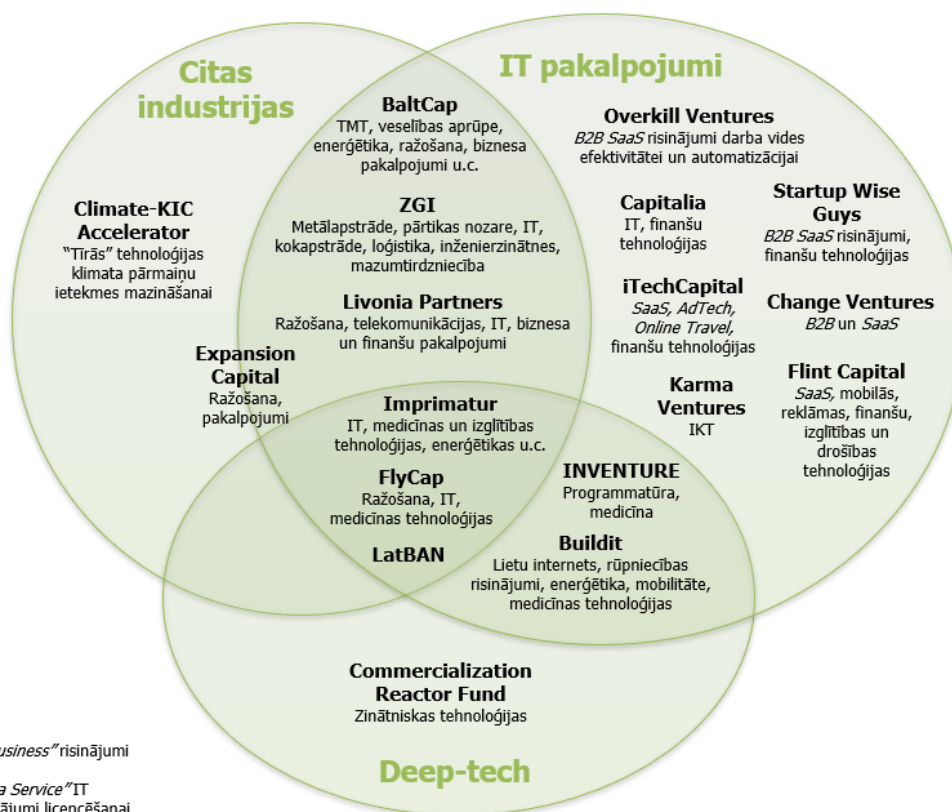

³¹⁹ 3.pielikums "Latvijas jaunuzņēmumu finansējums 2012-2018"

*PF – investors piedalās publiskā finansējuma pārvaldībā

Apskatot riska kapitāla fondu pārvaldnieku un privāto investoru (biznesa engēļu) investīciju stratēģijas pa nozarēm, t.sk. publiski definētās industriju specializācijas un portfeli jau esošo uzņēmumu nozares, var secināt, ka lielākā daļa fondu investē informācijas tehnoloģiju jaunuzņēmumos. Turklāt vairāki fondi (kā Overkill Ventures, Startup Wise Guys un Change Ventures) dod priekšroku specifiski IT jaunuzņēmumiem ar B2B un SaaS biznesa modeli (Ilustrācija 99). Pateicoties ALTUM līdzfinansējumu saņēmušajiem akcelerācijas fondiem (Commercialization Reactor un Buildit), ir palielinājies pieejamā finansējuma apjoms zinātnē balstītajās (Deep-tech) nozarēs.

Ilustrācija 99. Finansētāju industriju specializācijas³²⁰

Pārrunās ar ekspertiem tika identificētas vairākas problēmas jaunuzņēmumu ekosistēmā pieejamā finansējuma jomā. Zemāk apkopoti būtiskākie secinājumi no riska kapitāla nozares ekspertu intervijām.

Perspektīvāko ideju meklēšana un atlasē kritēriji

Akcelerācijas fondi pārsvarā meklē jaunuzņēmējus un perspektīvas idejas ārvalstīs, kamēr sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondi biežāk izvērtē Latvijas vai Baltijas uzņēmumus. Gan Buildit Latvia³²¹, gan Overkill Ventures³²² pārstāvji atzīst, ka Latvijas tirgus ir par mazu, lai atrastu nepieciešamo daudzumu projektu, ko izvērtēt, lai izvēlētos perspektīvākās biznesa idejas. Vairāki intervētie eksperti ziņo, ka vidēji jāizskata simts projektu, lai izvēlētos vienu, kurā investēt. Kā ziņo Buildit Latvia, "no jāpildinām 100 projektiem var uzņemt 10" (ar "jēgpilniem" domāts, ka tie jau atbilst fonda stratēģijai, tāpat pretendentu ir vēl vairāk), tāpēc, ja programmā plānots uzņemt 20 uzņēmumus, nepieciešams izskatīt 200 atbilstošu projektu, bet Latvijā nav

³²⁰ Autoru veidots pēc fondu publiski pieejamās un individuālajās intervijās apstiprinātās informācijas

³²¹ Intervija ar Buildit Latvia pārstāvi, 21.11.2018.

³²² Intervija ar Overkill Ventures pārstāvi, 21.11.2018.

tik liels attiecīgajai nozarei atbilstošo projektu piedāvājums. Rezultātā akcelerācijas fondu pārvaldnieki ceļo pa Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm, apmeklējot dažādus jaunuzņēmumu pasākumus (piemēram, Overkill Ventures nesen apmeklēja vairākus pasākumus Ukrainā), kur identificēt perspektīvākās komandas, kas labprāt reģistrētu uzņēmumu Latvijā un akcelerācijas periodā par mītnes zemi izvēlētos Latviju. Buildit šo min kā priekšrocību, jo, salīdzinot ar mītnes zemes uzņēmējiem, ārvalstu uzņēmēji akcelerācijas periodā var veltīt vairāk laika darbam. Tomēr ārvalstu dibinātājiem sarežģījumus sagādā juridiskā konta atvēršana Latvijā, lai reģistrētu jaunuzņēmumu, jo bankas izvirza stingras prasības pret Latvijas nerezidentiem. Turklāt viens no Buildit akcelerācijas programmas uzņēmumiem arī saskāries ar sarežģījumiem Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvaldē uzturēšanās atļaujas saņemšanai.

Sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondu pārstāvju minētā statistika ir šāda:

- Imprimatur Capital³²³ gada laikā izskata vidēji 120 uzņēmumus, no tiem 20 tiek padziļināti izpētīti, no kuriem 3-4 beigās saņem investīciju (2,5-3,3%),
- FLYCAP³²⁴ kopā izskatījuši ap 650 uzņēmumiem, lai veiktu ieguldījumus 24 uzņēmumos (3,7%),
- Change Ventures³²⁵ 2017. gadā izskatīja 110 uzņēmumus un veica 5 ieguldījumus (4,5%),
- ZGI-4³²⁶ ziņo, ka ZGI-3 fondā tika veiktas investīcijas 24 uzņēmumos no vairāk nekā 900 izskatītajiem projektiem (2,6%).

Sēklas, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondi meklē investīciju iespējas, uzstājoties pasākumos, paneļdiskusijās, kā mentoriem piedaloties akceleratoros, nedaudz arī ar LIAA un ALTUM starpniecību. Viņi uzņēmumus atrod medijos, konferencēs, industrijas asociācijās, ar banķieru palīdzību u.tml., un nereti tas notiek, pateicoties citu uzņēmēju atsauksmēm. Tomēr Imprimatur Capital atzīst, ka tie meklē uzņēmējus arī ārpus Latvijas (lai gan fonds ir ierobežots ar maksimālo ārvalstīs reģistrēto portfeļa uzņēmumu proporciju), un Change Ventures jau paredz, ka puse no jaunā Baltijas fonda portfeļa uzņēmumiem būs no Igaunijas, jo tur ir attīstītāka jaunuzņēmumu ekosistēma.

Savukārt Latvijas Biznesa eņģeļu tīkls (LatBAN) savas darbības laikā izskatījis vairāk nekā 600 projektu³²⁷. LatBAN ik mēnesi saņem 10-30 pieteikumus, no kuriem vidēji 6 tiek atlasīti prezentēšanai investoriem. No tiem vidēji 1 vai 2 saņem finansējumu.

Visbiežāk minētais investoru kritērijs uzņēmumu atlases procesā ir perspektīva komanda, kas nosedz uzņēmējdarbībai nepieciešamās kompetences (tehniskās un pārdošanas), bet ne mazāk būtisks faktors pirmssēklas stadijā ir uzņēmēja spēja strādāt projektā uz pilnu slodzi. Visbiežāk minētais atteikuma iemesls ir nepilnīga komanda biznesa idejas realizācijai vai inovatīvās tehnoloģijas komercializācijai. Vairāki fondu pārstāvji arī min faktoru, ka idejas īstenošana ietvertu pārāk garu pārdošanas ciklu (piemēram, B2B segmentā būtu nepieciešamas pārāk daudz tikšanās ar potenciālo klientu ar gariem tikšanās intervāliem), tādējādi fonds nepaspētu laicīgi (līdz fonda slēgšanas termiņam) iziet no investīcijas.

Lai risinātu nepilnīgo komandu problēmu, piemēram, Komercializācijas Reaktors³²⁸ rīko "ignition events" – pasākumus, kuros apvieno zinātnieku izgudrojumus ar uzņēmējiem, kam ir biznesa vadības un pārdošanas kompetences. Tomēr būtu noderīgi arī valsts atbalsta instrumenti komandu veidošanā, ņemot vērā šī faktora būtiskumu finansējuma piesaistē.

Bez nepilnīgas komandas kā biežāko projektu noraidīšanas iemeslu LatBAN vadītājs Juris Birznieks min iztrūkstošo biznesa domāšanu ("aptuveni trešdaļa pretendentu nerunā par biznesu, bet tikai par savu ideju, viņiem nav 3-5 gadu mērķu"), motivācijas trūkumu un vēlmi paralēli veikt citus darbus. Eksperts rosina, ka nepieciešamas izmaiņas izglītības sistēmā, lai uzņēmēji apgūtu praktiskākus uzņēmējdarbības pamatus;

³²³ Intervija ar Imprimatur Capital pārstāvi, 22.11.2018.

³²⁴ Intervija ar FLYCAP pārstāvi, 22.11.2018.

³²⁵ Intervija ar Change Ventures pārstāvi, 22.11.2018.

³²⁶ Intervija ar ZGI-4 pārstāvi, 22.11.2018.

³²⁷ Intervija ar LatBAN pārstāvi, 21.11.2018.

³²⁸ Intervija ar Komercializācijas Reaktora pārstāvi, 22.11.2018.

grantu konkursu vietā būtu jāriko, piemēram, sacensības pārdošanas iemaņu attīstīšanai. Lai veicinātu uzņēmējdarbības prasmes, LatBAN sadarbībā ar LIAA nesen sākuši organizēt investīciju piesaistes meistarības³²⁹, kurās apskatīs investīciju veidus un pieejamos atbalsta instrumentus, projektu prezentēšanas struktūru un biznesa attīstības pamatjautājumus.

Gandrīz visos gadījumos, lai saņemtu pirmo finansējumu, projekta sākuma stadijā uzņēmējam jāvelta daudz neapmaksāta darba laika un savu līdzekļu prototipa izstrādē un idejas testēšanā ar potenciālajiem lietotājiem. Lai novērstu jaunuzņēmēju vajadzību paralēli turpināt citus darbus "izdzīvošanai", Komercializācijas Reaktors min piemēru no Vācijas³³⁰, kur kādā reģionā ieviests viena gada atbalsts jaunuzņēmēju dibinātājiem – ikmēneša stipendija 1000 EUR apmērā. Šīs programmas budžets ir 26 miljoni EUR līdz 2022. gadam, kas ļauj sniegt atbalstu vairāk nekā 2000 jaunuzņēmumu dibinātājiem.

LatBAN ir arī izveidojuši sindikātu, kurā ar investīcijām piedalās 22 biedri, kas ļauj piesaistīt lielākas investīcijas perspektīvākajiem projektiem. Katrā projektā tiek izraudzīts vadošais investors, kas visvairāk komunicē ar uzņēmēju, bet pārējie investori piedalās galvenokārt ar finansējumu.

Vairākums riska kapitāla fondu un biznesa eņģeļu labprāt veido sindikātus un investē kopā, kas ir būtisks faktors jaunuzņēmējiem, kam nepieciešamas lielākas investīcijas nekā katrā stadijā katram fondam pieļaujamās. Papildus lielāku darījumu finansēšanai un risku diversifikācijai ZGI par priekšrocību investīcijām kopā ar citiem fondiem min dažādu kompetenču pienesumu. Change Ventures uzsver, ka īpaši turpmākās uzņēmuma attīstības fāzēs ir noderīgs ārvalstu investoru finansējums, jo tie sniedz atšķirīgu pievienoto vērtību, piemēram, specifisku industrijas pieredzi un kontaktus ar potenciālajiem klientiem.

Kopumā no sekundāro datu analīzes un finansētāju ekspertu intervijām var secināt, ka finansējuma apjoms ekosistēmā ir pietiekams, tomēr tikai tiem projektiem, kam ir augstas izaugsmes potenciāls. Kā norāda Change Ventures, riska kapitāla fondu bizness kā jebkurš cits bizness iegulda tur, kur sagaidāma visaugstākā atdeve, jo nav loģiski finansēt visus, ir nepieciešama dabīgā selekcija³³¹.

Fondu pārvaldnieku izpratnē investīcija ir bijusi veiksmīga, ja ir iespējams no tās iziet ar pozitīvu atdevi investoriem. Kā atzīst Buildit Latvia, portfeļa uzņēmumam nav jābūt bankrotējušam, lai tas tiktu klasificēts kā neveiksmīga investīcija – tāds uzņēmums, iespējams, strādā ar peļņu, bet, ja izaugsme nav tik strauja, kā tika plānots, tas bieži nevar saņemt nākamo izaugsmes finansējumu. Overkill Ventures un Change Ventures uzskata, ka vēlams norakstīt investīcijas, kuras nenesīs lielu atdevi, lai varētu vairāk laika veltīt lielāka izaugsmes potenciāla un jaunām investīcijām.

Kā investīciju neizdošanās cēloņi tiek minēti nespēja realizēt projektu tirgus apstākļu dēļ (piemēram, eksporta partneri maina stratēģiju), nepietiekams pieprasījums pēc produkta, kā arī komandā radušās problēmas. Sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondu pārstāvji min:

- Imprimatur Capital no 9 riska kapitāla investīcijām, 1 tikusi realizēta ar pozitīvu atdevi investoriem, 1 investīcija tikusi norakstīta, un paredzams, ka 2-3 investīcijas būs ar ļoti augstu izaugsmi;
- no 24 FLYCAP investīcijām 1 veiksmīgi realizēta, un 2 investīcijas ir realizētas daļēji (viens uzņēmums atgriezis aizdevumu, otru uzņēmumu daļēji iegādājies cits investors), tāpat neviens uzņēmums nav izbeidzis darbību, tomēr daži aug nepietiekami strauji;
- Change Ventures paredz, ka nāksies norakstīt 40% investīciju.

³²⁹ Labs of Latvia, "LatBAN organizē investīciju piesaistes meistarības" (30.10.2018.) <http://www.labsoflatvia.com/lv/zinas/latban-organize-investiciju-piesaistes-meistarklasi> (skatīts 07.12.2018.)

³³⁰ Stipendija Vācijas jaunuzņēmējiem, pieejams <https://www.gruenderstipendium.nrw/>

³³¹ Intervija ar Change Ventures pārstāvi, 22.11.2018.

Administratīvā un tiesiskā regulējuma ietekme uz investīciju vidi un pieejamību Latvijā

Latvijas riska kapitāla fondi rosina pazemināt regulatora izmaksas un birokrātisko slogu, kā arī vienkāršot atbalsta programmas privātajiem investoriem. Visi riska kapitāla fondi Latvijā uzskata, ka uzrauga (FKTK) komisijas ir pārāk augstas, ņemot vērā salīdzinoši zemos fondu izmērus. Kā norāda Imprimatur Capital, Latvijā ir lielākās regulatora komisijas Eiropā, jo reģistrētiem alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem (AIFP) tiek piemērotas tikpat augstas komisijas kā licencētiem AIFP, lai gan reģistrētiem AIFP nepieciešama ievērojami zemāka uzraudzība nekā licencētiem AIFP. Kā liecina LVCA apkopotā informācija, tad daudzas valstis, tostarp Igaunija, Lielbritānija, Nīderlande, Zviedrija un Somija, piemēro nulles likmes uzraudzības maksu Reģistrētiem AIFP. Šis arī viens no iemesliem, kāpēc Change Ventures reģistrē fondu Igaunijā, nevis Latvijā, lai gan investīciju stratēģija ir Baltijas līmenī. Tāpēc Finanšu ministrija 2018. gada 3. ceturksnī iesniegusi priekšlikumus veikt grozījumus Alternatīvo Ieguldījumu Fondu Pārvaldnieku Likumā, nosakot termiņu likumprojekta iesniegšanai Ministru kabinetā līdz 2019. gada 1. martam.

Vairāki Latvijā publisko finansējumu saņēmušie fondi min, ka tie tērē papildus resursus atskaišu sagatavošanā, kuras publiskā finansējuma pārvaldnieks pieprasa ik mēnesi un detalizētākā apmērā nekā privātie investori. Imprimatur Capital norāda, ka ceturksņa atskaites ir industrijas standarts, bet nebūtu nepieciešams regulāri pārvērtēt potenciālās investīciju realizācijas (*exit*) vērtības, kam var būt ļoti plašs diapazons.

Lai gan publisko finansējumu saņēmušie fondi pozitīvi vērtē atbalsta un informācijas pieejamību, ņemot vērā pieredzi ar "finansējuma pārrāvumu", kuras cēlonis bijuši garie konkursa rezultātu pārsūdzības termiņi, industrijas eksperti rosina turpmākos konkursus izsludināt pusotru līdz divus gadus pirms pašreizējā finansēšanas perioda beigām, lai neveidotos atkārtots "pārrāvums". Tikmēr ALTUM norāda, ka publiskā "finansējuma pārrāvums" neesot bijis, bet jaunā finansējuma apstiprinājums ieildzis Ministru Kabineta ilgo lēmumu pieņemšanas termiņu dēļ.³³²

Gan LatBAN, gan Change Ventures norāda, ka būtu jāvienkāršo biznesa eņģeļu un ALTUM pilotprojekts, kurā iespējams saņemt aizdevumu jaunu un perspektīvu projektu īstenošanai biznesa eņģeļu finansētiem projektiem³³³. Saskaņā ar LatBAN teikto, vairāk nekā divu gadu laikā no piešķirtā 3 milj. EUR finansējuma apgūti tikai aptuveni 360 tūkstoši EUR, un galvenais šķērslis programmas apgūšanai bijis nosacījums par uzņēmuma kapitāla daļu ieķīlāšanu. Arī Change Ventures piekrīt, ka šāds nosacījums ierobežo jebkādu turpmāko investīciju piesaisti un līdz ar to - izaugsmi uzņēmumam.

Jaunu un uzlabotu atbalsta instrumentu nepieciešamība ekosistēmā

Publisko finansējumu saņēmušie riska kapitāla fondi rosina valsts atbalstu privāto investoru piesaistē. Ņemot vērā salīdzinoši nelielo riska kapitāla fondu izmērus Latvijā, ārvalstu privātajiem/institucionālajiem investoriem nav intereses ieguldīt Latvijas fondos, tāpēc riska fondu pārstāvjiem nepieciešami plašāki vietējie resursi. Expansion Capital³³⁴ aicina mainīt nosacījumus 2. pensiju līmeņa fondu pārvaldniekiem - pašreiz atļautajā investīciju proporcijā riska kapitālā tiek iekļauts arī nekustamais īpašums un riskanti ārvalstu finanšu instrumenti (piemēram, Marokas obligācijas), bet vajadzētu veicināt, lai pensiju fondi (no Latvijas iedzīvotāju sociālajām iemaksām) šos līdzekļus ieguldītu Latvijas riska kapitālā. Ekonomikas Ministrija 2018. gadā iesniegusi Valsts kancelejā priekšlikumus grozījumiem valsts fondēto pensiju likumā ar mērķi motivēt pensiju fondu pārvaldniekus ieguldīt alternatīvo ieguldījumu fondos Latvijā, kurā lūdza noteikt termiņu likumprojekta iesniegšanai Ministru kabinetā līdz 2018. gada 31. decembrim.

³³² Intervija ar ALTUM pārstāvi, 30.11.2018.

³³³ <https://www.altum.lv/lv/pakalpojumi/biznesa-uzsacejiem/aizdevumi-biznesa-engelu-finanssetiem-projektiem/par-projektu/>

³³⁴ Intervija ar Expansion Capital pārstāvi, 22.11.2018.

Citās valstīs ir ieviestas specifiskas shēmas riska kapitāla investīciju veicināšanai ar nodokļu atlaidēm. Piemēram, Lielbritānijas "Seed Enterprise Investment Scheme" (SEIS)³³⁵ paredz šādus atvieglojumus privātiem investoriem sēklas stadijas investīcijās:

- 50% ienākuma nodokļa atlaides investīcijām līdz GBP 100 000,
- 100% atvieglojumu kapitāla pieauguma nodoklim no sēklas stadijas investīcijām, kas turētas īpašumā vismaz 3 gadus,
- zaudējumu atvieglojumus (50% apmērā no bankrotējušas investīcijas).

Tomēr LatBAN atzīst, ka Latvijā pārrunās ar Finanšu Ministriju šāda veida atvieglojumu ieviešana riska kapitāla investoriem nav guvusi atbalstu, turklāt finansiālais ieguvums privātajiem investoriem Latvijā no šādām potenciālām nodokļu politikas izmaiņām būtu neliels, jo liela daļa privāto investoru veic investīcijas jaunuzņēmumos no saviem uzņēmumiem, nevis kā privātpersonas.³³⁶

Finanšu instrumentiem ir jābūt ar samērīgākām nodrošinājuma prasībām. Jaunuzņēmuma Motivio vadītājs³³⁷ norāda, ka ASV pēdējo gadu laikā ir tendence pāriet no "convertible loans" uz "safe loans", t.i., aizdevumiem bez privātā galvojuma, kurus nevar prasīt atgriezt bez specifiskiem iemesliem, kā arī bieži - atgriezt bez procentu maksājumiem. Turklāt viens no pasaulē pazīstamākajiem akceleratoriem Y Combinator 2018. gadā nomainījis investēšanas instrumentu uz "post-money safe", kas nodrošina gan dibinātājiem, gan investoriem caurspīdīgāku mehānismu nekā pašreizējie konvertējamie aizdevumi ("bridge loans" un "pre-money safe")³³⁸.

Sākotnējās stadijas investīciju instrumentiem un to nodrošinājumam ir būtiska nozīme turpmāko investīciju piesaistē. Startup Wise Guys uzsver, ka nākamo stadiju investori izvērtē jau esošos finanšu instrumentus, t.sk. "cap tables" jeb uzņēmuma dibinātāja daļas uzņēmumā pēc "daļu atšķaidīšanas", kas nereti saistīts ar uzņēmēja motivāciju veicināt tālāku uzņēmuma izaugsmi³³⁹. Līdzīgi arī LatBAN piemin, ka tādi aizdevēja nodrošinājumi kā kapitāldaļu iekļāšana apgrūtina turpmāko investīciju piesaisti³⁴⁰. LatBAN valdes loceklis J. Birznieks spriež, ka lielākais trūkums bija tas, ka finansējuma saņēmējiem bija jāiekļā uzņēmuma kapitāldaļas. Projektiem, kas plāno nākamā līmeņa investīcijas no ārvalstu investoriem, tas nebija piemērots risinājums. Uz šī pilotprojekta bāzes plānots veidot jaunu programmu."³⁴¹ Turklāt arī tādās aizdevumu programmās kā ALTUM Starta aizdevums gandrīz vienmēr tiek prasītas jaunuzņēmēja privātās garantijas, kas nav pievilcīgs piedāvājums no jaunuzņēmēja perspektīvas, ņemot vērā alternatīvā finansējuma pieaugošās iespējas.³⁴² Piemēram, pūļa finansēšanas jomā ("equity crowdfunding" un "rewards-based crowdfunding") pēdējos gados piedzīvots ievērojams pieprasījums tieši no uzņēmējiem, kurus biežāk noraida aizdevēji un riska kapitāla investori³⁴³.

Latvijai jāizvērtē piedāvātā finansējuma apmērs konkurētspējai Eiropas mērogā. Tiek minēti piemēri, ka Polijā no inkubatoriem iespējams saņemt grantus 50 tūkstošu EUR vērtībā, kamēr Latvijā šādā apmērā pieejamas pirmssēklas investīcijas, kur uzņēmējam jau jāšķiras no daļām savā uzņēmumā³⁴⁴. Turpeti Overkill Ventures uzskata, ka Latvijas uzņēmumi ir pieraduši pie grantu kultūras, kas neveicina biznesa ideju konkurētspēju.³⁴⁵ Tomēr, ņemot vērā pieaugošo darbaspēka mobilitāti Eiropā, kā arī mērogojamu biznesa ideju zemo piesaisti dibinātāju mītnes zemei, valstij ir jāskatās arī reģionālajā mērogā, it īpaši ņemot vērā, ka Polijā ir pieejami 50 000 EUR kā aizdevums ar atvieglotām prasībām (soft loan).

³³⁵ Lielbritānijas "Seed Enterprise Investment Scheme" <https://www.seis.co.uk>

³³⁶ Intervija ar LatBAN pārstāvi, 16.01.2019.

³³⁷ 7.pielikums "Apkopojums 1. fokusgrupas diskusijai par finansējuma pieejamību" (10.12.2018.)

³³⁸ <https://techcrunch.com/2018/09/28/y-combinator-is-changing-up-the-way-it-invests/>,
<https://medium.com/@ramyadeeb/everything-you-should-know-about-the-new-post-money-safe-agreement-e90f09b9d3a8>

³³⁹ Intervija ar Startup Wise Guys pārstāvi, 26.11.2018.

³⁴⁰ Intervija ar LatBAN pārstāvi, 21.11.2018.

³⁴¹ <https://www.db.lv/zinas/sogad-gaidams-aktivs-ieguldijumu-periods-483240>

³⁴² <https://www.altum.lv/lv/pakalpojumi/biznesa-uzsacejiem/starta-programa/par-starta-programmu/>

³⁴³ <https://www.forbes.com/sites/amandagreenberg/2018/05/18/equity-crowdfunding-is-changing-the-funding-landscape-for-underrepresented-founders/#50a333307fba>

³⁴⁴ 7.pielikums "Apkopojums 1. fokusgrupas diskusijai par finansējuma pieejamību" (10.12.2018.)

³⁴⁵ Intervija ar Overkill Ventures pārstāvi, 21.11.2018.

Tādējādi, ņemot vērā LVCA un LatBAN prognozes, 2019. gadā gaidāms aktīvs ieguldījumu periods³⁴⁶. Saskaņā ar LatBAN vadītāja teikto: "Jo lielāka nauda ir nozarē, jo grūtāk sagaidīt kvalitatīvu projektu pieaugumu, tā kā uzņēmēji kļūst izvēlīgāki."

Jaunuzņēmumu perspektīva un šķēršļi finansējuma pieejamībai

Fokusgrupā piedaloties jaunuzņēmumiem no dažādām attīstības stadijām un nozarēm un finansētāju pārstāvjiem, tika identificēti šķēršļi finansējuma pieejamībā un ekosistēmas dalībnieku ierosinājumi sistēmas pilnveidošanai. Šķēršļu sarakstā tika minēts tas, ka Latvijā atsevišķās nozarēs ir ierobežotas iespējas saņemt sēklas stadijas finansējumu, tāpēc jaunuzņēmumi ar augstu izaugsmes potenciālu bieži to meklē ārvalstīs. Saskaņā ar Squad Robotics vadītāja teikto, uzņēmumam trūkst 500 tūkstošu EUR liela sēklas stadijas finansējuma piedāvājuma Latvijā. Arī Edurio piesaista lielu daļu finansējuma no Lielbritānijas investoriem, jo Latvijā netiek piedāvāts nepieciešamā apmēra finansējums sēklas stadijā, kā arī ārvalstu investori ir kompetentāki attiecīgajā uzņēmējdarbības nozarē, tāpēc no Latvijas fondiem tiek piesaistīta tikai daļa no nepieciešamajām sēklas stadijas investīcijām.³⁴⁷

Akcelerācijas fonda Buildit pārstāvji atzīst, ka labprāt investētu uzreiz sēklas stadijā, bet noteikumi paredz, ka sēklas stadijas investīcijas var saņemt tikai tie uzņēmumi, kas pabeiguši akcelerācijas programmu un saņēmuši no attiecīgā akcelerācijas fonda pirmssēklas finansējumu, turklāt Buildit Latvijā nevar veikt sēklas stadijas investīcijas arī tajos uzņēmumos, kas jau izgājuši akcelerācijas programmu Buildit Igaunijā³⁴⁸. Viens no iemesliem, kāpēc nācies noraidīt daudzsoļus biznesa projektus pieņemšanai akcelerācijas programmā, Buildit piemin, ka tie bijuši pārāk augstā attīstības stadijā³⁴⁹.

Ņemot vērā, ka 2018. gadā ALTUM parakstījis līgumus gan ar diviem sēklas un sākuma kapitāla fondu pārvaldniekiem SIA "AIFP Imprimatur Capital Fund Management" un SIA EXPANSION CAPITAL AIFP" (kopā ar abu pārvaldnieku privātajiem finansētājiem veido 38 milj. EUR, ar maksimālo summu 250 tūkst. EUR katrā sēklas stadijas jaunuzņēmumā)³⁵⁰, gan ar izaugsmes riska kapitāla fondu FlyCap Mezzanine Fund II (kopā ar privāto finansējumu 25 milj. EUR)³⁵¹, situācijai ar finansējuma pietiekamību dažādās attīstības stadijās vajadzētu uzlaboties. Tomēr jaunuzņēmumi sagaida ne tikai nepieciešamā finansējuma apmēru un izvēli starp vairākiem investīciju fondiem, bet arī investoru kompetenci investējamā objekta nozarē³⁵².

Tāpat arī jaunuzņēmumi norāda, ka vismazāk ir pārliecināti gan par savām teorētiskajām, gan praktiskajām zināšanām finansējuma piesaistē³⁵³, tādejādi no jaunuzņēmumu perspektīvas, joprojām trūkst izpratnes par finansējuma patieso pieejamību, jo katrs jaunuzņēmums savu situāciju uztver kā individuālu nestandarta gadījumu, tāpēc nav izpratnes, pie kura no fondiem vērsties, un rodas priekšstats, ka vietējā ekosistēmā investoru nebūs iespējams atrast. Tas papildus norāda uz neefektīvu komunikāciju no finansētāju un ekosistēmas veidotāju puses.

Finansētāju kvalifikācijas celšana un zināšanu pārnese

Pirmssēklas un sēklas stadijā ir liela nozīme "gudrajai naudai", t.i., investoram jāpievieno arī nozares zināšanas. Uzņēmējdarbības sākuma stadijā ir svarīgs ne tikai investīciju apjoms, bet arī investora pieredze attiecīgajā nozarē un biznesa vadības kompetences. Tāpēc, izvēloties atbalstāmās nozares valstiskā līmenī, būtu nepieciešams arī samērot tās ar jau esošajām investoru kompetencēm vai piedāvāt investoriem tālākizglītības iespējas. LatBAN arī akcentē nepieciešamību investoru kvalificēšanā, kas šobrīd tiek daļēji darīts, lielākoties saistībā ar jaunuzņēmumu atbalsta likuma kvalificētajiem jaunuzņēmumiem. Lai sagatavotu

³⁴⁶ <http://www.db.lv/zinas/sogad-gaidams-aktivs-ieguldijumu-periods-483240>

³⁴⁷ 7.pielikums "Apkopojums 1. fokusgrupas diskusijai par finansējuma pieejamību" (10.12.2018.)

³⁴⁸ 7.pielikums "Apkopojums 1. fokusgrupas diskusijai par finansējuma pieejamību" (10.12.2018.)

³⁴⁹ Intervija ar Buildit Latvia pārstāvi, 21.11.2018.

³⁵⁰ <https://www.altum.lv/lv/pakalpojumi/biznesa-uzsacejiem/seklas-un-sakuma-riska-kapitals/par-programmu/>

³⁵¹ <https://www.altum.lv/lv/jaunumi/parakstits-ligums-par-izaugsmes-riska-kapitala-fonda-izveidosanu-flycap-mezzanine-fund-ii-darbu-uzsakusi-visi-jaunas-paaudzes-fondu-parvaldnieki>

³⁵² 7.pielikums "Apkopojums 1. fokusgrupas diskusijai par finansējuma pieejamību" (10.12.2018.)

³⁵³ Jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti

jaunuzņēmējus kvalitatīvāk izstrādāt savas biznesa idejas prezentācijai investoriem, LatBAN sadarbībā ar LIAA rīko Investīciju sesijas meistarklases pieredzējušu speciālistu vadībā³⁵⁴. Šādas aktivitātes vairo jauno uzņēmēju kompetenci, taču nepieciešami līdzīga veida pasākumi arī investoru kompetenču celšanai. Piemēram, Altum ir piesaistījis ārvalstu lektoros, kas izglītojuši vairākus fondu pārvaldniekus Latvijā par finanšu tēmām³⁵⁵. Lai veicinātu investīcijas tieši jaunuzņēmumos, šāda veida aktivitātes nepieciešams organizēt arī investoru kompetenču celšanai jaunajās nozarēs un esošo nozaru tehnoloģiskajā attīstībā, lai vietējie investori spētu izvērtēt ideju novitāti un pievienot nozares zināšanas.

Jaunuzņēmumi īpaši norāda un atzīmē pēc nepieciešamības veicināt jauno investoru paaudzi jeb uzņēmumu dibinātāji no Latvijas, kas sasnieguši ievērojamu izaugsmi globālā mērogā vai veiksmīgi pārdevuši savus uzņēmumus, kas pēc tam ir teicams avots nākamajām investīcijām. Pasaulē to apzīmē sekojošā ciklā "uzņēmējs->sērijveida uzņēmējs un mentors-> mentors un investors"³⁵⁶, kur veiksmīgs uzņēmējs jau ir sērijveida uzņēmējs un arī mentors un pēc kāda laika kļūst tikai mentors un investors. Lai nodrošinātu kvalitatīvus mentoros un gudrus un zinošus investorus, ir vērts atbalstīt veiksmīgākos jaunuzņēmumus, lai pārdodot savu pirmo uzņēmumu, varētu nest tālāk zināšanas industrijā atpakaļ. Tāpēc politikas veidotājiem jāveicina šo ienākumu reinvestēšana atpakaļ Latvijā, t.sk. citos jaunuzņēmumos līdzīgās industrijās. Igaunijas uzsvars uz jaunuzņēmumiem lielākoties ir pateicoties šādai secībai, kā arī ir veidojusies "Estonian Mafia"³⁵⁷ jeb bijušie Skype, TransferWise u.tml. veiksmīgu uzņēmumu dibinātāji, kas iegūtos līdzekļus no savas uzņēmējdarbības jau investējuši jaunajos Igaunijas uzņēmumos ar augstu izaugsmes potenciālu, tādējādi pievienojot investīcijām arī savas nozares, tehnoloģiju un starptautiskas uzņēmējdarbības kompetences³⁵⁸.

Sadarbības novērtējums

Latvijā ir pieejams finansējums, taču tikai idejām ar augstu izaugsmes potenciālu. Tajā pašā laikā finansētāji sagaida, ka ideju uzsākšanas fāzēs būtu pieejams vairāk publiskā finansējuma, kas līdz ar akcelerācijas fondu ieviešanu ir palīdzējis likvidēt esošo plaisu. Tajā pašā laikā tā kā ilgstošu periodu nav bijis pieejams brīvi pieejams sākuma fāžu finansējums, kā arī akcelerācijas fondiem ir izteiktas finansējuma specializācijas formas, tad 2019.gada sākumā Latvijā nav pietiekami daudz attiecīgās attīstības idejas, kurās investēt. Tādējādi iespējas tiek meklētas ārpus Latvijas, līdz ar to notiek tieša potenciālu jaunuzņēmumu piesaiste Latvijas ekosistēmai, kas palielinātu ekosistēmas konkurenci. Tāpat notiek aizvien lielāka sadarbība starp dažādiem investoriem, lai attīstītu un atbalstītu labākās Latvijas idejas.

Tajā pašā laikā jaunuzņēmumi norāda, ka Latvijā trūkst "gudrās naudas" jeb investoru, kas izprastu jaunuzņēmumu skatījumu un attīstības iespējas, kā arī varētu atbalstīt ideju attīstībā. Tāpat iztrūkst investoriem un jaunuzņēmumiem zināšanas par to kopējām sadarbības formām un iespējām, kā arī sagaidāmo atdevi. Tāpat arī Latvijas piedāvātais atbalsts un prasības ir nesamērīgi augstas, salīdzinot ar citur tuvumā pieejamo finansējuma kapitālu.

Lai gan katrs no finansētājiem cenšas atbalstīt savus jaunuzņēmumus, kopumā Latvijā starp jaunuzņēmumiem un finansētājiem nav kopējas sadarbības platformas, kas veidotu un atbalstītu ilgtermiņa sadarbību, kā arī veicinātu dialoga veidošanos.

3.5. Valsts sektora atbalsts

Jaunuzņēmumu atbalstā tieši ir iesaistītas – Ekonomikas ministrija, ar tās pakļautībā esošo Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, kā arī tās daļējā pakļautībā esošo AS "Attīstības finanšu institūciju Altum". Līdz ar jaunuzņēmumu vīzu piedāvājumu, iesaistīta arī tiek Iekšlietu ministrija. Jaunuzņēmumi kā daļa no Latvijas biznesa vides ir tāpat saistīti ar dažādām valsts institūcijām, kas nodrošina gan regulējumu, gan praktiskās

³⁵⁴ <https://www.latban.lv/lv/node/256>

³⁵⁵ Intervija ar ALTUM pārstāvi, 30.11.2018.

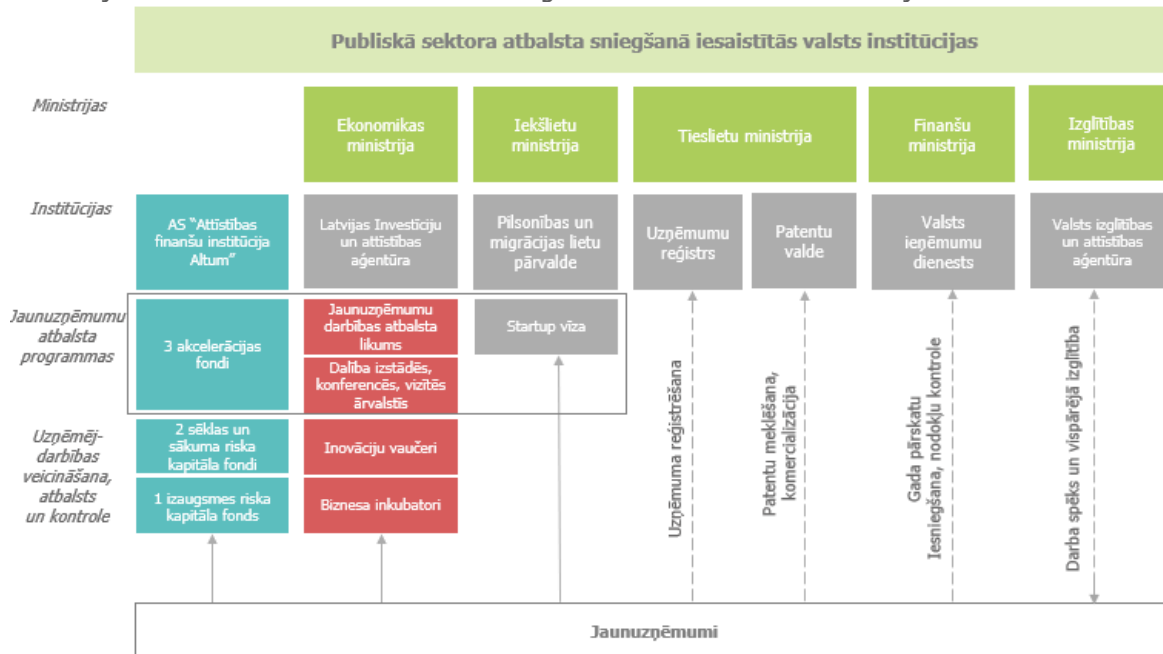
³⁵⁶ Startup commons, (30.10.2018), pieejams - <https://www.startupcommons.org/blog/building-a-startup-ecosystems-and-government-role>

³⁵⁷ <https://yourstory.com/2018/12/estonia-mafia-showing-it-is-the-godfather-of-raising-successful-startups/>, <https://medium.com/@martinsokk/we-are-missing-about-400-people-in-estonian-startups-afa7869ab54f>

³⁵⁸ 7.pielikums "Apkopojums 1. fokusgrupas diskusijai par finansējuma pieejamību" (10.12.2018.)

darbības lai gan reģistrētu uzņēmumu, gan arī iesniegtu gada pārskatus un veiktu citas uzņēmējdarbības aktivitātes (Ilustrācija 100).

Ilustrācija 100. Publiskā sektora atbalsta sniegšanā iesaistītās valsts institūcijas³⁵⁹

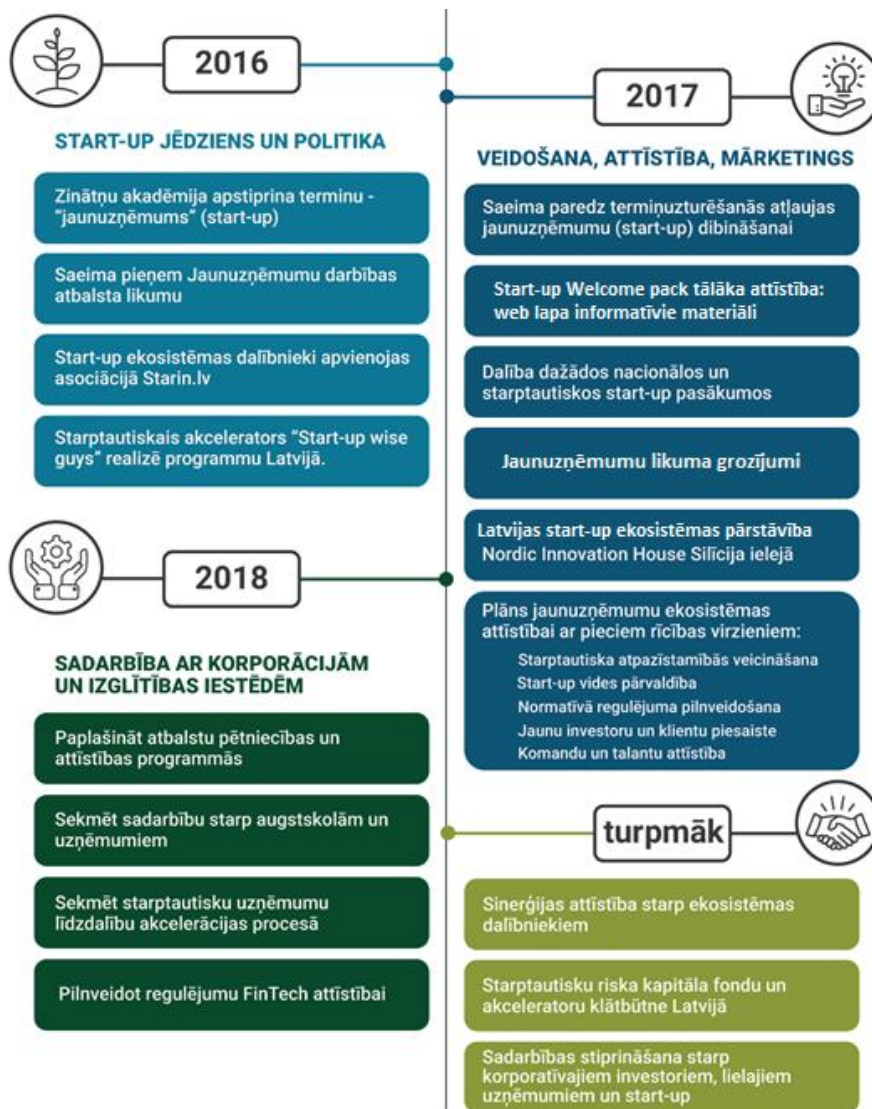

3.5.1 Valsts institūcijas jaunuzņēmumu atbalstam

Atbalsts un fokuss uz jaunuzņēmumiem ir ticis veicināts līdz ar aktīvu Ekonomikas ministrijas iesaisti, sākot gan ar Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma ieviešanu, kurš ir nodrošinājis valsts institūciju tālāku un turpmāku iesaisti jaunuzņēmumu ekosistēmas virzībā, kā arī jaunuzņēmumu atpazīstamību sabiedrībā. Ekonomikas ministrija soli pa solim ir attīstījusi jaunuzņēmumu piedāvājumu, piedaloties dažādos pasākumos, kā arī attīstot dažādu sadarbību dažādos ekosistēmas līmeņos (Ilustrācija 101).

³⁵⁹ Autoru vizualizācija

Ilustrācija 101. Valsts sektora atbalsts jaunuzņēmumu ekosistēmas attīstībā³⁶⁰

© EKONOMIJAS MINISTRIJA 2017

2016. gadā Ekonomikas ministrija un Latvijas Start-up uzņēmumu asociācija "Startin.LV" parakstīja Saprašanās memorandu³⁶¹, vienojoties par sadarbību jaunuzņēmumu vides konkurētspējas paaugstināšanai Latvijā. Ekonomikas ministrija memoranda ietvaros apņēmusies īstenot atbalstošu jaunuzņēmumu attīstības politiku; iesaistīt Latvijas Start-up uzņēmumu asociāciju sociālajā dialogā un aktīvi iesaistīties Latvijas Start-up uzņēmumu asociācijas identificēto problēmjuatājumu risināšanā jaunuzņēmumu vides jomā; atbalstīt asociācijas statistikas vākšanas aktivitātes par jaunuzņēmumu nozari Latvijā; kā arī sadarbībā ar asociāciju realizēt Latvijas jaunuzņēmumu vides atpazīstamības celšanu valstī un ārzemēs.³⁶²

³⁶⁰ Ekonomikas ministrijas politika, skatīts – 02.02.2019, pieejams -

https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionala_industriala_politika/jaunuznemumi/

³⁶¹ Savstarpējās saprašanās memorands starp Latvijas Republikas Ekonomikas ministriju un Latvijas Start-up uzņēmumu asociāciju, 2016. gada 28. novembrī, Rīgā https://www.em.gov.lv/files/ministrija/Saprasanas%20memorands_25.11.2016_final.pdf

³⁶² Ekonomikas ministrija, Parakstīts Saprašanās memorands jaunuzņēmumu vides konkurētspējas paaugstināšanai (29.11.2016.), pieejams <https://www.em.gov.lv/lv/jaunumi/12816-parakstits-saprasanas-memorands-jaunuznemumu-vides-konkuretspejas-paaugstinasanai>

Magnetic Latvia Startup

Magnetic Latvia Startup ir valsts aģentūra (Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras struktūrvienība), kas sniedz jaunuzņēmumiem informatīvu un finansiālu atbalstu, veicinot inovatīvo biznesa ideju attīstību un izaugsmi, kā arī sekmējot Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas atpazīstamību starptautiskā kontekstā.³⁶³ Atbalsts jaunuzņēmumiem tiek sniegts saskaņā ar Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumu, kas paredz tādu atbalsta mehānismus kā līdzfinansējumu augsti kvalificētu darbinieku piesaistei un nodokļu atvieglojumus. Tāpat arī tiek sniegts atbalsts jaunuzņēmumu dalībai izstādēs un konferencēs, kā arī tiešajās vizītēs pie potenciālā investora vai sadarbības partnera ārvalstīs. Tiek organizētas arī apmācības un semināri jaunuzņēmumiem, kā arī sniegts atbalsts inovāciju vaučeru pieteikumu sagatavošanā. Jaunuzņēmumu dibinātājiem no valstīm ārpus Eiropas Savienības Magnetic Latvia Startup komanda nodrošina konsultatīvu atbalstu termiņuzturēšanās atļaujas saņemšanas jautājumos.

Latvijas Investīciju attīstības aģentūra veido un uztur arī vairākas informācijas platformas un komunikācijas kanālus, kas sniedz informāciju par norisēm jaunuzņēmumu ekosistēmā un inovāciju radīšanā:

- Interneta platforma StartupLatvia.eu – vienas pieturas aģentūra informācijai par Latvijas startup ekosistēmu;
- Interneta platforma Labs of Latvia;
- Žurnāls Baltic Startup Mag;
- Žurnāls "Innovation".

Ilustrācija 102. LIAA ar jaunuzņēmumiem saistītās informācijas platformas³⁶⁴

ALTUM

ALTUM ir valsts attīstības finanšu institūcija, kas ar finanšu instrumentiem (aizdevumiem, garantijām, ieguldījumiem riska kapitāla fondos u. c.) nodrošina finansējumu jomās, kuras valsts ir izvirzījusi kā svarīgas un atbalstāmas un kurās pietiekamā apjomā nav pieejams kredītiestāžu finansējums. Īstenojot valsts atbalsta programmas, ALTUM izmanto Latvijas un ES fondu finansējumu³⁶⁵.

Jaunuzņēmumu nozares atbalstam Altum finansējums ir pieejams pie trīs akcelerācijas fondiem, diviem sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un diviem izaugsmes kapitāla fondiem (kas tika izvēlēti atklātā iepirkumā), kā arī, īstenojot pilotprojektu sadarbībā ar privātajiem investoriem, tiek piedāvāti aizdevumi ar atvieglotiem nosacījumiem.

Akcelerācijas fondiem no publiskā finansējuma paredzēti 15 miljoni EUR, un papildus vēl 1,35 miljoni EUR ir piesaistīti no privātajiem investoriem, kopumā izveidojot ieguldījumu fondus 16,35 miljonu EUR apmērā. Tādējādi šis ir lielākais jebkad Latvijā pieejamais riska kapitāls agrīnās stadijas biznesa projektiem (Ilustrācija 103). Akcelerācijas fondi, kas izvēlēti atklātā iepirkumā akcelerācijas programmas īstenošanai, ir Buildit

³⁶³ Magnetic Latvia Startup mājaslapa, pieejams <https://startuplatvia.eu/>

³⁶⁴ Autoru vizualizācija

³⁶⁵ Altum mājaslapa, "Par Altum", pieejams <https://www.altum.lv/lv/par-altum/kas-mes-esam/>

Latvia, Commercialization Reactor Fund un Overkill Ventures. Uzņēmēji ar biznesa idejām un projektiem var vērsties pie akcelerācijas fondu pārvaldniekiem³⁶⁶.

Ilustrācija 103. Altum akcelerācijas fondu darbība³⁶⁷

Sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondiem kopumā ir paredzēts publiskais finansējums 60 miljonu EUR apmērā, no kura 30 miljoni EUR ir paredzēti sēklas un sākuma kapitāla fondiem un 30 miljoni EUR – izaugsmes kapitāla fondiem. Lai apgūtu publiskos resursus 60 miljonu EUR apjomā, fondu pārvaldnieki publiskajiem resursiem piesaistīs arī privāto ieguldītāju līdzfinansējumu (kopumā 28 miljonus EUR).³⁶⁸

Fondu pārvaldniekiem no publiskā finansējuma kopā ir pieejami 75 miljoni EUR, papildus kuriem pārvaldnieki no privātajiem investoriem piesaistīs vēl aptuveni 40 miljonus EUR. Ar agrīnās stadijas uzņēmumu akcelerāciju un investīcijām strādā Overkill Ventures, BuildIt Latvia un Komercializācijas Reaktora fonds, sēklas un sākuma investīcijas veic pieredzējušie pārvaldnieki Imprimatur Capital Fund Management un Expansion Capital, savukārt ZGI Capital un FlyCap pārvalda izaugsmes kapitāla fondus.

Līdztekus arī ALTUM un biedrība "Latvijas Biznesa Engēļu Tīkls" (LATBAN) kopīgi īstenoja pilotprojektu, kura mērķis bija sniegt atbalstu biznesa uzsācējiem un uzņēmumiem ar izaugsmes potenciālu, veicinot privāto investoru piesaisti dzīvotspējīgiem projektiem. Uzņēmumiem, kuri ir piesaistījuši biznesa engēļu finansējumu, ALTUM aizdevuma saņemšanai nav nepieciešama papildu ķīla vai personīgais galvojums. Kopfinansēšanas projekta ietvaros ALTUM aizdevuma apjoms ir līdz 60% no projekta summas, savukārt biznesa engēļa ieguldījumam jābūt 40% apmērā. Pilotprojekts tika īstenots līdz 2018. gada 31. decembrim, un tā realizēšanai piešķirtais finansējums bija 3 milj. EUR.³⁶⁹ Pilotprojekta sākotnējais finansējuma kopējais apjoms bija 1 miljons EUR, kas tika palielināts līdz 3 miljoniem EUR.^{370 371}

³⁶⁶ Altum mājaslapa, "Par akcelerācijas fondiem", pieejams <https://www.altum.lv/lv/pakalpojumi/riska-kapitals/akselerācijas-fondi/par-programmu/>

³⁶⁷ LV portāls, "Uz akcelerācijas fondiem – ar inovatīvu biznesa ideju" (07.11.2017.), pieejams <https://lvportals.lv/norises/291095-uz-akselerācijas-fondiem-ar-inovativu-biznesa-ideju-2017>

³⁶⁸ Altum mājaslapa, "Parakstīts līgums par izaugsmes riska kapitāla fonda izveidošanu FlyCap Mezzanine Fund II; darbu uzsākuši visi jaunās paaudzes fondu pārvaldnieki" (15.10.2018.), pieejams <https://www.altum.lv/lv/jaunumi/parakstits-ligums-par-izaugsmes-riska-kapitala-fonda-izveidosanu-flycap-mezzanine-fund-ii-darbu-uzsakusi-visi-jaunas-paaudzes-fondu-parvaldnieki>

³⁶⁹ Altum mājaslapa "Par aizdevumiem privāto investoru finansētiem projektiem", pieejams <https://www.altum.lv/lv/pakalpojumi/biznesa-uzsacejiem/aizdevumi-biznesa-engelu-finansetiem-projektiem/par-projektu/>

³⁷⁰ LATBAN mājaslapa "ALTUM un Latvijas Biznesa Engēļu Tīkls īsteno jaunu finanšu instrumenta pilotprojektu" (03.02.2016.), pieejams <https://latban.lv/node/118>

³⁷¹ Altum mājaslapa "ALTUM palielina finansējumu biznesa engēļu līdzfinansētajiem projektiem" (26.01.2017.) <https://www.altum.lv/lv/jaunumi/altum-palieldina-finansejumu-biznesa-engelu-lidzfinansetajiem-projektiem>

ALTUM arī aktīvi iesaistās ekosistēmas pasākumos un jaunuzņēmumu izglītošanā, organizējot un piedaloties semināros, pasākumos, kuros informē par finansējuma pieejamību uzņēmējdarbības attīstīšanai, tai skaitā jaunuzņēmumu attīstīšanai, un skaidro īstenoto programmu nosacījumus, lai jaunuzņēmumi varētu veiksmīgi pieteikties nepieciešamajam un atbilstošajam finansējumam. Laika posmā no 2014. līdz 2016. gadam ALTUM arī finansiāli (500 tūkstošu EUR apmērā) atbalstīja vairāk nekā 200 tehnoloģisku un inovatīvu start-up uzņēmumu apmācību, semināru un kontaktu dibināšanas pasākumu norisi, kuri kopumā sasniedza vairāk nekā 13 000 lielu auditoriju.³⁷²

3.5.2 Administratīvo procedūru ietekme

Interviju laikā lielākā daļa valsts iestādes norādīja, ka īpaši neizdala jaunuzņēmumus no uzņēmumu kopējā skaita, tādējādi kopējie sistēmas uzlabojumi attiecas arī jaunuzņēmumiem. Uzņēmuma reģistra pārstāvji norāda, ka 40% no visiem uzņēmuma reģistrēšanas pieteikumiem, tiek iesniegti kļūdaini, tādējādi valsts iestāde strādā pie sistēmas uzlabošanas, lai nodrošinātu e-pakalpojumu, palielinot dokumentu aizpildīšanas automatizācijas pakāpi. Tāpat ir plānots ieviest uzņēmumu reģistrāciju angļu valodā, tādējādi atbalstīt ārvalstu uzņēmumu reģistrāciju. Sistēmas uzlabošanu ir plānots ieviest 2019.gada rudenī³⁷³.

Tāpat arī Valsts Ieņēmumu Dienests (VID) norāda, ka pakalpojumu sniegšanas laikā neizdala jaunuzņēmumus no pārējiem nodokļu maksātājiem. Kopumā iestāde norāda, ka regulāri tiek strādāts pie elektroniskās deklarēšanas sistēmas uzlabošanas, lai sistēmu maksimāli modernizētu, uzlabotu un pielāgotu atbilstoši likumdošanas prasībām³⁷⁴. Tāpat 2018.gada sākumā tika norādīts, ka Latvijas infrastruktūra nav piemērota grāmatvedības kārtošānai angļu valodā³⁷⁵, tādējādi VID ir veicis uzlabojumus un elektroniskās deklarēšanas sistēma ir jau izveidota angļiski, un ir pieejama testa režīmā, taču nav vēl pieejama publiski. Tāpat Finanšu ministrija norādīja, ka atbalsta finanšu sektora attīstību, tai skaitā arī lielākie stratēģiskie uzsvāri no ministrijas puses ir digitalizācijas procedūru ieviešana³⁷⁶.

Tāpat arī jaunuzņēmumiem ir saskare ar Patentu valdi, kas ir daļa no pasaules intelektuālā īpašuma organizācijas, un kura nodrošina informatīvo atbalstu rūpnieciskā īpašuma tiesību aizsardzības jomā. Kā norāda Patentu valdes pārstāvji, tad tieši informācijas tehnoloģiju jomas radīto pievienoto vērtību ir visgrūtāk aizsargāt, tomēr šinī jomā arī notiek arī apmācības un 2019.gada martā norisināsies Eiropas patentu seminārs par IT aizsardzību. 2018.gada janvārī un martā ir bijuši sadarbības pasākumi ar Startin.lv asociāciju, kad tika veiktas apmācības un tika apmeklēti divi inkubatori. Tāpat 2018.gadā ir notikušas aktīvas 6 apmācību semināri Latvijas lielākajām augstskolām un pētniecības institūciju zināšanu pārneses tehnoloģiju centriem par to izstrādāto ideju komercializācijas iespējām un tiesiskajiem aspektiem.³⁷⁷

Tāpat Pilsonības un Migrācijas lietu pārvalde (PMLP) administrē jaunuzņēmumu vīzu procesu, jo ir atbildīga par uzturēšanās atļauju piešķiršanu trešo valstu pilsoņiem. Iestāde norāda, ka ir neliela interese par šīm termiņuzturēšanās atļaujām, jo no normas spēkā stāšanās brīža ir saņemti 9 pieteikumi. 8 gadījumos pieņemts pozitīvs lēmums, viens pieprasījums tiek izskatīts, Taču 2 uzturēšanās atļaujas jau ir anulētas, jo attiecīgie jaunuzņēmumi nav izpildījuši investīciju piesaistes kritērijus, kas noteikti periodā pēc vīzas piešķiršanas.³⁷⁸ Kā norāda ekosistēmas pārstāvji, tad lai gan Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums tika paplašināts 2018.gada jūlijā, attiecīgās izmaiņas netika veiktas imigrācijas likumā.

Jaunuzņēmumi anketēšanas laikā tika lūgti izvērtēt administratīvo procedūru ietekmi uz jaunuzņēmumiem skalā no 1 (zemākais) līdz 5 (augstākais). Uzņēmumi norāda, ka kopumā administratīvais slogs tiek vērtēts mēreni augsts, kur vislabāk tiek novērtēta uzņēmumu reģistrēšana, kamēr citi rādītāji ir ievērojami augstāki. Ārvalstu darbinieku piesaiste tiek novērtēta esam ar augstu slogu, taču visaugstāko administratīvo slogu

³⁷² Altum, Ar start-up uzņēmumu apmācību programmas atbalstu notikuši 172 pasākumi (18.10.2016.) pieejams <https://www.altum.lv/ru/news/ar-start-up-uznemumu-apmacibu-programmas-atbalstu-notikusi-172-pasakumi-ar-vairak-neka-13-tukstosiem-dalibnieku>

³⁷³ Intervija ar Uzņēmuma reģistra pārstāvi (17.01.2019)

³⁷⁴ Intervija ar Valsts Vides Dienesta pārstāvi (23.01.2019)

³⁷⁵ PricewaterhouseCoopers - MindLink, Plānotās izmaiņas grāmatvedības organizācijā (13.02.2019). pieejams - https://www.mindlink.lv/lv/aktuali/gramv_organiz_2/?_print=1

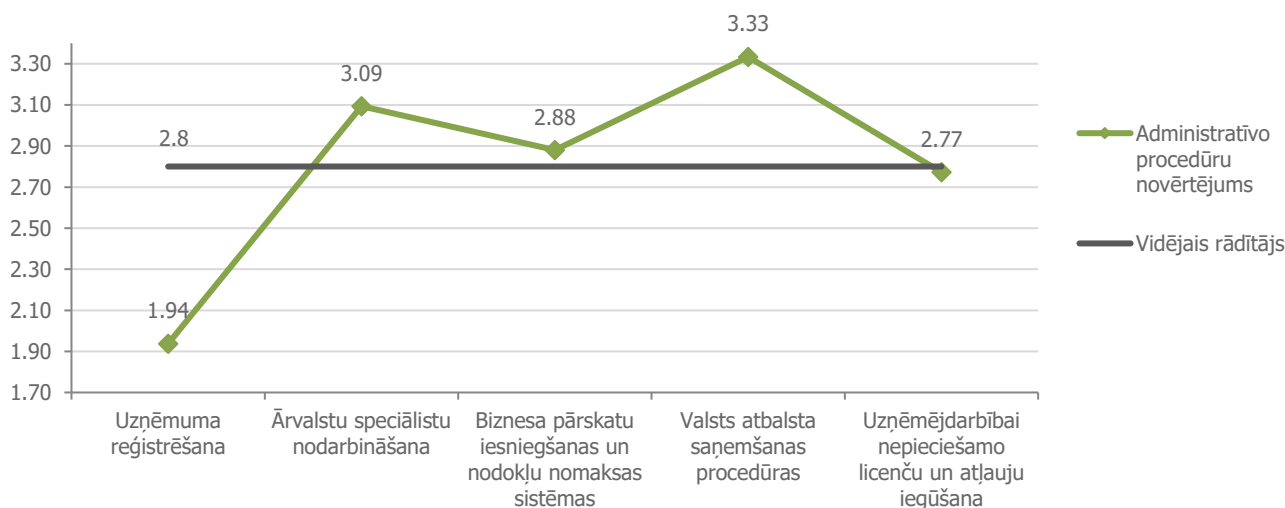
³⁷⁶ Intervijas ar Finanšu ministrijas pārstāvjiem (16.01.2019)

³⁷⁷ Intervija ar Patentu valdes pārstāvi (17.01.2019)

³⁷⁸ Intervija ar PMLP pārstāvji (15.01.2019)

uzņēmēji norāda valsts atbalsta programmām. Kā galvenie iemesli tiek minētas liela apjoma dokumentālās procedūras LIAA atbalsta saņemšanai, kā arī personīgo līdzekļu sākotnējā ieguldīšana, kuru atmaksa bieži vien aizņem vairākus mēnešus (Ilustrācija 104). Jaunuzņēmumi anketēšanas laikā norāda, ka valsts kopējai uzņēmējdarbības videi nenāk par labu biežās nodokļu maiņas, kas neļauj ne investoriem, ne jaunuzņēmumiem plānot ilgtermiņa attīstību Latvijā.

Ilustrācija 104. Jaunuzņēmumu administratīvo procedūru novērtējums³⁷⁹

3.5.3 Valsts atbalsta programmas

Ekonomikas ministrijas pārraudzībā ir valsts atbalsta programmas, kas ir tieši paredzētas jaunuzņēmumiem. Tie ir Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums, start-up vīza, finansējums, inovāciju vaučeri, kā arī sadarbība ar ekosistēmas dalībniekiem, kā arī papildus dažkārt tiek iekļauti arī biznesa inkubatori (Ilustrācija 105).

Ilustrācija 105. Publiskā sektora atbalsts jaunuzņēmumu attīstībai Latvijā³⁸⁰

JAUN- UZŅĒMUMU DARBĪBAS ATBALSTA LIKUMS	START-UP VĪZA UZ 3 GADIEM	FINANSĒJUMS	INOVĀCIJAS VAUČERI (3,7 MILJ. EUR)	SADARBĪBA AR EKOSISTĒMAS DALĪBŅIEKIEM
<p>2x VSAOI -100%</p> <p>Fiksēts maksājums (apmērs 2x min VSAOI) + IIN un UIN atlaide līdz 100%</p> <p>45% -100%</p> <p>Augsti kvalificētu speciālistu piesaiste (valsts līdzfinansē 45% algas) + UIN atlaide līdz 100%</p>	<p>X</p> <p>Ja termiņuzturēšanās (TUA) nosacījumi netiks izpildīti, TUA tiks anulēta.</p> <p>✓</p> <p>Pēc 3 gadiem iespēja pieteikties uz TUA saskaņā ar citiem TUA saņemšanas veidiem</p>	<p>32 milj. EUR</p> <p>Starta un mikroaizdevumi</p> <p>15 milj. EUR</p> <p>3 akcelerācijas fondi: sēklas un izaugsmes stadijas investīcijas un mentoru atbalsts</p> <p>60 milj. EUR</p> <p>Sēklas kapitāla un izaugsmes riska kapitāla fondi</p>	<p>Flask</p> <p>eksperimentālai izstrādei, prototipēšanai</p> <p>Checklist</p> <p>Īpašuma tiesību nostiprināšanai</p> <p>Network</p> <p>jauna produkta vai tehnoloģijas testēšanai un sertificēšanai</p>	<p>startin.lv Go Global</p> <p>Saprašanās memorands starp Ekonomikas ministriju un Latvijas Start-up uzņēmumu asociāciju "Startin.LV"</p> <p>Plan</p> <p>Rīcības plāns tālākai jaunuzņēmumu ekosistēmas attīstībai</p> <p>Speech</p> <p>Regulāra komunikācija ar nozares pārstāvjiem</p>

©EKONOMIKAS MINISTRĪJA

³⁷⁹ Jaunuzņēmumu anketēšanā norādītā informācija

³⁸⁰ Ekonomikas ministrijas nozares politika, skatīts- 01.02.2019, pieejams - https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionala_industriala_politika/jaunuznemumi/atbalsts/

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra administrē četras jaunuzņēmumu atbalsta programmas: Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma programmas, Jaunuzņēmumu dalība izstādēs, konferencēs un tiešajās vizītēs ārvalstīs, Inovāciju vaučers un Biznesa inkubatoru atbalsts. Kopā šīm programmām ir piešķirts finansējums 34 856 000 EUR apmērā.³⁸¹

Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma programmas līdz šim ir atbalstījušas trīs jaunuzņēmumus, un finansējuma apjoms uz vienu jaunuzņēmumu ir noteiktais *de minimis*. Kopējais finansējuma apjoms šai programmai ir 1,604 miljoni EUR, kas paredzēts augsti kvalificēta darbaspēka piesaistei. Likums ir stājies spēkā 2017. gada 1. janvārī. Atbalsta intensitāte jaunuzņēmumiem ir 45%, kas nozīmē, ka uzņēmumam pašam ir jāsedz 55% no izdevumiem, piesakoties likuma programmām. Atbalsta saņemšanas periods ir 12 mēneši vai 24 mēneši, ja saņemtās investīcijas ir lielākas par 150 000 EUR. Lai pieteiktos šai programmai, ir jāievēro deviņi prasību kritēriji. Viens no tiem ir uzņēmuma pastāvēšanas laiks, kas nedrīkst būt lielāks par 5 gadiem, kā arī apgrozījums. Apgrozījumam līdz diviem gadiem ir jābūt līdz 200 000 EUR, un līdz 5 gadiem apgrozījumam ir jābūt līdz 5 miljoniem EUR. Piesaistīto investīciju apjomam no kvalificēta riska investora ir jābūt lielākam par 30 000 EUR. Tāpat piesakoties jebkurai Latvijas jaunuzņēmumu atbalsta programmai, nodokļu parādi nedrīkst pārsniegt noteiktos 150 EUR. Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma programma ietver atbalsta programmu augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistei, kur maksimālā atbalsta intensitāte ir 45%. Kopējais pieejamais finansējums ir 1 603 665 EUR, ko veido Eiropas Reģionālā attīstība fonda finansējums un valsts budžeta līdzekļi.³⁸²

2018.gadā tika piedāvāta arī atbalsts jaunuzņēmumu dalībai izstādēs, konferencēs un tiešajās vizītēs ārvalstīs. Līdz 2019. gada janvārim atbalstīto jaunuzņēmumu skaits ir 86, kopējais finansējuma apjoms ir 327 000 EUR, un finansējuma apjoms uz vienu jaunuzņēmumu ir 3 800 EUR. Finansējuma periods sākotnēji tika noteikts kā 2018. gads, bet ir plānots to turpināt arī 2019. gadā. Atbalsta intensitāte ir 70% kā viena no augstākajām intensitātēm starp Latvijā pieejamajām jaunuzņēmumu atbalsta programmām. Atbalsta saņemšanas periods ir saskaņā ar noteikto īstenošanas termiņu. Jaunuzņēmumam ir jābūt jaunākam par 5 gadiem, un apgrozījumam būtu jābūt mazākam par 300 000 EUR. Kā jau minēts Jaunuzņēmumu darbības likuma programmas izklāstā, nodokļu parādi nedrīkst būt lielāki par noteikto summu – 150 EUR. Šīs programmas atbalstītās darbības ietver tiešās vizītes pie potenciālā investora vai sadarbības partnera ārvalstīs, kā arī dalība starptautiskās izstādēs ārvalstīs.³⁸³

Latvijā maziem un vidējiem uzņēmumiem arī ir iespējams saņemt Inovāciju vaučera atbalsta pakalpojumus, kurus līdz šim ir izmantojuši 6 jaunuzņēmumi, kas ir divas reizes vairāk salīdzinājumā ar skaitu, kas izmantojis Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma programmas iespējas. Iespējamais finansējuma apjoms uz vienu jaunuzņēmumu ir no 5 000 EUR līdz pat 25 000 EUR, kas ir vislielākais iespējamais atbalsta programmu finansējums Latvijā. Kopējais finansējuma apjoms ir 2 125 000 EUR, un inovāciju vaučera finansējuma periods ir līdz 2022. gadam. Atbalsta intensitāte katram uzņēmumam ir no 45% līdz 85%, kas nozīmē, ka 15% līdz 65% no ieguldījuma jaunuzņēmumam ir jāsedz pašam. Atbalsta saņemšanas periods ir 1 gads jeb 12 mēneši. Šajā programmā nav prasību par jaunuzņēmuma vai vidējā uzņēmuma vecumu vai jau piesaistīto investīciju apjomu. Ir noteikts, ka jaunuzņēmuma apgrozījumam ir jāatbilst mazo un vidējo uzņēmumu apgrozījuma apmēram. Šīs programmas atbalstāmās darbības ietver augsti kvalificētu darbinieku piesaisti, tehnisko un ekonomisko priekšizpēti, rūpnieciskos pētījumus, kas nepieciešami jaunu produktu vai tehnoloģijas izstrādei, jaunu produkta vai tehnoloģijas testēšanas un sertificēšanas pakalpojumus, arī eksperimentālu izstrādi, tajā skaitā prototipu izgatavošanu un produkta rūpnieciskā dizaina izstrādi. Viena no atbalstāmajām darbībām arī ir rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšana īpašuma tiesību objektiem

³⁸¹ Balstoties uz aprēķinu

³⁸² Jaunuzņēmumu atbalsta programmas, <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/jaunuznemumu-atbalsta-programmas>

³⁸³ Jaunuzņēmumu dalība konferencēs un tiešajās vizītēs, <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020-gada-planosanas-periods/jaunuznemumu-daliba-izstades-konferences-un-tiesajas-vizites/pasakuma-apraksts>

(izgudrojums, dizainparaugs, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfija). Piesakoties atbalstam, uzņēmumam kopumā pēdējo trīs gadu laikā piešķirtā *de minimis* atbalsta summa nevar pārsniegt 200 000 EUR.³⁸⁴

Biznesa inkubatoru atbalsts ir ar vislielāko atbalstīto jaunuzņēmumu skaitu. 2019.gada janvārī no 981 MVU, no kuriem atbalstīto jaunuzņēmumu skaits ir 34³⁸⁵. Finansējuma apjoms uz vienu jaunuzņēmumu pirms inkubācijas ir līdz 2 000 EUR, inkubācijas periodā līdz 20 000 EUR, bet granti ir pieejami līdz 15 000 EUR. Atbalsta intensitāte jaunuzņēmumam ir norādīta kā 50% līdz 100%. Atbalsta saņemšanas periods pirms inkubācijas ir līdz 6 mēnešiem, bet inkubācijas periodā līdz 4 gadiem. Piesakoties biznesa inkubatora atbalstam, uzņēmuma vecums nevar būt lielāks par 3 gadiem, un nodokļu parādi nedrīkst būt lielāki par 150 EUR. Uzņēmuma apgrozījumam ir jābūt atbilstošam mazo un vidējo uzņēmumu apgrozījuma apmēram. Pirmsinkubācijas atbalsts ir bez maksas (100% līdzfinansējums) pieejams fiziskām personām. Šis atbalsts sevī ietver sākotnēju biznesa ideju novērtējumu, konsultācijas biznesa modeļa pilnveidei, biznesa prasmju un iemaņu apguvi, uzņēmumam nepieciešamo vides uzstādīšanu (open office) un biroja aprīkojuma nodrošināšanu. Pirmsinkubācijas atbalsts arī ietver citas bezmaksas konsultācijas, apmācības un seminārus. Inkubācijas periodā ir pieejams attiecināmās izmaksas līdz 10 000 EUR apmērā specifiskiem pakalpojumiem (u.c.) un attiecināmās izmaksas līdz 5 000 EUR aprīkojuma (iekārtu, materiālu un izejvielu) iegādes izmaksu segšanai.³⁸⁶

³⁸⁴ Inovāciju vaučeru atbalsta pakalpojumi, <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/inovaciju-vauceru-atbalsta-pakalpojumi>

³⁸⁵ LIAA inkubatorā esošo uzņēmumu salīdzinājums ar jaunuzņēmumu datubāzi

³⁸⁶ Biznesa inkubatori, <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori/ierobezojumi-atbilstiba>

Ilustrācija 106. Latvijas Valsts atbalsta programmas kopsavilkums ³⁸⁷

Valsts atbalsta programma	Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma programmas	Jaunuzņēmumu dalība izstādēs, konferencēs un tiešajās vizītēs ārvalstīs	Inovāciju vaučeru atbalsta pakalpojumi	Biznesa inkubatoru atbalsts
Atbalstīto jaunuzņēmumu skaits	3	86	6	34
Kopējais atbalstīto MVU skaits*	3	86	22	981
Finansējuma apjoms uz vienu jaunuzņēmumu	<i>de minimis</i>	3 800 EUR	5000 - 25 000 EUR	Pirmsinkubācijā <2000 EUR, inkubācijā <20 000 EUR, granti līdz 15 000 EUR
Finansējuma kopējais apjoms	1 604 000 EUR (augsti kvalificēta darbaspēka piesaistei)	327 000 EUR	2 125 000 EUR	30 800 000 EUR
Finansējuma periods	likums stājās spēkā 2017. gada 1. janvārī	2018., 2019.(plānots)	līdz 2022. g.	2016.-2023.
Atbalsta intensitāte	45%	70%	45-85%	50-100%
Atbalsta saņemšanas periods	12 mēneši vai 24 mēneši (ja saņemtas investīcijas 150 000< EUR)	*saskaņā ar noteikto īstenošanas termiņu	12 mēneši	pirmsinkubācijas - līdz 6 mēnešiem, inkubācijas - līdz 4 gadiem
Kopējais kritēriju skaits**	9	4	3	13
Vecums	< 5 gadi	< 5 gadi	nav prasību	< 3 gadi
Apzīmējums	<2 gadiem <200 000 EUR <5 gados < 5 000 000 EUR	<300 000 EUR	MVU	MVU
Piesaistīto investīciju apjoms	30 000 EUR < no kvalificēta riska investora)	nav prasību	nav prasību	nav prasību
Nodokļu parādi	<150 EUR	<150 EUR	<150 EUR	<150 EUR
Izmantošanas iespējas	Atbalstītās darbības: Atbalsta programma augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistei: maksimālā atbalsta intensitāte – 45%; kopējais pieejamais finansējums ir 1 603 665 EUR, ko veido Eiropas Reģionālā	Atbalstītās darbības: Tiešās vizītēs pie potenciālā investora vai sadarbības partnera ārvalstīs. Dalība starptautiskās izstādēs ārvalstīs (tiek attiecināta dalība gan kā izstādes dalībniekam, gan apmeklētājam, ja tās apmeklējuma laikā	Atbalstītās darbības: Tehniski ekonomiskā priekšizpēte; Rūpnieciskie pētījumi, kas nepieciešami jaunu produktu vai tehnoloģijas izstrādei; Eksperimentāla izstrāde, tajā skaitā prototipu izgatavošana; Produkta rūpnieciskā dizaina izstrāde.	1) Pirmsinkubācijas atbalsts Bezmaksas (100% līdzfinansējums) pieejams fiziskām personām un komersantiem uz laiku ne ilgāk par 6 mēnešiem: sākotnējās biznesa idejas novērtējums; konsultācijas biznesa modeļa pilnveidei; biznesa prasmju un iemaņu apguve;

³⁸⁷ LIAA, Jaunuzņēmumu atbalsta programmas. Pieejams: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/jaunuznemumu-atbalsta-programmas>, skatīts 18.01.2019

	<p>attīstības fonda finansējums un valsts budžeta līdzekļi.</p> <p>Atbalsta programma fiksētā maksājuma veikšanai:</p> <p>atbalsts tiek sniegts saskaņā ar Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma 6. pantu;</p> <p>valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu fiksētais ikmēneša maksājums;</p> <p>Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atlaide - atbalsts tiek sniegts saskaņā ar Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma 8. pantu;</p> <p>darba ņēmējs, par kuru veikts fiksētais maksājums, ir tiesīgs nemaksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli;</p>	<p>tiek organizētas tikšanās ar potenciālajiem investoriem un sadarbības partneriem)</p>	<p>Rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšana šādiem īpašuma tiesību objektiem: izgudrojums, dizainparaugs, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfija. Jauna produkta vai tehnoloģijas testēšanas un sertificēšanas pakalpojumi;</p> <p>Augsti kvalificētu darbinieku piesaiste</p>	<p>uzņēmējdarbībai nepieciešamā vide (open office) un biroja aprīkojums;</p> <p>citas bezmaksas konsultācijas, apmācības un semināri</p> <p>pirmsinkubācijas atbalsts sākotnēji tiek piešķirts 2 000 EUR apmērā</p> <p>2) Inkubācijas atbalsts</p> <p>Pieejams komersantiem uz laiku ne ilgāk par 4 gadiem un kamēr atbalsts veicina attīstību:</p> <p>viss pirmsinkubācijā pieejamais atbalsts (bezmaksas - 100% līdzfinansēts)</p> <p>individuāli katram biznesa inkubatora dalībniekam izvirzīti mērķi attīstībai</p> <p>dažādi pakalpojumi (testēšana, prototipa izveide, mājaslapu izveide, tirgus izpēte u.c.) (50% līdzfinansēts)</p> <p>ekspertu konsultācijas (50% līdzfinansēts)</p> <p>iespēja pretendēt uz mentoru atbalstu (bezmaksas - 100% līdzfinansēts)</p> <p>iespēja pretendēt uz grantu ar līdzfinansējumu 50% apmērā no attiecināmajām izmaksām: līdz 10 000 EUR apmērā specifiskiem pakalpojumiem (prototipēšana, testēšana, ekspertu konsultācijas u.c.)</p> <p>līdz 5 000 EUR apmērā aprīkojuma (iekārtu, materiālu un izejvielu) iegādes izmaksu segšanai</p> <p>inkubācijas atbalsts sākotnēji tiek piešķirts 20 000 EUR apmērā</p>
--	--	--	--	---

3.5.4 Jaunuzņēmumu skatījums uz valsts sektora atbalstu

Jaunuzņēmumi anketēšanas laikā norāda, lai bizness veiksmīgi attīstītos ir nepieciešams fokuss uz uzņēmuma attīstību, tāpēc valsts sektora atbalsta iegūšana nav uzņēmumu attīstības pašmērķis³⁸⁸.

Atbalsts jaunuzņēmumiem šobrīd ir daļa no valsts tālākās attīstības perspektīvas, tomēr tikai pētījuma pēdējās (4.) fokusgrupas diskusijas beigās, kas veltīta valsts un jaunuzņēmumu atbalstam, jaunuzņēmumu pārstāvji uzdeva jautājumu: "Kāds ir Latvijas valsts mērķis atbalstīt jaunuzņēmumus?". Diskusijā netika dotas tiešas atbildes, taču šīs diskusijas sākumā valsts iestādes iestājās par nepieciešamību atdalīt strauji augošos Latvijas uzņēmumus, kuri ir spējīgi īsā laika posmā strauji attīstīties, lai fokusētu valsts pieejamo atbalstu. Tomēr kopumā apzināti un neapzināti gan jaunuzņēmumu starpā, gan arī atbalsta ekosistēmā nav pilnīgas izpratnes par valsts atbalsta mērķi jeb to, kāpēc valsts iesaistās jaunuzņēmumu attīstībā³⁸⁹. Publiskajā telpā Ekonomikas ministrija ir norādījusi, ka Latvijas mērķis ir panākt, lai "Latvija kļūtu par jaunuzņēmumu izvēli Nr. 1 Baltijas valstīs"³⁹⁰. Tāpēc vienīgais, kas tiek secināts no jaunuzņēmumu puses, ir, ka Latvija grib sekot līdzi Igaunijai un Lietuvai, gan piedāvājot jaunuzņēmumu vīzu, gan atbalstot jaunuzņēmumu attīstību ārvalstu tirgos, tomēr vēl aizvien pavīd jautājums "kāpēc?" un "kāds ir kopējais mērķis jaunuzņēmumu attīstībai?".

Pētījuma fokusgrupas diskusijas beigās jaunuzņēmumi bija ieinteresēti noskaidrot, vai valsts atbalsts ir paredzēts vietējam jaunuzņēmumu atbalstam vai arī ar vēlmi Latviju pozicionēt ārvalstu jaunuzņēmumiem. Nav vienotas atbildes uz šo jautājumu, tāpēc, izvērtējot Latvijas valsts piedāvātos instrumentus no Latvijas un ārvalstu jaunuzņēmumu perspektīvas, izmantojot jaunuzņēmumu griezumus, vienīgi akcelerācijas programmas tiek atzītas kā reāli pieejamas gan Latvijas, gan ārvalstu jaunuzņēmumiem, tajā pašā laikā tikai noteiktas stadijas jaunuzņēmumiem (Ilustrācija 107)³⁹¹. Vēl daļa Latvijas jaunuzņēmumu norāda, ka patīkama/atbalstoša bija pieteikšanās procedūra 2018. gadā piedāvātajai programmai, kur varēja saņemt atbalstu daļēji ārvalstīs, tomēr, lai gan pieteikums bija salīdzinoši vienkāršs, atskaites tik un tā ir laikietilpīgas un neproporcionālas piedāvātajam atbalstam. Tādējādi realitātē, izvērtējot piedāvājumu, jaunuzņēmumu atbalsts nav īsti fokusēts ne uz vietējo uzņēmumu attīstību, ne ārvalstu jaunuzņēmumu piesaisti.

Ilustrācija 107. Valsts piedāvātās atbalsta programmas un to izvērtējums no jaunuzņēmumu puses³⁹²

Valsts atbalsta programma	JU darbības atbalsta likuma programma	JU daļība pasākumos ārvalstīs	Akcelerācijas programma	Valsts pozicionēšana JU vidē	Startup vīza	Inovāciju vaučeri	Inkubatori
Atbalsts vietējiem JU vai starptautiski	Vietējie	Vietējie	Vietējie, ārvalstu	Vietējie, ārvalstu	Ārvalstu	Vietējie	Vietējie
Atbalsta forma	Darbaspēka nodokļu atlaides	Ārvalstu vizītes	Zināšanas, finansējums attīstībai	Valsts reprezentācija JU pasākumos ārpus valsts	Iespēja dzīvot Latvijā	Inovāciju izveide ar akadēmisko sektoru	Biznesa uzsākšana
Mērķis	Samazināt nodokļu atlaides	Atbalstīt globālo izplešanos	Attīstīt JU	Piesaistīt ārvalstu JU Latvijai	Vairāk JU	Inovāciju izveide	Atrašanās vieta
Atbalstīto JU skaits	3	86	29	n/a	11	6	34
Latvijas JU skatījums	Ierobežojoši kritēriji.	Patīkami, bet laikietilpīgas atskaites.	Lieliski pirms-sēklas uzņēmumiem (25%)	Labi, cerams, ka tam būs kāds labums.	Neatbilst.	Laikietilpīgas procedūras.	Nav daļa no ekosistēmas.
Ārvalstu JU skatījums	Pieteikšanās latviski. Ierobežojoši kritēriji.	Latviski. Laikietilpīgas procedūras.	Vērtīgi pirms-sēklas uzņēmumiem.	Labi. Kāds atbalsts ir pieejams?	Ierobežojoši kritēriji. Kāds atbalsts ir pieejams?	Pieteikšanās latviski. Laikietilpīgas procedūras.	Pieteikšanās latviski. Laikietilpīgas procedūras.

³⁸⁸ Jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti

³⁸⁹ 10. pielikums "Apkopojums 4. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbību ar valsts sektoru"

³⁹⁰ Ekonomikas ministrija, jaunuzņēmumu atbalsts, pieejams -

https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionala_industriala_politika/jaunuznemumi/atbalsts/, skatīts 02.02.2019.

³⁹¹ 10. pielikums "Apkopojums 4. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbību ar valsts sektoru"

³⁹² Jaunuzņēmumu novērtējums ir īss kopsavilkums no anketēšanas

Vietējie jaunuzņēmumi valsts atbalstu sasaista tikai ar jaunuzņēmumu atbalsta likumu un norāda, ka, tā kā līdz 2018. gada vasarai bija tikai 1 kvalifikācija³⁹³, tad valsts atzīst, ka Latvijā ir tikai 1 jaunuzņēmums³⁹⁴. Jaunuzņēmumi tādējādi norāda, ka kopējais "valsts atbalsts ir fiktīvs un valsts negrasās tos atbalstīt". Tajā pašā laikā ekosistēmas spēlētāji un arī daļa no jaunuzņēmumiem, izprotot situāciju, norāda, ka jaunuzņēmumu atbalsta likums ir unikāls Eiropā un ir prieks, ka valsts domā par jaunuzņēmumiem³⁹⁵.

Izvērtējot jaunuzņēmumu atbilstību jaunuzņēmumu definīcijas iestrādātās trīs noteiktās pazīmēm – augsts izaugsmes potenciāls, mērogojams biznesa modelis un inovatīvs produkts, jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti norāda, ka tikai 40% no jaunuzņēmumiem atbilst norādītajai jaunuzņēmuma definīcijai. Tikmēr divas no pazīmēm norāda 27% no jaunuzņēmumiem, tai skaitā arī Alina un Anatomy Next kā vieni no zināmākajiem jaunuzņēmumiem Latvijā, kas saņēmuši ārvalstu investoru atbalstu. Tāpat vēl 33% no jaunuzņēmumiem norāda, ka atbilst tikai vienai no noteiktajām jaunuzņēmumu pazīmēm, tai skaitā Baltic 3D un Aeronos.

Lai gan likums bija labprātīgi veidots un industrijas pārstāvji bija iesaistīti arī tā sākotnējā izveidē, tomēr pēc Labklājības un Finanšu ministrijas rediģēšanas tā noteikumi ir ievērojami ierobežojoši.³⁹⁶ Salīdzinot jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātus ar atbilstību jaunuzņēmumu likumā noteiktajiem kritērijiem, tikai 14% atbilst jaunuzņēmuma piedāvātajai definīcijai (

³⁹³ 2019.gada janvārī jau ir 3 kvalifikācijas

³⁹⁴ 10. pielikums "Apkopojums 4. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbību ar valsts sektoru", 8.pielikums "Apkopojums 2. fokusgrupas diskusijai par dibinātājiem un uzņēmuma attīstības stadijām vietējā un globālā mērogā"

³⁹⁵ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

³⁹⁶ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

Ilustrācija 108).

Tikai vienam no aptaujātajiem jaunuzņēmumiem ir apgrozījums virs 5 miljoniem EUR, tāpat arī tikai 11 jaunuzņēmumi ir guvuši ienākumus virs 200 000 EUR. Tajā pašā laikā tie ir visstraujāk augošie jaunuzņēmumi, kuri vidē tiek lielākoties novērtēti kā uzlecošās zvaigznes un veiksmīgākie uzņēmumi. Anketēšanas laikā netika pētīti peļņas un reorganizācijas informācijas, taču anketēšanas laikā tika norādīts, ka jaunuzņēmumu dibinātāji bieži līdztekus attīsta vairākus uzņēmumus paralēli, tādējādi nemaz nevarot pretendēt uz valsts atbalstu.

Tikai 2 no jaunuzņēmumiem norādīja, ka bieži ir nodokļu parādi, tāpat arī 13, ka tiem ir dažkārt nodokļu parādi, tādējādi pārējie jaunuzņēmumi varētu sakārtot savas saistības, lai iegūtu atbalstu. 29% no aptaujātajiem uzņēmumiem norādīja, ka nav piesaistījuši investoru 30 000 EUR apmērā, tādējādi arī no atbalsta saņemšanas ir izslēgti uzņēmumi, kas saviem spēkiem attīsta jaunuzņēmumu. Taču visvairāk uzņēmumu tiek izslēgti no Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma, jo tiem nav neviena no norādītajām inovācijas pazīmēm. Vēl 43 uzņēmumi tiek izslēgti no atbalsta, jo uzņēmumos nestrādā vairāk kā 70% no darbiniekiem ar maģistra un doktora grādu. Jaunuzņēmumi lielākoties ir tehnoloģiju uzņēmumi, kuriem darbā nav nepieciešami maģistra grādi, bet gan praktiskas ITC zināšanas.

Tādējādi tikai 14 no 10 aptaujātajiem jaunuzņēmumiem atbilst Jaunuzņēmuma darbības atbalsta noteiktajiem kritērijiem un lielākoties tiek izslēgti 3 veida uzņēmumi – uzņēmumi ar izciliem sasniegumiem; pašu finansētus jaunuzņēmumus kā arī uzņēmumus, kuri ir tehnoloģijās bāzēti vai kuriem 70% darbiniekiem nav maģistra grādu vai intelektuālā īpašuma tiesību. Šie ierobežojumi ir pretēji jaunuzņēmumu ekosistēmas vērtībām, kas meklē izcilus sasniegumus, tehnoloģijas, kuri arī priecājas par uzņēmumiem, kam nav bijusi nepieciešamība pēc ārējā investora.

Ilustrācija 108. Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma izvērtējums³⁹⁷

Definīcija: Jaunuzņēmums ir kapitālsabiedrība ar augstas izaugsmes potenciālu, kuras pamatdarbība ir saistīta ar mērogojamu biznesa modeļu un inovatīvu produktu izstrādi, ražošanu vai attīstību.

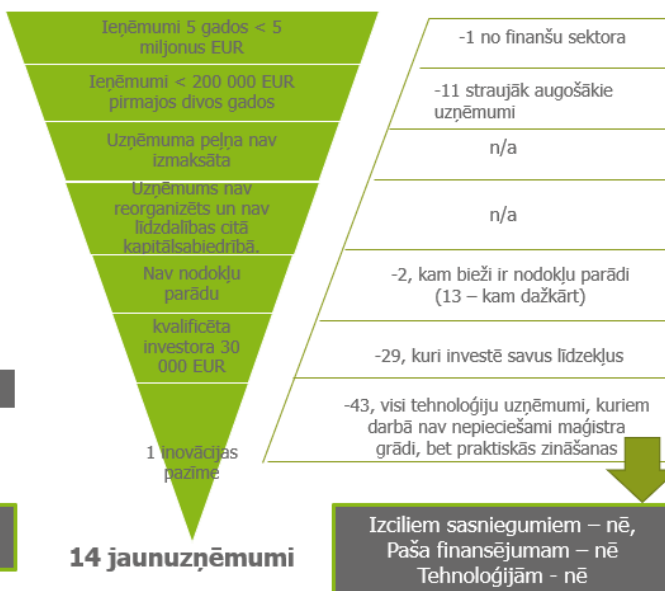
- Jaunuzņēmumu pazīmes:
 - augsts izaugsmes potenciāls
 - mērogojams biznesa modelis
 - inovatīvs produkts
- Jaunuzņēmumu anketās norādīts:
 - Visas 3 pazīmes – 40% (Motivio, Nordigen)
 - 2 pazīmes – 27% (Alina, Anatomy Next)
 - 1 pazīme – 33% (Baltic 3D, Aeronos)
- Plašākai sabiedrībai un nereti pašu JU starpā, JU definīcija tiek sasaistīta ar JU atbalsta likumu (stājās spēkā 2017.gadā), kas iegrožo JU definīcijas izpratni.

2019.gada janvārī: 4 kvalifikācijas

JU viedoklis: "Fiktīvs atbalsts. Valsts netaisās neko dot un atbalstīt".

Anketēšanas 100 jaunuzņēmumi

Lai gan Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums ir palīdzējis attīstīt jaunuzņēmumu kultūru un domāt par to attīstību, tai pašā laikā tas arī ir viens no visskaļākajiem atbalsta mehānismiem jaunuzņēmumu ekosistēmā, un ir nozīmīgi, ka šis atbalsts tiek pilnvērtīgi izmantots jaunuzņēmumu attīstībā. Uzņēmumi norāda, ka tieši nodokļu apmērs ir viens no visnozīmīgākajām izmaksām uzņēmumu attīstībā, un labprāt to atgūtu, ja tas būtu iespējams.

Jaunuzņēmumu pārstāvji norāda, ka ir prieks, ka jaunuzņēmumi aizvien vairāk tiek iesaistīti valsts atbalsta programmu veidošanā un tiek veidots dialogs par to nepieciešamību un izmantošanas iespējām, pielāgojot to klientu mērķauditorijai. Tai pašā laikā jaunuzņēmumi norāda, ka viņu viedoklis tiek ņemts vērā tikai sākotnējā ideju procesā, vēlāk netiek sniegta nekāda tālākā informācija, tādējādi piedāvātās atbalsta programmas pēc to izveidošanas netiek vēlreiz pārrunātas ar jaunuzņēmumiem, tādējādi pārbaudot vai izveidotā programma atbilst jaunuzņēmumu kritērijiem un interesēm. Uzreiz tiek veidoti mārketinga un informatīvie materiāli, nepārbaudot to lietderību starp jaunuzņēmumiem. Rezultātā rodas situācijas, kad ir izveidotas programmas, taču, tās nepārbaudot praksē, programmas netiek arī attiecīgi izmantotas³⁹⁸.

Tāpat kopumā saistībā ar jaunuzņēmumu atbalsta programmām jaunuzņēmumi norāda vairākas problē zonas: augsts administratīvais slogs, pārāk zema līdzfinansējuma intensitāte, nepieciešamības veikt priekšapmaksu, gari pieteikumu izskatīšanas termiņi. Tādējādi jaunuzņēmumi izsaka sekojošus komentārus par valsts atbalsta piedāvātajām programmām: "valsts atbalsta programmas orientētas uz procesu, nevis rezultātu"³⁹⁹.

Augsts administratīvais slogs tiek neskaitāmas reizes minēts kā viens no valsts sektora novērtējumiem. Kā norāda viens no atbalsta saņēmējiem: "Eksperta vizīte izmaksā 400 EUR, lai atgūtu 240 EUR ir jāiztērē 5 h uz atskaišu rakstīšanu un iesniegšanu. Alternatīvās izmaksas šādai atskaišu sagatavošanai ir vēl augstākas. Tādējādi atbalsts ir mazāk efektīvs apgrūtinājošu procesu dēļ."⁴⁰⁰ Tādējādi jaunuzņēmumi norāda, ka kopumā

³⁹⁷ Autoru informācijas vizuālizācija

³⁹⁸ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

³⁹⁹ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

⁴⁰⁰ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

valsts atbalsta programmām ir jāpievieno arī sagaidāmais administratīvā sloga apmērs, jo, piesakoties valsts atbalstam, uzņēmums izvērtē vairākus aspektus: gan tiešās un netiešās jeb alternatīvās izmaksas, gan arī programmas ilgumu, gan valsts līdzmaksājumu.

Tādējādi valsts atbalsta instrumentu mārketinga informācija ievērojami atšķiras no realitātē pieejamās, jo katra stunda, kas tiek iztērēta uz pieteikumu rakstīšanu, ir no uzņēmuma tālākās virzības un attīstības atņemta (Ilustrācija 109).

Tāpat arī jaunuzņēmumu finanses ir ļoti ierobežotas, tāpēc, pieskaitot tiešās un netiešās izmaksas, piedāvātajam atbalstam ir jābūt pieejamam tajā brīdī, kad tas ir nepieciešams. Tāpat arī jaunuzņēmumam bieži nav iespējas veikt 100% sākotnējo iemaksu, lai nodrošinātu pakalpojuma apmaksu. Tiek minēts, ka piedāvātās atbalsta summas ir nelielas, salīdzinot ar ārvalstu investoru investīcijām, kurās prasīta noteikta atdeve un uzņēmuma strauja attīstība, un ka jaunuzņēmumi tikai virspusēji pārdomā izmantošanas iespējas, neizskatot tās sīkāk.

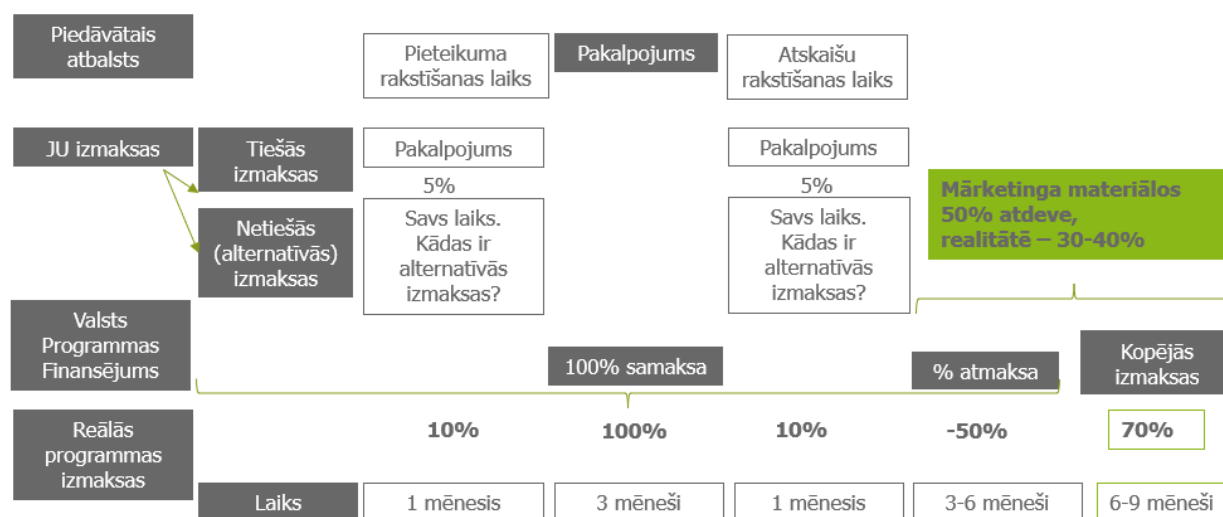
Tāpat jaunuzņēmumi norāda, ka dažādās valsts programmās iesniedzamie dokumenti regulāri atkārtojas, lai gan valsts iestādei jau ir informācija par uzņēmumu un tā esošajiem procesiem. Kopumā jaunuzņēmumu skatījumā administratīvais slogs tikai turpinās un netiek optimizēts. Tādējādi, lai veidotu optimālu jaunuzņēmumu atbalsta mehānismu, jaunuzņēmumi aicina vienreizēji piešķirt jaunuzņēmuma vai inovatīvu ideju attīstītāja statusu, kuriem ir tālāka pielaide pie dažādiem atbalsta instrumentiem⁴⁰¹. Līdzīgi tas notiek Igaunijā, kur jaunuzņēmuma statusu pārbauda 7 ekosistēmas eksperti, lai verificētu jaunuzņēmuma statusu un dotu iespēju pieteikties jaunuzņēmuma vīzai.

Ilustrācija 109. Valsts atbalsta programmu analīze no jaunuzņēmumu perspektīvas⁴⁰²

VALSTS ATBALSTA PROGRAMMU ANALĪZE

Atbalsta programmām pievienot informāciju par sagaidāmā administratīvā sloga apmēru

Jaunuzņēmumu jautājums : Vai manas investīcijas šobrīd ir vērtas, lai pēc 6-9 mēnešiem saņemtu 30-40% atmaksu?
Vai piedāvātais pakalpojums man tiešām šobrīd ir visaktuālākais, ka esmu šobrīd gatavs maksāt 120%, lai to iegūtu?

⁴⁰¹ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem, 10. pielikums "Apkopojums 4. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbību ar valsts sektoru" (21.01.2019.)

⁴⁰² Autoru vizualizācija. Visi laiki un termiņi ir indikatīvi, lai attēlotu jaunuzņēmumu skatījumu par valsts piedāvātajām atbalsta programmām.

Arī globāli turpinās ārvalstu un dažādu institūciju informācijas pieprasījums gan par Latvijas jaunuzņēmumu skaitu, gan par to piesaistītajām finansēm. Jaunuzņēmumi mainās, veidojas, aug un pilnveidojas, tāpēc, lai uzturētu aktuālu jaunuzņēmumu datubāzi un finansējumu apjomu, ir regulāri jāseko līdzi situācijai. Gan ekosistēmas dalībnieki, gan pētījuma veicēji pārliecinājās, ka jaunuzņēmumu statuss un to formas mainās un liela daļa no jaunuzņēmumiem jeb ideju autoriem nav dibinājuši uzņēmumus vai ir tikai attīstības fāzē un dažkārt izmanto iespēju piesaistīt uzmanību, savukārt kādā laika posmā nemaz negrib, lai citi par viņiem ziņotu, tādejādi nav īsti iespējams sekot līdzi jaunuzņēmumu statistikai. Tāpēc, ja ir nepieciešams sekot līdzi jaunuzņēmumu attīstībai, ir vajadzīgs vienots un uzticams informācijas turētājs, kurš palīdzētu datu uzturēšanā un to turpmākā apkopošanā. Alternatīva ir izmantot ārpakalpojuma turētāju ik pusgadu, kas apkopotu informāciju par esošajiem jaunuzņēmumiem un to aktualitātēm.

Papildus jaunuzņēmumi norāda, ka pieteiktajam valsts atbalstam ir gari izskatīšanas termiņi. Izmantojot LIAA vaučeru programmu, jaunuzņēmums iesniedza visus nepieciešamos dokumentus, tajā pašā laikā, sarunājot ar akadēmisko iestādi, ka paralēli tiks veikts jau vēlamais pētījums, un ja gadījumā netiks piešķirts atbalsts, tad pats uzņēmums samaksās visu projekta summu. Pētījums no akadēmiskās iestādes tika jau pabeigts, un tikai pēc tam jaunuzņēmums saņēma atbalsta apstiprinājumu. Tāpat arī cits jaunuzņēmums norāda "valsts atbalsta grantu gaidu jau veselu gadu. LIAA apstiprinājumam bija jābūt 15 darbadienu laikā, bet ir jau pagājuši 3 mēneši un nekas joprojām nav apstiprināts."⁴⁰³

Tāpat saistībā ar LIAA vaučeru programmu arī akadēmiskās iestādes norādīja, ka 2019.gada sākumā nav ieinteresētas vaučeru programmas sadarbībā, jo LIAA nenodrošina projekta priekšapmaksu, tādejādi visas projekta izmaksas ir jāsedz akadēmiskās iestādes attiecīgajai struktūrai, kuras budžetā nav nepieciešamo lieko finansēšanas līdzekļu⁴⁰⁴. Tāpat arī tiek prasītas dažādas specifiskas projekta detaļas, kuras var mainīties, atkarībā no tālākā inovācijas veikšanas procesa, tādejādi daudzas detaļas nemaz nevar tikt aprakstītas, kā tiek prasīts pēc atbalsta dokumentācijas. Tāpat arī Latvijā daļai universitāšu ir specializācija, tādejādi nav pat iespējams noskaidrot alternatīvos piegādātājus, kā tiek prasīts pēc atbalsta dokumentācijas.⁴⁰⁵

Tajā pašā laikā, lai gan valsts sektors ir īpaši izveidojis speciālās atbalsta programmas jaunuzņēmumiem, jaunuzņēmumi paši norāda, ka vērtē sevi vienlīdzīgi ar citiem uzņēmējdarbības uzsācējiem, tādejādi norāda, ka vēlētos no valsts kopējo atbalstošu nodokļu politiku, kura palīdzētu attīstīt uzņēmumu⁴⁰⁶. Jaunuzņēmumi norāda, ka 2018.gadā jau ir redzami uzlabojumi LIAA darbībā, un tiek novērtētas jaunās programmas, kas ir nepieciešamas jaunuzņēmumu attīstībā. Tiek atzīmēta LIAA atbalsta programma "Jaunuzņēmumu dalība izstādēs, konferencēs un tiešajās vizītēs ārvalstīs", kurā jaunuzņēmumi prezentējot savu ideju, līdzīgi kā tas tiek darīts arī investoriem, varēja iegūt atbalstu 3800 EUR vērtībā. Lai gan pieteikšanās process tika uzlabots, tomēr atskaitīšanās process netika pielāgots jaunuzņēmumu skatījumam⁴⁰⁷. Taču piešķirtais finansējums bija paredzēts izlietot tikai 2018.gada ietvaros, tāpēc daļa no jaunuzņēmumiem to nepaspēja izlietot noteiktajā laika nogrieznī.

Tāpat jaunuzņēmumi norāda, ka piedāvāto atbalsta programmu apmērs ir salīdzinoši niecīgs pret kopējām jaunuzņēmuma vajadzībām. Latvijā visiem jaunuzņēmumiem ir pieejami 5 – 25 tūkstoši EUR granti, kamēr Polijā tiek piedāvāts aizdevums par 50 000 EUR ar brīviem nosacījumiem un Austrijā no valsts sektora var iegūt atbalstu līdz 200 000 EUR.

LIAA inkubatorus jaunuzņēmumi neuzskata kā daļu no jaunuzņēmumu ekosistēmas⁴⁰⁸. LIAA inkubatori var lielākoties nodrošināt tikai uzņēmuma atrašanās vietu, ne jaunuzņēmumam vajadzīgo atbalstu un mentoringu. Lai gan viens no jaunuzņēmumiem, kas atrodas inkubatorā norādīja, ka lai gan pirmajā gadā

⁴⁰³ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

⁴⁰⁴ Intervija ar RTU pārstāvjiem, 04.01.2019

⁴⁰⁵ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

⁴⁰⁶ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

⁴⁰⁷ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

⁴⁰⁸ 10. pielikums "Apkopojuums 4. fokusgrupas diskusijai par jaunuzņēmumu sadarbību ar valsts sektoru" (21.01.2019.) , 8.pielikums "Apkopojuums 2. fokusgrupas diskusijai par dibinātājiem un uzņēmuma attīstības stadijām vietējā un globālā mērogā" (07.01.2019.)

inkubatoros netika nodrošināts pilnvērtīgs atbalsts, otrajā gadā – pakalpojums tika uzlabots un tajā ietverta jau vērtīga informācija⁴⁰⁹.

3.5.5 Sadarbības novērtējums

Līdz ar 2016.gada Jaunuzņēmuma darbības atbalsta likuma ieviešanu, valsts ir aktīvi izstrādājusi un izveidojusi dažādas atbalsta programmas, tai skaitā dažas, kuras tiek specifiski veidotas jaunuzņēmumiem. Lai gan Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumā ir atbalstīti tikai daži uzņēmumi, tomēr valsts sektora pārstāvji norāda, ka likums bija kā pamatakmens, uz kuru ir balstīti citi atbalsta mehānismi.

Tomēr jaunuzņēmumu viedoklis par valsts atbalsta sistēmu ir skarbs, kurā norāda, ka tas ir uz procesu balstīts, ne praktisks jeb uz rezultātu vadīts, ja jau atbalstu ir saņēmuši vien 4 uzņēmumi. To apstiprina arī jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti, kur no 100 jaunuzņēmumiem tikai 44 % atbilstu Latvijas jaunuzņēmumu definīcijai, kā arī tikai 14% varētu teorētiski klasificēties uz ierobežojošajiem likuma kritērijiem. Papildus jaunuzņēmumi norāda, ka valsts atbalstam ir vairākas problēmkonas: augsts administratīvais slogs, neprecīza aprēķināta atbalsta intensitāte, pārāk zems atbalsta finansējuma apjoms, nepieciešamības veikt priekšapmaksu, kā arī garī pieteikumu izskatīšanas termiņi.

Uzņēmumi aicina gan optimizēt pieteikšanās procedūras, gan norādīt sagaidāmo administratīvā sloga stundu skaitu, tādējādi precizējot atbalsta intensitāti, gan arī neprasiť priekšapmaksas, kā arī saīsināt pieteikumu izskatīšanas termiņus, lai optimizētu gan pieteikumu, gan atskaišu procesu. Lai gan pēdējā laikā ir vērojami uzlabojumi, tomēr tie vēl aizvien neatbilst jaunuzņēmumu sagaidāmajam līmenim.

3.6. Vietējā sasaiste un zināšanu pārnese

Viens no nozīmīgākajiem jaunuzņēmumu ekosistēmas elementiem ir sadarbība jeb zināšanu pārnese gan savstarpēji starp jaunuzņēmumiem, gan starp jaunuzņēmumiem un dažādiem vietējās ekosistēmas dalībniekiem.⁴¹⁰ Līdz ar jaunuzņēmumu sadrumstalotību, arī jaunuzņēmumu ekosistēma arī ir salīdzinoši sadrumstalota ar vairāk nekā 100 organizācijām, kas lielākoties sadarbojas savu funkciju ietvaros (Ilustrācija 110).

Līdz ar jaunuzņēmumu sadrumstalotību, arī atbalstošā ekosistēma ir sadrumstalota, un sadarbība starp dažādiem ekosistēmas spēlētājiem un jaunuzņēmumiem ir vēl salīdzinoši vāja. Lai gan šo plaisu aizvien vairāk cenšas mazināt jaunuzņēmumu asociācija, vēl aizvien katru no institūcijām ir nepieciešams uzrunāt individuāli, un nav ilgtermiņa sadarbības un diskusiju platformas starp dažādām iesaistītajām pusēm.

Lai gan ekosistēmas dalībnieki norāda, ka aizvien vairāk viens otru atpazīst un notiek sadarbība, kā arī tiek veidotas kopējas ekosistēmas vadītāju ikmēneša tikšanās, lai pārrunātu aktuālos jautājumus, tomēr sadarbība starp dažādiem ekosistēmas dalībniekiem ikdienas jautājumos ir vērtējama kā salīdzinoši neliela. Veidojot dažādus hakatonus un jaunuzņēmumu pasākumus, aizvien vairāk ekosistēmas dalībnieki iepazīst viens otru, tomēr katrs turpina strādāt ar savu jaunuzņēmumu sadaļu. Tādējādi jaunuzņēmumu ekosistēma ir sadrumstalota, bez galvenās atbalsta organizācijas.

⁴⁰⁹ Komentārs no jaunuzņēmumu anketēšanas rezultātiem

⁴¹⁰ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.pdf>

Ilustrācija 110. Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas veidojošās organizācijas⁴¹¹

No jaunuzņēmumu perspektīvas, ekosistēmas dalībnieku lomas ievērojami pārklājas un nav skaidrs, pie kura no sistēmas organizācijām vērsties:

Informatīvajos jautājumus:	Startin.lv vai LIAA (Magnetic Latvia) vai iepriekš LabsofLatvia
Pasākumu organizācija:	TechChill vai Digital Freedom Festival
Akceleratori:	Buildit vai Komercializācijas reaktors vai Overkill Ventures vai Startup Wise Guys
Citi finansētāji:	Pie katra ir nepieciešams doties individuāli, lai noskaidrotu aktuālo informāciju
Jaunuzņēmumu atbalsta jautājumi:	LIAA vai ALTUM vai LatBan
Inkubatori:	Katrs individuāls augstskolas inkubators vai LIAA individuālais reģionālais inkubators, u.c.
Koprades telpa:	Katra telpa atsevišķi
Akadēmiskais sektors:	Lielākoties universitātes atsevišķi vai arī maz zināmie LIAA tehnoloģiju pārneses skauti
Korporatīvie uzņēmumi:	Katrs uzņēmums atsevišķi
Komūnas:	Katra komūna atsevišķi

Vietējo jaunuzņēmumu attīstībai veltīta atbalsta organizācija, kur norādīt nepieciešamo atbalstu un noskaidrot pieejamās iespējas pa jaunuzņēmumu attīstības fāzēm. Šobrīd ir pieejama LIAA kā valsts institūcija un Startin.LV kā privātā institūcija, taču katrai no organizācijām pēc publiski pieejamās informācijas nav pārskats par visu jaunuzņēmumu attīstības ciklā nepieciešamajiem un pieejamajiem resursiem un iespējām.

No jaunuzņēmumu perspektīvas nav skaidri izšķirti informatīvie līderi, kas sniegtu atbalstu jaunuzņēmumu attīstībā. Fokusējoties uz uzņēmējdarbības attīstību, bieži jaunuzņēmumiem ir limitēts laiks un iespējas, tādejādi jaunuzņēmums, meklējot risinājumu savām aktuālajām problēmām, veic nelielu ekosistēmas skenēšanu, un, ja nav pieejamā atbalsta, turpina iesākt ar esošajiem līdzekļiem.

⁴¹¹ Autoru vizualizācija

Tajā pašā laikā ekosistēmas dalībnieki norāda, ka trūkst to labo piemēru Latvijā, kas dalītos ar savu pieredzi jeb trūkst atgriezeniskās saites, kas sniegtu piemērus un dalītos ar informāciju par to, kā veidot sasniegumus. Tādejādi neveidojas nākošā līmeņa cikls "uzņēmējs->sērijveida uzņēmējs un mentors-> mentors un investors"⁴¹², kur veiksmīgs uzņēmējs jau darbojas kā mentors un palīdz jaunuzņēmumu attīstībā. Jo vairāk uzņēmēji dalītos ar savu pieredzi, jo būtu iespēja iedvesmot un mācīties no tiem, kas jau ir sasnieguši rezultātus. Taču, kā norāda organizētāji, tad liela daļa veiksmīgo jaunuzņēmumu īpašnieki vēl nav ieinteresēti dalīties savā pieredzē dažādu iemeslu dēļ, iespējams, arī tāpēc, ka paši nav saņēmuši vietējās ekosistēmas atbalstu, tādejādi neredz pievienoto vērtību.

Jaunuzņēmumi interviju laikā norādīja, ka diezgan bieži apmeklē ekosistēmas pasākumus, jo uzņēmumi kļūst aizvien atvērtāki sadarbībā, ir iespējams apmainīties ar idejām un kontaktiem, kas pēc tam var palīdzēt tālākajā uzņēmuma attīstībā.

Lai gan ir veikti ekosistēmas sadarbības uzlabojami, tomēr kopumā jaunuzņēmumu ekosistēma ir vērtējama tik un tā kā sadrumstalota, bez ciešas un kopējas sadarbības starp ekosistēmas dalībniekiem, tādejādi limitējot gan nepieciešamo zināšanu pārnesi gan starp jaunuzņēmumiem, gan starp ekosistēmas dalībniekiem. Papildus jaunuzņēmumu dažādā atrašanās vieta nepalīdz ekosistēmas sadarbībā un nepalīdz veikt nepieciešamās darbības jaunuzņēmumu ātrā un attiecīgā atbalsta sniegšanā.

3.7 Globālā sasaiste

Vietējās jaunuzņēmumu ekosistēmas mērķis ir atbalstīt jaunuzņēmumus to starptautiskajā attīstībā, lai jaunuzņēmumi varētu attīstīt sevi ārpus savas mītnes zemes⁴¹³. Tāpat arī Latvijas nelielais mērogs pieprasa veiksmīgu ideju tālāku attīstību ārvalstu tirgos un veiksmīgākie Latvijas uzņēmumi specializējas noteiktā nišā, kurā tad attiecīgi var piedāvāt visai pasaulei⁴¹⁴.

Latvija var lepoties ar saviem 12 jaunuzņēmumu pārdošanas gadījumiem starptautiskajā mērogā (skatīt 2.3. sadaļu).

Latvija var lepoties ar 13 Latvijas jaunuzņēmumiem, kas ir piedalījušies ASV akcelerācijas programmās, līdz ar to tiek vērtētas kā vienas no visnozīmīgākajām izaugsmes iespējām jaunuzņēmumu izaugsmē. Kopumā Latvijas jaunuzņēmumi ir piedalījušies 8 nozīmīgāko ASV akcelerācijas programmās, kā arī vismaz 5 arī citos ASV akcelerācijas programmās.

⁴¹² Startup commons, (30.10.2018), pieejams - <https://www.startupcommons.org/blog/building-a-startup-ecosystems-and-government-role>

⁴¹³ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018.", pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.1.pdf>

⁴¹⁴ Gateway&Partners. Latvijas eksportētāji ir nišas spēlētāji tirgū. <http://gatewaypartners.net/lv/2016/12/03/latvijas-eksportetaji-ir-nisas-speletaji-pasaules-tirgu/> (accessed 06.02.2018.)

Ilustrācija 111. Latvijas jaunuzņēmumu dalībnieki ASV akcelerācijas programmās⁴¹⁵

▪ **Top akceleratoros ASV:**

- Aeronos - Y Cominator
- Funderful - 500 Start-ups
- Printify - 500 Start-ups
- Fragmentic - 500 Start-ups
- Anatomy Next – Techstars
- Monetizr – Techstars, arī UpTech Cincinnati
- FIC Network (ex-Factory) – Boost CV, arī Start-up Bootcamp programā
- AirBoard – Alchemist, arī Boost VC akceleratorā

▪ **Citos akceleratoros:**

- Conellum – Plug and Play Tech Center
- Apply IT - Plug and Play Tech Center
- Nivetap – ABC accelerator
- Nano RAY-T - ABC accelerator
- 3D Strong Technology – ABC accelerator

Lai gan jaunuzņēmumu pārstāvji izmanto LIAA pārstāvniecības tuvumu ASV Silīcijas ielejai, kā arī jaunuzņēmumu pārstāvēšanu ārvalstīs dažādos jaunuzņēmumiem paredzētajos pasākumos, tas lielākoties ir netiešais atbalsts jaunuzņēmumiem. Jaunuzņēmumi lielākoties pozicionē sevi izmantojot interneta mārketinga metodes, vai arī fokusā uz B2B sadarbības partneriem, kas ietver tiešo pārdošanu sadarbības partneriem globālajos tirgos. Jaunuzņēmumi lielākoties nepiedalās izstādēs, izņemot specializētos jaunuzņēmumu pasākumos.

Jaunuzņēmumu perspektīva

Ceturtdaļa jaunuzņēmumu jau darbojas globālā līmenī un attīsta savus produktus pasaules tirgos, jo 27 no aptaujātajiem jaunuzņēmumiem norādīja, ka to meitas uzņēmumi, filiāles vai citi saistītie uzņēmumi ir reģistrēti arī ārpus Latvijas. No tiem 28% ir reģistrēti ASV, 23% - Lielbritānijā, 16% - Igaunijā, 9% - Krievijā, un 24% - vēl citās valstīs. Kā galvenais iemesls uzņēmumu reģistrācijai ārpus Latvijas tiek norādīta lielāka finanšu resursu pieejamība (39% no 27 aptaujātajiem), savukārt nākamais nozīmīgākais iemesls ir vēlme būt tuvāk klientiem un gala partneriem – 23%, kā arī papildus sadarbības veicināšanai – 21%.⁴¹⁶

Tāpat arī interviju laikā puse no jaunuzņēmumiem norāda, ka jau šobrīd reizi vai divas gadā dodas ārpus Latvijas, lai piedalītos specializētajos jaunuzņēmumu pasākumos. Lai gan puse no jaunuzņēmumiem vēl tikai attīsta savus produktus un tos nepārdod, kopumā liela daļa no jaunuzņēmumiem pēc trīs gadiem plāno attīstīt savu produktu ārvalstu tirgos, un Latvijas tirgū sagaidāmie pārdošanas apjomi ir nelieli⁴¹⁷, kas nozīmē, ka jaunuzņēmumiem ir interese un tiek skatīts starptautiskajā līmenī.

Sadarbības novērtējums

Jaunuzņēmumiem ir pieejams netiešs atbalsts ārvalstu tirgus apgūvē, tajā pašā laikā ceturtdaļa jaunuzņēmumu jau darbojas ārpus Latvijas, kā arī aktīvi reizi vai divas gadā dodas ārpus Latvijas uz dažādiem ar jaunuzņēmumiem saistītiem pasākumiem. Tāpat arī Latvijas jaunuzņēmumu skatījums un pārdošanas iespējas tiek virzītas uz globālajiem tirgiem.

Izrūkst tiešais pārdošanas atbalsts globālajos tirgos un ar ārvalstu tirgu iekarošanu saistītais personīgais atbalsts jaunuzņēmumu attīstībā, ko arī daļēji arī norāda salīdzinoši lielā interese par LIAA 2018.gada piedāvātais specializētais atbalsts "Jaunuzņēmumu dalība izstādēs, konferencēs un tiešajās vizītēs ārvalstīs".

⁴¹⁵ Intervija ar LIAA pārstāvi

⁴¹⁶ Jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti

⁴¹⁷ Jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti

3.7. Kopsavilkums

2019. gada sākumā Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmas organizāciju veido vairāk nekā 100 organizācijas, no tām 20 komūnas un nevalstiskās organizācijas, starp spēcīgākajām ierindojoties TechHub Riga, TechChill un Riga TechGirls, jaunuzņēmumu asociācija Startin.lv un 5 citu nozaru asociācijas. Starp šo organizāciju un to sadarbības partneru organizētajiem pasākumiem, lielākie ir TechChill, Digital Freedom Festival un Deep Tech Atelier. Finansētājus pārstāv tādas organizācijas, kā Latvijas Privātā un Riska kapitāla asociācija un Latvijas Biznesa Eņģeļu tīkls. Par valsts atbalstu jaunuzņēmumiem iestājas un to sniedz galvenokārt Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, Ekonomikas ministrija un Altum. Jaunuzņēmumiem pieejamas arī vairāk nekā 10 koprades telpas, kas atrodas kā Rīgā, tā arī reģionu pilsētās. Tāpat arī ekosistēmu papildina valsts un augstskolu inkubatoru, augstskolu īstenotās inkubācijas un pirmsakcelerācijas programmas jaunuzņēmumiem (Blokķēdes pirmsakcelators, Climate KIC un Greenhouse), kā arī tālāko izaugsmi nodrošinošie gan publiskā, gan privātā kapitāla investīciju fondi visām attīstības stadijām, kā akcelerācijas fondi, sēklas, sākuma un izaugsmes kapitāla vietējie un ārvalstu fondi Latvijā. Jaunuzņēmumu nozares aktualitātēm var sekot līdzī informācijas platformā Labs of Latvia, bet par ekosistēmas piedāvājumu un pieejamā valsts atbalsta iespējām var vērsties pie asociācijas Startin.lv vai Magnetic Startup Latvia, vai arī pie jebkuras no ekosistēmā darbojošajām komūnām.

2019. gada sākumā no 418 jaunuzņēmumiem datubāzē 34 jeb 8% atrodas LIAA inkubatoros. Koprades telpās nomitinājušies ir ap 100 jaunuzņēmumiem jeb 24%, kas nozīmē, ka lielākā daļa jaunuzņēmumu jeb 68% paši nodrošina sev atrašanās un darbošanās vietu. Tāpat arī lielākā jaunuzņēmumu koncentrācija ir TechHub telpās, kurās ir 60 vietas jaunuzņēmumu darbiniekiem, tādējādi tikai 14% no jaunuzņēmumiem atrodas vienā vietā, tādējādi jaunuzņēmumi ir izkaisīti un notiek neliela zināšanu pārnese starp uzņēmumiem, lielākoties pasākumu ietvaros.

Līdz ar jaunuzņēmumu dažādajām atrašanās vietām, arī atbalsta ekosistēma ir vērtējama kā sadrumstalota, un piesātināta ar dažāda veida atbalstošajām organizācijām. Ekosistēmas organizācija balstās uz entuziastu aktivitāti un uz projektos bāzētu finansējumu aktivitāšu īstenošanai. Tajā pašā laikā jaunuzņēmumi novērtē, ka pēdējā pusotra gada laikā ir lielāka aktivitāte, rīkoti pasākumi ir kreatīvāki, kā arī tiek nodrošināta atbalsta instrumentu pieejamība.

Akadēmiskais sektors lielākoties neredz jaunuzņēmumus kā reālus sadarbības partnerus. Akadēmiskajam sektoram lielākoties nav atvērto inovāciju modeļa skatījuma, kā arī nav izveidotas sadarbības platformas, kurā abas puses būtu ieinteresētas sadarbībai. Sadarbībā ar zinātniskajām institūcijām var tikt izmantoti pieejamie valsts atbalsta instrumenti, inovāciju vaučeri, atbalsts jaunu produktu izstrādei kompetences centru ietvaros, taču tie ir tikai daži individuāli gadījumi. Piesakoties jaunuzņēmumi izvērtē alternatīvās izmaksas pieteikuma un administratīvo procesu kārtīšanai, un interesi par inovāciju atbalsta instrumentiem mazina augstais administratīvais un birokrātiskais slogs, kā arī nereti - priekšfinansējuma slogs.

Daļa no zinātniskajiem institūtiem ir proaktīvi un paši iesaistās jaunuzņēmumu vides veidošanā, organizējot hakatonus un veicinot jaunu zinātnē balstītu jaunuzņēmumu veidošanos. Spin-off dibināšanu kavē neskaidri intelektuālā īpašuma jautājumi, kā arī zinātniekiem nav prioritāras intereses iesaistīties uzņēmējdarbībā, taču savstarpējo sadarbību starp zinātniekiem un jaunuzņēmumiem varētu veicināt pozitīvi un veiksmīgi pieredzes stāsti, kas ļautu apzināties, ka abpusēji interesanta un veiksmīga sadarbība ir iespējama.

2019. gada sākumā korporācijas Latvijā lielākoties rada inovācijas un attīsta talantu bāzi uzņēmuma iekšienē, tādējādi sadarbība ar jaunuzņēmumiem, kas ir ārēji spēlētāji, joprojām ir agrīnā stadijā, lielākoties iesaistoties komūnas pasākumos, kā arī mentorēšanā vai hakatonos. Tāpat dažkārt uzņēmumi ir atvērti arī atbalsta pasākumiem un lielākoties bez tiešas finansiālas iesaistes jaunuzņēmumos. Visaugstāko sadarbības formu ar jaunuzņēmumiem ir izveidojuši 5 uzņēmumi: Swedbank un Lattelecom, kas sadarbojas ar akceleratoriem, lai nodrošinātu vertikāles zināšanu funkciju un pieeju biznesa tīklam, tāpat arī Draugiem Group, Cube Systems un Hanza Matrix, kas uzņēmuma iekšienē veido un atdala spin-offus no savām iekšējām inovācijām, lai testētu biznesa ideju ilgtspējīgumu.

7 lielākās korporācijas ir izveidojušas iniciatīvu VEF apkaimes kā tehnoloģiju inovācijas vietu attīstīšanā, kuru jau bija paredzēts atvērt 2018. gada nogalē, taču augsto birokrātisko procesu dēļ atvēršana 2019. gada sākumā vēl tiek gaidīta. Uzņēmumi ir gatavi attīstīt dažādus jaunākos tehnoloģiskos risinājumus pilsētvides attīstībā, taču esošā Latvijas likumdošana ierobežo to lietošanu, tādējādi tiek gaidīts atbalsts no valsts puses šo jautājumu virzīšanā un risināšanā.

Pēdējo astoņu gadu laikā studējošo skaits ir krities par 21% no 103,8 tūkstošiem studējošo 2010. gadā līdz 81,6 tūkstošiem 2017. gadā, un prognozes liecina, ka demogrāfiskā situācija Latvijā neuzlabosies, kas nozīmē, ka cīņa par talantiem kļūs tikai sīvāka. Lai arī IT studiju programmas tiek realizētas 5 koledžās un 13 augstskolās, kopumā 2017. studiju gadā studējot 6576 studentiem, datorzinātnēs studentu atbirums ir visaugstākais - vidēji 28% jeb trešdaļa studentu. Lielākā daļa IKT studentu, vidēji 70%, IKT jomā sāk strādāt jau studiju laikā, un darba tirgus viņus "ievelk" gan strauji augošā atalgojuma dēļ, gan tāpēc, ka universitātes nespēj nodrošināt nozares attīstības tempam atbilstošu mācību saturu. Nepieciešama sadarbība starp akadēmisko, korporatīvo un jaunuzņēmumu sektoru, lai uzlabotu gan ITC darbinieku skaitu, gan arī kopējās digitālās prasmes valstī.

Jaunuzņēmumi norāda, ka valsts atbalsta iegūšana nav uzņēmumu pašmērķis, un ka tam ir vairākas problēmzonas: augsts administratīvais slogs, neliela atbalsta intensitāte, neliels atbalsta finansējuma apjoms, nepieciešamības veikt priekšapmaksu, kā arī garie pieteikumu izskatīšanas termiņi. Uzņēmēji aicina gan optimizēt pieteikšanās procedūras, gan norādīt sagaidāmo administratīvā sloga stundu skaitu, tādējādi precizējot atbalsta intensitāti, gan arī neprasīt priekšapmaksas, gan arī saīsināt pieteikumu izskatīšanas termiņus, lai optimizētu gan pieteikumu, gan atskaišu procesu. Lai gan pēdējā laikā ir vērojami uzlabojumi, tomēr tie vēl aizvien neatbilst jaunuzņēmumu sagaidāmajam līmenim.

Gan nevalstiskās organizācijas, gan jaunuzņēmumi un arī finansētāji norāda, ka ekosistēmai nepieciešams sistemātisks redzējums un konkrēts attīstības mērķis no politikas veidotājiem, kas gan ņem vērā jau esošos vietējo ekosistēmu veidojošos elementus, infrastruktūru, pieredzi un zināšanas, gan ir pietiekami ambiciozs, lai padarītu Latvijas ekosistēmu konkurētspējīgu un pievilcīgu ārvalstu dibinātājiem. Tāpat arī ekosistēmas dalībnieku sadarbību savā starpā veicinātu jauni atbalsta instrumenti, kas to veidošanas laikā tiktu notestēti ar šī instrumenta izmantotājiem - pašiem jaunuzņēmumiem.

4. JAUNUZŅĒMUMU SALĪDZINĀJUMS BALTIJAS VALSTĪS

Baltijas valstu jaunuzņēmumu salīdzinājumā ietverts uzņēmējdarbības vides izvērtējums un uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamā laika un izmaksu salīdzinājums, jaunuzņēmumu atbalsta iniciatīvu salīdzinājums, jaunuzņēmumu darbību raksturojošo rādītāju un nozaru salīdzinājums dažādās dimensijās, kā arī tiesiskā regulējuma ietekme uz jaunuzņēmumu darbību un vispārīgo dzīves kvalitātes rādītāju salīdzinājums starp Baltijas valstīm. Raksturota arī ģeogrāfiskā pieejamība un infrastruktūra un sniegts algas līmeņu salīdzinājums.

4.1 Baltijas valstu salīdzinājums

4.1.1 Ģeogrāfiskā pieejamība un sabiedriskā transporta pieejamība un pakalpojumu izvērtējums

Visām trīs Baltijas valstīm ir labi attīstīta sabiedriskā transporta infrastruktūra. Pilsētas ir labi savienotas ar ceļiem, autobusu un dzelzceļa tīkliem. Starptautiskos galamērķus var sasniegt ar lidmašīnām, autobusiem, pa jūru un dzelzceļiem. Dažās lielākajās pilsētās ir lidostas un ostas, piemēram, Lietuvā un Igaunijā ir 3 lidostas, kuras apmeklē vairāk nekā 15,000 pasažieru gadā, bet Latvijā ir 1 starptautiskā lidosta. Latvijā īpaši apmeklēta ir Rīgas Starptautiskā lidosta, kas apkalpo vislielāko pasažieru skaitu un tiešos lidojumus, savukārt Igaunija apkalpo lielāko daļu ostas pasažieru. Arī ostu skaits ir krietni lielāks nekā pārējās Baltijas valstīs – 28, tikmēr Latvijā ir 11, bet Lietuvā 2. Toties Lietuvā ir attīstītāka vilciena satiksme, kas savieno savā starpā 36 pilsētas valsts iekšienē. Latvijā savukārt vilciena satiksme savieno savā starpā 33 pilsētas. Arī līniju skaits Lietuvā ir lielāks nekā pārējās Baltijas valstīs. Igaunijas vilcieni savā starpā savieno vien 16 pilsētas, un vilciena līniju skaits ir 3. Arī autobusu līniju skaits Lietuvā ir vislielākais, un tas pārsniedz 100 līnijas, tikmēr Latvijā un Igaunijā šis skaits pārsniedz vien 40 (Ilustrācija 112).

Tā kā Latvija, Lietuva un Igaunija ir Eiropas Savienības dalībvalstis, tajās ir brīva darbaspēka kustība ES/EEZ. Visās trijās valstīs arī ir ieviesta vienkāršota vīzu režīma ieviešana trešo valstu pilsoņiem.

Ilustrācija 112. Baltijas valstu sabiedriskā transporta pakalpojumu izvērtējums 2018. gadā

	Valsts	Latvija	Lietuva	Igaunija
Lidostas	Lidostu skaits (Vairāk nekā 15,000 pasažieri gadā) ⁴¹⁸	1	3	3
	Starptautisko lidostu skaits (regulāri starptautiskie lidojumi)	2	3	n/a
	Tiešo reisu skaits (gadā)	77131 ⁴¹⁹	55458 ⁴²⁰	45119 ⁴²¹
	Galamērķu skaits	100	92 ⁴²²	41

⁴¹⁸ Eurostat - Number of commercial airports (with more than 15,000 passenger units per year), https://ec.europa.eu/eurostat/web/transport/data/database?p_p_id=NavTreeporletprod_WAR_NavTreeporletprod_INSTANCE_vjUOJMEUIFPI&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1

⁴¹⁹ Riga International Airport: Statistics: Flights, <http://www.riga-airport.com/en/main/about-company/statistics/flights>

⁴²⁰ Aviacijos Statistikos Apžvalga, (16.01.2019) Pieejams: <https://www.ltou.lt/upload/medialibrary/857/8570cad9a5656cf3832e5cc820199114.pdf>

⁴²¹ Tallinn Airport Traffic Report, <https://www.tallinn-airport.ee/wordpress/wp-content/uploads/2018/12/TLL-traffic-2018-short.pdf>

⁴²² Aviacijos Statistikos Apžvalga, (16.01.2019) Pieejams: <https://www.ltou.lt/upload/medialibrary/857/8570cad9a5656cf3832e5cc820199114.pdf>

	Ceļotāju skaits (miljoni, ielidots un izlidots 2017. gadā) ⁴²³	6,1	5,2 ⁴²⁴	2,8
Ostas	Ostu skaits	11 ⁴²⁵	>2 ⁴²⁶	>28 ⁴²⁷
	Pasažieru ostu skaits	3 ⁴²⁸	1	2 ⁴²⁹
	Galamērķu skaits (iekšzemes)	3 ⁴³⁰	5 ⁴³¹	5 ⁴³²
	Ceļotāju skaits (min) – vietējie un starptautiskie braucieni ³³	1,0	0,3	14,9
Vilcieni	Vilciena staciju skaits ⁴³³	137	n/a	61 ⁴³⁴
	Vietējo saistīto pilsētu skaits	33 ⁴³⁵	36 ⁴³⁶	16 ⁴³⁷
	Līniju skaits (cik daudz līnijas tiek lietotas) <i>Rīga-Maskava 6 reizes/ned. = 6 braucieni</i>	4 ⁴³⁸	5 ⁴⁴	3 ⁴³⁹
	Lietotāju skaits (min) – vietējie un starptautiskie braucieni	17,5	4,18	7,4
Autobusi	Saistīto iekšzemes pilsētu skaits	Visas	n/a	Visas
	Autoostu skaits pilsētās	16002 ⁴⁴⁰	n/a	n/a
	Līniju skaits (cik līnijas tiek izmantotas) <i>Rīga-Maskava 6 reizes/ned. = 6 braucieni</i>	>40 ⁴⁴¹	>100 ⁴⁸	>40 ⁴⁴²
	Braucēju skaits (min) – vietējie un starptautiskie braucieni ⁴⁴³	140,2	292,2	170,1

4.1.2 Uzņēmējdarbības vides izvērtējums Baltijas valstīs

Globālajā skatījumā Latvija, Lietuva un Igaunija tiek uztvertas kā Baltijas valstu veselums. Visām valstīm ir līdzīgs ģeogrāfiskais stāvoklis, klimatiskie apstākļi un arī vēsture. Visai bieži Baltijas valstis tiek uztvertas kā vienota ekonomiskā telpa, toties, sīkāk analizējot uzņēmējdarbības vidi, ir būtiski apzināties dažādos

⁴²³ Eurostat - Air passenger transport by reporting country/ Passengers carried (arrivals + departures), http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=avia_if_arp&lang=en

⁴²⁴ Lietuvos oro uostai, <https://www.ltu.lt/lt/lietuvos-oro-uostai/apie-lietuvos-oro-uostus/statistika/>

⁴²⁵ BALTIJAS JŪRAS LOCĪJA: Latvijas piekraste, https://www.lja.lv/sites/default/files/page_attachments/Locija_11.2018.pdf

⁴²⁶ Commission Delegated Decision, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1536127070368&uri=CELEX:32018D1007>

⁴²⁷ Ferries to Estonia, <https://www.directferries.com/estonia.htm#rtSum>

⁴²⁸ Kravu pārvadājumi un kravu apgrozība ar sauszemes un cauruļvadu transportu, <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/transportu-turisms/transportu/meklet-tema/2390-transporta-darbibu-2018-gada-9-menesos>

⁴²⁹ Ferries to Estonia, <https://www.directferries.com/estonia.htm#rtSum>

⁴³⁰ Ferry to Latvia, <https://www.latvia.travel/en/article/ferry-latvia>

⁴³¹ Port of Klaipėda: Ferries, <http://www.portofklaipeda.lt/ferries>

⁴³² Ferries to Estonia, <https://www.directferries.com/estonia.htm#rtSum>

⁴³³ Lietuvos geležinkeliai: Network statements,

http://www.litrail.lt/en/home?p_p_auth=UEzwA58L&p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&101_struts_action=/asset_publisher/view_content&101_returnToFullPageURL=/en&101_assetEntryId=17301&101_type=content&101_groupId=12778&101_urlTitle=tinklo-

[nuostatai&redirect=http://www.litrail.lt/en/home?p_p_id=3&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&3_groupId=0&3_keywords=network+statement&3_struts_action=%2Fsearch%2Fsearch&3_redirect=%2Fen&inheritRedirect=true](http://www.litrail.lt/en/home?p_p_id=3&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&3_groupId=0&3_keywords=network+statement&3_struts_action=%2Fsearch%2Fsearch&3_redirect=%2Fen&inheritRedirect=true)

⁴³⁴ Eesto Raudtee: Estonian railways, http://www.evr.ee/images/Files/ER_katalogoog_EN_web.pdf

⁴³⁵ Pasažieru vilciens, <https://www.pv.lv/lv/vilcienu-kustibas-saraksti/>

⁴³⁶ Lietuvos geležinkeliai: Maršrutai, https://www.traukiniobilietas.lt/portal/attachments/32915/LG_marsrutai_201810.pdf

⁴³⁷ Peatus: Trains, <http://www.peatus.ee/#region;distantbus;train;107597;map/eng>

⁴³⁸ Latvijas Dzelzceļš: Starptautisko Pasažieru Vilcienu Kustības Saraksts 2018./2019., https://travel.ldz.lv/files/vilcienu_kustibas_saraksts/dec_2018/ldz_kustibu_saraksts_2018_atiesana.pdf

⁴³⁹ Peatus: Trains, <http://www.peatus.ee/#region;distantbus;train;107597;map/eng>

⁴⁴⁰ Autotransporta direkcija: Pieturvietu reģistrs, <http://www.atd.lv/lv/pieturvietas>

⁴⁴¹ EuroLines: Popular Routes, <https://www.eurolines.lt/en/popular-routes/>

⁴⁴² Luxexpress: Routes, <https://luxexpress.eu/en/routes>

⁴⁴³ Eurostat: Passenger transport by buses and coaches by type of transport - vehicles registered in the reporting country, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=road_pa_buscoa&lang=en

aspektus, kas atšķir valstis, lai nodrošinātu veiksmīgāku uzņēmējdarbības uzsākšanu vai analizēšanu konkrētā valstī un pielāgotu to atbilstoši prasībām.

Ilustrācija 113. Uzņēmējdarbības vide Baltijas valstīs

	Latvija	Lietuva	Igaunija
Pasaules Bankas Vienkāršās uzņēmējdarbības veikšanas klasifikācija 2019. gadā ⁴⁴⁴	19	14	16
Uzņēmējdarbības uzsākšanas vienkāršība 2019. gadā ⁴⁴⁵	24	31	15
Tehnoloģiju indekss ⁴⁴⁶	35	32	14
Globālās konkurētspējas indekss 2018 - <i>IKT ieviešana</i> ⁴⁴⁷	11	18	8
Globālās konkurētspējas indekss 2018 - <i>Prasmes</i> ²¹	23	31	5
Globālās konkurētspējas indekss 2018 – <i>Darba tirgus</i> ²¹	29	32	5
Inovāciju indekss 2018 ⁴⁴⁸	39	58	12
Korupcijas uztveres indekss 2017 ⁴⁴⁹	40	38	21
Preses brīvības indekss 2018 ⁴⁵⁰	24	36	12
Globālais konkurētspējas indekss 2018	42	40	10
Globālais konkurētspējas indekss 2018 – <i>Infrastrukturā</i> ²¹	47	44	14
Universālais veselības nodrošinājums: pakalpojumu nodrošinājuma indekss, 2015 ⁴⁵¹	64	67	76

Starp visām trīs Baltijas valstīm Lietuva ir draudzīgākā valsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, un tā ierindojas 14. vietā. Šajā kategorijā tiek iekļauti dažādi kritēriji, pēc kuriem tiek izvērtēta uzņēmējdarbības uzsākšanas grūtības pakāpe, piemēram, darbaspēka tirgus, celtniecības atļauju apstrāde, elektrības pieejamība, īpašumu reģistrēšana, kredīta saņemšana, mazo investoru aizsardzība, pārrobežu tirdzniecība, nodokļu slogs, līgumu izpilde, maksātnespējas atrisināšana, uzņēmuma atvēršana. Starp Baltijas valstīm Latvija ierindojas viszemāk - 19. vietā, toties Igaunija – 16.vietā. Tehnoloģiju jomā Igaunija ir krietnu soli priekšā pārējām Baltijas valstīm, ierindojoties 14. vietā, tikmēr Lietuva ir 32. vietā, bet Latvija – 35. vietā. Globālās konkurētspējas indekss visos kritērijos Igaunijai ir viszemākais, kam seko Latvija, tad – Lietuva. Novērojams, ka arī inovāciju indekss Igaunijai ir krietni zemāks (12) nekā Latvijai (39) un Lietuvai (58). Līdzīgi arī korupcijas uztverē novērojams, ka Igaunijas indekss ir viszemākais – 21, tālāk seko Lietuva – 38, tad Latvija (40). Arī pārējos kritērijos Igaunijai ir viszemākie indeksi (bieži - ievērojami zemāki nekā abās pārējās Baltijas valstīs), padarot to par pievilcīgāko valsti uzņēmējdarbības uzsākšanai (Ilustrācija 113).

⁴⁴⁴ Doing Business 2019, Training for reform, http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

⁴⁴⁵ Doing Business: Ease Of Doing Business Score, <http://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/latvia>

⁴⁴⁶ Nation Master, Technology index: Countries Compared, <https://www.nationmaster.com/country-info/stats/Economy/Technology-index>

⁴⁴⁷ World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2018, <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/>

⁴⁴⁸ GLOBAL INNOVATION INDEX 2018 Report, <https://www.globalinnovationindex.org/Home>

⁴⁴⁹ Transparency International: Corruption Perceptions Index 2017, https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017#table

⁴⁵⁰ Reporters without borders: 2018 WORLD PRESS FREEDOM INDEX, <https://rsf.org/en/ranking>

⁴⁵¹ World health statistics 2018, <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272596/9789241565585-eng.pdf?ua=1>

4.1.4 Uzņēmējdarbības infrastruktūra un izmaksas

Darba galda izmaksas koprades telpās Igaunijas galvaspilsētā gan mainīgā, gan nemainīgā vietā sasniedz ievērojami lielāku ikmēneša maksu nekā pārējās Baltijas valstīs, kurās ikmēneša maksa mainīgās vietās nepārsniedz 150 EUR, bet fiksētās vietās – 200 EUR. Analizējot biroja platības izmaksas uz 1m² komercdarbības veikšanai, var secināt, ka visas Baltijas valstis ir līdzīgā cenu diapazonā bez krasām atšķirībām, ko nevarētu apgalvot par dzīvošanas izmaksām 2-istabu īres dzīvoklī mēnesī. Ir novērojams, ka Latvijā ir pieejami visdārgākie īres dzīvokļi, kuru cena mērāma līdz pat 1000 EUR mēnesī.

Igaunijā ir novērojams vismazākais cenu diapazons –vien 100 EUR, svārstoties no 450 EUR līdz 550 EUR. Visas Baltijas valstis var lepoties, ka ir vienas no top 20 valstīm ar visātrāko internetu pasaulē, esot pirmajā divdesmitniekā: Latvijā ir visātrākais internets ar 28,6 Mbps (13. vieta pasaulē), taču turpat blakus seko Igaunija (15. vieta), kā arī Lietuva (17. vieta)⁴⁵². Tajā pašā laikā Lietuvā ir vislētākais pieejamais internets, kur maksa par internetu mēnesī sākas no 6 EUR, taču Igaunijā - sākot no 8 EUR, bet Latvijā – no 9 EUR mēnesī.

Ilustrācija 114. Baltijas infrastruktūras un izmaksu salīdzinājums

	Latvija	Lietuva	Igaunija
Darba galda izmaksas koprades telpās galvaspilsētā (mēnesī)			
- mainīga vieta	99 – 150 EUR	80 – 150 EUR	95 – 220 EUR
- fiksēta vieta	130 – 200 EUR	85 – 190 EUR	135 – 280 EUR
Biroja platības izmaksas uz 1 m ² komercdarbības veikšanai ⁴⁵³			
- A klases birojs	14,0 – 16,0 EUR	14,5 - 16,5 EUR	13,5 – 16,5 EUR
- B klases birojs	10,0 – 12,0 EUR	9,0 – 13,5 EUR	9,0 – 13,5 EUR
Dzīvošanas izmaksas mēnesī 2-istabu īres dzīvoklī ⁴⁵⁴	260 – 1000 + EUR komunālie	240 – 650 + EUR komunālie	450 – 550 + EUR komunālie
Dzīvošanas izmaksas (Mercer ranking 2018) ⁴⁵⁵	92	148	140
Interneta ātrums (Mbps) ⁴⁵⁶	28,6	27,2	27,9
Maksa par internetu (mēnesī) 2017 ⁴⁵⁷	9,04 – 18,85 EUR	6,72 – 17,14 EUR	8,41 – 22,44 EUR

Doing Business uzņēmējdarbības vides novērtējumā visas Baltijas valstis tādās pozīcijās kā iespēja veiksmīgi uzsākt un attīstīt biznesu, kā arī nodokļu samaksas ātrumā un nepieciešamo rīku pieejamībā atrodas visnotaļ augstu, skatot 2018. gada novērtējumu.

Vislielākās dzīvošanas, uzturēšanās izmaksas jaunuzņēmumu dibinātājam tiek norādītas Igaunijā, kur mēnesī vidēji jāiztērē 1173 EUR. Vidēji izmaksas visās Baltijas valstīs ir krietni zemākas nekā Rietumeiropā un citviet Ziemeļeiropā, īres maksai, piemēram, esot vismaz par 50% zemākai nekā Berlīnē.

⁴⁵² Cable interneta pieslēguma ātrums, <https://www.cable.co.uk/broadband/speed/worldwide-speed-league/>

⁴⁵³ Colliers, Baltijas 2018. gada 3. ceturkšņa pārskats, http://www.colliers.com/lv-lv/-/media/files/emea/latvia/research/2018/colliers_baltic_quarterly_report_3q_2018

⁴⁵⁴ Oberhaus Dzīvojamo platību tirgus pārskats 2018. gada 2. ceturksnī, http://www.ober-haus.lv/wp-content/uploads/2018/07/Dzivojamo-platibu-tirgus-parskats_2.cet_.2018_LAT.pdf

⁴⁵⁵ Mercer's annual cost of living survey finds asian, european, and african cities most expensive locations for employees, <https://www.mercer.com/newsroom/mercers-24th-annual-cost-of-living-survey-finds-asian-european-and-african-cities-most-expensive-locations-for-employees-working-abroad.html>

⁴⁵⁶ Worldwide broadband speed league 2018, <https://www.cable.co.uk/broadband/speed/worldwide-speed-league/>

⁴⁵⁷ Digital Economy and Society Index Report 2018 – Connectivity, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/connectivity>

Ilustrācija 115. Vispārējs uzņēmējdarbības uzsākšanai, nepieciešamo resursu un soļu novērtējums⁴⁵⁸

	Latvija	Lietuva	Igaunija
Vispārējai uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamais laiks, stundas	36-84 (1,5 – 3,5 darba dienas)	72 (3 darba dienas)	3
Vispārējai uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamo darbību skaits	3	5	3
Uzņēmējdarbības uzsākšanai veicamie soļi	e-paraksta izveidošana; dokumentu iesniegšana; bankas kontu atvēršana	uzņēmuma statūti un dibināšanas protokols; e-paraksta izveidošana; uzņēmuma nosaukuma reģistrēšana; bankas kontu atvēršana; dokumentu iesniegšana	e-paraksta izveidošana; bankas kontu atvēršana; dokumentu iesniegšana
Elektroniskās datu aprites vides pieejamība (uzņēmumu iespējams reģistrēt tiešsaistē) ⁴⁵⁹	Jā, ja ir Baltijas vai ES e-rezidents (eID)	Jā, ar e-parakstu	Jā, ja ir Igaunijas e-rezidents (eID)
Bankas kontu atvēršana tiešsaistē	Nav iespējams	Nav iespējams	Jā, bet tikai Igaunijas pilsoņiem, nevis e-rezidentiem
Nepieciešama notāra iesaiste	Nē, gadījumā, ja ir pieejams e-paraksts	Nav nepieciešama	Nē, gadījumā, ja ir pieejams e-paraksts
Vai uzņēmumu iespējams reģistrēt angļu valodā	Nav iespējams (iespējams no 2019. gada rudens) ⁴⁶⁰	Nav iespējams	Ir iespējams
Juridiskās adreses nepieciešamība	Ir nepieciešama	Ir nepieciešama	Nav nepieciešama
Vispārējai uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamās izmaksas, reģistrācijas maksa, EUR	34	57,34	190
Nepieciešamais kapitāls biznesa uzsākšanai, EUR	1	2500	2500

⁴⁵⁸ Baltic StartUp Report 2017-2018, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁴⁵⁹ Baltic StartUp Report 2017-2018, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁴⁶⁰ Intervija ar Uzņēmumu reģistra pārstāvi

Interneta savienojuma pieejamība ⁴⁶¹	13. ātrākais interneta savienojums	17. ātrākais interneta savienojums	13. ātrākais interneta savienojums
Vidējās dzīvošanas izmaksas, jaunuzņēmuma dibinātājam uzturoties valstī, EUR ⁴⁶²	1035	1068	1173
Programmatūras izstrādātāja izmaksas, EUR ⁴⁶³ (bruto)	2013	1846	2286

Lietuvā interneta ātrums ir 7. ātrākais pasaulē.⁴⁶⁴ CNN iekļauj Lietuvu kā vienu no 10 gudrākajām pilsētām, kamēr Bloomberg Inovāciju indeksā Lietuva ieņem 8. vietu, izvērtējot izglītības pieejamību un kvalitāti. Biznesa labvēlīgas vides indekss Lietuvu atzīmē kā 11. labāko pasaulē.⁴⁶⁵ Salīdzinot visus veicamos soļus, lai reģistrētu uzņēmumu, nākas secināt, ka Lietuvā ir nepieciešams veikt visvairāk soļu, un tas ir arī tehniski vissarežģītākais process, salīdzinot ar visām Baltijas valstīm, jo nepieciešams arī notāra apstiprinājums, turklāt visi dokumenti ir jāiesniedz lietuviešu valodā.⁴⁶⁶

Igaunija ir vadošā valsts Baltijā, kas nopietni investē gudro risinājumu radīšanā un e-vides uzlabošanā. Igaunijā 95% no nodokļu deklarācijām tiek aizpildīti tiešsaistē.⁴⁶⁷ Nerezidenti maksā ienākumu nodokli tikai par ienākumiem, kas ir iegūti no Igaunijas avotiem. Process aizņem 3 - 5 minūtes laika. Iespējama arī "viena klikšķa" nodokļu atgriešanas pieteikšana. Igaunija nodrošina visātrāko pakalpojumu uzņēmuma reģistrācijā, taču arī izmaksas par uzņēmuma reģistrāciju ir visaugstākās. Doing Business uzņēmējdarbības vides novērtējumā visas Baltijas valstis tādās pozīcijās kā iespēja veiksmīgi uzsākt un attīstīt biznesu, kā arī nodokļu samaksas ātrumā un nepieciešamo rīku pieejamībā atrodas visnotaļ augstu, skatot 2018. gada novērtējumu.

Vislielākās dzīvošanas, uzturēšanās izmaksas jaunuzņēmumu dibinātājam tiek norādītas Igaunijā, kur mēnesī vidēji jāiztērē 1173 EUR. Vidēji izmaksas visās Baltijas valstīs ir krietni zemākas nekā Rietumeiropā un citviet Ziemeļeiropā, īres maksai, piemēram, esot vismaz par 50% zemākai nekā Berlīnē. Tikai Igaunijas pilsoņiem ir tiesības atvērt Igaunijā bankas kontu. Ārzemju rezidentiem ir iespēja reģistrēt ar uzņēmumu saistīto bankas kontu Lielbritānijā reģistrētās komercbankās, taču tas, iespējams, var radīt sarežģījumus, reģistrējot uzņēmumu.

Kā ievērojams solis, lai pietuvotos Igaunijas metrikām, jāmin elektronisko pakalpojumu iesniegšanas ātrums un pakalpojumu pieejamība angļu valodā. Lai Latvijā reģistrētu uzņēmumu tiešsaistē, var tikt izmantots gan Latvijas, gan Igaunijas elektroniskais personas identifikators un gan Latvijas, gan Igaunijas e-paraksts.⁴⁶⁸

Latvijā uzņēmuma reģistrs 2019. gadā sāks piedāvāt pakalpojumus angļu valodā, kā arī dokumentu aizpildīšanas un iesniegšanas iespējas tiešsaistē, kas ir ievērojams solis uz priekšu. Kā intervijā norādīja

⁴⁶¹ Internet connection speed by country, <https://www.fastmetrics.com/internet-connection-speed-by-country.php#top-10-comparison-2018>

⁴⁶² Baltic StartUp report 2017 – 2018, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁴⁶³ Baltic StartUp report 2017 – 2018, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁴⁶⁴ Why Lithuania is punching above its StartUp weight, <https://investlithuania.com/news/why-lithuania-is-punching-above-its-startup-weight/>

⁴⁶⁵ Why Lithuania is punching above its StartUp weight, <https://investlithuania.com/news/why-lithuania-is-punching-above-its-startup-weight/>

⁴⁶⁶ Baltic StartUp report 2017 – 2018, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁴⁶⁷ E-tax system, <https://investinestonia.com/business-in-estonia/taxation/e-tax-system>

⁴⁶⁸ Baltic StartUp report 2017 – 2018, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

Uzņēmuma reģistra pārstāvji, tad šobrīd 40% no aizpildītajiem pieteikumiem tiek aizpildīti nepareizi, tāpēc tiek atgriezti atpakaļ.

Latvijā uzņēmuma reģistrācijai veicamie soļi nerezidentu gadījumā tiek veikti šādā secībā: e-paraksta izveidošana, dokumentu iesniegšana un bankas konta atvēršana, kas arī ir vissarežģītākā uzņēmuma dibināšanas daļa. Kā intervijās minēja jaunuzņēmumu dibinātāji, pirmkārt, ir jāatver pagaidu konts kādā no mazajām bankām, piemēram, Norvik, un pēc uzņēmuma reģistrēšanas tiek atvērts konts Revolt.

Kopš Aizkraukles bankas aizvēršanas Latvijā nerezidentu pieteikumi bankas konta atvēršanai tiek izvērtēti ļoti kritiski. Lielās Latvijas bankas nav atvērtas sadarbībai, kas rezultējas jauna konta izveidē, un jāmin, ka pat sadarbība ar vietējiem klientiem tiek izvērtēta ļoti skrupulozi. Tādējādi nerezidentiem visdraudzīgākās ir mazākās bankas.

4.1.5 Tiesiskā regulējuma ietekme uz attiecīgās valsts jaunuzņēmumiem

Igaunijas nodokļu sistēma tiek uzskatīta par vienu no konkurētspējīgākajām nodokļu sistēmām pasaulē, pēc kuras arī tiek izvērtētas citas valstis, kamēr Latvija ierindojas otrajā vietā tieši aiz Igaunijas, savukārt Lietuva netika iekļauta šajā pārskatā⁴⁶⁹.

2018. gads iezīmēja būtiskas izmaiņas nodokļu politikā Latvijā un Igaunijā, kas ietekmēja gan lielus, gan mazus uzņēmumus. Lai motivētu uzņēmējus investēt nopelnīto atpakaļ uzņēmumā un nodrošinātu pašfinansējumu, Latvijā nesadalītā peļņa vairs netiek aplikta ar nodokli, ja uzņēmums reinvestē uzņēmuma attīstībā (Ilustrācija 116). Savukārt Igaunijā tika samazināts ieņēmumu nodoklis sadalītajai peļņai. Šādai politikai vajadzētu uzlabot kapitalizāciju un palīdzēt ar finansējuma piesaisti, tādējādi palīdzot piesaistīt ārvalstu kapitālu, lai nodrošinātu naudas plūsmu investīciju piesaistes periodā, kas arī veiksmīgi tiek īstenots Igaunijas gadījumā.

Lietuvā peļņas nodoklis ir 15% neatkarīgi no tā, vai tā tiek sadalīta juridiskām personām vai reinvestēta uzņēmumā. Reinvestētās peļņas atvieglojums ir iespējams tikai maziem uzņēmumiem ar darbinieku skaitu zem 10 ar ieņēmumiem līdz 300 tūkstošiem EUR, kā arī visiem lauksaimniecības uzņēmumiem, kam tiek piemērots nodoklis 5% apjomā⁴⁷⁰. Tāpat Lietuvā tiek piemērots nodokļa atvieglojums gadījumos, ja Lietuvas uzņēmuma saņemtās dividendes no Lietuvas vai ārvalstu struktūrām, kurās Lietuvas uzņēmumam, kas saņem dividendes nepārtraukti (vismaz 12 pēdējos mēnešus, ieskaitot dividendes sadales brīdi), pieder vairāk nekā 10% balstiesīgo akciju daļu - tad arī ienākumi no dividendēm netiek aplikti ar ienākuma nodokli.

Ja Igaunijā uzņēmums sadala peļņu, maksājot to citām juridiskām institūcijām (franšizes birojs), un maksājumu apjoms ir regulārs, tad nodoklis ir 14%, taču neregulāru sadalītās peļņas maksājumu gadījumos maksājumi juridiskām personām tiek aplikti ar 20% ienākumu nodokli. No nerezidentiem izmaksātajām dividendēm netiek ieturēts nodoklis neatkarīgi no tā, vai nerezidents ir arī kapitāldaļu turētājs Igaunijas uzņēmumā. Dažādi nodokļi gan joprojām var tikt piemēroti nerezidentiem, ja tie nav saistīti ar Igauniju.

Tajā pašā laikā Latvijā sadalītās peļņas nodoklis gan juridiskajām, gan fiziskajām personām ir 20% un nav papildus jāmaksā personīgais ienākuma nodoklis. Savukārt Igaunijā, ja sadalīto peļņu saņem fiziska persona, tiek piemērots gan 14% nodoklis uzņēmumam, gan arī personīgo ienākumu nodoklis 7% apmērā, kamēr Lietuvā tas ir 15% no peļņas uzņēmumam, kā arī papildus 15%, norādot personīgos ienākumus (Ilustrācija 116).

⁴⁶⁹ Starptautiskais nodokļu konkurences indeksu reitings 2018.gadā, https://files.taxfoundation.org/20190213134207/ITCI_2018.pdf

⁴⁷⁰ Effects on businesses from upcoming tax reforms, <https://leadell.lv/static/effects-on-businesses-from-upcoming-tax-reforms.pdf>

Ilustrācija 116. Nodokļu politika Baltijas valstīs^{471, 472}

	Latvija	Lietuva	Igaunija ⁴⁷³
Starptautiskās konkurences indekss 2018. gadā ⁴⁷⁴	42	40	32
Biznesa darbošanās viegluma novērtējums 2018. gadā ⁴⁷⁵	19	14	16
Starptautiskais nodokļu konkurences indekss 2018. gadā ⁴⁷⁶	2. vieta (86 punkti)	n/a	1. vieta (100 punkti)
Nodoklis reinvestētajai peļņai	0%	(5%) 15%	0%
Nodoklis sadalītajai peļņai juridiskām personām	20%	15%	14%, 20%
Nodoklis sadalītajai peļņai fiziskām personām	20%	15% + 15%	14% + 7%
Nodokļi, kas tiek reģistrēti tiešsaistē	n/a	n/a	95%
Laiks nodokļu deklarācijas aizpildīšanai	5 min	n/a	3 min
Taksācijas periods	1 kalendāra mēnesis ⁴⁷⁷	1 fiskālais gads	1 kalendāra mēnesis
Darba ņēmēja ienākumu nodoklis	20%, 23%, 31,4%	15%	20%
Darba devēja sociālais nodoklis	24,09%	28,18 – 31,20%	33,8%
Veselības apdrošināšanas iemaksas darba devējam	0%	3%	0%
Veselības apdrošināšanas iemaksas darba ņēmējam	0%	6%	0%
Darba ņēmēja sociālais nodoklis	11%*	2%	1,6% (+2%)
PVN nodoklis	0%, 5%, 12%, 21%	0%, 5%, 9%, 21%	0%, 9%, 20%
Minimālais uzņēmumu pamatkapitāls	2800 EUR (SIA)	2500 EUR (UAB)	0 EUR vai 2500 EUR (OU)
Neapliekamā nodokļa ieņēmuma koeficients	0,80	0,86	0,85

Igaunijā darbaspēka nodoklis ir 33,8%, no kuriem 20% ir sociālās apdrošināšanas iemaksas, 13% - veselības apdrošināšana, un vēl 0,8% tiek novirzīti bezdarba apdrošināšanai no darba ņēmēja bruto algas.⁴⁷⁸ Personas ienākumu nodoklis Igaunijā tiek iekasēts no visiem saņemtajiem ienākumiem, tai skaitā arī no citām valstīm.

⁴⁷¹ Leadell, Baltijas pārskats 2017.gada 4.ceturksnī, <http://leadell.ee/static/leadell-baltic-newsletter-4-2017.pdf>

⁴⁷² Ernst and Young Baltic, Baltijas nodokļu un juridiskie pakalpojumi, 2018.gada pārskats, [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-baltic-tax-card-2018/\\$FILE/ey-baltic-tax-card-2018.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-baltic-tax-card-2018/$FILE/ey-baltic-tax-card-2018.pdf)

⁴⁷³ Startupestonia, jaunuzņēmumu uzsācēju vīzas divu gadu jubileja, <https://www.startupestonia.ee/blog/two-year-anniversary-of-the-estonian-startup-visa>

⁴⁷⁴ Competitiveness report 2018, <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/competitiveness-rankings/>

⁴⁷⁵ Doing business reitings, <http://www.doingbusiness.org/en/rankings>

⁴⁷⁶ Starptautiskais nodokļu konkurences indeksu reitings 2018.gadā, https://files.taxfoundation.org/20190213134207/ITCI_2018.pdf

⁴⁷⁷ Effects on businesses from upcoming tax reforms, <https://leadell.lv/static/effects-on-businesses-from-upcoming-tax-reforms.pdf>

⁴⁷⁸ Labor taxes, <https://investinestonia.com/business-in-estonia/taxation/labour-taxes>

Par tādiem netiek uzskatītas dividendes, ko izmaksājuši Igaunijas vai ārvalstu uzņēmumi, ja peļņa jau ir tikusi aplikta ar nodokli.

Gan Latvijas, gan Lietuvas standarta PVN nodoklis ir 21%, kamēr Igaunijai – 20%, taču tiek piemēroti PVN atvieglojumi noteiktām preču grupām. Lietuvā 5% pievienotās vērtības nodoklis ir pieejams, atbalstot cilvēkus ar īpašām vajadzībām, kā arī farmācijai.⁴⁷⁹ Koeficients, lai aprēķinātu ar nodokli apliekamos ienākumus, visās trijās Baltijas valstīs atšķiras - tas ir 0,80 Latvijā, 0,86 - Lietuvā un 0,85 - Igaunijā.

2016. gadā Lietuvā tika pieņemts jaunuzņēmumu vīzas likums, pūļa finansējuma piesaistes likums, kā arī iespēja nodrošināt darbinieka kapitāldaļas kā apmaksas veidu, kas var tikt iekļauts atalgojuma struktūrā.⁴⁸⁰ Šis ir punkts, kura trūkumu negatīvi uzsver arī Latvijas jaunuzņēmumi.

4.1.6 Baltijas valstu algas līmeņu izvērtējums

Salīdzinot Baltijas valstis, Lietuva pārliecinoši ir priekšgalā ar iedzīvotāju skaitu – gandrīz 3 miljoni. Vismazākais iedzīvotāju skaits ir Igaunijā – 1,3 miljoni, un Latvijā ir gandrīz 2 miljoni iedzīvotāju. Dati liecina, ka Latvijā ir procentuāli lielākais skaits angļu un vācu valodā runājošo, tāpat arī procentuāli lielākais bezdarba līmenis. Ir vērojams, ka darba tirgus Baltijas valstīs attīstās, jo ir vērojams ļoti straujš vidējās mēnešalgas pieaugums visās Baltijas valstīs, tomēr Igaunijas iedzīvotāji joprojām saņem vislielāko atalgojumu, pēc tam seko Latvijas un arī Lietuvas darbaspēka atalgojums. Vidējā darba samaksa stundā Latvijas un Lietuvas strādājošo vidū ir līdzvērtīga, taču Igaunijas iedzīvotājiem tā ir krietni lielāka un sasniedz gandrīz 12 EUR/stundā, tikmēr Latvijas un Lietuvas strādājošie vidēji saņem aptuveni 8 EUR/stundā.

Ilustrācija 117. Baltijas valstu algas līmeņu izvērtējums 2019.gada janvārī

	Latvija	Lietuva	Igaunija
Iedzīvotāju skaits	1,95 milj.	2,848 milj.	1 316 milj.
Reģionā dzīvojošie iedzīvotāji	1 070 201	805 367	610 468
Angļu valodā runājošā daļa⁴⁸¹	27%	21%	23,5%
Vācu valodā runājošā daļa⁴⁸²	11%	8,5%	10%
Bezdarbnieku skaits valstī	85400 ⁴⁸³	103100 ⁴⁸⁴	40300 ⁴⁸⁵
Bezdarbnieku skaits reģionos	26100 ⁴⁸⁶	21700 ⁴⁸⁷	12800 ⁴⁸⁸
Bezdarba līmenis reģionos	7,4%	6,2%	5,1% ⁴⁸⁹
Vidējā darbaspēka samaksa stundā EUR, 2017	8,04	8,00	11,74

⁴⁷⁹ Value added tax, <https://finmin.lrv.lt/en/competence-areas/taxation/main-taxes/value-added-tax>

⁴⁸⁰ StartUp Lithuania's wrap up of the year 316 StartUps operating 1560 people employed, <https://www.startuplithuania.com/news/startup-lithuanias-wrap-up-of-the-year-316-startups-operating-1560-people-employed>

⁴⁸¹ Valodu zināšanas valstīs, <https://languageknowledge.eu/>

⁴⁸² Valodu zināšanas valstīs, <https://languageknowledge.eu/>

⁴⁸³ Iedzīvotāji pēc ekonomiskās aktivitātes statusa un izglītības līmeņa Latvijas reģionos, https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala_nodarb_aktivitate_ikqad/NBG351.px/?Rxid=0bbd3372-2218-40d0-9ba2-4003e6af1214

⁴⁸⁴ Employment And Unemployment https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/3329771/Employment_and_unemployment.pdf

⁴⁸⁵ Labour Status Of Population Aged 15-74 By County, http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ML4645&ti=LABOUR+STATUS+OF+POPULATION+AGED+15-74+BY+COUNTRY&path=../I_Databas/Social_life/09Labour_market/08General_data_of_labour_market/02Annual_statistics/&lang=1

⁴⁸⁶ Iedzīvotāji pēc ekonomiskās aktivitātes statusa un izglītības līmeņa Latvijas reģionos, https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala_nodarb_aktivitate_ikqad/NBG351.px/?Rxid=0bbd3372-2218-40d0-9ba2-4003e6af1214

⁴⁸⁷ Employment And Unemployment https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/3329771/Employment_and_unemployment.pdf

⁴⁸⁸ Labour Status Of Population Aged 15-74 By County, http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ML4645&ti=LABOUR+STATUS+OF+POPULATION+AGED+15-74+BY+COUNTRY&path=../I_Databas/Social_life/09Labour_market/08General_data_of_labour_market/02Annual_statistics/&lang=1

⁴⁸⁹ Labour Status Of Population Aged 15-74 By County, http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ML4645&ti=LABOUR+STATUS+OF+POPULATION+AGED+15-74+BY+COUNTRY&path=../I_Databas/Social_life/09Labour_market/08General_data_of_labour_market/02Annual_statistics/&lang=1

Infrastrukturās statuss, indekss (1-7)	4,4	4,7	5,1
Globālais konkurētspējas indekss 4.02018, Infrastrukturās rangs⁴⁹⁰	47	44	42
Interneta savienojums (2017)⁴⁹¹	28,63 Mbps	27,41 Mbps	27,91 Mbps
Vidējā mēnešalga (neto) programmatūras inženierim, EUR, 2018	1 785,00	1 643,00	2 010,00
Vidējā mēnešalga (neto) uzņēmējdarbības vadītājam, EUR, 2018	1 808,00	1 558,00	1 984,00
Vidējā mēnešalga (neto) maza uzņēmuma vadītājam, EUR, 2018	2 014,00	2 314,00	2 519,00

Svarīgi atzīmēt, ka bezdarba līmenis reģionos Latvijā ir visaugstākais (7,4%), kamēr Igaunijā bezdarba līmenis reģionos ir viszemākais (5,3%), tāpēc būtu ieteicams skatīt bezdarbnieku struktūru pa reģioniem, lai izvērtētu, kā Latvijas gadījumā labāk izmantot reģionos pieejamo darbaspēku tā sasaistei ar darbaspēka pieprasījumu valstī kopumā. Vēl no tabulas datiem var saskatīt, ka Latvijā un Lietuvā darba samaksa ir visnotaļ līdzīga, kamēr Igaunijā rādītājs ir ievērojami augstāks.

4.1.7 Jaunuzņēmumu darbības salīdzinājums

2018. gada nogalē Igaunija norāda, ka valstī darbojas 550 jaunuzņēmumi, Lietuvā – 424 jaunuzņēmumi, kamēr Latvijā - 418 jaunuzņēmumi 492. Rēķinot jaunuzņēmumu skaitu uz 10 000 iedzīvotāju, visaugstākais ir Igaunijai – 5,2, Latvijai – 2,1 bet Lietuvai – 1,4.

No 2012. līdz 2018. gadam Igaunijas piesaistīto investīciju apjoms drīzumā sasniegs EUR 1 miljardu, tikmēr Lietuva piesaistījusi nedaudz virs 300 tūkstošiem EUR, bet Latvija – nedaudz virs 250 tūkstošiem EUR. Tajā pašā laikā Igaunijā vidējais apjoms vienam darījumam ir 3,4 miljoni, kamēr Latvijas vidējais – vien 0,7 miljoni EUR. Lietuvā piesaistīto investīciju apjomi tiek dalīti uz mazāku kopējo darījumu skaitu, tādējādi vidēji uzņēmums piesaista –2,5 miljonus EUR, tajā pašā laikā jānorāda, ka tieši 2018. gadā Lietuva ir strauji izrāvusies uz priekšu, kopumā piesaistot 183,5 miljonus EUR, kur tika veikti 2 lielākie darījumi - 110 miljoni EUR tika investēti CityBee, visdrīzāk, no vietējā uzņēmuma VC Modus Group, un 50 miljoni EUR – Vinted. No visiem investīciju gadījumiem Igaunijā tikai 6% no kopējā investīciju apjoma ir vietējās investīcijas, Latvijā - 17%, kamēr Lietuvā – 40%, tādējādi kopējo investīciju apjomu stimulē tieši iekšējās investīcijas, ne ārējās.

⁴⁹⁰ Pillar 2: Infrastructure, <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/competitiveness-rankings/#series=GCI4.A.02>

⁴⁹¹ The 23 countries in the world with the fastest internet speeds, <https://www.businessinsider.com/the-23-countries-in-the-world-with-the-fastest-internet-speeds-2018-7>

⁴⁹² Latvijas apkopojumā ir izmantoti pētījuma rezultātos iegūtie dati, kamēr Lietuvas un Igaunijas rezultāti no Startup Wise Guys, Baltic Startup Report 2017/2018, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

Ilustrācija 118. Baltijas valstu jaunuzņēmumu darbības salīdzinājums⁴⁹³

	Latvija	Lietuva	Igaunija
Jaunuzņēmumu skaits	418	424	550
Jaunuzņēmumu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem	2,1	1,4	5,2
Piesaistīto investīciju kopējais apjoms 2012. – 2018. gadā, milj. EUR	262,9	322,2	925,1
Investīciju apjoms uz 1 jaunuzņēmumu 2012. – 2018. gadā, milj. EUR	0,63	0,76	1,68
Piesaistīto investīciju vidējais apjoms gadā 2012. – 2018. gadā, milj. EUR	37,6	46,0	132,2
Piesaistīto investīciju kopējais darījumu skaits 2012. - 2018. gadā	373	127	269
Vidējais investīciju apjoms vienam darījumam 2012. – 2018. gadā, milj. EUR	0,7	2,5	3,4
Vietējo investīciju proporcija no kopējām investīcijām 2012. – 2018. gadā	17%	40%	6%
2 lielākie darījumi (milj. EUR):	67,8 - Bitfury	110,0 - CityBee	237,8 – Transferwise
	21,0 - Creamfinance	49,7 - Vinted	152,0 - Taxify
Investīcijas, kas piesaistītas ar ICO (Initial Coin Offerings), milj. EUR	47	500	350
Biznesa eņģeļu asociācijas biedri	75	66	125
Akcelerācijas programmu skaits	4	3	3

Skatot investīciju piesaisti ar kriptovalūtu finansējumu (Initial Coin Offering), 2017. gadā un 2018. gadā Baltijas valstīs bija ievērojams darījumu pieaugums, kam iemesls ir blokkēdēs bāzētā e-rezidentu sistēma Igaunijā un Lietuvas kriptovalūtu finanšu instrumentu regulācijas uzlabojums. Lielākie pēdējo gadu darījumi ir bāzēti kriptovalūtās, kā Transferwise, Taxify un Skeletontech, piesaistot attiecīgi 237, 151, un 40 miljonus EUR. Latvijā lielākās investīcijas piesaistīja BitFury un CreamFinance, veicot darījumus attiecīgi 68 miljonu EUR un 21 miljonu EUR vērtībā. Savukārt Lietuvas vadošie jaunuzņēmumi ir Vinted un GetJar, kuri piesaistīja attiecīgi 49 un 31 miljonu EUR.

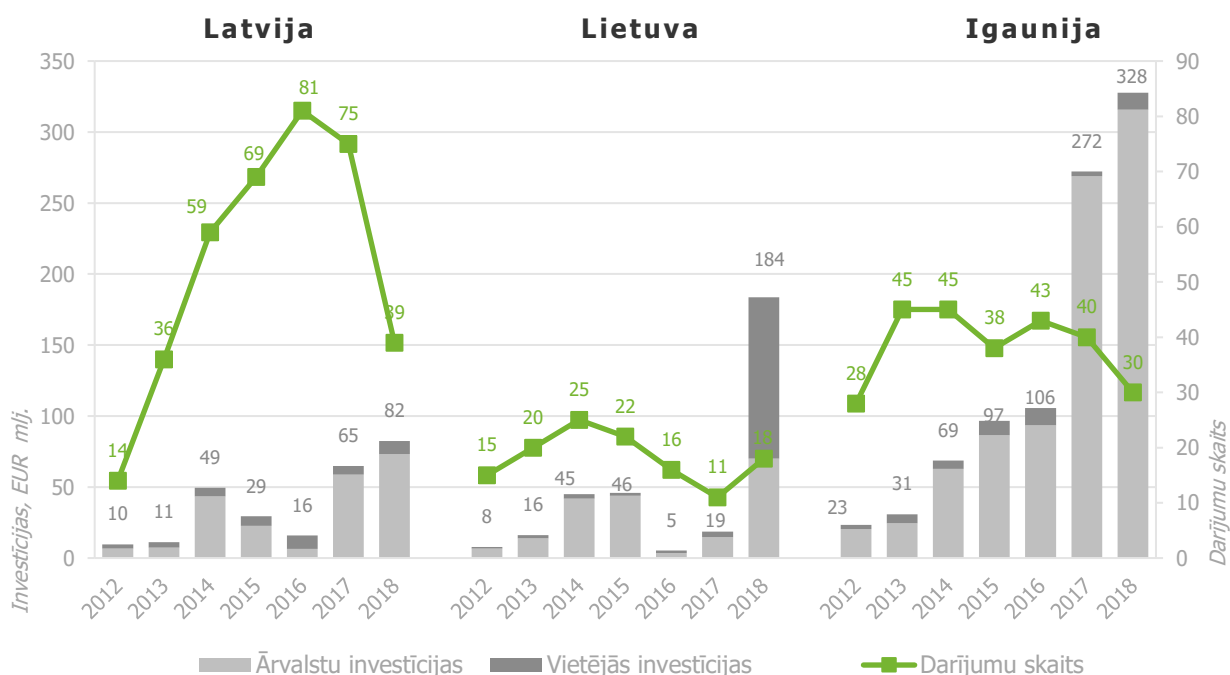
Lietuvas investīcijas jaunuzņēmumos ir salīdzinoši nelielas. Lietuvā jaunuzņēmumos 2013. gadā bija investēti 34 miljoni EUR, kamēr 2014. gadā - 46 miljoni EUR (Vinted, YPlan, and Trafi). 2014. gadā Lietuvā bija divi privātie riska kapitāla fondi - Nextury Ventures, Ltk Capital, kā arī divi jaunuzņēmumu akceleratori, Startup.It (Practica Capital) un Startup Highway. 2016. gadā tika piesaistīti vien 5,8 miljoni EUR, kas ir 8 reizes mazāk nekā gūtais finansējums 2015. gadā, kad investīcijās tika piesaistīti 46,4 miljoni EUR. Tiklīdz samazinās investīciju apjoms vadošajos jaunuzņēmumos, krītas arī kopējais apjoms - 2015. gadā lielas investīcijas piesaistīja Vinted. Otrs iemesls piesaistīto investīciju apjoma samazinājumam ir arī tas, ka 2016. gadā nebija pieejami Eiropas Savienības finansētie riska kapitāla fondi, kas 2017. gadā uzsāka darbu.

Vietējās investīcijas 6 gadu griezumā starp Baltijas valstīm kopumā ir zemas, un lielākais vietējo investīciju apjoms ir bijis Lietuvā 2018. gadā, saņemot vietējās investīcijas vairāk nekā 100 miljonu EUR apmērā. Šajā

⁴⁹³ Latvijas apkopojumā ir izmantoti pētījuma rezultātos iegūtie dati, kamēr Lietuvas un Igaunijas rezultāti no Startup Wise Guys, Baltic Startup Report 2017/2018, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

pašā gadā Lietuva ieguva vislielāko ārvalstu investīciju apjomu. Vismazāk vietējo investīciju ir Igaunijai, toties ārvalstu investīcijas pēdējo 4 gadu laikā ir augušas vairāk nekā par 200 miljoniem EUR. Latvija starp visām Baltijas valstīm 2018. gadā ir ieguvusi vismazāk ārvalstu un vietējo investīciju. Te laika posmā no 2012. līdz 2016. gadam tika novērots vislielākais investīciju darījumu skaits, kas 2016. gadā sasniedza vairāk nekā 90, toties nākamos 3 gadus pieredzēja ļoti strauju investīciju darījumu samazināšanos. Latvijā 2018. gadā bija vairāk nekā 40 investīciju darījumu, savukārt pārējās Baltijas valstīs tajā pašā gadā netika sasniegts 40 darījumu skaits, kas nozīmē, ka, lai gan Latvija piedzīvoja strauju lejupslīdi, 2018. gadā tā bija līdere investīciju darījumu skaitā. Komentārus skatīt 2.3 Jaunuzņēmumu finansējums nodaļas sākumā.

Ilustrācija 119. Kopējās piesaistītās investīcijas Baltijas valstu jaunuzņēmumos un kopējais darījumu skaits⁴⁹⁴
495 496

Laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam starp Igaunijas jaunuzņēmumiem fiksēti 17 izejas darījumi, no kuriem pārpirkšanas summas apmērs zināms 8 darījumiem ar kopējo vērtību, kas tiek lēsta ap 154,3 miljoniem EUR (summējot vidējos aplēstos darījumu apmērus)⁴⁹⁷. No tiem lielākie darījumi bijuši inženieru projektēšanas platformas GrabCAD iegāde par 77 miljoniem EUR 2014. gadā (pircēji no ASV), virtuālās pielaiķošanas aplikācijas Fits.me iegāde par 12,5 miljoniem EUR 2015. gadā (pircēji no Japānas), fermu pārvaldības platformas Vitalfields iegāde par 12,5 miljoniem EUR 2016. gadā (pircēji no ASV) un programmēšanas rīku attīstītāja Zero Turnaround iegāde par 50 miljoniem EUR 2017. gadā (pircēji no ASV).

Lietuvā no 2012. līdz 2018. gadam fiksēti tikai 5 izejas darījumi (taču, iespējams, tādu ir vairāk), no kuriem darījuma apmērs ir zināms 3 lielākajiem uzņēmumiem ar kopējo vērtību ap 22,1 miljoniem EUR. Proti, šie darījumi ir bijuši mobilās aplikācijas GetJarGold iegāde par 6,9 miljoniem EUR 2014. gadā (pircēji no Ķīnas), pasākumu izziņas mobilās aplikācijas YPlan iegāde 2016. gadā par 1,9 miljoniem EUR (pircēji no Apvienotās

⁴⁹⁴ Crowdsourced data, managed by Lithuanian Startup Association. Investments to Lithuanian Tech Startups. Pieejams:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1z2CvXR371TZ3EJFH54bnt7BfbBVRWFSQootd0kMBJxU/edit#gid=4>

⁴⁹⁵ Estonian Mafia. Funding, Failures & Exits of Estonian Tech Startups 2006-2018. Pieejams:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1csgtaNSI949AumfOBhwhD_S-o7wc1UIhKZdWUS4Vy-Q/edit#gid=5

⁴⁹⁶ 3. pielikums

⁴⁹⁷ Estonian Mafia. Funding, Failures & Exits of Estonian Tech Startups 2006-2018. Pieejams:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1csgtaNSI949AumfOBhwhD_S-o7wc1UIhKZdWUS4Vy-Q/edit#gid=5

Karalistes) un tiešsaistes komercijas rīka Oberlo iegāde 2017. gadā par 13,3 miljoniem EUR (pircēji no Kanādas).⁴⁹⁸

4.1.8 Valstu atbalsts jaunuzņēmumiem

Jaunuzņēmumu vīza

Visās trijās Baltijas valstīs ir pieejama jaunuzņēmumu vīzas, un Lietuva norāda, ka tas ir vienīgais atsevišķi jaunuzņēmumiem paredzētais Lietuvas valsts atbalsta instruments, bez finansējuma fondiem, kas ir domāts jaunuzņēmumiem, tāpat arī Igaunijā tas ir viens no visuzskatāmākajiem un zināmākajiem atbalsta instrumentiem.

Igaunijā jaunuzņēmumu vīza ir paredzēta gan vietējo jaunuzņēmumu ārvalstu darbinieku piesaistei, gan arī ārvalstu jaunuzņēmumu dibinātāju piesaistei, un darbojas kopš 2017.gada pirmā ceturkšņa. Izvērtējot gan ārvalstu, gan vietējo uzņēmumu atbilstību jaunuzņēmumu vīzai, tiek skatīts, vai uzņēmuma biznesa modelis ir inovatīvs un replicējams ar globālas izaugsmes iespēju. Šo prasību apstiprina jaunuzņēmuma definīcija, kas nosaka, ka jaunuzņēmums ir "Igaunijā reģistrēta uzņēmuma ekonomiska vienība, kuras mērķis ir attīstīt un ieviest inovatīvu un reproducējamu uzņēmējdarbības modeli ar tādu globālās izaugsmes potenciālu, kas būtiski veicinās Igaunijas uzņēmējdarbības vides attīstību".⁴⁹⁹

Pieteikumus izvērtē septiņu ekspertu komiteja, kas ir pārstāvji no tādām organizācijām kā Tehnopol, Garage48, Startup Leaders Club, Estonian Business Angels Network, Startup Wise Guys, Superangel and Startup Estonia. Jaunuzņēmuma statusa piešķiršana negarantē un nesniedz tūlītēju pieeju Igaunijas jaunuzņēmumu ekosistēmai, bet sniedz pieeju Igaunijas D-vīzai vai arī terminētai uzturēšanās atļaujai Igaunijas Vēstniecībā u.c. iestādēs.⁵⁰⁰ Vīzai līdz šim ir pieteikušies 1108 dalībnieki, un, pateicoties tai, uz dzīvi Igaunijā pārcēlies 931 cilvēks. Visvairāk pieteikumu nāk no Indijas, Krievijas un Turcijas, kamēr vairums uzņēmumu, kas tiek uzņemti, nāk no Igaunijas, Krievijas un Turcijas. Kopumā jaunuzņēmumu statusam Igaunijā piesakās uzņēmumi no vairāk nekā 80 valstīm. No Igaunijas, Krievijas un Turcijas vismaz 50% jaunuzņēmumu kvalificējas jaunuzņēmumu statusam⁵⁰¹

Igaunijas jaunuzņēmumu vīzai pieteikšanās periods ilgst no 1 līdz 2 mēnešiem kopš pieteikuma iesniegšanas brīža. Pieteikums ir pieejams angļu valodā un to var saņemt Igaunijā vai savas valsts Igaunijas vēstniecībā, taču tas nav pieejams tiešsaistē. Atkarībā no vīzas steidzamības pieteikšanās cena ir no 60 līdz 180 EUR. Iesniedzot pieteikumu jaunuzņēmuma sākotnējiem finansiālajiem uzkrājumiem ir jābūt vismaz 1680 EUR apmērā, kā arī tiek izvērtēts jaunuzņēmuma inovācijas līmenis. Vīzas apstiprinājuma gadījumā atļautais palikšanas ilgums ir līdz 5 gadiem, kas ir visilgākais atļautais periods Baltijā, tomēr, ja uzņēmējs nerezidē Igaunijā uzņēmumu attīstīšanās laikā, vīza var tikt atcelta.⁵⁰²

Igaunijā jaunuzņēmumu sektorā 2018. gada pirmajā pusgadā bija nodarbināti 3369 darbinieki, un tuvojas mērķim – 5000 darbinieku, ar nākamo perspektīvu uz 6500 darbiniekiem⁵⁰³. Tieši jaunuzņēmumu vīza ir ievērojami palīdzējusi ar darbinieku nodrošinājumu

Lietuvā pieteikumu skaits jaunuzņēmumu vīzai uz 2018. gada augustu bija 257⁵⁰⁴. Pieteikšanās perioda ilgums no pieteikuma iesniegšanas līdz apstiprināšanas brīdim ir vidēji - 1 līdz 2 mēneši. Pieteikums jaunuzņēmumu vīzai ir pieejams angļu valodā un tiešsaistē, kā arī Lietuvas vēstniecībā vai Lietuvā. Pēc

⁴⁹⁸ Crowdsourced data, managed by Lithuanian Startup Association. Investments to Lithuanian Tech Startups. Pieejams:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1z2CvXR371TZ3EJFH54bnt7BfbBVRWFSQootd0kMBjxU/edit#gid=4>

⁴⁹⁹ StartupEstonia Visa, <https://www.startupestonia.ee/blog/two-year-anniversary-of-the-estonian-startup-visa> (17.01.2019)

⁵⁰⁰ Two year anniversary of the Estonian StartUp Visa, <https://www.startupestonia.ee/blog/two-year-anniversary-of-the-estonian-startup-visa>

⁵⁰¹ StartupEstonia Visa, <https://www.startupestonia.ee/blog/two-year-anniversary-of-the-estonian-startup-visa> (17.01.2019)

⁵⁰² StartupEstonia Visa, <https://www.startupestonia.ee/visa>, skatīts 20.01.2019

⁵⁰³ Startup Estonia blogs, <https://www.startupestonia.ee/blog/2018-has-started-with-a-bang-for-estonian-startup-sector>

⁵⁰⁴ Baltic Startup Report, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

pieteikuma iesniegšanas tiek organizēta videointervija, un jaunuzņēmumu pieteicējiem netiek noteikts finansiālā uzkrājuma apjoms- tie ir pēc saviem ieskatiem. Pēc vīzas saņemšanas jaunuzņēmumu nepieciešams nodibināt Lietuvā 30 dienu laikā, citādi vīza tiek atcelta.⁵⁰⁵

Jaunuzņēmumu statuss ir cieši saistīts ar talantu piesaisti, un to iegūšana nozīmē pieeju Lietuvas ekosistēmai, kurā nav jāizpilda kapitāla vai nodarbinātības kritēriji. Sasaiste ar jaunuzņēmuma statusu nav ievērojama, taču jaunuzņēmumu vīzas izvērtēšanas komisija tiek pārvaldīta no StartupLithuania puses. Jaunuzņēmumu vīzas tiek piešķirtas biotehnoloģijas, elektronikas, informācijas tehnoloģiju, lāzertehnoloģiju, mehatronikas un nanotehnoloģiju jomā⁵⁰⁶.

Lietuvā nav nepieciešamības norādīt konkrētu kapitāla apjomu, kā arī darbinieku skaitu, piesakoties vīzai. Pirmkārt tiek izvērtēta uzņēmuma atbilstība jaunuzņēmuma statusam, kas gan nāk no vietējā uzņēmumu reģistra, taču izvērtēšanā tiek iesaistīta komisija, kurā tiek iesaistīti gan jaunuzņēmumu akceleratoru pārstāvji, gan riska kapitāla fondi, gan StartupLithuania asociācija, gan arī zinātnes, inovāciju un tehnoloģiju asociācija. Tiek izvērtēta jaunuzņēmuma mērogojamība un inovācija, kā arī divu gadu darbības plāns un darbinieku kvalifikācija.

Tajā pašā laikā Latvijā pieteikumu skaits uz 2018. gada augustu bija 8. Pieteikšanās perioda ilgums no pieteikuma iesniegšanas līdz apstiprināšanas brīdim ir 5 līdz 30 dienas, un cena par pieteikumu ir no 100 EUR līdz 400 EUR atkarībā no vīzas steidzamības. Pieteikums ir pieejams tikai Latvijā un Latvijas vēstniecībās, un tas nav pieejams angļu valodā vai tiešsaistē. Izskatot pieteikumu, tiek ņemts vērā arī inovācijas līmenis jaunuzņēmuma idejai, tādejādi tiek sagaidīti finansiālie uzkrājumi vismaz 4 560 EUR apmērā. Ja pieteikums ir apstiprināts, tiek izsniegta vīza līdz 3 gadiem. Vīzas saņēmējam pirmo 3 mēnešu laikā jābūt reģistrētam kā jaunuzņēmuma valdes loceklim, kā arī attiecīgajam uzņēmumam ir jāsaņem investīcijas no kvalificēta riska investora vismaz 30 000 EUR apmērā pirmo 6 mēnešu laikā un vismaz 60 000 EUR apmērā 18 mēnešu laikā no vīzas saņemšanas brīža. Pretējā gadījumā vīza tiek atcelta. Vīzas saņēmējs drīkst būt akcionārs citiem uzņēmumiem, bet nedrīkst strādāt vai būt cita uzņēmuma valdē (Ilustrācija 120).

Ilustrācija 120. Jaunuzņēmumu vīzas salīdzinājums

	Igaunija	Latvija	Lietuva
Mērķa grupa	Gan vietējo jaunuzņēmumu darbinieku, gan ārvalstu dibinātāju piesaistei	Ārvalstu jaunuzņēmumu dibinātāju piesaiste	Ārvalstu jaunuzņēmumu dibinātāju piesaiste
Pieteikumu skaits uz 2018. gada augustu⁵⁰⁷	694	8 ⁵⁰⁸	257 (69 ⁵⁰⁹)
Pieteikšanās perioda ilgums (no pieteikuma iesniegšanas līdz apstiprināšanas brīdim)	1-2 mēneši	5 - 30 dienas	1-2 mēneši
Pieteikums tiešsaistē	Nē	Nē	Jā
Pieteikums angļu valodā	Jā	Nē	Jā
Cena par pieteikumu	EUR 60 - 180	EUR 100 – 400	EUR 114 - 228

⁵⁰⁵ Mājaslapa, <https://startupvisalithuania.com/>

⁵⁰⁶ StartUp visa, <http://www.govilnius.lt/business/investing-in-vilnius/startup-visa-in-lithuania/>

⁵⁰⁷ Baltic StartUp Report, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁵⁰⁸ Jaunuzņēmēju dibinātāji izmanto arī citus Imigrācijas likumā noteiktos termiņuzturēšanās atļaujas veidus un jaunuzņēmumi arī var piesaistīt ārvalstu darbiniekus izmantojot atvieglotu procedūru

⁵⁰⁹ Startup Lithuania, <https://www.startuplithuania.com/news/number-foreign-startups-choosing-lithuania-starting-businesses-growing/> (16.01.2019)

Inovācijas līmenis tiks izskatīts	Jā	Jā	Jā
Palikšanas ilgums	Līdz 5 gadi	Līdz 3 gadiem	Līdz 2 gadi
Intervija	Nē	Nē	Video intervija
Pieteikuma lokācija	Igaunijas vēstniecībā vai Igaunijā	Latvijas vēstniecībā vai Latvijā	Lietuvas vēstniecībā vai Lietuvā
Pieteikuma valoda	angliski	latviski	angliski
Finansiālie uzkrājumi	EUR 1 680	EUR 4 560	Pēc saviem ieskatiem
Vajadzīgi ieguldījumi	Nē	Nē	Nē
Citi svarīgi nosacījumi	Ja uzņēmējs nerezidē Igaunijā uzņēmuma attīstīšanās laikā, vīza var tikt atcelta.	Vīzas saņēmējam pirmo 3 mēnešu laikā ir jābūt reģistrētām kā jaunuzņēmuma valdes loceklim. Attiecīgajam uzņēmumam ir jāsaņem investīcijas no kvalificēta riska investora vismaz EUR 30 000 apmērā pirmo 6 mēnešu laikā un vismaz EUR 60 000 apmērā 18 mēnešu laikā no vīzas saņemšanas brīža.	30 dienu laikā pēc vīzas saņemšanas jaunuzņēmumu ir nepieciešams nodibināt Lietuvā.

Kamēr jaunuzņēmumu vīza Lietuvā un Latvijā ir paredzēta jaunuzņēmumu dibināšanai, tikmēr Igaunijas vīza ir paredzēta gan vietējo jaunuzņēmumu darbinieku piesaistei, gan arī ārvalstu dibinātāju piesaistei, tādejādi piesaistīt ārējos talantus jaunuzņēmumu attīstībai. Igaunijas vīza arī ir paredzēta visilgākajam laika posmam – 5 gadiem jeb kamēr cilvēks rezidē valstī, tajā pašā laikā Latvijas vīzai ir visstingrākie kritēriji, gan saistībā ar uzņēmēja finansiālajiem uzkrājumiem, gan arī kvalificēta riska investora investīciju apjomiem. Tāpat Igaunijā un Lietuvā tiek iesaistītas speciāli veidotas komisijas, kas izvērtē interesentu atbilstību jaunuzņēmumu statusam, kā arī pieteikums ir pieejams angļu valodā, kamēr Latvijā – vien latviešu valodā.

Igaunija

Igaunijā ir pieejamas 3 valsts atbalsta programmas, kuras piedāvā Enterprise Estonia (EAS): jaunuzņēmuma grants, uzņēmuma attīstības programma, un inovāciju vaučers. Kopā šīm programmām ir piešķirti 85 100 000 EUR.

Jaunuzņēmumiem speciāli paredzēts ir jaunuzņēmumu grants, kura maksimālais pieejamais finansējums uz vienu jaunuzņēmumu ir 15 000 EUR, un kopējais finansējuma apjoms ir 8 100 000 EUR, kas ir pieejams no 2014. gada līdz 2020. gadam ar Eiropas Reģionālā attīstības fonda līdzfinansējumu. Atbalsta intensitāte šai atbalsta programmai ir 80%, kur vismaz 20% ir jaunuzņēmuma līdzmaksājums. Jaunuzņēmuma granta galvenais mērķis ir palīdzēt jaunajam uzņēmējam, kurš ir nodibinājis uzņēmumu pēdējo 24 mēnešu laikā, uzsākt uzņēmējdarbību saskaņā ar izveidoto jaunuzņēmuma biznesa plānu un izstrādātajiem uzņēmuma mērķiem. Pēc granta saņemšanas sagaidāmais rezultāts ir izveidotas divas jaunas darba vietas, kurās darbinieki saņems bruto darba samaksu, kas veido vismaz 70% no valsts vidējā bruto darba samaksas. Jaunuzņēmuma granta lielais sagaidāmais mērķis ir izveidot 1000 jaunas darba vietas līdz 2023. gadam.

Pieteikties var visi jaunuzņēmumi līdz divu gadu vecumam, taču tiek sagaidīts, ka uzņēmumam trešā darbības gada beigās būs 80 000 EUR apgrozījums. Lai pieteiktos šim jaunuzņēmuma grantam, ir izstrādāti 4 kritēriji: jaunuzņēmuma ieņēmumiem līdz trešā gada beigām pēc jaunuzņēmuma granta saņemšanas ir jāsasniedz

vismaz EUR 80 000, jaunuzņēmums iepriekš nav saņēmis citu uzņēmējdarbības uzsākšanas un/vai izaugsmes atbalstu no EAS; jaunuzņēmumam nedrīkst būt saistību ar citiem tās pašas nozares uzņēmumiem, kā arī juridiskās personas īpatsvars uzņēmumā nedrīkst pārsniegt 25%.

Jaunuzņēmuma grants ir noteicis atļautās darbības līdzekļu izmantošanai, un viena no tām ir pamatlīdzekļu iegāde, iekļaujot objektu transportēšanu, konstruēšanu un uzstādīšanu. Tāpat arī jaunuzņēmuma grants sedz mārketinga izmaksas, kas saistītas ar projekta mērķu sasniegšanu. Finansējums sedz arī izmaksas programmatūras iegādei vai izstrādei, pamatdarbībai nepieciešamo lietojumprogrammu iegādei, ieviešanai vai izstrādei (izņemot biroja programmatūru). Jaunuzņēmuma grants sedz personāla un darbaspēka izmaksas, kas rodas no darba līgumiem, tomēr ne vairāk kā 50% apmērā no piešķirtās summas.⁵¹⁰

Viena no atbalsta programmām ir inovācijas vaučers, uz kuriem var pieteikties visi mazie un vidējie uzņēmumi, tai skaitā arī jaunuzņēmumi. Finansējuma apjoms ir 4 miljoni EUR no 2014.gada līdz 2020.gadam, kur uz vienu jaunuzņēmumu ir atvēlēti 4 000 EUR ar 80% līdzfinansējumu no Eiropas Reģionālā attīstības fonda līdzekļiem. Programmas atbalsta darbības ietver konsultācijas par produkta vai pakalpojuma izstrādi un par ražošanas tehnoloģiju, produktu testu un rūpniecisko eksperimentu veikšanu, izmaksu un ieguvumu izpēti. Atbalsta izmantošanas iespējas arī iekļauj juridiskās aizsardzības konsultācijas, testus un reģistrāciju attiecībā uz patentiem, lietderības modeļiem vai rūpniecisko dizainu, un konsultācijas metroloģijas, standartizācijas un sertifikācijas jomā. Tāpat arī tiek atbalstīta tehnoloģisko risinājumu izstrāde un ieviešana. Tomēr ir norāde, ka inovāciju vaučers nesedz izmaksas par formālās izglītības vai kvalifikācijas celšanu jeb izglītības vai apmācības kursus. Tajā pašā laikā inovāciju vaučeri Igaunijā darbojas jau kopš 2009.gada.⁵¹¹

Uzņēmuma attīstības programmai Igaunijā finansējuma kopējais apjoms ir 73 miljoni EUR, ar finansējuma apjomu 500 000 EUR uz vienu uzņēmumu, kas ir vislielākais finansējuma apjoms programmā, kā arī kāds ir pieejams starp visām atbalsta programmām. Programma ir paredzēta mērķtiecīgiem uzņēmumiem, kuri ir gatavi investēt un kuri vēlas augt, attīstīties un veidot jaunus produktus un pakalpojumus, tādejādi atbalstot uzņēmumus, kuri ir gatavi gan izaugt, gan maksāt vairāk saviem darbiniekiem. Valsts atbalsta mērķis ir izveidot vismaz 100 jaunus produktus vai pakalpojumus, kas iepriekš nav piedāvāti, kā arī 20 pakalpojumus, kas ir unikāli pasaules tirgū. Šī programma ir paredzēta gan parastiem uzņēmumiem, gan arī jaunuzņēmumiem, kuri visvairāk fokusējas uz jaunu produktu un pakalpojumu izveidošanu.

Atbalsta intensitāte ir atkarīga no uzņēmuma lieluma, kur maziem uzņēmumiem atbalsta intensitāte ir 45%, vidējiem uzņēmumiem - 35%, bet lielajiem uzņēmumiem - 25%. Lai pieteiktos uzņēmuma attīstības programmai, uzņēmumam ir jābūt vecākam par 3 gadiem ar vismaz 8 darbiniekiem, kuri ir ieguvuši pirmo pieredzi eksportā vai katru gadu palielinājuši savus pārdošanas apjomus vidēji par 10%. Šiem uzņēmumiem arī vajadzētu būt ar skaidriem mērķiem un ar izaugsmes potenciālu, kā arī ar spēju radīt tirgū jaunus vai ievērojami uzlabotus produktus vai pakalpojumus. Atbalstu var saņemt, lai ieguldītu personālā, ieskaitot darbinieku talantu attīstīšanu, iekšējo procesu uzlabošanu, lai uzlabotu pārdošanas un mārketinga aktivitātes, izstrādātu jaunu vai esošu produktu vai pakalpojumu, kā arī lai iegādātos iekārtas, kas nepieciešamas jauna produkta ražošanai (līdz 200 000 EUR).⁵¹²

⁵¹⁰ StartUp grant, <https://www.eas.ee/teenus/starditoetus-eng-2/?lang=en>

⁵¹¹ Innovation vouchers, <https://www.eas.ee/teenus/innovation-voucher/?lang=en>

⁵¹² Enterprise development programme, <https://www.eas.ee/teenus/enterprise-development-programme-2-2/?lang=en>

Ilustrācija 121. Igaunijas atbalsta programmas kopsavilkums^{513 514 515}

Valsts atbalsta programma	Inovāciju vaučers	Jaunuzņēmumu grants	Uzņēmuma attīstības programma
Atbalsta mērķa grupa:	Mazie un vidējie uzņēmumi, kuri iepriekš nav saņēmuši inovāciju vaučera dotāciju.	Jaunuzņēmuma uzņēmēji, kas izveidojuši savu uzņēmumu pēdējo 24 mēnešu laikā.	Uzņēmumi, kas ir gatavi investēt un ir ar vēlni augt, attīstīties un izlaist jaunus produktus un pakalpojumus.
Finansējuma apjoms uz vienu JU	4 000 EUR	15 000 EUR	500 000 EUR
Finansējuma kopējais apjoms	4 000 000 EUR	8 100 000 EUR	73 000 000 EUR
Finansējuma periods	2014 - 2020	2014 - 2020	nav datu
Atbalsta intensitāte	70% - 80%	80%	Mazie uzņēmumi - 45% Vidējie uzņēmumi - 35% Lielie uzņēmumi - 25%
Atbalsta saņemšanas periods	Līdz 12 mēnešiem	6 mēneši	nav datu
Kopējais kritēriju skaits**	2	4	2
Vecums	Nav prasību	Nav prasību	3 < gadi
Apgrozījums	Nav prasību	Ir sagaidāmi ieņēmumi vismaz 80 000 EUR līdz trešā gada beigām	Nav prasību
Iepriekš piesaistīto investīciju un/vai saņemtā atbalsta apjoms	De minimis	Uzņēmums iepriekš nav saņēmis uzņēmējdarbības uzsākšanas un/vai izaugsmes atbalstu no EAS.	Nav prasību
Nodokļu parādi	Nedrīkst būt finansiālas grūtības	Nav prasību	Nav prasību
Izmantošanas iespējas	<p>Atbalstāmās darbības: Konsultācijas par produktu vai pakalpojumu izstrādi; Konsultācijas par ražošanu vai tehnoloģiju; Produktu testu un rūpniecisko eksperimentu veikšana; Īstenojamības un izmaksu, un ieguvumu izpēte; Juridiskās aizsardzības konsultācijas, testi un reģistrācija attiecībā uz patentiem, lietderības modeļiem vai rūpniecisko dizainu; Konsultācijas metroloģijas, standartizācijas un sertifikācijas jomā; Tehnoloģisko risinājumu izstrāde un ieviešana.</p> <p>Darbības, kas netiek atbalstītas: Formālā izglītība vai kvalifikācijas celšana, t.sk. profesionālā apmācība, lietišķā augstākā izglītība, universitātes studijas (bakalaura, maģistra, doktora un pēcdoktorantūras līmenī), profesionālā</p>	<p>Atbalstāmās darbības: Pamatlīdzekļu iegāde. Transportēšana, konstruēšana un uzstādīšana. Mārketinga, lai veiktu mārketinga aktivitātes, kas nepieciešamas projekta mērķu sasniegšanai. Lietojumprogrammatūras iegāde vai izstrāde. Finansējums pamatdarbībai nepieciešamo lietojumprogrammu iegādei, ieviešanai vai izstrādei (izņemot biroja programmatūru). Lietojumprogrammatūras izstrādes gadījumā pieteikuma iesniedzējam jāpatur intelektuālā īpašuma īpašumtiesības. Personāla izmaksas.</p>	<p>Atbalstāmās darbības: Attīstīt personālu, ieskaitot darbinieku talantu attīstīšanu, Attīstīt procesus, Attīstīt pārdošanas un mārketinga aktivitātes, Izstrādāt jaunu vai esošu produktu / pakalpojumu, Iegādāties iekārtas, kas nepieciešamas jauna produkta ražošanai (līdz 200 000 EUR). Darbības, kas netiek atbalstītas: nav definētas</p>

⁵¹³ StartUp grant, <https://www.eas.ee/teenus/starditoetus-eng-2/?lang=en>

⁵¹⁴ Innovation vouchers, <https://www.eas.ee/teenus/innovation-voucher/?lang=en>

⁵¹⁵ Enterprise development programme, <https://www.eas.ee/teenus/enterprise-development-programme-2-2/?lang=en>

	apmācība, tālākizglītība un citi līdzīgi kursi vai mācību braucieni; Biznesa modeļa izstrāde, tajā izdarot grozījumus vai papildinājumus.	Darbaspēka izmaksas, kas rodas no darba līgumiem; ne vairāk kā 50% no piešķirtās summas. Darbības, kas netiek atbalstītas: nav definētas	
--	--	--	--

Salīdzinot inovāciju vaučera atbalsta programmu Latvijā un Igaunijā esošās programmas, kopumā Igaunija inovāciju vaučera programmai ir novirzījusi 4 miljonus EUR, kamēr Latvija – 2,1 milj. EUR. Latvijā ir iespējams saņemt no 5 līdz 25 tūkstošiem EUR ar atbalsta intensitāti līdz 45%. Igaunijā finansējuma apmērs ir 4 000 EUR un atbalsta intensitāte ir 70 – 80%. Nolikuma apjoms, kas izskaidro kritērijus un kopumā informē par uzraudzības prasībām Latvijā, ir 68 lappušu apjomā, bet Igaunijas Inovāciju vaučera programmai - 15 lappuses. Igaunijas Inovāciju vaučeru programmas atbalstāmo darbību sarakstā lielākais uzsvars ir uz konsultācijām, kamēr Latvijas Inovāciju vaučeru programma fokusējas vairāk uz pētījumu izstrādi un jaunā produkta vai tehnoloģijas testēšanu (Ilustrācija 122).

Ilustrācija 122. Vaučeru salīdzinājums^{516 517}

Valsts atbalsta programma	Inovāciju vaučera atbalsta pakalpojumi Latvija	Inovāciju vaučers Igaunija
Finansējuma apjoms uz vienu JU	5000 - 25 000 EUR	4 000 EUR
Finansējuma kopējais apjoms	2 125 000 EUR	4 000 000 EUR
Finansējuma periods	līdz 2022. g.	2014 - 2020
Atbalsta intensitāte	45-85%	80%
Atbalsta saņemšanas periods	12 mēneši	Līdz 12 mēnešiem
Kopējais kritēriju skaits un nolikuma dokumentācijas apjoms	96 lpp ⁵¹⁸	15 lpp ⁵¹⁹
Vecums	nav prasību	Nav prasību
Apgrozījums	MVU	Nav prasību
Piesaistīto investīciju apjoms	nav prasību	Nav prasību
Nodokļu parādi	<150 EUR	Nedrīkst būt finansiālas grūtības

⁵¹⁶ Innovation vouchers, <https://www.eas.ee/teenus/innovation-voucher/?lang=en>, skatīts 18.01.2019

⁵¹⁷ Inovāciju vaučeru atbalsta pakalpojumi, <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/inovaciju-vauceru-atbalsta-pakalpojumi>, skatīts 18.01.2019

⁵¹⁸ LIAA, inovoāciju vaučera atbalsta nodrošināšanas kārtība, pieejams - <http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/04.01.2019.pdf>, skatīts (18.01.2019)

⁵¹⁹ Enterprise Estonia, Conditions and procedure of granting innovation and development voucher support, pieejams - https://www.eas.ee/wp-content/uploads/2016/07/Innovatsiooni-ja-arendusosaku-maarus_eng.pdf

Izmantošanas iespējas	<p>Atbalstāmās darbības:</p> <p>Tehniski ekonomiskā priekšizpēte; Rūpnieciskie pētījumi, kas nepieciešami jaunu produktu vai tehnoloģiju izstrādei; Eksperimentāla izstrāde, tai skaitā prototipu izgatavošana; Produkta rūpnieciskā dizaina izstrāde. Rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšana šādiem īpašuma tiesību objektiem: izgudrojumiem, dizainparaugiem, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijai. Jauna produkta vai tehnoloģijas testēšanas un sertificēšanas pakalpojumi; Augsti kvalificētu darbinieku piesaiste Darbības, kas netiek atbalstītas: nav definētas</p>	<p>Atbalstāmās darbības:</p> <p>Konsultācijas par produktu vai pakalpojumu izstrādi; Konsultācijas par ražošanu vai tehnoloģiju; Produktu testu un rūpniecisko eksperimentu veikšana; Īstenojamības un izmaksu, un ieguvumu izpēte; Juridiskās aizsardzības konsultācijas, testi un reģistrācija attiecībā uz patentiem, lietderības modeļiem vai rūpniecisko dizainu; Konsultācijas metroloģijas, standartizācijas un sertifikācijas jomā; Tehnoloģisko risinājumu izstrāde un ieviešana. Darbības, kas netiek atbalstītas: Formālā izglītība vai kvalifikācijas celšana, t.sk. profesionālā apmācība, lietišķā augstākā izglītība, universitātes studijas (bakalaura, maģistra, doktora un pēcdoktorantūras līmenī), profesionālā apmācība, tālākizglītība un citi līdzīgi kursi vai mācību braucieni; Biznesa modeļa izstrāde, tajā izdarot grozījumus vai papildinājumus.</p>
------------------------------	--	---

Latvijas Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma programma var tikt salīdzināta ar Jaunuzņēmumu grantu Igaunijā, kur Latvijas finansējums ir vien 1,6 milj. EUR, kamēr Igaunija tam ir atvēlējusi 8,1 milj. EUR. Igaunijas atbalstāmās darbības ietver pamatlīdzekļu iegādi, mārketinga izmaksas, programmatūras iegādi un izstrādi, personāla izmaksas, toties Latvijas programmas sniedz atbalstu fiksētā maksājuma veikšanai, iedzīvotāju ienākuma nodokļa atlaidi, kā arī u augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistei.

Ilustrācija 123. Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma programmas Latvijā salīdzinājums ar Jaunuzņēmumu grantu Igaunijā

Valsts atbalsta programma	Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma programmas Latvijā	Jaunuzņēmumu grants Igaunija
Finansējuma apjoms uz vienu JU	de minimis	15 000 EUR
Finansējuma kopējais apjoms	1 604 000 EUR (augsti kvalificēta darbaspēka piesaistei)	8 100 000 EUR
Finansējuma periods	likums stājās spēkā 2017. gada 1. janvārī	2014 - 2020
Atbalsta intensitāte	45%	80%
Atbalsta saņemšanas periods	12 mēneši vai 24 mēneši (ja saņemtas investīcijas 150 000 < EUR)	45 kalendārās dienas
Kopējais kritēriju skaits un nolikuma dokumentācijas apjoms	10 lpp likums ⁵²⁰ un 97 lpp kārtība likuma administrēšanai ⁵²¹	14 lpp
Vecums	< 5 gadi	Nav prasību
Apgrozījums	<2 gadiem <200 000 EUR <5 gados < 5 000 000 EUR	Ieņēmumi līdz trešā gada beigām ir vismaz EUR 80 000
Piesaistīto investīciju apjoms	30 000 EUR < no kvalificēta riska investora)	Uzņēmums iepriekš nav saņēmis uzņēmējdarbības uzsākšanas un/vai izaugsmes atbalstu no EAS
Nodokļu parādi	<150 EUR	Nav prasību

⁵²⁰ Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums, pieejams -<https://likumi.lv/ta/id/287272-jaunuznemumu-darbibas-atbalsta-likums>

⁵²¹ LIAA, kārtība, kādā Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra veic jaunuzņēmumu atbalsta programmu administrējošās iestādes pienākumus,

http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/kartiba_kada_liaa_veic_jaunuznemumu_atbalsta_programmu_administresosas_.pdf

<p>Izmantošanas iespējas</p>	<p>Atbalstītās darbības: Atbalsta programma augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistei: maksimālā atbalsta intensitāte – 45%; kopējais pieejamais finansējums ir EUR 1 603 665, ko veido Eiropas Reģionālā attīstības fonda finansējums un valsts budžeta līdzekļi. Atbalsta programma fiksētā maksājuma veikšanai: atbalsts tiek sniegts saskaņā ar Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma 6. pantu; valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu fiksētais ikmēneša maksājums. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atlaide - atbalsts tiek sniegts saskaņā ar Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma 8. pantu; darba ņēmējs, par kuru veikts fiksētais maksājums, ir tiesīgs nemaksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli; Darbības, kas netiek atbalstītas: nav definētas</p>	<p>Atbalstītās darbības: Pamatlīdzekļu iegāde. Viena objekta vērtībai jābūt vismaz EUR 100, un tā kalpošanas laikam jābūt vismaz 3 gadiem. Pārdevējam jābūt juridiskai personai, kuras darbības joma pagājušajā gadā ir pārdošana. Transportēšana, konstruēšana un uzstādīšana. Mārketinga, lai veiktu mārketinga aktivitātes, kas nepieciešamas projekta mērķu sasniegšanai. Pakalpojuma pārdevējam jābūt juridiskai personai, kuras darbības vieta pēdējā gada laikā ir bijusi cenu piedāvājumā minēto pakalpojumu pārdošana. Lietojumprogrammatūras iegāde vai izstrāde. Finansējums pamatdarbībai nepieciešamo lietojumprogrammu iegādei, ieviešanai vai izstrādei (izņemot biroja programmatūru). Lietojumprogrammatūras izstrādes gadījumā pieteikuma iesniedzējam jāpatur intelektuālā īpašuma īpašumtiesības. Pakalpojuma pārdevējam jābūt juridiskai personai, kuras darbības joma pagājušajā gadā ir bijusi cenu piedāvājumā minēto pakalpojumu pārdošana. Personāla izmaksas. Darbaspēka izmaksas, kas rodas no darba līgumiem; ne vairāk kā 50% no piešķirtās summas Darbības, kas netiek atbalstītas: nav definētas</p>
-------------------------------------	---	--

4.1.9 Jaunuzņēmumu vadošās nozares

Igaunija norāda, ka trīs vadošās industrijas ir Saas, finanšu tehnoloģija, kartēšanas pakalpojumi. Tāpat nozīmīgs segments ir arī inženierija un tehnoloģija, un elektronika⁵²². Vadošie un zināmākie vārdi ir Skype, Pipedrive, Teleport, Skeleton Technologies un Startship Technologies, kas ir nozīmīgākie jaunuzņēmumi, kuri nodrošina arī galveno investīciju apjomu. Visbiežāk jaunuzņēmumu statusu ir saņēmuši uzņēmumi, kas strādā finanšu tehnoloģiju, Saas, medicīnas tehnoloģiju, patēriņa preču, izglītības tehnoloģiju un lauksaimniecības un enerģētikas risinājumu jomā. Savukārt veiksmīgākie uzņēmumi ir tieši Saas un finanšu tehnoloģiju uzņēmumi, un no jaunajām un veiksmīgākajām vertikālēm tiek minēti enerģētikas, izglītības tehnoloģiju un lauksaimniecības sektors⁵²³.

Lietuvā industrijas fokuss ir mainījies no spēļu tehnoloģijām uz finanšu tehnoloģijām, un Lietuva norāda, ka IT tehnoloģiju darbaspēks nav specializējies, kā arī salīdzinājumā ar Eiropas Savienības līmeni to cena ir visnotaļ maza⁵²⁴. No Lietuvā nodarbinātajiem 1,5 miljoniem cilvēku 26 tūkstoši ir IT speciālisti, kas tiek nodarbināti 2380 augsto tehnoloģiju uzņēmumos. 2018. gada sākumā Lietuvā bija 316 jaunuzņēmumi, kuri nodarbināja 1560 darbiniekus, un gada laikā gan jaunuzņēmumu skaits, gan darbinieku skaits pieauga par attiecīgi 15,8% un 13,9%⁵²⁵.

⁵²² Startupestonia, jaunuzņēmumu uzsācēju vīzas divu gadu jubileja, <https://www.startupestonia.ee/blog/two-year-anniversary-of-the-estonian-startup-visa>

⁵²³ Startupestonia, jaunuzņēmumu uzsācēju vīzas divu gadu jubileja, <https://www.startupestonia.ee/blog/two-year-anniversary-of-the-estonian-startup-visa>

⁵²⁴ Technical, JĀ, Lietuva varētu būt vidēja izmēra inovāciju klasteris, kas tiek meklēts, <https://technical.ly/2018/02/02/lithuania-vilnius-innovation-tech-startup-cluster/>

⁵²⁵ Technical, JĀ, Lietuva varētu būt vidēja izmēra inovāciju klasteris, kas tiek meklēts, <https://technical.ly/2018/02/02/lithuania-vilnius-innovation-tech-startup-cluster/>

Ilustrācija 124. Baltijas jaunuzņēmumu vadošās nozares

	Latvija	Lietuva	Igaunija ⁵²⁶
Valstu top nozares	Blokķēdes	Finanšu tehnoloģijas	Finanšu tehnoloģijas
	Finanšu tehnoloģijas	Blokķēdes	Saas
	Zinātnes tehnoloģiju komercializācija	Spēļu tehnoloģijas	Lauksaimniecības tehnoloģijas
			Patēriņa preces
Nozīmīgākie jaunuzņēmumu nosaukumi	Bitfury	Oberlo (exit)	Skype
	Mintos	TrackDuck (exit)	Pipedrive
	AnatomyNext	Trafi (investīciju apmērs – 5,9 miljoni EUR) ⁵²⁷	Teleport
	Playgineering	TransferGO (investīciju apmērs - 5,9 miljoni EUR) ⁵²⁸	Skeleton Technologies
	Pritify		Startship Technologies
2 lielākie darījumi (milj. EUR):	106,2 – Bitfury (blokkēdes)	110,0 - CityBee	237,8 - Transferwise
	27,2 – Creamfinance (finanšu tehnoloģijas)	49,7 - Vinted	152,0 - Taxify

Finanšu tehnoloģiju jomu Baltijas valstīs pārstāv Lietuvas uzņēmumi Transfergo, Monetha, Latvijas uzņēmumi Nordigen, Mintos, kā arī Igaunijas jaunuzņēmumi Insly, Investly, Estate Guru Veriff un Paytiptop.⁵²⁹ Līderi investīciju piesaistē ir Transfergo, kas ir piesaistījis investīcijas 20,6 miljonu USD apjomā, kas nodrošina naudas pārvedumus Eiropā, piedāvājot tos veikt 30 minūšu laikā. Mintos platforma, kas savieno kredītņēmējus ar potenciālajiem aizdevējiem, nodrošinot alternatīvu aizņēmumu veidu bankām u.c.

Saas - lietojumprogrammu attīstība un uzturēšana - ir visās trijās Baltijas valstīs pārstāvēts segments, kurā no Latvijas vadošajiem spēlētājiem jāmin Printify, Cenos, Hala, Playgineering, Printful. Lietuvā jāmin Wellparko, kamēr Igauniju pārstāv Dashbird, Alphablues, Sayat, Rebelroom, Fractory. Te jāmin Igaunijā dibinātais Alphablues, kas ir mākslīgā intelekta jaunuzņēmums, kurš palīdz automatizēt korporācijām viņu saziņu ar klientiem, piedāvājot izstrādāt virtuālos asistentus, un, kas zīmīgi, tiek pašfinansēts.

Trešā industrija, kurā Baltijas valstīs ir nozīmīgi spēlētāji, ir aparāttehnoloģijas.⁵³⁰ Te no Latvijas jaunuzņēmumiem jāmin Sonarworks, Aeronex, Castprint un Lietuvas jaunuzņēmumi 3DSolar panel, Triumph Health un Igaunijas jaunuzņēmums Smertvent. Latvijas jaunuzņēmums Castprint piedāvā 3D tehnoloģiju printēšanas pakalpojumus medicīnas sabiedrībām un slimnīcām, nodrošinot pilnu pakalpojumu klāstu, lai iestādēm, ko tās apkalpo, nebūtu jāinvestē aparatūrā.

Blokķēdes industrija ir viena no vadošajām kā Lietuvā, tā arī Latvijā, kuru pārstāv jaunuzņēmumi Bitdegree & Wepower un Noia Network Lietuvā un Change Bank Igaunijā. Lietuva ir viena no pirmajām valstīm pasaulē,

⁵²⁶ Startupestonia, jaunuzņēmumu uzsācēju vīzas divu gadu jubileja, <https://www.startupestonia.ee/blog/two-year-anniversary-of-the-estonian-startup-visa>

⁵²⁷ https://www5.jetro.go.jp/newsletter/pow/2018/lithuania_startup.pdf

⁵²⁸ https://www5.jetro.go.jp/newsletter/pow/2018/lithuania_startup.pdf

⁵²⁹ Baltic StartUp Report, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁵³⁰ Baltic StartUp report, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

kas nodrošina juridiskās vadlīnijas blokķēžu uzņēmumiem, tādējādi palielinot sabiedrības uzticību kriptovalūtām un finansējumam ar kriptovalūtām⁵³¹.

Latvijā zinātnes tehnoloģiju uzņēmumi ir viena no vadošajām industrijām tādās apakšnozarēs kā medicīnas tehnoloģijas, klimata tehnoloģijas, lauksaimniecība. Kā nozīmīgākie jaunuzņēmumi ir Anatomy Next, jaunuzņēmums Alina, kas piedāvā uzlabot krāsas un citu sedzošo materiālu noturību, izvairoties no toksiskiem ķīmiskiem savienojumiem un smagajiem metāliem.⁵³²

Finanšu tehnoloģija

Finanšu tehnoloģiju nozare veido ievērojamu daļu no Baltijas jaunuzņēmumu ekosistēmas, tomēr Lietuva izceļas ar pastiprinātu atbalstu šai nozarei. 2018. gadā pēc izsniegto elektroniskās naudas iestāžu licenču skaita Lietuva bija otrajā vietā Eiropā (to apsteidz tikai Lielbritānija)⁵³³, un Lietuvu kā Eiropas mēroga licences saņemšanas vietu izvēlējušies tādi globāli uzņēmumi kā Revolut⁵³⁴ un Google Payment⁵³⁵. Lietuvā 2018. gadā finanšu tehnoloģiju nozarē uzņēmumu skaits sasniedza 170 ar aptuveni 2600 nodarbināto (Ilustrācija 125)⁵³⁶.

Vēsturiski ievērojama nozīme finanšu tehnoloģiju klastera attīstībai Lietuvā bijusi Lielbritānijas Barclays bankai. 2009. gadā tika atvērta Barclays Group Operations Centre, kur nodarbināto skaits 2018. gadā sasniedza 1150 cilvēku, kas apkalpo Barclays globālās IT sistēmas⁵³⁷, tādējādi potenciāli veicinot zināšanu pārnesi uz Lietuvas finanšu tehnoloģiju nozares jaunuzņēmumu ekosistēmu. Turklāt 2016. gadā Barclays banka Viļņā atvēra inovāciju centru un koprades telpu Rise Vilnius⁵³⁸. Starp citiem nozares inovāciju veicinošiem ekosistēmas dalībniekiem var minēt Sapiegos, SEB Inovāciju centru, Blockchain Centre, Fintech Hub LT un Fintech Lithuania asociāciju⁵³⁹.

⁵³¹ Baltic StartUp report https://startupwiseguys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁵³² Baltic StartUp report https://startupwiseguys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁵³³ Fintech bonanza luring foreign cash, <https://finance.yahoo.com/news/fintech-bonanza-luring-foreign-cash-050000888.html>

⁵³⁴ Revolut granted specialised bank and electronic money institution licences, <https://www.lb.lt/en/news/revolut-granted-specialised-bank-and-electronic-money-institution-licences>

⁵³⁵ Google granted an electronic money institution licence in Lithuania, <https://www.lb.lt/en/news/google-granted-an-electronic-money-institution-licence-in-lithuania>

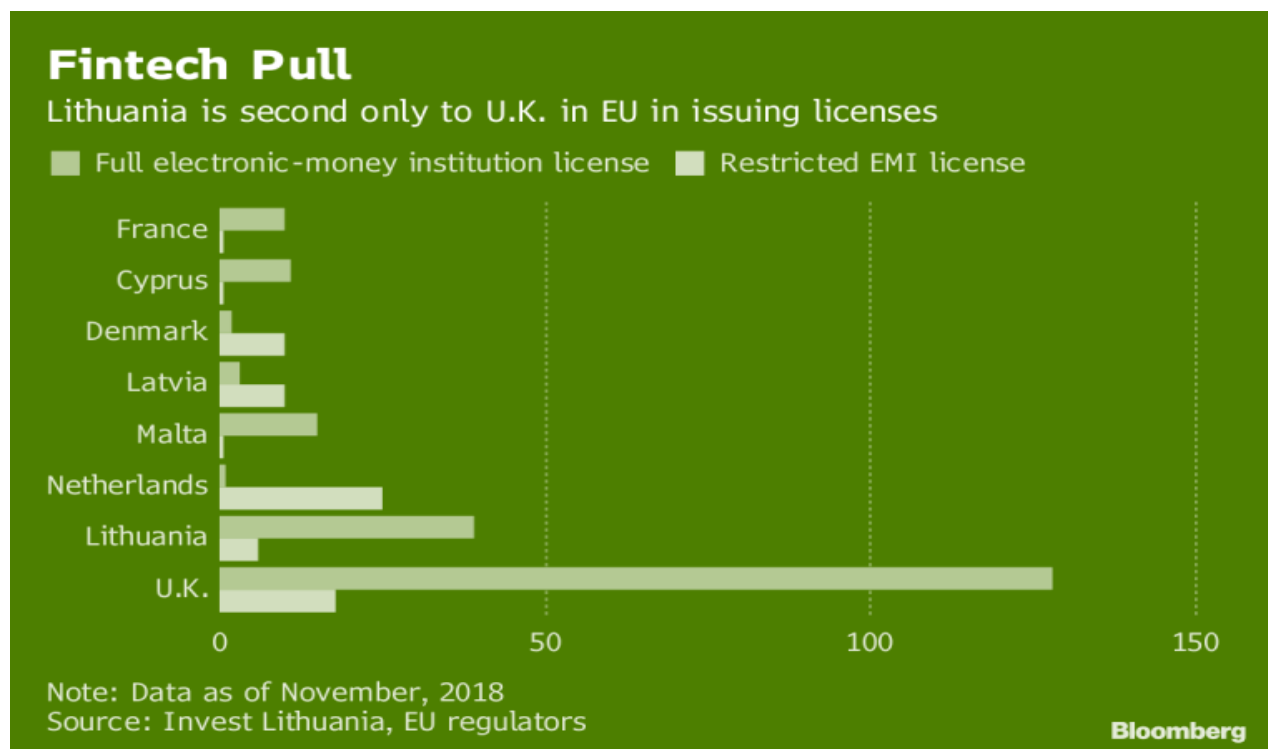
⁵³⁶ Lithuania's fintech results in 2018 rising potential and world known market players, <https://www.lb.lt/en/news/lithuania-s-fintech-results-in-2018-rising-potential-and-world-known-market-players>

⁵³⁷ Talent tops Lithuania's impressive list of assets, <https://emerging-europe.com/intelligence/talent-tops-lithuanias-impressive-list-of-assets/>

⁵³⁸ Viļņā atklāts jauns FinTech StartUp centrs Rise Vilnius <http://www.labsoflatvia.com/lv/zinas/vilna-tiks-atklats-jauns-fintech-startapu-centrs-rise-vilnius>

⁵³⁹ The FinTech Landscape in Lithuania Report 2018, <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/2019/01/The-Fintech-Landscape-in-Lithuania-Report-2018.pdf>

Ilustrācija 125. Elektroniskās naudas iestāžu licenču skaits Eiropā

Jāņem vērā, ka arī Latvijā ir vairākas ar finanšu tehnoloģijām saistītas privātā sektora iniciatīvas, kas veicina inovācijas nozarē, piesaistot ārvalstu un vietējos ekspertus dalīties savā pieredzē, piemēram:

- Swedbank koprades telpa DoBe, kur tiek rīkoti dažādi ar finanšu tehnoloģijām saistīti publiski pasākumi un kur strādā Startup Wise Guys akcelerācijas programmā uzņemtie jaunuzņēmumi;
- SEB Inovāciju centrs, kurā plašākai publikai pieejami izglītošanās un tīklošanās pasākumi, tai skaitā par finanšu tehnoloģiju tēmām, kā arī hakatons.
- Finance Latvia asociācijas rīkoti pasākumi, kā Baltijas līmeņa seminārs par blokķēdes tehnoloģijas nākotni finanšu sektorā un klientu neklātienas identifikāciju⁵⁴⁰.

Tāpat kā Lietuvā, arī Latvijā darbojas starptautiski uzņēmumi finanšu nozarē, kas veicina zināšanu pārnesi. Piemēram, SEB Global Services centrā Latvijā ir vairāk nekā 500 nodarbināto⁵⁴¹. Tomēr bez privātā sektora iniciatīvām un globāliem servisa centriem būtu nepieciešams proaktīvāks politikas veidotāju atbalsts, lai veicinātu finanšu tehnoloģiju nozares attīstību, kā tas tiek darīts Lietuvā.

Lai gan Latvija bija viena no pirmajām valstīm Eiropā, kur finanšu sektora regulators (FKTK) ieviesa Inovāciju smilškastī⁵⁴² (vēlāk pārsaucot to par Inovāciju centru saskaņā ar faktiskajām funkcijām), nozares izaugsme Latvijā nav notikusi tik strauji kā kaimiņvalstī, kas varētu būt izskaidrojams ar vairākiem faktoriem:

- Kamēr Latvijas FKTK Inovāciju centram ir konsultatīva loma, Lietuvas regulatora Inovāciju centrā finanšu tehnoloģiju jaunuzņēmumiem ir iespēja testēt risinājumus ar reāliem lietotājiem⁵⁴³, kas 2018. gada nogalē bija iespējams tikai piecās Eiropas Savienības dalībvalstīs⁵⁴⁴.

⁵⁴⁰ Prezentācija Asociācijas padomei 2018. 3. oktobris, <https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2018/10/Prezenta%CC%84cija-Asocia%CC%84cijas-padomei-2018.-g.-3.-oktobri%CC%84.pdf>

⁵⁴¹ Finance in Latvia, <https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2018/09/Finance-in-Latvia-1-.pdf>

⁵⁴² FKTK izveidojusi virtuālo vidi inovāciju smilškastī, <http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/pazinojumi-masu-informacijas-l/2017/6740-fktk-izveidojusi-virtualo-vidi-inovaciju-smilskaste.html>

⁵⁴³ Lithuania's financial regulator launches its regulatory sandbox, <https://www.lb.lt/en/news/lithuania-s-financial-regulator-launches-its-regulatory-sandbox>

⁵⁴⁴ Finanšu tehnoloģiju Inovāciju centri un Inovāciju smilškastī Eiropas Savienībā. Lietuvas piemērs – 16.lpp.

https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/jc_2018_74_joint_report_on_regulatory_sandboxes_and_innovation_hubs.pdf

- Lietuvas Banka izstrādājusi speciālu Jaunpienācēju programmu⁵⁴⁵, kas sola "nekādas regulatora sankcijas pirmā darbības gada laikā"⁵⁴⁶, lai iedrošinātu finanšu tehnoloģiju jaunpienācējus.
- 2018. gadā Lietuvas Banka ieviesa e-licencēšanas rīku, kas ļauj finanšu tehnoloģiju uzņēmumiem attālināti pieteikties nepieciešamajai licencei ātrākā, ērtākā un lētākā veidā⁵⁴⁷.
- Lietuvas regulators izceļas ar starptautiskāku redzējumu un ir pirmais no Eirozonas regulatoriem, kas pievienojies globālajam finanšu inovāciju tīklam (*Global Financial Innovation Network*), kur pārstāvētas tādas valstis kā Lielbritānija, Austrālija, Singapūra un citas⁵⁴⁸, tādējādi dodot iespēju Lietuvas finanšu tehnoloģiju jaunuzņēmumiem ātrāk izplesties un attīstīties globālā mērogā.

Lai gan *European Banking Authority* (EBA) kā vienu no savām prioritātēm noteikusi nodrošināt vienlīdzīgu regulējumu starp dalībvalstīm, lai izvairītos no regulāciju arbitrāžas⁵⁴⁹, Lietuvas regulatoram ir izdevies piesaistīt Eiropas mediju uzmanību kā finanšu tehnoloģiju nozares jaunuzņēmumiem draudzīgāko Eirozonas dalībvalsti⁵⁵⁰. Lai sasniegtu šādu starptautisku atzinību, kas vairo inovācijas nozarē, politikas veidotājiem jāizstrādā finanšu tehnoloģiju nozares jaunuzņēmumiem piemērotākie attālinātie licencēšanas rīki, kā arī jānodrošina starptautiskām organizācijām labvēlīgāki apstākļi inovāciju centru un globālo biznesa pakalpojumu centru izveidei Latvijā.

Blokķēdes

Informācijas un komunikāciju nozare ir viena no visstraujāk augošajām nozarēm. IKT nozares industrijas un pakalpojumi, kas attīstās visātrāk, ir mākslīgais intelekts, virtuālā un paplašinātā realitāte, programmatūra kā pakalpojums, digitālās tehnoloģiju platformas, blokķēdes, lielle dati un tumšo datu analīze, un mākslīgais intelekts. Latvijā šādus pakalpojumus piedāvā 62% jaunuzņēmumu, no kuriem visvairāk tiek piedāvāta digitālo tehnoloģiju platformu izstrāde, programmatūra kā pakalpojums un blokķēdes risinājumi (Ilustrācija 126). Zināmākie šo nozaru uzņēmumi Latvijā ir PayBis, BitFury. Igaunijā tie ir Transferwise, Taxify, Pipedrive, savukārt Lietuvā - Vinted, GetJar un yPlan. Šīs nozares un industriju attīstībai ļoti svarīgs ir skaidrs regulējums, vienkārša un ērta pieejamība, kā arī nepieciešamās infrastruktūras nodrošināšana.

⁵⁴⁵ Newcomer programme <https://www.lb.lt/en/newcomer-programme>

⁵⁴⁶ World Europe, <https://www.bbc.com/news/world-europe-46670752>

⁵⁴⁷ Lithuania on the move in FinTech claims report, <https://blocktribune.com/lithuania-on-the-move-in-fintech-claims-report/>

⁵⁴⁸ Global sandbox opportunity to test innovative products and services worldwide, <https://www.lb.lt/en/news/global-sandbox-opportunity-to-test-innovative-products-and-services-worldwide>

⁵⁴⁹ Vacancy notice policy expert on secondment, <https://eba.europa.eu/documents/10180/2551742/PRSP+RBM+SEC+01+2019+-+Policy+Expert.pdf>

⁵⁵⁰ Lithuania charts benefits of FinTech deregulation, <https://www.finextra.com/newsarticle/33301/lithuania-charts-benefits-of-fintech-deregulation>

Ilustrācija 126. IKT Nozares attīstības tendences⁵⁵¹

Pateicoties attīstītajai finanšu tehnoloģiju jomai, Lietuvā arī kriptovalūtu uzņēmumiem ir izstrādātas skaidras vadlīnijas un likumdošana, kas ir jāievēro, veidojot uzņēmumu, kurš nodarbojas ar kriptovalūtām, piesaistot investīcijas jaunas kriptovalūtas radīšanai un darījumiem ar tām. Lietuvas finanšu ministrs ir atzinis, ka riski kriptovalūtas un finanšu jomā pastāv, tomēr valsts nedrīkst ignorēt esošās tehnoloģiju tendences, bet, tieši otrādi, tai kā mazai ekonomikai jābūt atvērtai un jāizmanto tās savā labā. Tāpēc Lietuva bija viena no pirmajām valstīm pasaulē, kas izstrādāja skaidru un visiem saprotamu tiesisko regulējumu projektiem, kas saistīti ar sākotnējās monētas piedāvājumiem. Jomas, kas attiecas uz šiem projektiem, ir 1) finansējuma piesaistes regulējums (darījumi ar kriptovalūtām), 2) nodokļu nomaksa no kriptovalūtu darījumiem, 3) kriptovalūtas darījumu atspoguļojums grāmatvedībā un 4) noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas regulējums⁵⁵².

Lietuvā kriptovalūtu uzņēmumiem, kas vēlas veikt darījumus ar virtuālajām valūtām, ir jāiegūst elektroniskās naudas iestādes licence. Parastajai elektroniskās naudas iestādes licences iegūšanai uzņēmuma kapitālā jābūt ieguldītiem 350 tūkstošiem EUR, taču, lai piesaistītu jaunus uzņēmējus, Lietuvā tika noteikts regulējums, ka uzņēmējs var saņemt ierobežotu licenci, kuras iegūšanai pamatkapitālā nav nepieciešama šāda summa, ar nosacījumu, ka apgrozījums ar virtuālajām valūtām mēnesī nedrīkst pārsniegt 900 tūkstošus EUR, bet gadā – 10,8 miljonus EUR. Turklāt visas elektroniskās naudas iestādes ir Lietuvas Centrālās Bankas pārraudzībā, un licences iegūšana ir ātra un vienkārša, jo katram uzņēmumam tiek norīkots individuāls

⁵⁵¹ Certus, IKT nozare: Izrāviena scenārijs, 2017.gada oktobris, pieejams - http://certusdomnica.lv/wp-content/uploads/2017/10/web_CertusZinojums_2017_1dala_Latvija2022-2.pdf

⁵⁵² ICO Guideline Lithuania, <https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/ICO%20Guidelines%20Lithuania.pdf>

konsultants juridisko formalitāšu veikšanai ⁵⁵³. Par Lietuvas likumdošanas konkurētspēju liecina piesaistītais investīciju apjoms sākotnējam naudas piedāvājumam - 600 milj EUR

Savukārt Latvijā elektroniskās naudas iestādes licence nav nepieciešama nelielam darījumu apjomam, taču kopējais apgrozījums nevar pārsniegt 2 milj EUR. Likumdošanā ir arī paskaidrots regulējums par nodokļu nomaksu, taču nav skaidrs šo darījumu atspoguļojums grāmatvedībā. Likumdošanas nepilnības arī liecina par zemu piesaistīto investīciju apmēru.

Arī Igaunijā uzņēmumiem ir nepieciešama licence, taču Igaunijā tā ir speciāla licence darījumiem ar kriptovalūtām⁵⁵⁴, tomēr tas nav galvenais priekšnosacījums kriptovalūtām piesaistītajām investīcijām. Igaunijas likumdošana ir draudzīga ne tikai kriptovalūtu uzņēmējiem, bet visiem uzņēmumiem, jo ir izveidota skaidra un saprotama nodokļu politika, par ko arī liecina starptautiskais nodokļu konkurētspējas salīdzinājums, kurā Igaunija ierindojās augstajā 1. vietā. ⁵⁵⁵ Pateicoties zemajam un viegli saprotamajam nodokļu slogam, Igaunijā daudzi ārvalstu uzņēmumi realizē savus investīciju piesaistes projektus tur, jo skaidri zina, cik daudz būs jānomaksā nodokļos.

4.1.10 IT nozare un darbinieku pieejamība

2018. gada pirmajā ceturksnī Baltijā bija vairāk nekā 65 000 programmētāju, Latvijā – 17 351 (25% no kopējā IKT darbinieku skaita Baltijā), Lietuvā - 29 347 (42%), kamēr Igaunijā bija 20 000 IKT sektorā nodarbināto vai darbu meklējošo ekspertu (29%). Ziemeļvalstīs salīdzinājumam iespējams identificēt 433 171 darbinieku.⁵⁵⁶ Jāpiemin arī, ka no Baltijas valstīm Latvija ir piedzīvojusi visstraujāko nodarbinātības kāpumu nozarē.

Ilustrācija 127. IKT nozares darbinieku pieejamība 2016. un 2017. gadā

	Latvija ^{557, 558, 559}		Lietuva ^{560, 561, 562}		Igaunija ^{563, 564}	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017 ⁵⁶⁵
IKT sektorā nodarbināto skaits, % no kopējā nodarbināto skaita	3,6	4,2	2,3	-	3,6	-
IKT sektorā nodarbināto izmaksas (algas un sociālās apdrošināšanas izmaksas), miljonos EUR	542	-	629	-	566	-
Stundas bruto algas likmes izmaksas (NACE klasifikācija J), EUR	13,8	14,6	13,1	14,6	18,9	20,9
Vidējā bruto mēneša algas likme IKT	1364	1477	1355	1508	1900	2094

⁵⁵³ Authorization of electronic money institutions, <https://www.lb.lt/en/authorisation-of-electronic-money-institutions>

⁵⁵⁴ Estonia to tighten rules for licensed crypto companies, <https://news.bitcoin.com/estonia-to-tighten-rules-for-licensed-crypto-companies/>

⁵⁵⁵ International Tax Competitiveness Index Foundation, https://files.taxfoundation.org/20190213134207/ITCI_2018.pdf

⁵⁵⁶ StartUp Wise guys, https://startupwisequys.com/wp-content/uploads/2018/11/BalticStartupReport_2017-2018_SWG_EITDigital.pdf

⁵⁵⁷ Central Statistical Bureau of Latvia, https://www.csb.gov.lv/sites/default/files/publication/2017-12/Nr%2033%20Informācijas%20un%20komunikācijas%20tehnologiju%20lietosana%20un%20e-komercija%20uznemumos%202017%20%2817_00%29%20LV.pdf

⁵⁵⁸ Central Statistical Bureau of Latvia, <http://data.csb.gov.lv/>

⁵⁵⁹ Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/LC_LCI_LEV

⁵⁶⁰ Statistics Lithuania, Eurostat, <https://ivpk.lrv.lt/uploads/ivpk/documents/files/Naujienuos/IT%20Lietuvoje%202017.pdf>

⁵⁶¹ Statistics Lithuania, Eurostat, <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>

⁵⁶² Statistics Lithuania, Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/LC_LCI_LEV

⁵⁶³ Statistics Estonia, Eurostat, <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile1.asp>

⁵⁶⁴ Statistics Estonia, Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/LC_LCI_LEV

⁵⁶⁵ Startupestonia, jaunuzņēmumu uzsācēju vīzas divu gadu jubileja, <https://www.startupestonia.ee/blog/two-year-anniversary-of-the-estonian-startup-visa>

sektorā (NACE J), EUR						
Vidējā neto mēneša algas likme IKT sektorā (NACE J), EUR	1005	1080	1035,4	1155,2	1507	1657
Darba vietu vakances vidēji gadā IKT sektorā (NACE J)	557	670	678	778	646	582
Darba vietu vakances vidēji gadā IKT sektorā (NACE J) attiecībā pret kopējo pieejamo vakancu skaitu, %	1,9	2	2,4	2,6	3,3	2,9

Salīdzinot vidējo algu apmēru Baltijas valstīs, vidējā bruto mēneša alga IKT sektorā Latvijā 2017. gadā bija 1 477 EUR - zemākā starp Baltijas valstīm IKT speciālistiem, taču redzams, ka algas līmenis bija tuvu Lietuvas rādītājam. Lietuvā IKT nozarē vidējā bruto mēneša alga 2017. gadā bija 1 508 EUR. 2017. gadā Lietuvā vidējā bruto mēneša alga nozarē bija par 72,1% augstāka nekā vidējā alga ekonomikā kopumā. Savukārt Latvijā tajā pašā laikā vidējā bruto mēneša alga IKT nozarē bija par 59,5% augstāka nekā vidējā alga Latvijas ekonomikā kopumā. No tā var secināt, ka Lietuvā vērojama krasāka atšķirība starp IKT sektora un citu sektoru algu līmeņiem.

Ievērojami priekšā pārējām divām Baltijas valstīm IKT sektora algu līmeņa kontekstā atrodas Igaunija, kur 2017. gadā IKT nozares vidējā bruto mēneša alga sasniedza 2 094 EUR. Pēdējo 4 gadu laikā Igaunijā sektors ir radījis ikgadēju vidējo darbaspēka pieaugumu 7,0% apmērā un apgrozījuma pieaugumu 8,8% apmērā. Igaunijā ir arī ievērojami augstāka minimālā alga un vispārēji augstāks ienākumu līmenis visos ekonomikas sektoros, kā arī lielāks investīciju līmenis. Tāpat tur novērojams augstāks apgrozījuma līmenis uz vienu IKT nozarē nodarbināto darbinieku.

Igaunijā bruto mēnešalga IKT sektorā bija par 71,5% augstāka nekā vidējais algas līmenis kopējā ekonomikā, kas ir līdzīgs rādītājs Lietuvas IKT sektorā nodarbināto algas proporcionālajai attiecībai ar vidējo algas līmeni valstī. Igaunijā jaunus darbiniekus pieņem tādos uzņēmumos kā Nortal, Playtech, Helmes, Santa Monica Networks, Fujitsu, Zeroturnaround, CGI, ByteLife Solutions, Proekspert, Datel. Darbaspēka pieprasījums Igaunijā līdz 2020. gadam pieaugs līdz 4450 IKT speciālistiem ar IKT sektoru tieši sasitītās nozarēs un ap 4000 IKT speciālistu nesaistītās nozarēs.⁵⁶⁶

2016. gadā Igaunijas IKT nozari veidoja 4 141 uzņēmums, kas nodarbināja 23 213 personas, un to apgrozījums sasniedza 3 713 000 EUR. IKT nozares nodarbinātības daļa no kopējās nodarbinātības Igaunijā ir lielākā no Baltijas valstīm pēdējā desmitgadē, tāpēc tās izaugsmes temps ir palēninājies. Pēdējo 5 gadu laikā IKT nozares nodarbinātības daļa ir palielinājusies no 3,3% līdz 3,6% 2016. gadā. Svarīgi minēt arī IKT sektora darbaspēka pieprasījumu - 2017. gadā darba vakancu īpatsvars nozarē ir pieaudzis pēdējo 6 gadu laikā no 1,8% līdz 2,9%

Lietuvā IKT sektorā strādājošie tiek nodarbināti starptautisko uzņēmumu pārstāvniecību birojās to pašu galveno iemeslu dēļ, kādi prevalē arī Latvijā: zemākas uzņēmuma izmaksas un cilvēku kapitāla pieejamības uztvere. Lietuvā šādi uzņēmumi ir Atea, NFQ Technologies, Ruptela, IBM, Visma, Tieto, DevBridge, Baltic Amadeus, Asecco. Centric atvērs jaunu biroju Viļņā, un tam būs nepieciešami 200 speciālisti 3 gadu laikā, kas radīs vēl augstāku darbaspēka pieprasījumu.⁵⁶⁷

2018. gadā Lietuvā 9 no 10 tehnoloģiju uzņēmumiem nodarbina mazāk nekā 10 darbiniekus. Ap 10 uzņēmumiem nodarbina vairāk nekā 250 darbiniekus⁵⁶⁸. No Lietuvā nodarbinātajiem 1,5 miljoniem cilvēku

⁵⁶⁶ Recruiting Information Technology Professionals in Estonia - Mapping Expectations and Opportunities, <https://www.etis.ee/Portal/Mentorships/Display/fda5fdfa-dd11-46d9-a727-3dbec3a1c3d6>

⁵⁶⁷ Good for business, http://www.baltic-course.com/eng/good_for_business/?doc=138666

⁵⁶⁸ Technical, JĀ, Lietuva varētu būt vidēja izmēra inovāciju klasteris, kas tiek meklēts, <https://technical.ly/2018/02/02/lithuania-vilnius-innovation-tech-startup-cluster/>

26 tūkstoši ir IT speciālisti. Skatot plašāku uzņēmumu loku, 2016. gadā Lietuvas IKT nozari veidoja 5 801 uzņēmums, kas nodarbināja 33 182 personas, un to apgrozījums sasniedza 3 289 miljonus EUR. Aplēses liecina, ka līdz 2020. gadam Lietuvas uzņēmumiem būs nepieciešami papildus 13 tūkstoši darbinieku IKT sektorā, kas radīs ievērojamu izaicinājumu, ņemot vērā, ka šobrīd IKT studentu skaits ir pārāk zems, lai apmierinātu šo pieprasījumu.⁵⁶⁹

Skatot Lietuvai raksturīgos 2017. gada rādītājus, var secināt, ka darba vakanču īpatsvars nozarē pēdējo 6 gadu laikā ir pieaudzis no 1,1% līdz 2,6% un IKT sektora nodarbinātības daļa no kopējā apmēra pēdējo 5 gadu laikā ir palielinājusies no 1,8% līdz 2,3%.

Latvijā savukārt ievērojams IKT darbinieku skaits tiek nodarbināts dalīto pakalpojumu centros, ko, līdzīgi kā Lietuvas gadījumā, starptautiski uzņēmumi ir izvēlējušies relatīvi zemāku izmaksu līmeņa un talantu pieejamības dēļ. Vadošie nozares uzņēmumi, kā, piemēram, Accenture, Atea, Tieto, C.T.CO, Exigen Services, Evolution Gaming, Datakom, Scandiweb, Visma, IdeaPort, Dynatech un citi, pastāvīgi pieņem darbā jaunus darbiniekus Latvijā. Ir aprēķināts, ka katru gadu Latvijas IKT sektoram ir nepieciešami 3 000 jaunu darbinieku, tikmēr IKT nozares absolventu skaits no rādītāja atpaliek.⁵⁷⁰

Latvijā pēdējo 4 gadu laikā sektorā novērots ikgadējs vidējais darbaspēka pieaugums 9,9% apmērā un apgrozījuma pieaugums 4,3% apmērā. 2017. gadā no kopējās nodarbinātības apmēra IKT sektorā strādājošā daļa pēdējo 6 gadu laikā ir palielinājusies no 2,5% līdz 4,2%. Tāpat 2017. gadā nozarē pieejamo darba vakanču īpatsvars piedzīvoja kāpumu kopējā darbavieta skaitā - pēdējo 6 gadu laikā tas pieaudzis no 1,7% līdz 2,0%. Tas norāda uz straujo IKT sektora lomas un darbaspēka pieprasījuma pieaugumu, sekojot arī globālajām tirgus tendencēm. 2016. gadā Latvijas IKT nozari veidoja 6 480 uzņēmumi, kuri nodarbināja 31 256 personas, un to apgrozījums sasniedza 3 473 miljonus EUR.

Salīdzinot ar pārējām Baltijas valstīm, Lietuvai ir lielākais IKT sektorā nodarbināto personu skaits, taču zemākais apgrozījums, ko iespējams saistīt ar to, ka Lietuvā ir bāzēti starptautisko uzņēmumu servisa centri, nevis uzņēmumu daļas, kas ģenerē biznesu un rada pievienoto vērtību industrijā. Savukārt, lai gan Igaunijai ir mazākais nozarē nodarbināto personu skaits, tās apgrozījums pārsniedz Latvijas un Lietuvas apgrozījumu. Pēdējo 4 gadu laikā nozarei ir bijis 3,5% augsts ikgadējais vidējais darbaspēka pieaugums un 1,7% apgrozījuma pieaugums. Lietuvas IKT sektoram piemīt zemākais apgrozījums un lielākais darbinieku skaits, kas kavē to pasludināt par pievilcīgāko tirgu no Baltijas valstīm. Attiecīgi izskatās, ka Lietuvai piemīt arī mazākais potenciāls jaunu uzņēmumu un tehnoloģiju ar pievienoto vērtību radīšanā. Neskatoties uz to, Lietuvai ir daži pievilcīgi faktori, kā, piemēram, straujš brīvo darba vietu skaita pieaugums un, līdzīgi Igaunijai, arī vidējais gada algu pieauguma temps nozarē. Neatbildēts paliek jautājums par šo faktoru segumu un ietekmi tālākai ekonomikas attīstībai.

Visās Baltijas valstīs iezīmējas kopīgas tendences, kas saistītas ar darbaspēka trūkumu IKT jomā, taču atšķirības novērojamas tajā, kur šis darbaspēks tiek pielietots. Igaunijā, kā jau minēts, IKT sektora darbinieki ir vidēji labāk atalgoti salīdzinājumā ar vidējās algas līmeni valstī, to īpatsvars nodarbināto cilvēku skaitā ir proporcionāli lielāks, kā arī tie strādā uzņēmumos, kas ģenerē biznesu, nevis darbojas kā servisa centri lieliem starptautiskiem uzņēmumiem, kā tas ir biežāk redzams Latvijas un Lietuvas gadījumā. Ekonomikas izaugsme un IKT projektiem veltīto izdevumu palielināšana gan uzņēmējdarbības, gan publiskajā sektorā liecina par pozitīviem nākotnes notikumiem visās Baltijas valstīs. Ir gaidāms, ka ES finansējuma ieplūšana lieliem publiskā sektora IKT projektiem atmaksāsies, kas var liecināt par vēl augstāku IKT darbaspēka pieprasījumu. Tiek lēsts, ka kombinācijā ar iedzīvotāju skaita samazināšanos un IKT absolventu samazināšanos visas Baltijas valstis piedzīvos IKT darbaspēka trūkumu līdz 2020. gadam. Lietuvas pārstāvji apzinās, ka konkurē darbaspēka piesaistē ar Poliju, Slovākiju un Čehiju. Vislielākā interese savukārt nāk no Baltkrievijas, Ukrainas

⁵⁶⁹ Ruoškitēs ir puoškītēs: netrukus darbo rinkoje trūks 13 tūkst. vienos srities specialist <https://verslas.lrytas.lt/rinkos-pulsas/2018/03/29/news/irt-sektoriaus-apatitas-ir-toliau-auga-reikes-virs-13-tukst-nauju-darbuotoju-5512322/>

⁵⁷⁰ Darbaspēka trūkums skāris jau 60% Latvijas uzņēmēju, <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/darbaspeka-trukums-skaris-jau-60-latvijas-uznemeju-14186666>

un Krievijas. Pieteikumi ir nākuši arī no Japānas, Dienvidkorejas un Austrālijas. Te gan jāmin, ka jaunuzņēmumu vīzas Lietuvas gadījumā ir fokusētas tikai ārvalstu investoru piesaistei. Lietuvā vietējo talantu bāzi izmanto tādi uzņēmumi kā Uber, Western Union, Wix.com un Barclays, kas tur ir atvēruši savas pārstāvniecības.⁵⁷¹

Latvijai ir augsts potenciāls sniegt IKT ārpakalpojumus. Latvijas IKT nozare pašlaik piedzīvo īpašu brīdi, jo tās pieaugums darbinieku ziņā paātrinās un aizēno pārējās Baltijas valstis. Latvijai arī ir lielākais nozarē aktīvo uzņēmumu skaits, kas, no vienas puses, ir blīvāka tirgus rādītājs, bet, no otras puses, faktors nākotnes izaugsmei, kā arī augstākam potenciālo partneru skaitam, taču netiek sīkāk apskatīta uzņēmumu specifika. Tomēr darba vakanču īpatsvars un algas nozarē vēl nav tik augstas kā Lietuvā un Igaunijā, jo Latvijā ir labāka cilvēku kapitāla pieejamība. Tomēr ar to nepietiek, tā kā vadošie nozares uzņēmumi virzās uz talantu piesaistīšanu no ārvalstīm, kas tiek atbalstīta ar jaunām imigrācijas politikām augsti kvalificētam darbaspēkam, tai skaitā no Trešās Pasaules valstīm.^{572 573}

Skatot darbaspēka saistību ar industrijas attīstību, var secināt, ka Latvijā darbojas modelis, kurā gan jauno tehnoloģiju attīstība, gan arī ārpakalpojumi rada darbavietas un arī attiecīgi cīnās par talantiem. Neskaidrs ir jautājums, kā Latvija sevi turpmāk vēlas pozicionēt un kas spēs piesaistīt vairāk IKT speciālistu un veicināt reģiona pieaugumu.

Kopumā, lai gan Igaunijas ekonomika ir mazāka, tai piemīt vislielākais potenciāls. IKT uzņēmumu skaits Igaunijā ir mazāks nekā Latvijā un Lietuvā, taču apgrozījums ir ievērojami lielāks, it īpaši rēķinot uz vienu nodarbināto, tā kā Igaunijai ir vismazākais pieejamais cilvēkresursu kapitāls. Šis ir arī galvenais iemesls, kādēļ Igaunija nemitīgi tiecas piesaistīt augsti kvalificētu darbaspēku ar dažādu imigrācijas politiku palīdzību. Jāatzīmē, ka Igaunijas IKT nozare no darbaspēka viedokļa nerāda tik strauju izaugsmi kā Lietuva un jo īpaši Latvija.

Kopumā salīdzinot Digitālās Transformācijas Nodrošinājuma indeksu, kas izvērtē digitālo nodrošinājumu dalībvalstīm norāda, ka Igaunija ir tuvu Eiropas Savienības vidējiem rādītājiem, Lietuva nedaudz aiz vidējā, taču Latvija ir viens no viszemākajiem digitālās transformācijas rezultātiem.

Ilustrācija 128. 2018.gada digitālās transformācijas nodrošinājuma indekss⁵⁷⁴

	ESvidējais	Latvija	Lietuva	Igaunija
Digitālās tranfromācijas nodrošinājuma indekss (kopsumma)	49,2	25,2	42,7	49,7
Digitālās tehnoloģijas integrācijas indekss	37	23	44	32
Digitālā infrastruktūra	48	16	59	35
Investīcijas un finanšu piekļuve	46	16	34	51
Digitālo prasmju piedāvājums un pieprasījums	45	18	21	47
E-vadība	55	37	64	54
Uzņēmējdarbības kultūra	68	80	79	78
IKT sektora jaunuzņēmumi	43	54	79	68

⁵⁷¹ Lithuania Vilnius innovation Tech StartUp cluster, <https://technical.lv/2018/02/02/lithuania-vilnius-innovation-tech-startup-cluster/>

⁵⁷² Atviegloti nosacījumi augsti kvalificētu speciālistu piesaistei no ārvalstīm risinājums darbaspēka trūkumam atsevišķās profesijās <https://www.em.gov.lv/lv/jaunumi/14946-atviegloti-nosacijumi-augsti-kvalificetu-specialistu-piesaistei-no-arvalstim-risinajums-darbaspeka-trukumam-atseviskas-profesijas>

⁵⁷³ Iecerētie atvieglojumi ļaus gadā piesaistīt 600 darbiniekus no ārvalstīm, <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/em-ieceretie-atvieglojumi-laus-gada-piesaistit-600-darbiniekus-no-arvalstim.a256301/>

⁵⁷⁴Digitālās Transformācijas Nodrošinājuma indekss 2018, pieejams - https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor/sites/default/files/Digital%20Transformation%20Scoreboard%202018_0.pdf

No digitālās transformācijas nodrošinājuma indeksa apakšrādītājiem, Baltija kopumā izceļas ar augstu uzņēmējdarbības kultūru, kā arī Baltijai ir augstāki par Eiropas Savienības vidējiem rādītājiem tieši IKT sektora jaunuzņēmumu novērtējumā, kur Lietuvai ir visaugstākais novērtējums starp Eiropas Savienības valstīm. Tajā pašā laikā Latvijai ir salīdzinoši zemi rādītāji digitālās infrastruktūras novērtējumā, investīciju un finanšu piekļuves rādītājos, digitālo prasmju piedāvājumā un pieprasījumā. Tāpat kopumā Latvija tiek augstu novērtēta kā viena no jaunuzņēmumiem labvēlīgākajām vīdēm, taču zemais investīciju apjoms IKT sektora attīstībā, kā arī digitālās prasmju attīstība ierobežo tālāko attīstību⁵⁷⁵.

4.2 Kopsavilkums

Lai gan daudzos rādītājos Baltijas valstis ir līdzvērtīgas savās pozīcijās un dažādos rādītājos, tomēr Igaunija ir 10. vietā globālās konkurētspējas indeksā, kamēr Latvija ar Lietuvu vien grozās ap četrdesmito pozīciju. Tāpat arī inovācijas indeksā Igaunija ir 12. pozīcijā pasaulē, kamēr Latvija vien 39. un Lietuva - 58. vietā. Igaunijas nodokļu sistēma tiek novērtēta kā vislabākā visā pasaulē, un līdz ar e-rezidentūru un iespēju maksimāli visu nokārtot attālināti un interneta vidē, Igaunija ir ieguvusi savu vietu uz pasaules kartes. Lai gan Latvijas nodokļu sistēma tiek vērtēta kā otrā labākā Eiropā.

Jaunuzņēmumu vīza Igaunijā kalpo kā vīza vietējo jaunuzņēmumu ārvalstu darbinieku piesaistei, gan arī ārvalstu dibinātāju piesaistei, kamēr Lietuvā un Latvijā tā ir paredzēta tikai jaunuzņēmēju dibinātāju piesaistei. Tādejādi Igaunijas jaunuzņēmumu vīza ir valsts atbalsta instruments jaunuzņēmumiem, lai piesaistītu nepieciešamos darbiniekus savu uzņēmumu attīstībā un veidotu aktīvāku jaunuzņēmumu ekosistēmu. Tāpat arī Igaunija tādejādi dod iespēju izmantot labāko nodokļu sistēmu Eiropā, kas ir pieejami attālināti.

Igaunijas vadošie un zināmākie jaunuzņēmumu nosaukumi ir Skype, Pipedrive, Teleport, Skeleton Technologies un Startship Technologies, kuri arī ir uzņēmumi, kas nodrošina galveno investīciju apjomu. Visbiežāk jaunuzņēmumu statusu ir saņēmuši uzņēmumi, kas strādā finanšu tehnoloģiju, Saas, medicīnas tehnoloģiju, patēriņa preču, izglītības tehnoloģiju, lauksaimniecības un enerģētikas risinājumu jomā. Savukārt veiksmīgākie ir tieši Saas un finanšu tehnoloģiju uzņēmumi, un tāpat no jaunajām un veiksmīgākajām vertikālēm tiek minēti arī enerģētikas, izglītības tehnoloģiju un lauksaimniecības sektoros esošie uzņēmumi.

No 2012.gada Igaunija lielākoties ik gadu piesaista 132,2 miljonus EUR jaunuzņēmumu attīstībai, kamēr Lietuva - 46 miljonus EUR, bet Latvija –38 miljonus EUR. Ja līdz 2017. gadam Latvijai bija labāki rezultāti finanšu piesaistē, tad 2018. gadā Lietuva jau ieņēma pozīciju aiz Igaunijas. Liela daļa no Lietuvas izrāviena ir skaidrā un atvērtā pozīcija finanšu tehnoloģiju sektoram, kuru izmanto pasaulē zināmi spēlētāji, kā arī ICO investīcijas un arī vietējo investoru aktivizēšana.

Lietuvā jaunuzņēmumu vīza lielākoties kalpo kā atbalsts ārvalstu finanšu tehnoloģiju jaunuzņēmumiem. Lietuvas jaunuzņēmumu finanšu sektors ir atradis savu nišu pasaules kartē, dodot iespēju finanšu tehnoloģiju jaunuzņēmumiem piesaistīt klientus un izmantot tos kā vietu savu instrumentu attīstībai un klientu piesaistei. 2018. gadā pēc izsniegto elektroniskās naudas iestāžu licenču skaita Lietuva bija otrajā vietā Eiropā (aiz Lielbritānijas), un Lietuvu kā Eiropas mēroga licences saņemšanas vietu izvēlējušies tādi globāli uzņēmumi kā Revolut un Google Payment.

2018. gada sākumā Lietuvā bija 316 jaunuzņēmumi, kuri nodarbināja 1560 darbiniekus, un gada laikā gan jaunuzņēmumu skaits, gan darbinieku skaits attiecīgi pieauga par 15,8% un 13,9%. Tāpat Lietuva norāda, ka IT tehnoloģiju darbaspēks nav specializējies, kā arī salīdzinājumā ar Eiropas Savienības rādītājiem to atlogojums ir neliels. Finanšu tehnoloģiju nozare veido ievērojamu daļu no Baltijas jaunuzņēmumu ekosistēmas, tomēr Lietuva izceļas ar tai veltītu pastiprinātu atbalstu. Finanšu tehnoloģiju jomu Baltijas valstīs pārstāv Lietuvas uzņēmumi Transfergo, Monetha, Latvijas uzņēmumi Nordigen, Mintos, kā arī Igaunijas jaunuzņēmumi Insly, Investly, Estate Guru Veriff un Paytiptop.

⁵⁷⁵Digitālās Transformācijas Nodrošinājuma indekss 2018, pieejams - https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor/sites/default/files/Digital%20Transformation%20Scoreboard%202018_0.pdf

Igaunijā ir arī ievērojami augstāka minimālā alga un vispārēji augstāks ienākumu līmenis visos ekonomikas sektoros, kā arī lielāks investīciju līmenis, taču reizē tur arī ir augstāks apgrozījuma līmenis uz vienu IKT nozarē nodarbināto darbinieku. Igaunijā 2017. gadā IKT nozares vidējā bruto mēneša alga bija 2 094 EUR, kamēr Lietuvā un Latvijā ap 1500 EUR jeb par gandrīz 30% zemāka. Tajā pašā laikā bruto mēneša alga IKT nozarē gan Latvijā, gan Lietuvā ir attiecīgi par 72% un 60% augstāka nekā vidēji ekonomikā. Igaunijas digitālās transformācijas nodrošinājuma indekss (49,7) ir tuvu Eiropas Savienības vidējam rādītājam (49,2), nedaudz iepaliek Lietuva (42,7), kamēr Latvijai rādītājs ir vien 25,2. Visspēcīgāk Latvijai tiek vērtēta digitālā infrastruktūra, investīcijas un finanšu piekļuve, kā arī digitālo prasmju piedāvājums un pieprasījums, tomēr Latvijā ir augsta uzņēmējdarbības kultūra un augstu tiek vērtēti arī IKT sektora jaunuzņēmumi. Latvija var lepoties ar lielāko tūrisma apjomu un salīdzinoši lētākām cilvēkresursu izmaksām, taču tas ir līdzvērtīgs arī Lietuvas izmaksām.

Latvija ir piesaistījusi lielāku skaitu jaunuzņēmumos veikto investīciju, taču ar vismazāko apjomu. 2019. gada sākumā Lietuvas jaunuzņēmumu ekosistēma strauji attīstās, apsteidzot Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmu. Latvijas jaunuzņēmumu piesaistītās specializācijas netiek papildus atbalstītas, taču tiek rosināts izmantot Latvijas zinātnes tehnoloģiju uzņēmumu, kā medicīnas tehnoloģijas, klimata tehnoloģijas un lauksaimniecības, attīstību. Tajā pašā laikā nepieciešams norādīt, ka viens no būtiskākajiem jaunuzņēmumu ekosistēmas parametriem - pārdoto uzņēmumu veiksmes stāstu skaits, Latvijai ir salīdzinoši augsts (12), sekojot Igaunijai ar 17 pārdošanas gadījumiem, un ievērojami apsteidzot Lietuvas 5 pārdošanas gadījumā.

5. EKOSISTĒMAS NOVĒRTĒJUMS UN PRIEKŠLIKUMI TĀS UZLABOŠANAI

Nodaļā ir apkopoti un analizēti jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti un sniegts ekosistēmas novērtējums, kā arī priekšlikumi tās uzlabošanai.

5.1 Ekosistēmas novērtējums

5.1.1 Fakti par jaunuzņēmumiem

Inovācija ir viena no Eiropas Savienības prioritātēm, un jaunuzņēmumi ir viena no inovāciju formām, kas meklē, virza, pozicionē un pieprasa radikālas pārmaiņas visās iespējamās lietās un vietās, neļaujot balstīties vien uz vispārpieņemtajām normām. Tehnoloģiju laikmetā, kur inovācijas nomaina vienu lietu kārtību pēc otras, jaunuzņēmumu kustība tiek arī uzsvērtā un atbalstīta no finansētāju perspektīvas, meklējot jaunākos un perspektīvākos risinājumus ar lielu pievienoto un ekonomisko vērtību.

2019.gada sākumā Latvijā ir reģistrēti 418 jaunuzņēmumi, no kuriem 83% ir jaunuzņēmumi vecumā līdz pieciem gadiem, taču 17% ir vecāki par pieciem gadiem. Tāpat vēl aptuveni 100-150 jaunuzņēmumu idejas ir attīstības stadijās, kuri nav reģistrēti. Jaunuzņēmumi lielākoties tiek dibināti kā SIA, un 2018. gadā vien 8% no jaunuzņēmumiem ir mikrouzņēmuma nodokļa maksātāji. Lielākā daļa jaunuzņēmumu cieš zaudējumus pirmajos 5 darbības gados, gūstot peļņu tikai vēlākā periodā.

Jaunuzņēmumi nodokļos vidēji gadā samaksā ap 6-8 miljoni EUR un veido 0,17% no kopējā nodokļu budžeta. Tieši jaunuzņēmumi virs pieciem gadiem strauji palielina kopējos nodokļu maksājumus. Tieši jaunuzņēmumi virs pieciem gadiem strauji palielina kopējos nodokļu maksājumus. Kopumā jaunuzņēmumi vidēji uz darbinieku apgroza vairāk nekā 350 tūkstošus EUR, kā arī jaunuzņēmumu darbinieku bruto alga ir 3368 EUR mēnesī jeb vairāk nekā trīs reizes augstāka nekā Latvijas vidējā darba alga.

2017.gadā jaunuzņēmumi nodarbināja vairāk kā 1600 darbiniekus. Vairums jeb 58% jaunuzņēmumos nodarbināto strādā uzņēmumos ar darbinieku skaitu līdz 10, kamēr 42% - vidēja lieluma jaunuzņēmumos. 2017.gadā jaunuzņēmumi apgrozīja gandrīz 120 miljonus EUR, kur apgrozījums uz vienu darbinieku bija ap 75-80 tūkstošiem EUR. Kopumā lielāks piensūms ekonomikā jaunuzņēmumiem ir tieši pēc pieciem gadiem, kad divkārtšojas darbinieku skaits, kā arī apgrozījums.

Jaunuzņēmumu vadītājs ir vidēji 35 gadus vecs vīrietis, kurš lielākoties darbojas informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē un kopā ar diviem trīs citiem līdzīpašniekiem ir izveidojis uzņēmumu, vidēji nodarbinot 4-6 darbiniekus. Jaunuzņēmumu vadītājam ir maģistra grāds, kā arī vairāk nekā desmit gadu profesionālā darba pieredze, un realizē vidēji 3-4 savu biznesa ideju.

No publiski pieejamās informācijas no 2012. līdz 2018.gadam jaunuzņēmumi vidēji gadā piesaista ap 38 miljoniem EUR lielas ārējās investīcijas, kur lielākā daļa ir ārvalstu investīcijas. Tajā pašā laikā ceturtdaļa no jaunuzņēmumiem nav centušies piesaistīt ārējo finansējumu un iztiek ar savu paša finansējumu. Jaunuzņēmumu anketu atbildes norādīja, ka publiski pieejamā finansējuma informācija ir nepilnīga un ka publiskajā telpā parādās, maksimums, 60% no pieejamās informācijas. Tāpat arī jaunuzņēmumi norāda, ka 60% no ārējām investīcijām ir gūtas no Latvijas, kamēr publiski pieejamos finansējumus vietējā finansējuma proporcija ir zem 40%.

Pēc publiski pieejamās informācijas no 2012. līdz 2018.gadam jaunuzņēmumi ir piesaistījuši 262,9 miljonus EUR jeb gadā vidēji piesaista 37,6 miljonus EUR ārējās investīcijas, kur 83% ir ārvalstu investīcijas un vien 17% - vietējās investīcijas. Jaunuzņēmumi līdz pieciem gadiem piesaista lielāko daļu finansējuma, un virs pieciem gadiem - vien 15% no kopējā publiski pieejamā finansējuma apjoma. Tajā pašā laikā jaunuzņēmumu anketu rezultāti liecina, ka publiskajā telpā pieejamā informācija tikai norāda, maksimums, 60% no īstās

informācijas un ir vēl papildus investīciju apjomi, kas neparādās publiskajā telpā. Finansējums bieži vien tiek uzskatīts kā konfidenciāla informācija, tādejādi bieži netiek publiski izpausta.

Igaunija ik gadu piesaista 124,3 miljonus EUR no ārvalstu finansējuma savu jaunuzņēmumu attīstībai, kamēr Latvija un Lietuva - vien ap 40 miljoniem EUR. Ja līdz 2017. gadam Latvijai bija labāki rezultāti finanšu piesaistē, tad 2018. gadā Lietuva jau ieņēma pozīciju aiz Igaunijas, atstājot Latviju trešajā vietā. Liela daļa no Lietuvas izrāviena ir skaidrā un atvērtā pieeja finanšu tehnoloģiju sektoram, kā arī ICO investīcijas un arī vietējo investoru aktivizācija. Kamēr Igaunija savu pozīciju nodrošina ar fokusu uz digitālo stratēģiju un digitālu sabiedrību, labāko nodokļu sistēmu Eiropā, e-rezidentūru, meklējot iespējas visas darbības veikt attālināti.

Lai piesaistītu labākos darbiniekus, jaunuzņēmumiem ir nepieciešama iespēja piedāvāt pēc noteiktu kritēriju sasniegšanas, iegūt daļu no uzņēmuma īpašumtiesībām, kas šobrīd nav iespējams pēc Latvijas likumdošanas.

5.1.2 Valsts atbalsta novērtējums

Jaunuzņēmumu vadītāji sevi vērtē līdzvērtīgi ar citiem uzņēmējdarbības veicējiem, lai gan viņu biznesam ir iespēja straujāk augt un paplašināties īsākā laika posmā, tādejādi sasniedzot uzņēmējdarbības profesionālās izaugsmes virsotnes. Tajā pašā laikā valsts sektors norāda, ka vēlas sniegt papildus atbalstu potenciāli visstraujāk augošajiem uzņēmumiem, kuri proporcionāli visvairāk sniedz atdevi valstij īsākā laika posmā. Papildus jaunuzņēmumi norāda, ka valsts sektora atbalsta iegūšana nav uzņēmumu attīstības pašmērķis.

Līdz ar 2016.gada Jaunuzņēmuma darbības atbalsta likumu, valsts arī ir aktīvi iesaistījusies jaunuzņēmumu ekosistēmas attīstībā, un šis likums ir palīdzējis veidot arī citus atbalsta mehānismus jaunuzņēmumu attīstībā. Tajā pašā laikā valsts atbalsta mērķis, lai "Latvija kļūtu par jaunuzņēmumu izvēli Nr. 1 Baltijas valstīs" ir novecojis un šīnī brīdī nesasniedzams, kā arī neļauj koncentrēties uz ekosistēmas stiprajām pusēm.

Jaunuzņēmumu viedoklis par valsts atbalsta sistēmu norāda, ka tā ir uz procesu balstīta, ne uz rezultātu, ja jau atbalstu ir saņēmuši vien 4 uzņēmumi. To apstiprina arī jaunuzņēmumu anketēšanas rezultāti, kur no 100 jaunuzņēmumiem tikai 14% varētu teorētiski klasificēties uz ierobežojošajiem likuma kritērijiem, kuri ir pretēji jaunuzņēmumu kultūrai un vērtībām. Papildus jaunuzņēmumi norāda, ka valsts atbalstam ir vairākas problēzonas: augsts administratīvais slogs, pārāk zems atbalsta finansējuma apjoms, nepieciešamība veikt priekšapmaksu, kā arī gari pieteikumu izskatīšanas termiņi.

Papildus atbalsta intensitāte tiek skatīta no granta perspektīvas, ne no klienta un kopējo izmaksu perspektīvas, kur jaunuzņēmumi vēl papildus ieskaita gan Pievienotās vērtības nodokļa maksājumus, gan arī izdevumus, kas ir saistīti ar administratīvā sloga izmaksām, kurām ir nepieciešams papildus administratīvais darbinieks. Tādejādi jaunuzņēmumi aicina gan optimizēt pieteikšanās procedūras, gan norādīt sagaidāmo administratīvā sloga stundu skaitu, gan arī izvairīties no priekšapmaksas, gan saīsināt pieteikumu izskatīšanas termiņus, gan arī optimizēt pieteikuma un atskaišu procesu. Lai gan valsts sektorā ir vērojami uzlabojumi, tomēr tie vēl aizvien neatbilst jaunuzņēmumu sagaidāmajam līmenim.

Lai gan Jaunuzņēmuma darbības atbalsta likums ir kā stūrakmens citiem atbalsta veidiem, tādejādi ir veidojies arī tālākais atbalsts jaunuzņēmumiem, tomēr tas arī ir vislabāk zināmais valsts atbalsta veids. Tādejādi valsts atbalsta pieejamība gan starp jaunuzņēmumiem, gan sabiedrībā tiek un arī turpmāk tiks vērtēta ar Jaunuzņēmuma darbības atbalsta likuma rezultātiem. Lai likums būtu veiksmīgs un rezultatīvs, ir nepieciešami gan likuma noteikto kritēriju grozījumi, gan arī veikto procedūru uzlabojums, lai nodrošinātu jaunuzņēmumu interesi par attiecīgo atbalstu jaunuzņēmumiem.

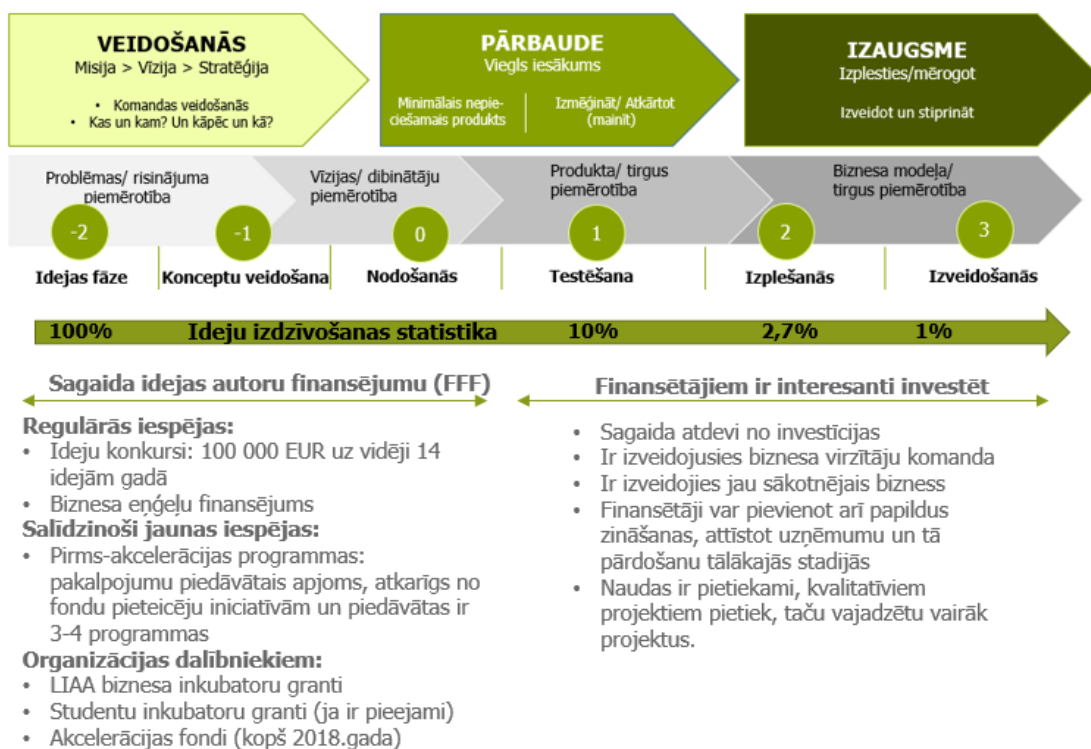
Tāpat arī jaunuzņēmuma definīcija tiek automātiski sasaistīta ar Jaunuzņēmuma darbības atbalsta likumā norādītajiem kritērijiem, tādejādi bieži jaunuzņēmumiem nav pat skaidrs vai viņi kvalificējas vai nekvalificējas jaunuzņēmuma statusam un citiem valsts atbalsta piedāvājumiem. Gan ekosistēmas dalībnieki, gan arī jaunuzņēmumi norāda, ka kopumā nav vienotas izpratnes par jaunuzņēmumu definīciju, kura ietver arī uzņēmuma biznesa modeļa izvērtējumu. Tādejādi līdz ar vairāku valsts atbalsta instrumentu pieejamību jaunuzņēmumiem, jaunuzņēmumi rosina, ka statuss tiktu apstiprināts vienu reizi, ne vairākas reizes, izejot vienu administratīvo procedūru.

5.1.3 Jaunuzņēmumu sākotnējās attīstības stadijas

Jaunuzņēmumiem ir ierobežoti finanšu līdzekļi, taču tai pašā laikā finansētāji norāda, ka tiem ir interesanti investēt uzņēmumos tikai tad, kad jau ir izietas sākotnējās fāzes un ir gan izveidojusies komanda, gan arī piedāvājums ir noslīpēts, un finansētāji var pievienot savas zināšanas, lai attīstītu uzņēmumu tālākā stadijā. Tajā pašā laikā līdz tam finansētāji sagaida, ka idejas autori paši nodrošinās idejas attīstības finansējumu, jeb tiek gaidīts draugu, ģimenes un eņģeļu finansējums (angliski – friends, family and fools). Alternatīvas iespējas iegūt papildus finansiālos līdzekļus idejas attīstībai ir ļoti limitētas, un regulāri ir bijuši ideju konkursi un biznesa eņģeļu finansējums.

Ideju konkursos gadā ir pieejami tikai 100 000 EUR, kas tiek sadalīti 14 idejām, kur lielākā daļa valsts iestāžu organizēto biznesa ideju konkursu apbalvo idejas, kas ir saprotamākas jeb dzīvesstila uzņēmumi un kas ir arī tālākā attīstības fāzē. Ideju konkursos bieži tiek prasīts aprakstīt biznesa modeli, kas jaunuzņēmumiem regulāri mainās un kuru bieži nav iespējams kvalitatīvi rakstiskā veidā paskaidrot. Tāpat arī dāvinātajiem grantiem lielākajai daļai uzņēmumu tiek ierobežotas iespējas to izmantošanā. Tajā pašā laikā privāto iniciatīvu konkursiem, kas ir fokusēti uz jaunuzņēmumiem, ir iespēja atbalstīt tikai minimālu ideju skaitu. Lai attīstītu jaunuzņēmumus, būtu ieteicams atbalstīt privāto iniciatīvu pasākumus, kur tiek novērtēti jaunuzņēmumi ar papildus naudas summām, lai vairāk jaunuzņēmumiem būtu iespējams tālāk realizēt savas idejas jau nākamajās stadijās.

Ilustrācija 129. Jaunuzņēmumu finansējuma iespējas

Ideju autori lielākoties zina par iespēju griezties pie biznesa eņģeļiem, lai iegūtu tālāku idejas realizācijas finansējumu, taču daudzas no idejām vēl nav pietiekamā attīstības stadijā, lai tās prezentētu investoriem. Finansējums tiek piešķirts no privāto investoru interesēm un personīgā novērtējuma, taču, kā norāda jaunuzņēmumu pārstāvji, tad privātie investori Latvijā lielākoties nav pieredzējuši jaunuzņēmumu attīstībā, tāpēc arī rezervēti tehnoloģisko iespēju attīstībā. Ir minēti gadījumi, kad investori, izmantojot savu pozīciju, par salīdzinoši mazām ieguldītajām summām pieprasa lielu uzņēmuma atdevi, tādējādi nedodot iespēju uzņēmuma tālākajai attīstībai un jaunu investoru pievienošanai. Tāpat biznesa eņģeļi norāda, ka tikai 2-3% no kopējām eņģeļu investīcijām gadā tiek ieguldīti tieši jaunuzņēmumu attīstībā, tādējādi vairāk tiek

izmantotas alternatīvas investīciju iespējas, ne uzņēmumu attīstība. Ir nepieciešama intensīva investoru izglītošana par tehnoloģiju uzņēmumiem un to iespējām, kā arī, iespējams, nākotnē nepieciešams atdalīt jaunuzņēmumu eņģeļus, kas izprastu jaunuzņēmumu attīstības perspektīvas un iespējas un nāktu ar savu finansējumu, lai attīstītu idejas.

Kā alternatīva ir arī ALTUM administrētie granti uzņēmējdarbības uzsākšanai, kurus ir izmantojuši jaunuzņēmumi, meklējot iespējas uzņēmuma attīstībai, lai nodrošinātu ideju tālāku realizāciju. Tāpat jau pieredzējuši jaunuzņēmumi norāda, ka tiem bijusi nepieciešamība saņemt aizdevumu uzņēmuma attīstībai, taču nav izskatījuši to veikt, izmantojot ALTUM aizdevumus, jo to nodrošināšanai tiek prasītas privātās garantijas.

Tai pašā laikā ekosistēmas dalībnieki norāda, ka latvieši ar ideju konkursiem ir izlutināti, meklējot tikai iespējas viegli nopelnīt naudu, un ka ir vairāk nepieciešamas programmas, kas idejas jau pārvērš tālākajā attīstības projektā un kur veiksmīgākajām idejām tiek nodrošināts mentoru atbalsta tīkls un palīdzēts attīstīties līdz nākošajai stadijai. Salīdzinoši jaunas iespējas sākotnējā attīstības stadijā ir pirmsakcelerācijas programmas, kuru pieejamība ir atkarīga no fondu pieteicēju iniciatīvām un kurās lielākoties tiek piedāvāti pakalpojumi jaunuzņēmumu ideju attīstībai. Šis ir ļoti nozīmīgs ideju attīstības ekosistēmas uzlabojums, kuru nepieciešams atbalstīt arī ilgtermiņā dažādos veidos. Tāpat ir pieejami arī dažādu ideju atbalstīšanas veidi, kas jau pieejami inkubatoru un akcelerācijas fondu dalībniekiem, tādējādi ir nepieciešams iziet atlases fāzi, lai iegūtu papildus finansējumu.

Pēdējo divu gadu laikā ir aktivizējušies arī dažāda veida un formas hakatoni, kas palīdzējuši izveidot gan jaunas idejas, gan arī jaunas komandas. Arī jaunuzņēmumu pārstāvji norādīja, ka 19% no aptaujātajiem jaunuzņēmumu īpašniekiem savus komandas biedrus ir atraduši tieši hakatonā, tādējādi nodrošinot jaunu oriģinālu ideju un komandu veidošanos.

5.1.4 Zināšanu pārnese

Attīstot ideju un izveidojot komandu, tālāk tiek meklēta vieta vai platforma, kur attīstīt ideju. 2019. gada sākumā no 418 jaunuzņēmumiem datubāzē 34 jeb 8% atrodas LIAA inkubatoros. Koprades telpās nomitinājušies varētu būt līdz 100 jaunuzņēmumiem jeb 24%, kas nozīmē, ka lielākā daļa jaunuzņēmumu jeb 68% paši nodrošina sev atrašanās vietu. Lielākā jaunuzņēmumu koncentrācija ir TechHub telpās, kurās ir 60 vietas jaunuzņēmumu darbiniekiem, tādējādi tikai 14% no jaunuzņēmumiem atrodas vienā vietā (Ilustrācija 131).

Ilustrācija 130. Jaunuzņēmumu atrašanās vieta

Atrašanās vieta	Jaunuzņēmumu skaits	Piedāvājums
Koprades telpās	20%-30% (ap 170 darba vietas)	Telpas (100 EUR mēnesī par vietu)+ daļai pieejama arī zināšanu pārnese
LIAA inkubatori	8% jeb 34 jaunuzņēmumi	Telpas + mentori, taču paredzēts dzīvesstila uzņēmumiem un uzņēmumiem reģionos
Savās telpās	60% - 70%	Savas personīgās dzīvošanas telpas vai arī īre par biroju. Ikdienā nav zināšanu pārneses, tāpēc aktīvi piedalās komūnas pasākumos.

Jaunuzņēmumi lielākoties darbojas individuāli bez savstarpējas zināšanu pārneses, maksājot vismaz 100 EUR mēnesī.

Tajā pašā laikā kā vietējās ekosistēmas lielākais virzītājspēks ir jaunuzņēmumu savstarpējā zināšanu pārnese, kas, lai gan ir netverams process, tiek saistīts ar savstarpējiem uzmundrinājumiem, ieteikumiem, kā arī dalīšanos ar dažādu iespēju un instrumentu efektivitāti. Tāpat arī, esot maksimāli vienuviet, var tikt nodrošinātas gan attiecīgās apmācības, gan arī var izkristalizēt perspektīvākās atbalstāmās nozares un veidot

spēcīgu vietējo jaunuzņēmumu ekosistēmu. Kamēr jaunuzņēmumi ir izkaisīti, nevar gaidīt spēcīgu jaunuzņēmumu un tās ekosistēmas attīstību. Tai pašā laikā tieši šī atsevišķā atrašanās ir attīstījusi spēcīgus individuālos jaunuzņēmumus un 12 pārdošanas darījumus.

Vēlama būtu valsts un privātā sektora sadarbība jaunuzņēmumu bāzes veidošanā, kas papildus nodrošinātu jaunuzņēmumu attīstībai nepieciešamo zināšanu atbalstu, kas spētu laicīgi reaģēt uz jaunuzņēmumiem nepieciešamajām prasmēm un veidotu attiecīgu semināru piedāvājumu. Tāpat arī ilgtermiņā būtu salīdzinoši vienkāršāk ieinteresēt potenciālos investorus jaunuzņēmumu atbalstā.

Lai gan ir pieejami LIAA inkubatori, jaunuzņēmumi norāda, ka 2019. gada janvārī LIAA inkubatorus nevar uzskatīt kā daļu no jaunuzņēmumu ekosistēmas. Inkubatori attīsta uzņēmumus reģionos, kamēr 86% no jaunuzņēmumiem atrodas Rīgā vai Rīgas reģionā. Tāpat arī LIAA inkubatoros lielākoties ir dzīvesstila uzņēmēji, kamēr jaunuzņēmēji vēlas radīt radikālas pārmaiņas pastāvošajās nozarēs, un tāpat arī dzīvesstila uzņēmumiem ir nepieciešami pavisam citi atbalsta mehānismi salīdzinājumā ar jaunuzņēmumiem vajadzīgajiem.

No 2014. līdz 2017. gadam aktīvi un kā veiksmīgs piemērs jaunuzņēmumu vidē darbojās Zaļo Tehnoloģiju inkubators, kurš gan apvienoja tehnoloģijās bāzētu ideju attīstību, gan arī jaunuzņēmumus, taču, tā kā inkubatora finansējums tika veidots uz Norvēģijas grantu finansējuma pamata, tad pēc grantu finansējuma termiņa beigām netika nodrošināta tālākā inkubatora darbība. Lai gan inkubators vairs nav aktīvs, tomēr vēl aizvien daudzi no uzņēmumiem, kas saņēma atbalstu, turpina attīstīt savu tehnoloģiju un izaugsmi, tāpat arī inkubatora atbalsta komanda turpina veidot nozīmīgu ekosistēmas pienesumu. Papildus Zaļais Tehnoloģiju inkubators kalpoja kā platforma sadarbībai starp jaunuzņēmumiem un akadēmisko sektoru, kuru akadēmiskā sektora pārstāvji varēja izmantot atvērto zināšanu testēšanai un tālākai ideju attīstībai.

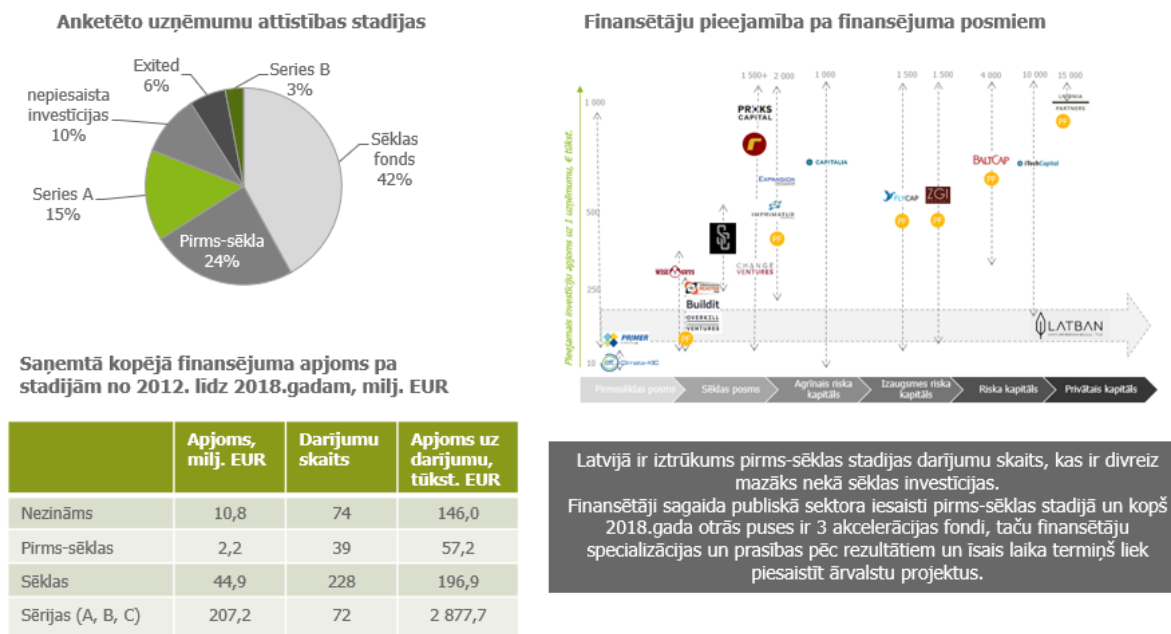
Tāpat arī ir jāņem vērā, ka lielākoties jaunuzņēmumus veido 30-40 gadus jauni uzņēmēji ar pieredzi korporatīvajā sektorā, tādējādi šobrīd nav pieejams nekāds atbalsta spilvens, kas palīdzētu uzņēmējiem attīstīt savas idejas tālākā attīstības stadijā, un tiek sagaidīts pilnīgs privātais finansējums uzņēmuma attīstībai.

5.1.5 Jaunuzņēmumu finansējums

Salīdzinot veiktos investīciju apjomus no 2012. līdz 2018. gadam, ir liela disproporcija attīstības fāžu darījumu skaitam, kur sērijās A, B un C tiek veikti 128 darījumi, sēklas – 243, taču pirmssēklas – 113 darījumi (39+74, kur 74 ir neidentificēta fāze, taču liela daļa no projektiem, visticamāk, ir pirmssēklas/sēklas stadijā). Tādējādi Latvijā vismazāk veiktais darījumu skaits ir pirms-sēklas jeb sākotnējās stadijā, kurā veikts divreiz mazāk darījumu nekā sēklas stadijā, tādējādi vismazāk publiski tiek ziņots par pirms-sēklas finansējumu apjomiem, lai gan 24% no aptaujātajiem jaunuzņēmumiem norādīja, ka atrodas pirmssēklas attīstības stadijā.

2018. gada otrajā pusē Latvijā pirmssēklas stadijā sāka darboties trīs akcelerācijas fondi ar publisko līdzfinansējumu, tai pašā laikā akcelerācijas fondiem ir atšķirīgas specializācijas, kurām nav pietiekamu projektu skaitu, tādējādi tiek meklēti projekti no ārvalstīm, kā arī sagaidāms iztrūkums nākamo fāžu potenciālajiem investoriem Latvijā. Tāpat arī akcelerācijas fondu uzdevums ir atrast perspektīvākos pirmssēklas jaunuzņēmumus, kas visstraujāk varētu arī kļūt par sēklas posma investīcijām, tādējādi prasība pēc rezultātiem un īsais investīciju laika termiņš ierobežo investīciju iespējas.

Ilustrācija 131. Pieejamā finansējuma iztrūkums

Tāpat jaunuzņēmumi norāda, ka ļoti svarīgas ir dažādu valsts līdzfinansējumu formas, jo, lai gan bija lieliski domāta biznesa eņģeļu un valsts publiskā līdzfinansējuma programma, saņēmējiem tika ietverti ierobežojumi, kuri neļāva brīvi izskaidrot noteikumus un piesaistīt tālāko investīciju stadiju.

Jaunuzņēmumi norāda, ka valsts iestādes nesadarbojas savā starpā, jo, lai potenciāli saņemtu jaunuzņēmumiem valsts atbalsta likumā norādītas iespējas, ir nepieciešams būt LIAA kvalificēto investoru sarakstā, un automātiski netiek ieskaitīti Altum atbalstītie investori, tāpēc ir nepieciešams veikt papildus procedūras.

Tāpat arī Altum piedāvātajos aizdevumos ir prasība, ka uzņēmējs galvo ar savu personīgo mantu, kas jaunuzņēmumiem uzliek neatbilstošas prasības sākuma stadijās, kad vēl tikai tiek izstrādāts produkts, bet nav zināms, vai business būs veiksmīgs vai nē. Tā kā jaunuzņēmumu īpašniekiem bieži pieder tikai daļa no uzņēmuma, tad prasība ir pilnīgi neatbilstoša esošajiem uzņēmumiem.

Gan investoriem, gan jaunuzņēmumiem ir nepieciešamas apmācības un informācija par investīcijām inovācijās un tehnoloģijās balstītiem jaunuzņēmumiem, kā arī skaidrot par dažādām idejas attīstības stadijām un tiem pielāgotiem atbalsta instrumentiem. Tas ir nepieciešams gan investoriem, gan arī jaunuzņēmumiem, lai katra no pusēm varētu labāk saprasties savā starpā.

5.1.6 Sadarbība ar korporācijām un akadēmisko sektoru

Liela daļa Latvijas akadēmiskā sektora pārstāvju vēl aizvien seko slēgto inovāciju modelim, atdalot inovāciju un tās radīšanu pilnībā no tās tālākās testēšanas un pielāgošanas tirgum, tā veidojot gan šauru skatījumu uz spin-off definīciju, gan arī cīnoties par intelektuālā īpašuma tiesībām. Tajā pašā laikā atvērto inovāciju modelis un arī jaunuzņēmumi norāda, ka zinātniskajai inovācijai bez pielietojuma nav ekonomiskās un pievienotās vērtības, kā arī tai ir ierobežota komerciālā mērogojamība. Kopumā ir nepieciešama sadarbība starp inovatīvo ideju uzņēmīgiem cilvēkiem un zinātniekiem, taču šīs sadarbības veicināšanai ir nepieciešams valsts atbalsts gan platformas, gan arī finansējuma veidā. Lai gan 2019. gada sākumā ir pieejami inovāciju vaučeri, tomēr grantu izsniedzējs nav ņēmis vērā visu iesaistīto pušu darbības veidu specifiku, autoritatīvi veidojot piedāvājumu.

Ir nepieciešams turpināt izglītēt zinātniekus par īpašuma tiesībām, lai uzņēmīgākie zinātnieki varētu izprast tālāko savu izveidoto ideju attīstības procesu. Lai veidotos vairāk jaunuzņēmumu ir nepieciešams sakārtot intelektuālā īpašuma tiesības starp universitāti un zinātniekiem, gan arī sniegt iespējas meklēt biznesa attīstības komandu jeb sadarbību ar uzņēmējiem, lai idejas varētu pārvērst jau par reāliem biznesa uzņēmumiem. Iepriekš kā laba sadarbības platforma starp zinātniekiem un jaunuzņēmumiem kalpoja Zaļo Tehnoloģiju inkubators, nodrošinot sadarbību un universitāšu iesaisti jaunu ideju attīstībā. Šobrīd inkubatora darbība ir iesaldēta nepietiekamā finansējuma dēļ.

Tai pašā laikā korporācijas kļūst aizvien atvērtākas sadarbībai ar jaunuzņēmumiem, kur Lattelecom un Swedbank atbalsta jaunuzņēmumu inkubatoru darbību, nodrošinot ar zināšanām, telpām un kopējo atbalstu. Lielākoties uzņēmumi vēl aizvien prioritāri vēlas fokusēties uz iekšējām inovācijām un atbalstīt to veidošanos, taču reizē aizvien vairāk piedalās dažādos jaunuzņēmumu iesaistes pasākumos. Šobrīd nav platformas, kas veicinātu korporāciju sadarbību ar jaunuzņēmumiem, taču 7 korporācijas ir apvienojušās, izveidojot VEF kvartāla iniciatīvu, kura balstītos uz inovāciju veidošanu un testēšanu. Taču inovāciju veidotāji sagaida, lai arī pašvaldības būtu atvērtas nestandarta risinājumiem noteiktā teritorijā, kur atļauju pieteikšana neprasītu ilgstošas procedūras, bet vide būtu piemērota un pielāgota inovatīvu risinājumu veikšanai un nesankcionētai ieviešanai.

Šobrīd visas jaunuzņēmumu atbalsta programmas ir lielākoties balstītas uz Eiropas Savienības Struktūrfondu līdzekļiem, tādējādi jaunuzņēmumu atbalsts tiek veidots no pieejamo inovāciju atbalsta fondu līdzekļiem, un starplaikos netiek nodrošināti citi atbalsta līdzekļi. Tādējādi veidojas dažādu atbalsta mehānismu iztrūkums gan Norvēģijas grantu Zaļo Tehnoloģiju inkubators, gan arī jaunuzņēmumiem pieejamais finansējums.

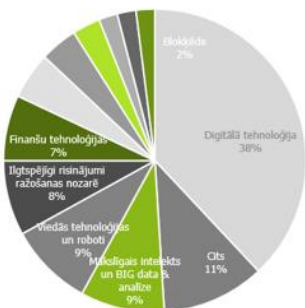
5.1.7 Jaunuzņēmumu specializācija

Jaunuzņēmumu vidū tiek norādīta vēlme saprast Latvijas jaunuzņēmumu vides specializāciju, jo šobrīd no valsts atbalsta viedokļa jaunuzņēmumiem nav precīzi noteiktas atbalstāmās nozares. Tādējādi, lai saprastu iespējamās nozares, var tikt vērtētas gan jaunuzņēmumu datubāzēs pārstāvētās industrijas, gan uzņēmumu apgrozījuma perspektīvas, gan arī veikto investīciju perspektīvas un to pārstāvēto industriju specializācijas (Ilustrācija 132).

No jaunuzņēmumu skaita perspektīvas, visvairāk ir pārstāvētas digitālās tehnoloģijas, tāpat mākslīgais intelekts un lielo datu analīze, viedās tehnoloģijas un roboti, ilgtspējīgi risinājumi ražošanas nozarē un finanšu tehnoloģijas. Līdzīgi arī no uzņēmumu apgrozījuma perspektīvas jaunuzņēmumu nozīmīgākais piensums ir no IT, finansēm un apdrošināšanas, kā arī no apstrādes rūpniecības.

Ilustrācija 132. Jaunuzņēmumu specializācijas iespēju vertikāles

No uzņēmuma skaita specializācijas

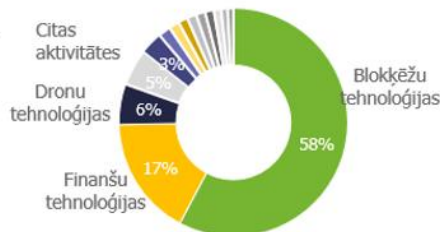

No uzņēmumu apgrozījuma perspektīvas

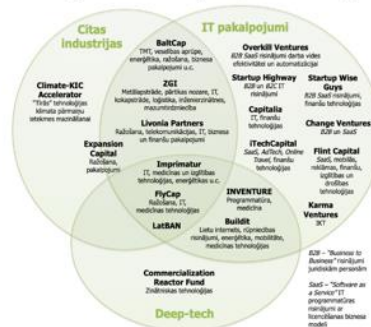

IT - Digitālās tehnoloģijas
IT – blokķēdes
IT – droni un roboti
Finanšu tehnoloģijas
Apstrādes rūpniecība - roboti, viedās tehnoloģijas, elektronika, u.c. saistītās tehnoloģijas

No veikto investīciju perspektīvas

No vietējo finansētāju specializācijas

Tajā pašā laikā no veikto investīciju perspektīvas īpaši jāatzīmē blokķēžu tehnoloģijas, kā arī dronu tehnoloģijas, kuros ir veiktas salīdzinoši lielas investīcijas. Finansētāju specializācija arī lielākoties ir saistīta ar IT jomu, taču tiek iezīmēta arī tālāka attīstība padziļinātajās tehnoloģijās, kur liela daļa no 2018. gadā uzsākušo publiskā sektora līdzfinansēto akceleratoru fondu aktivitātēm ir saistīta ar specializāciju zinātniskajās tehnoloģijās. Akceleratoru fondu pārstāvji norāda, ka Latvijā nav pietiekami daudz biznesa ideju šajās jomās, tādējādi tiek meklētas perspektīvas idejas citur pasaulē. Tiek gan sagaidīts rezultāts, gan arī lielu apjomu komandu ir nepieciešams atbalstīt salīdzinoši īsā laika posmā, lai izmantotu Eiropas Savienības projektu piešķirtos līdzekļus. Arī Startup Wise Guys veidotajā Baltijas salīdzinājumā norāda, ka Latvija varētu būt spēcīga tieši zinātnē balstīto biznesa ideju specializācijā. Tomēr, lai varētu zinātnē balstītu jaunuzņēmumu darbību ieviest kā specializāciju, ir nepieciešama vieta un platforma, kur attīstīt sākotnējās idejas un sakārtot attiecības ar akadēmisko sektoru (līdzīgi kā Zaļo Tehnoloģiju inkubators), kā arī dot brīvu vietu un telpu tehnoloģiju testēšanai dzīvē un sabiedriskajā telpā, tāpat arī nepieciešams attīstīt sarežģītu prototipu veidošanu uz vietas Latvijā, nevis izmantot citu valstu pakalpojumus.

No finansētāju perspektīvas izvērtējot nozares, kuras ir saņēmušas vislielāko finansējumu apjomu, kā primārās nozares izvirzās blokķēžu tehnoloģijas, finanšu tehnoloģijas un dronu tehnoloģijas. Līdz ar blokķēžu ciešo saistību ar kriptovalūtām, valsts un politikas veidotāji bieži nav ieinteresēti jaunuzņēmumu attīstīšanā šajā jomā, neskatoties uz perspektīvo tehnoloģiju. Tāpat arī, kamēr latvieši lielākoties darbojas ar blokķēdes veidošanu, Lietuva izmanto kriptovalūtu un arī uzņēmumiem atvieglotus finanšu tehnoloģiju priekšnoteikumus, lai piesaistītu sev papildus uzmanību Eiropas mērogā. Cenšoties izcelt Lietuvu starptautiskajā mērogā, lietuvieši piesaista uzmanību ar finanšu tehnoloģiju atvieglojumiem, un tādējādi liela daļa jaunuzņēmumu tiek finansēta, izmantojot kriptovalūtu. Tāpat līdz ar Viļņas tehnoloģiju parka atvēršanu jaunuzņēmumiem tiek arī lielāks atbalsts un uzmanība.

Arī Igaunija, stratēģiski ilgtermiņā virzoties digitālās attīstības ceļā, ir radījusi starptautiski zināmu piemēru digitālo kompetenču attīstībā. Tāpat Igaunijas nodokļu sistēma tiek novērtēta kā vislabākā nodokļu sistēma pasaulē, un līdz ar atvērto jaunuzņēmumu vīzas programmu un e-rezidentūru jaunuzņēmumi reģistrējas Igaunijā, lai izmantotu valsti kā atbalsta punktu jaunuzņēmumu veidošanā un attīstībā.

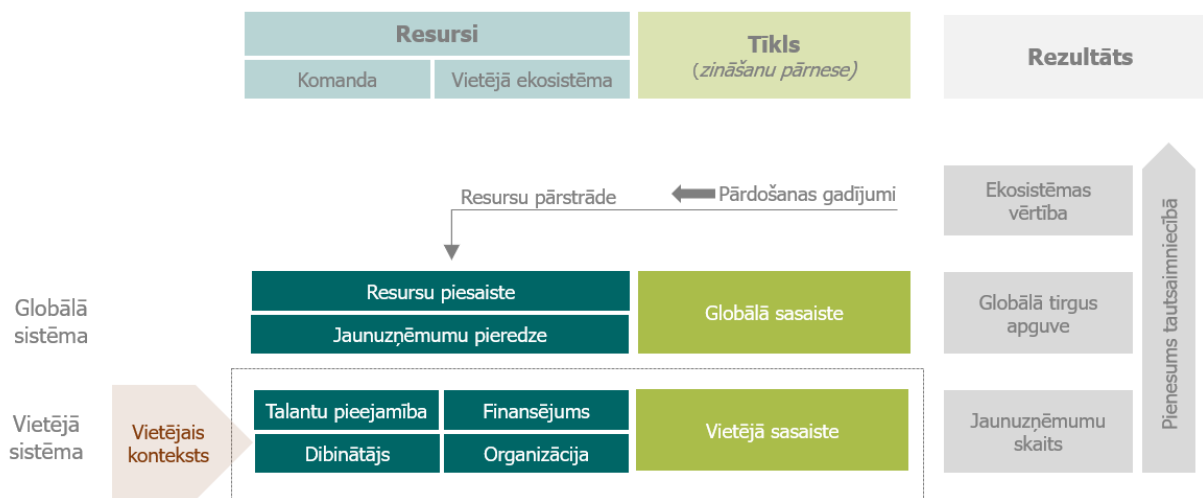
Izvērtējot jaunuzņēmumu attīstības perspektīvas, lielākoties attīstības un inovācijas nozares ir nesaprstas no citām ietekmējošajām organizācijām - finanšu tehnoloģiju uzņēmumus attiecīgās valsts iestādes grib ierobežot to darbībā; blokķēdēm liek vienādības zīmi ar kriptovalūtām, un tāpēc tās grib izslēgt no interešu jomas; droniem un robotiem ir vajadzīga izmēģinājuma telpa, kurā varētu izmēģināt to funkcionalitāti, ne gaidīt visu iesaistīto iestāžu vīziju akceptēšanu, tādējādi attīstība nevirzās uz priekšu, savukārt apstrādes rūpniecībai ir vajadzīgi sākotnējie finansējuma līdzekļi, kuri parādās tikai līdz ar attiecīgo Eiropas Savienības fondu pieejamību. Vienīgi digitālajās tehnoloģijās, kurās ir minimāli nepieciešami citi atbalsta instrumenti, balstoties uz personīgo iniciatīvu, var sasniegt augstākus un tālākus rezultātus.

Latvijā jau ir spēcīgi jaunuzņēmumi un arī kustība, kura lielākoties balstās uz personīgo iniciatīvu un, līdzīgi kā jaunuzņēmumi, darbojas no nelieliem finansiālajiem resursiem. Ekonomikas ministrija ir izveidojusi unikālu un inovatīvu ilgtermiņa sadarbības līgumu ar jaunuzņēmumu asociāciju, lai nodrošinātu mārketinga un publicitātes atbalstu jaunuzņēmumu tematam un risinājumam. Tajā pašā laikā ir vajadzīgi vēl papildus publiskās-privātās sadarbības līgumi, lai veicinātu aktīvu atbalstu jaunuzņēmumiem un tiem samazinātu tiešo administratīvo slogu.

5.1.8 Kopsavilkums

Izvērtējot Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmu, no tās veidojošajiem faktoriem, iespējams izvērtēt Latvijas jaunuzņēmumu ekosistēmu, tās esošo attīstības pakāpi, par pamatu ņemot starptautisko jaunuzņēmumu ekosistēmas pētnieku izstrādāto ekosistēmas veidojošo faktoru modeli (Ilustrācija 133).

Ilustrācija 133. Jaunuzņēmumu ekosistēmu veidojošie faktori⁵⁷⁶

Kopumā vietējās ekosistēmas jaunuzņēmumu skaits var tikt uzskatīts kā labs/teicams, tāpat arī jaunuzņēmumu ekosistēmas organizācijas ir ar augstu vēlmi darboties un iesaistīties procesos, tādējādi var tikt uzskatīts kā labs. Talantu pieejamība ir vērtējama kā zema/vidēja, jo lai gan Latvijā kopumā nav pieejami liela apjoma cilvēkresursi, jaunuzņēmumi norāda, ka izmanto tos maksimālā apjomā, tomēr kopējās Latvijas digitālās prasmes ir vērtējamas kā kritiskas. Ievērojams izaicinājums ir finansējums, kas iztrūkst tieši biznesa uzsākšanas stadijās, kur nav pieejami uzņēmējdarbību atbalstošas programmas. 2018.gadā gan ir veikts uzlabojams, tomēr tikai nelielai daļai jaunuzņēmumu (Ilustrācija 136).

Viskritiskākais jaunuzņēmumu sadarbības aspekts ir vietējā sasaiste jeb zināšanu pārnese starp jaunuzņēmumiem un dažādiem ekosistēmas dalībniekiem. Lai gan ekosistēmas dalībnieki cenšas veidot vienu informācijas lauku, tomēr tā vēl aizvien ir ievērojami sadrumstalota, nesniedzot kopēju priekšstatu par kopējo ekosistēmu. Tikai 16% no jaunuzņēmumiem atrodas vienkopus, kur lielākā daļa jaunuzņēmumu darbojas

⁵⁷⁶ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018."; pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.pdf>

individuāli savu komandu iespēju robežās. Tādejādi neliela daļa jaunuzņēmumu dalās savstarpējā informācijā un zināšanās, un notiek minimāla zināšanu pārnese un informācijas apmaiņa starp jaunuzņēmumiem un citiem ekosistēmas dalībniekiem.

Tajā pašā laikā jaunuzņēmumu sadarbība starptautiskā līmenī ir vērtējama kā laba, lielākoties balstoties uz jaunuzņēmumu individuālu darbību un globālo perspektīvu. Latvija var lepoties ar 12 jaunuzņēmumu pārdošanas gadījumiem, kā arī ar 8 uzņēmumiem, kas piedalījušies prestižajās ASV Silīcija ielejas akceleratoros.

Ilustrācija 134. Jaunuzņēmumu ekosistēmu veidojošie faktori, to izvērtējums, kā arī novērtējuma komentārs⁵⁷⁷

Veidojošais faktors	Izvērtējums	Komentāri
Vietējā sistēma		
Dibinātājs	Teicams	Latvijas vidējais jaunuzņēmumu dibinātājs ir vīrietis 35 gados, ar maģistra grādu un ar pieredzi darba tirgū, kurš realizē savu 3-4 biznesa ideju
Organizācija	Labs	Ekosistēmā ir iesaistījušās ap 100 organizācijas, kas pārstāv dažādus veidojošos elementus un ir aktīvas un darboties gribošas, taču trūkst kopīga stratēģiskā redzējuma un vienotas sadarbības, atbalstot jaunuzņēmumu vietējo un globālo attīstību.
Talantu pieejamība	Zems/Vidējs	Latvijā ar 1,9 miljoniem iedzīvotāju ir kopumā ierobežoti cilvēkresursi, taču jaunuzņēmumi norāda, ka tie tiek maksimāli izmantoti. Tajā pašā laikā ierobežotā talantu pieejamība, kā arī iedzīvotāju zemās digitālās prasmes ierobežo strauju uzņēmumu attīstību.
Finansējums	Zems/vidējs	Ievērojami trūkst pirmssēklas finansējuma uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai, kas sākot no 2018.gada otrās puses tiek risināts ar 3 publiskā līdzfinansējuma fondiem. Uzņēmējdarbības veicējiem uzsākšanas fāzē ir nepieciešams segt visus izdevumus, un ir minimāli pieejami atbalsta mehānismi. Vienlaicīgi finansētāji norāda, ka ir maz perspektīvu ideju un cilvēki nav gatavi nodoties to pilnveidot.
Vietējā sasaiste	Zems	Lai gan ekosistēmas dalībnieki cenšas sniegt kopēju pārskatu par ekosistēmu, informācija ir sadrumstalota un nepārskatāma. Tāpat tikai 16% no jaunuzņēmumiem strādā vienkopus, tādejādi nenotiek tieša un ikdienišķa zināšanu pārnese un sadarbība ne starp uzņēmumiem, ne starp jaunuzņēmumiem un finansētājiem, ne arī ar citiem ekosistēmas dalībniekiem. Daļēji tas tiek kompensēts ar aktīvo ekosistēmas pasākumu palīdzību.
Jaunuzņēmumu skaits	Labs/Teicams	Latvijā ir 418 jaunuzņēmumi, no kuriem lielākā daļa darbojas uz savu personīgo iniciatīvu un vēlmī attīstīt idejas.
Globālā sistēma		
Jaunuzņēmumu pieredze	Labs/Teicams	27% no jaunuzņēmumiem jau ir filiāle vai meitas uzņēmums ārpus Latvijas, kā arī 80% no jaunuzņēmumu darbiniekiem ir pieredze darbojoties ārpus Latvijas, kā arī komandas darbinieki lielākoties ir gan mācījušies, gan studējuši ārpus Latvijas.
Globālo resursu piesaiste	Zema/vidēja	Jaunuzņēmumiem ir iespēja izmantot atvieglināto kārtību ārvalstu darbinieku piesaistē, taču Latvijas valsts tēls var ierobežot augstas kvalitātes speciālistu piesaisti.
Globālā sasaiste	Laba	13 Latvijas jaunuzņēmumi ir piedalījušies ASV akceleratoros, pie tam 8 no tiem ir tikuši pieņemti ASV Silīcija ielejas

⁵⁷⁷ Pētījumu autoru novērtējums

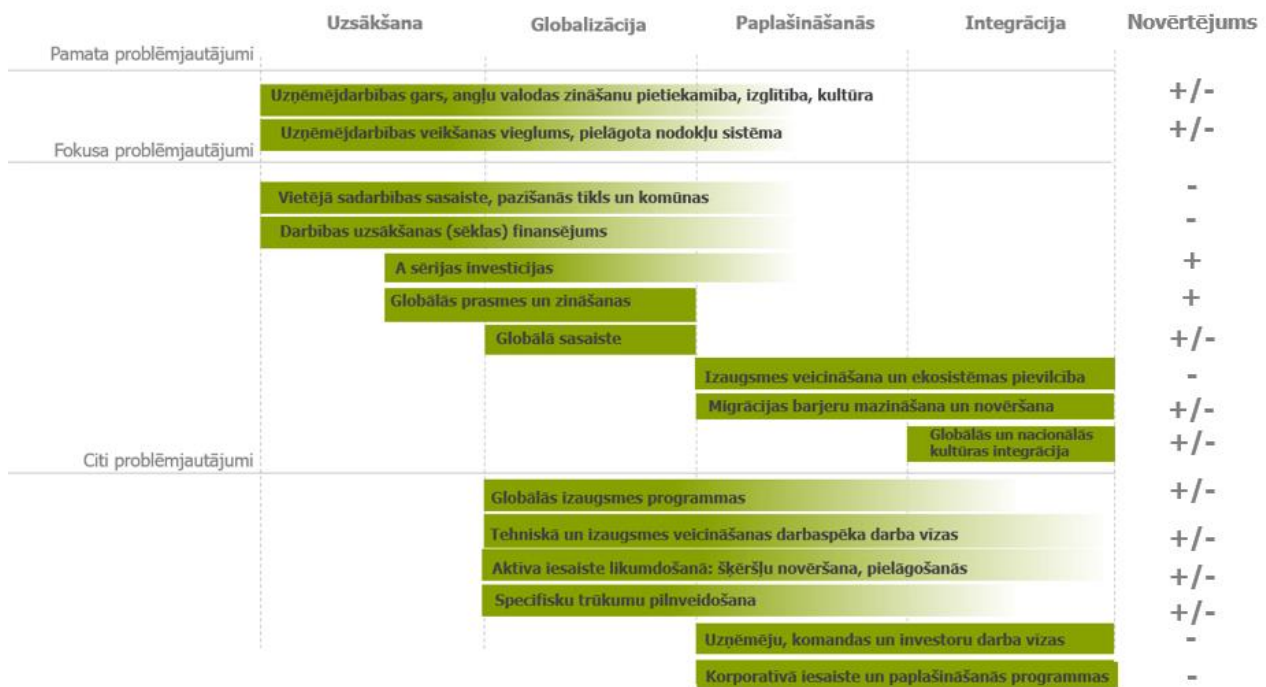
		zināmākajos akceleratoros. Liela daļa jaunuzņēmumu aktīvi piedalās ārvalstu jaunuzņēmumiem veltītos pasākumos.
Globālā tirgus apguve	Labā	Jaunuzņēmumi savu attīstību redz fokusējoties uz starptautisko tirgu, kā arī to aktīvi izmanto un jau liela daļa strādā ārpus Latvijas robežām.
Pārdošanas gadījumi	Teicams	Latvija var lepoties ar 12 jaunuzņēmumu pārdošanas gadījumiem, lai ga jaunuzņēmumu ekosistēma tiek atbalstīta no 2016.gada.
Ekosistēmas vērtība	Labā/teicams	Jaunuzņēmumi ik gadu ienes vairāk kā 5 miljardus EUR kā nodokļa maksājumus un m maksā trīs reizes augstākas algas nekā vidēji Latvijā.

2019.gada sākumā Latvijas ekosistēmas lielākie izaicinājumi ir jaunuzņēmumu uzsākšanas fāzes problēmjautājumi, kuriem ir nepieciešams pastiprināti pievērst uzmanību – gan vietējā sadarbības veicināšana, gan arī darbības uzsākšanas finansējums. Tāpat ir nepieciešams vērst uzmanību uz digitālo prasmju attīstību, kā arī uzņēmējdarbības (biznesa praktisko) attīstību, lai veicinātu jaunuzņēmumu un uzņēmējdarbības attīstību Latvijā.

Lai ekosistēma efektīvi darbotos, ir nepieciešams veidot vienotību starp jaunuzņēmumiem, kā arī ekosistēmas organizācijām, kas visvieglāk ir panākams ar kopējo koprades un kopdarba telpas/ēkas izveidi, kas gan palīdzētu ātrāk izprast jaunuzņēmumu vajadzības, gan arī ekosistēmas organizācijas varētu koncentrētāk piedāvāt nepieciešamo atbalstu, atkarībā no individuālās situācijas.

Tāpat ir nepieciešams salīdzinoši brīvi pieejams uzņēmējdarbības uzsākšanas finansējums, kas ļautu perspektīvākajiem uzņēmējiem attīstīt idejas, kas šobrīd ierobežo potenciālo uzņēmēju iespējas mesties uzņēmējdarbības izaicinājumos.

Ilustrācija 135. Ekosistēmas attīstības problēmjautājumi dažādās attīstības stadijās⁵⁷⁸

⁵⁷⁸ Startup Genome, 2018. 2018.gada starptautiskā jaunuzņēmumu ekosistēmas apkopojums "Global Startup Ecosystem Report 2018."; pieejams - <https://startupgenome.com/reports/2018/GSER-2018-v1.1.pdf>

Tikai sakārtojot un pastiprināti pievēršot uzmanību uzņēmējdarbības uzsākšanas jautājumus (sākotnējos pamata un fokusa problēmjaudājumus), Latvijas ekosistēma var kļūt pievilcīgāka vietējo, kā arī ārvalstu jaunuzņēmumiem, veicinot jaunuzņēmumu ekosistēmas izaugsmi. Tajā pašā laikā jaunuzņēmumi maksimāli jau šobrīd izmanto globalizācijas iespējas un izaugsmi, lai nodrošinātu uzņēmumu veiksmīgu globalizāciju un attīstību.

Ilustrācija 136. Ekosistēmas problēmjaudājumu novērtējums un komentāri⁵⁷⁹

Problēmjaudājumi	Novērtējums	Komentāri
Pamata problēmjaudājumi		
Uzņēmējdarbības gars, angļu valodas zināšanu pietiekamība, izglītība, kultūra	Vidējs/labs	Latvija ir 39.vietā pasaulē inovāciju indeksā, kā arī 24.vietā uzņēmējdarbības uzsākšanas vienkāršības salīdzinājumā, kā arī Latvijā ir Baltijā augstākais angļu valodas zinātāju procents, un arī 23.vietā izvērtējot globālo konkurētspēju. Taču Latvijā ir ļoti zems digitālo prasmju novērtējums.
Uzņēmējdarbības veikšanas vieglums, pielāgota nodokļu sistēma	Labs/teicams	Latvijā ir salīdzinoši augsts uzņēmējdarbības veikšanas vieglums, kā arī Latvijai ir otrā labākā nodokļu sistēma ES, tomēr visas nodokļu sistēmas tiek salīdzinātas ar Igaunijas piedāvājumu, kurš ir augstāks.
Fokusa problēmjaudājumi		
Vietējā sadarbības sasaiste, pazišanās tīkls un komūnas	Zems/vidējs	Līdz ar jaunuzņēmumu sadrumstalotību arī vietējā sadarbība ir, bet ir vērtējama kā zema/vidēja, jo lielākajai daļai jaunuzņēmumu nav ikdienišķas komunikācijas ar citiem ekosistēmas pārstāvjiem.
Darbības uzsākšanas (sēklas) finansējums	Zems/vidējs	Trūkst darbības uzsākšanas, tai skaitā pirmssēklas un sēklas finansējuma.
A sērijas investīcijas	Labs/teicams	20% no kopējām investīcijām 2012. līdz 2018.gadam bija A sērijas investīcijas, kas nodrošinātas gan no vietējiem, gan ārvalstu investoriem, tādejādi vērtējams kā labs/teicams rādītājs
Globālās prasmes un zināšanas	Labs/teicams	Jaunuzņēmumi ir pārliecināti par savām prasmēm un zināšanām globālajos tirgos, izņemot finansējuma piesaisti, zinot, ka uzņēmumu iespējams attīstīt tikai globālā mērogā.
Globālā sasaiste	Labs/teicams	Tiek veicināta globālā sasaiste, visvairāk izmantojot pasākumus, kur TechChill un Digital Freedom Festival laikā dažādu valstu investori ierodas Latvijā, lai novērtētu Latvijas jaunuzņēmumu piedāvājumā, kā arī nodotu zināšanas vietējiem uzņēmējiem.
Izaugsmes veicināšana un ekosistēmas pievilcība	Zems/vidējs	Nav kopējo zināšanu pārneses un sadarbības kontaktpunktu, tādejādi ir neliela izaugsmes veicināšana un neliela ekosistēmas pievilcība.
Migrācijas barjeru mazināšana un novēršana	Vidējs/labs	Eiropas Savienības pilsoņi var salīdzinoši brīvi pārvietoties, tāpat jaunuzņēmumu nozare var atvieglinātā kārtā piesaistīt trešo valstu speciālistus ar atvieglinātiem noteikumiem.
Citi problēmjaudājumi		
Globālās izaugsmes programmas	Vidējs	Ir neliels atbalsts globalizācijas izaugsmes veicināšana, kuru piedāvā LIAA, lai gan jaunuzņēmumi lielākoties palaujas paši uz saviem resursiem
Tehniskā un izaugsmes veicināšanas darbaspēka darba vīzas	Vidējs/labs	Eiropas Savienības pilsoņi var brīvi pārvietoties un jaunuzņēmumu nozare var atvieglinātā kārtā piesaistīt ārvalstu speciālistus.

⁵⁷⁹ Pētījumu autoru novērtējums

Aktīva iesaiste likumdošanā: šķēršļu novēršana, pielāgošanās	Vidējs/labs	Ekonomikas ministrijas atbalsts un pretimnākšana norāda uz vēlmi novērst šķēršļus likumdošanā, taču process ir garš un ilgstošs, līdz ar to arī rezultāti ir vēl salīdzinoši nenozīmīgi.
Specifisku trūkumu pilnveidošana	Vidējs/labs	Ekonomikas ministrija ir gatava iesaistīties, lai identificētu problēmzonas un palīdzētu tās risināt.
Uzņēmēju, komandas un investoru darba vīzas	Zems	Lai gan ir izveidota jaunuzņēmumu vīza, tomēr tā ir paredzēta tikai ārvalstu jaunuzņēmumu dibinātāju piesaistei, tāpat arī ierobežotiem kritērijiem.
Korporatīvā iesaiste un paplašināšanās programmas	Zems/vidējs	Vēl zemā/vidējā attīstības stadijā, kur korporācijas tikai lēnām sāk apzināt iespējas sadarbībā ar jaunuzņēmumiem.

5.2 Priekšlikumi

Pamatojoties uz veikto ekosistēmas novērtējumu un analīzi, veicot vairāk nekā 100 intervijas ar jaunuzņēmumiem, apkopojot jaunuzņēmumu datubāzi un veicot to darbības analīzi, kā arī vairāk nekā 80 intervijas ar ekosistēmas dalībniekiem, kā arī 4 fokusgrupas, kurā piedalījās vairāk nekā 80 dažādu organizāciju pārstāvji, tika izstrādāti priekšlikumi pasākumiem, kas veicami privātajā un publiskajā sektorā Latvijā.

Ilustrācija 137. Priekšlikumu apkopojums

Nr.	Priekšlikums	Komentārs
Jaunuzņēmumu nozares politikas veidošanā		
1.	Precīzi un skaidri definēt jaunuzņēmumu ekosistēmas atbalsta mērķi	Ekonomikas ministrijas norādītais ekosistēmas mērķis "Latvija kļūtu par jaunuzņēmumu izvēli Nr. 1 Baltijas valstīs" ir novecojis un nerasniedzams, nedodot iespēju koncentrēties uz Latvijas ekosistēmas stiprajām pusēm. Ieteikums Ekonomikas ministrijai ciešā sadarbībā ar ekosistēmas pārstāvjiem izveidot reālu un izpildāmu valsts atbalsta mērķi.
2.	Veicināt turpmāku ekosistēmas organizāciju sadarbību	Lai gan ekosistēmas darbinieki aizvien vairāk sadarbojas viens ar otru, tomēr šī sadarbība vēl aizvien ir vērtējama kā vāja. Ir nepieciešams turpināt ekosistēmas sadarbību, veidojot darba grupas, un izprotot jaunuzņēmumu nepieciešamības.
3.	Veikt izmaiņas likumdošanā, lai darbinieki varētu saņemt uzņēmuma īpašuma daļas	Lai motivētu augstākā līmeņa darbiniekus pievienoties jaunuzņēmumiem, ir nepieciešama iespēja, ka darbinieks pēc noteiktu rezultātu sasniegšanas, var kļūt par uzņēmuma īpašuma daļu turētāju. Nepieciešams veikt izmaiņas komerclikumā.
4.	Uzturēt jaunuzņēmumu datubāzi un finansējuma pārskatu, regulāri atjaunojot informāciju	Lai turpinātu saprast jaunuzņēmumu attīstību un to rezultātus, nepieciešams uzturēt un regulāri atjaunot jaunuzņēmumu datubāzi un to finansētājus, lai nodrošinātu pārskatu par nozari un sektoru līdzī attīstībai, gan arī sniegtu pārskatus gan esošajiem, gan potenciālajiem investoriem. Tas var būt gan privātā, gan valsts sektora pārvaldībā, taču tam ir nepieciešams noteikts laiks un tad sekojošu finanšu nodrošinājums.
5.	Viena informatīva pieturvieta, kur jaunuzņēmumiem adresēt attīstības jautājumus	Vietējo jaunuzņēmumu attīstībai veltīta atbalsta organizācija, kur norādīt nepieciešamo atbalstu un noskaidrot pieejamās iespējas pa jaunuzņēmumu attīstības fāzēm. Šobrīd ir pieejama LIAA kā valsts institūcija un Startin.LV kā privātā institūcija, taču katrai no organizācijām pēc publiski pieejamās informācijas nav pārskats par visu jaunuzņēmumu attīstības ciklā nepieciešamajiem un pieejamajiem resursiem un iespējām.
6.	Izveidot noteiktu pilsētas daļu Rīgā, kurā varētu tikt ieviestas un izmēģinātas jaunās tehnoloģijas	Lai veiktu starpdisciplināras, īpaši ar pilsētvidi saistītas inovācijas, ir nepieciešama testēšanas vieta, kurā varētu tikt testēta cilvēku reakcija un interese par esošo tehnoloģiju un tās iespējām. Respektīvi, lai izdomājot kādu inovāciju, to būtu iespējams noteiktā vietā uzreiz

		izmēģināt, nevis lūgt dažādas atļaujas to izmēģināšanā. Tādējādi noteiktajā zonā samazinot dažādus normatīvos aktu aktu ietekmi, kas attiecas uz pārējo pilsētas teritoriju. Ieteicams ir VEF kvartāls, kurā jau 7 tehnoloģiju uzņēmumi vēlas attīstīt savas viedo kvartāla darbību.
7.	Inovāciju iepirkuma izstrāde un to ieviešana valsts un pašvaldības iestādēs	Inovāciju iepirkums sekmētu arī inovāciju attīstību Latvijā, un sekmētu gan valsts, gan jaunuzņēmumu, gan korporāciju attīstību un interesi par inovācijām un izaugsmi.
8.	Attīstīt valsts pakalpojumu pieejamību angļu valodā	Lai piesaistītu ārvalstu jaunuzņēmumu īpašniekus, ir nepieciešama galveno ar uzņēmumiem saistīto dokumentu pieejamība angļu valodā. Attiecināms uz valsts iestāžu tālāko attīstību.
Jaunuzņēmumiem pieejamā finansējuma plānošanā		
9.	Nodrošināt publiskā finansējuma regularitāti	Šobrīd jaunuzņēmumu finansējums ir atkarīgs no Eiropas Savienības fondu līdzekļu pieejamības, līdz ar atbalsta instrumentu laika perioda noslēgšanos, nav pieejami industrijai nepieciešamie līdzekļi, kas ierobežo arī tās tālāku attīstību. Tādējādi plānojot nākamo fondu līdzekļus, nepieciešams nodrošināt publiskā finansējuma turpinājumu, kurā ir iesaistītas vairākas publiskā sektora institūcijas.
10.	Finansētāju dokumentācijas iesniegšana arī angļu valodā	Tā kā finansētāji darbojas starptautiskā vidē, finansētāju un investoru dokumentācija lielākoties ir angļu valodā. Tādējādi ir vēlams, ka arī attiecīgās Latvijas valsts iestādes pieņemtu sākotnēji vismaz daļu no dokumentācijas arī angļu valodā, atvieglojot administratīvo dokumentāciju.
11.	Fondu pārvaldnieku komisiju izlīdzināšanu Baltijas līmenī	Fondu pārvaldnieki Latvijā maksā vienas no augstākajām regulatora komisijas Eiropā. Lai palielinātu jaunuzņēmumiem pieejamā finansējuma apjomu no riska kapitāla fondiem, ir nepieciešams samazināt regulatora komisijās maksājamo summu proporciju. Finanšu ministrijas pārvaldība
12.	Izstrādājot finanšu atbalsta instrumentus, veikt salīdzinājumu par pieejamā atbalsta apmēriem vismaz Eiropas mērogā	Kopumā jaunuzņēmumi ir mobilāki savā uzņēmuma reģistrēšanas valsts izvēlē, kas visbiežāk seko finansētāja mītnes zemei, un citviet Eiropā grantu apmēri ir lielāki nekā Latvijā publiski līdzfinansēto fondu pirmssēklas stadijā, tādējādi ir nepieciešams veikt salīdzinājumu ar pieejamajiem atbalsta apmēriem vismaz Eiropas mērogā.
Jaunuzņēmumu rašanos un attīstības veicināšanai		
13.	Izveidot speciālu uz jaunuzņēmumiem fokusētu koprades telpu vai inkubatoru	Lai veicinātu jaunuzņēmumu rašanos un izaugsmi, ekosistēmai vitāli ir nepieciešama vienota telpa/ēka, kurā jaunuzņēmumi varētu kopīgi darboties, sadarboties un mijiedarboties. Tā noteikti ir nepieciešama Rīgā, kur atrodas 90% no jaunuzņēmumiem, kā arī vēlama ir augstas kvalitātes telpa, kas būtu pievilcīga tehnoloģiju cienītājiem. Tāpat arī vēlama būtu daļa no ekosistēmas organizāciju atrašanās vieta, lai koncentrēti veidotu arī atbalstu, tādējādi veicot attīstību. Risināšanā ieteicama publiskā un privātā sektora sadarbība, lai nodrošinātu nepieciešamo jaunuzņēmumu atbalstu.
14.	Sākotnējo administratīvo izmaksu samazinājums ideju attīstīšanas fāzēs	2019.gada sākumā lielākā daļa jaunuzņēmumu sedz visus sākotnējos administratīvos izdevumus, tai skaitā telpas, grāmatvežus, u.c. atbalsta pakalpojumus. Lai veicinātu un attīstītu jaunuzņēmumu rašanos, būtu nepieciešams vismaz daļēji segt un kompensēt nepieciešamo līdzekļu apjomu, lai nodrošinātu līdzekļu un enerģijas fokusu uz idejas īstenošanu un realizāciju. Vēlams ar fokusētu koprades telpu vai inkubatora atbalstu.
15.	Nodrošināt digitālo prasmju attīstības un uzlabošanas kursus	Kopējās Latvijas iedzīvotāju digitālās un IT prasmes ir salīdzinoši zemā līmenī, tādēļ ir nepieciešama prasmju attīstīšanas un uzlabošanas kursi īpaši ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem, lai nodrošinātu gan Latvijas attīstību, gan arī pieredzējušiem speciālistiem dodot iespēju piemērot arī prasmes jaunuzņēmumu darbībā. Risināšanā ieteicama publiskā un privātā sektora sadarbība.

16.	Paplašināt atbalstu sākotnējās jaunuzņēmumu attīstības stadijās	2019.gada sākumā praktiski nav pieejamas sākotnējs finansiāls atbalsts jaunuzņēmumu attīstībā, lai dibinātājiem un ideju autoriem būtu iespēja attīstīt savas biznesa idejas. Tas var būt gan personalizēts finansiāls, gan mentoru atbalsts, kas palīdzētu idejas autoriem ātrāk saprast un testēt savu ideju dzīvotspēju.
17.	Apmācību programmas atbalsts jaunuzņēmumu dibinātājiem	Individualizēts, jaunuzņēmumiem pieejama apmācību programma, kas ilgākā laika posmā sekotu uzņēmuma attīstībai, sniegtu ieteikumus, iespējams sniegtu arī finansiālu atbalstu un sniegtu praktisku atbalstu jaunuzņēmumu attīstībā. Risināšanā ieteicama publiskā un privātā sektora sadarbība.
18.	Finansējuma pieejamība arī fiziskām personām	Lai atvieglotu ideju sākotnējo izmēģināšanu, nepieciešama uzsākšanas finansējuma pieejamība arī fiziskām personām, kuras varētu izmēģināt un turpināt testēt un veidot idejas, bez juridiskas organizācijas veidošanas. Īpaši tas var tikt attiecināts uz sākotnējo prototipu veidošanas fāzēm.
19.	Jaunuzņēmumu konkursu sponsorēšana	Jaunuzņēmumi lielākoties iegulda tikai savus finansiālos resursus biznesa attīstībā, un ārējais līdzfinansējums ir minimāls, taču ir nepieciešams papildus atbalsts perspektīvākajiem jaunuzņēmumiem. Privāti organizētajās jaunuzņēmumu konkursu sacensībās šobrīd ir limitēti līdzekļi balvu fondos, kurus varētu papildināt ar valsts līdzfinansējumu.
Jaunuzņēmumiem paredzēto valsts atbalsta programmu uzlabošanai		
20.	Izstrādāto valsts programmu konceptu validēšana ar klientiem	Lai gan jaunuzņēmumi novērtē, ka tiek sākotnēji iesaistīti idejas fāzē dažādu potenciālo programmu radīšanā, tomēr gala piedāvājums netiek vēlreiz apspriests/izvērtēts vai testēts, lai pārbaudītu tā noteikumu/ierobežojumu piemērojamību klientu starpā. Tādejādi izstrādāto valsts atbalsta programmu doma ir laba, taču izpildījums – neatbilstošs. Attiecināms uz publisko iestāžu atbalsta piedāvājumu plānošanu.
21.	Paplašināt Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumā noteiktos kritērijus	Plānotais Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma atbalsts ir nepieciešams nozares attīstības veicināšanā, tomēr norādītie likuma kritēriji ir nepiemēroti nozarei. Iespējamās kritēriju paplašināšanas iespējas: <ul style="list-style-type: none"> • Verificēt jaunuzņēmumu statusu, izmantojot ekspertu kopu • Piešķirt atbalstu jaunuzņēmumiem, neskatoties vai tā ir uzņēmuma galvenā mītne vai filiāle • Pieļaut kvalificēta investora neesamību • Atcelt apgrozījuma ierobežojumus • Atcelt par inovāciju norādītos kritērijus
22.	Samazināt valsts atbalsta administratīvo slogu ar cienreizēja jaunuzņēmuma statusa piešķiršana	Lai samazinātu administratīvo slogu katrai jaunuzņēmuma valsts atbalsta programmai, vēlama ir vienreizēja jaunuzņēmumu statusa piešķiršana, kas attiecīgi dotu tālāku automatisku pieeju jaunuzņēmumiem paredzētajām valsts atbalsta programmām. Tā kā jaunuzņēmumu statusu ir iespējams noteikt tikai izprotot gan uzņēmuma biznesa modeli, gan arī specifisko industriju, tad ieteicams ir izveidot ekspertu kopu, kas verificētu jaunuzņēmuma statusa piešķiršanu.
23.	Norādīt nepieciešamo laiku administratīvo procedūru veikšanai, to iekļaujot arī informatīvajos materiālos	Lai jaunuzņēmumi saprastu kopējo sagaidāmo gan finansiālo, gan administratīvo ieguldījumu, kas nepieciešams, lai saņemtu valsts atbalstu, pie katra no piedāvātajām atbalsta programmām, ir nepieciešams pievienot paredzēto administratīvo stundu skaitu, lai aizpildītu nepieciešamo dokumentāciju. Tādejādi tas ļautu jaunuzņēmumiem saprast ieguldāmo stundu apmēru, kā arī izvērtēt patieso instrumentu atdevi. Attiecināms uz visām valsts iestādēm.
24.	Norādīt sagaidāmās darbības un līdzekļus no jaunuzņēmumiem, finansējuma saņemšanā	Tiešās izmaksas, kā PVN, kā arī alternatīvās izmaksas, kuras ir nepieciešams segt, lai saņemtu valsts atbalstu ir nepieciešams norādīt, lai norādītu patieso atbalsta intensitāti.

25.	Kvalificētu investoru atzišanas procedūras veikšana un apliecināšana starp valsts institūcijām	Lai iegūtu kvalificēta investora kvalifikāciju, ir personīgi jāierodas LIAA, kas nav iespējams lielai daļai ārvalstu investor. Tāpat arī Altum līdzfinansētie fondi netiek automātiski ieskaitīti kā kvalificēti finansētāji bez iesniegumu pieteikšanas, lai gan funkcijas un norādījumi ir līdzvērtīgi.
26.	Norādīt pieteikumu izskatīšanas laika posmu un ievērot to	Valsts institūciju bieži vien nenorāda pieteikumu termiņu izskatīšanas laiku, kā arī nesniedz atbildi norādītajā termiņā.
27.	Regulāri informēt un īpaši atzīmēt atbalsta programmu veikto uzlabojumus un izmaiņas	Īpaši akcentēt un informēt sabiedrību par veiktajām izmaiņām jaunuzņēmumu atbalsta pasākumu programmām, lai varētu izvērtēt to atbilstību jaunuzņēmumiem. Jaunuzņēmumi nefokusējas uz atbalsta programmu meklēšanas iespējām, tādejādi nepieciešams koncentrēt informāciju, lai to var uzskatāmi pamanīt.
28.	Informatīvajiem materiāliem ir jābūt koncentrētiem un viegli pārskatāmiem	Nepieciešams nodrošināt informatīvo materiālu vizuālu pārskatāmību, lai izprastu esošo piedāvājumu un jaunuzņēmumi varētu izprast pieejamo atbalstu, kā arī saprast arī, kurās vietās netiks atbalstīti.
Normatīvā regulējuma pilnveidei		
29.	Jaunuzņēmumiem solītās nodokļu atlaides piešķirt uzreiz, nevis pēc tam, kad ir iztērēti līdzekļi	Uzņēmējus attur pieteikšanās valsts atbalsta programmām, ja to nevar iegūt bez paša sākotnējiem ieguldījumiem. Jaunuzņēmumiem sākotnējā attīstības stadijā būtu nepieciešami zemāki ieguldījumi, ja valsts atbalsts būtu pieejams attiecīgajā mēnesī (piemēram, uzreiz pazemināta sociālā nodokļa maksājums, nevis pieteikšanās uz atmaksu ilgāku laiku pēc nodokļu samaksas pilnā apmērā). Šīs izmaiņas ir iespējams veikt, sadarbojoties ar Finanšu ministriju.
30.	Pazemināt nodrošinājuma prasības, pielīdzinot tās starptautiskām tendencēm	Jaunuzņēmumiem finanšu instrumentu nodrošinājuma prasības šķiet pārāk augstas, tāpēc tiek izvēlēti ārvalstu fondu pārvaldnieki. Kamēr ārvalstu akcelerācijas fondi piedāvā aizdevumus bez privātiem galvojumiem, kas Latvijas jaunuzņēmumiem liek izvēlēties ārvalstu fondus un rezultātā reģistrēt uzņēmumu fonda mītnes zemē.
Ar jaunuzņēmumu nozari saistītās izglītības, apmācību un pētniecības attīstībai		
31.	Aktīvāka nozares speciālistu iesaiste studiju satura veidošanā	Līdz ar augsto atbirums datorikas un eksakto zinātņu studijās un informācijas tehnoloģiju nozares straujo attīstību, ir nepieciešama nozares ekspertu iesaiste studiju procesā vieslekciju, semināru, mācību vizīšu laikā. Daži industrijas pārstāvji ir brīvprātīgi iesaistījušies izglītības veidošanā, taču nepieciešamas norādes no izglītības politikas un satura veidotājiem, lai tas kļūtu par pastāvīgu praksi, nevis tikai gadījuma rakstura iesaisti.
32.	Sniegt iespēju uzņēmīgiem cilvēkiem iegūt starptautisku pieredzi un plašāku redzējumu jaunuzņēmumu ekosistēmās	Ekosistēmas dalībniekiem ir nepieciešami kontakti globālajā ekosistēmā, kā arī kompetences šādu pasākumu īstenošanai, taču trūkst finansiālā nodrošinājuma. Nepieciešama publiskā un privātā sektora sadarbība.
33.	Apmācības programma par atvērtajām inovācijām un to pārmaiņām	Nav vienotas izpratnes par unversitātes spin-off un to lomu jaunuzņēmuma attīstībā, tādejādi universitātem ir nepieciešama apmācība par jauna veida inovācijām, norādot, ka nozares un objekti mainās strauji, tādēļ arī inovācija līdz ar spin-off un sadarbību ar jaunuzņēmumiem tai līdzī. Nepieciešama publiskā un privātā sektora sadarbība.
34.	Izveidot vienas pieturvietas aģentūru sadarbībai ar zinātni (one-stop-shop)	Jaunuzņēmumu risinātās problēmas ir kompleksas un iekļauj multidisciplināro kompetenci un zināšanu līmeni, tādejādi nepieciešami atvērti starpdisciplināru projektu pārvaldītāji, kas var palīdzēt projekta attīstības fāzē.
35.	Atbalsts jaunuzņēmumiem administratīvo izmaksu segšanai	Viedo tehnoloģiju jaunuzņēmumi paši maksā par telpu īri un laboratoriju izmantošanu, lai nodrošinātu pieeju zinātniskajām laboratorijām un zināšanām.

36.	Informēt un stāstīt par iespējām aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības	Lai veidotu jaunuzņēmumus, kas ir saistīti ar akadēmisko vidi, ir nepieciešams izprast intelektuālā īpašuma tiesības, kurā brīdī tās pieder zinātniekam un kurā brīdī akadēmiskajai iestādei, lai būtu iespēja atrastās potenciālās idejas komercializācijai arī attīstīt tālāk.
37.	Vajadzīgs zinātniskos projektos bāzēta platforma, kas ir saistīts ar universitāti un kur zinātnieki var brīvā formā komunicēt ar uzņēmējiem	2019.gada sākumā nav aktīvas un kopīgas platformas starp zinātniekiem un uzņēmējiem, lai attīstītu idejas. Līdzīgi kā Zaļo Tehnoloģiju Inkubators iepriekš aktīvi nodrošināja jaunuzņēmumu sadarbību ar akadēmisko vidi, ir viens no veidiem, kas var savienot zinātniekus ar jaunuzņēmumiem.